



Nejvyšší soud

SBÍRKA soudních rozhodnutí a stanovisek

Ročník: LXXV

6
2023

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce, ale jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: JUDr. Petr Angyalossy, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Petr Šuk
Členové: JUDr. Antonín Draštík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Roman Fiala, JUDr. František Púry, Ph.D., JUDr. Zdeněk Krčmář, JUDr. Radek Doležel, JUDr. Vladimír Veselý, Mgr. Aleš Pavel, Mgr. Zdeněk Stuchlík

Adresa redakce:

Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: sbirka@nsoud.cz

Ročník LXXV

Číslo 6/2023 vychází 31. 10. 2023

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
 - rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);
- nebo
- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH.....	6
č. 21	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. 4 Tdo 261/2023	7
č. 22	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. 7 Tdo 96/2023	15
č. 23	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. 7 Tdo 325/2023	23
ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH, OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH	33
č. 53	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1885/2021.....	34
č. 54	
Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. 31 Cdo 1640/2022.....	48
č. 55	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2022, sp. zn. 30 Cdo 3514/2021	61
č. 56	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2022, sp. zn. 23 Cdo 1311/2022	70
č. 57	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. 25 Cdo 1080/2022	77
č. 58	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. 29 Cdo 3321/2020	83
č. 59	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2022, sp. zn. 27 Cdo 1674/2021	118
č. 60	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. 29 Cdo 2654/2020	125
č. 61	
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. 29 ICdo 127/2020	137
č. 62	
Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. 29 NSČR 45/2022.....	150

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH TRESTNÍCH

č. 21

Kvalifikovaná skutková podstata uvedená v ustanovení § 146 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku nemá blanketní dispozici. Pro posouzení, zda jednání pachatele bylo spácháno na zdravotnickém pracovníkovi, není při splnění dalších podmínek tohoto ustanovení rozhodné, jaká je konkrétní zdravotnická kvalifikace poškozeného či odbornost nebo konkrétní lékařské či nelékařské zařazení podle mimotrestních právních předpisů, ani zda byly taková konkrétní kvalifikace či konkrétní zařazení známé pachateli.

Ublížení na zdraví, Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby

§ 146 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 3. 2023, sp. zn. [4 Tdo 261/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:4.TDO.261.2023.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. dovolání obviněného P. U. podané proti rozsudku Krajského soudu v Plzni ze dne 5. 9. 2022, sp. zn. 50 To 182/2022, ve věci vedené u Okresního soudu Plzeň-město pod sp. zn. 4 T 123/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 11. 4. 2022, č. j. 4 T 123/2021-377, byl obviněný P. U. (dále též jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným zločinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, kterých se dopustil tím, že v XY dne 2. 12. 2020 v době okolo 8:44 hodin před budovou vrátnice vjezd Sever Fakultní nemocnice XY, jako zaměstnanec bezpečnostní agentury S. „I.“, vykonávající ostrahu nemocnice, po předchozí slovní rozepři fyzicky napadl řidiče sanitního vozidla poškozeného M. D., dopravujícího pacienta do FN XY, navíc oblečeného v pracovní soupravě řidiče sanitky, a to tak, že ho chytil za oblečení, začal se s ním přetahovat, následně poškozeného strhnul na zem, poté došlo k jejich společnému pádu na travnatý porost, kde se ho poškozený snažil udržet na zemi, což se mu však nepodařilo, následně oba vstali, P. U. se opětovně snažil strhnout poškozeného na zem, vzájemným přetahováním se z travnatého porostu dostali na silnici před stojící sanitní vůz poškozeného, r. z. XY, ve žluto červeném barevném provedení a označení Ambulance, zde P. U. narazil poškozeného na kapotu uvedeného sanitního vozu, přičemž došlo ke zkroucení pravé nohy poškozeného, následně i přes volání poškozeného o bolesti nohy P. U. uchopil poškozeného do tzv. klinče a zasadil mu úder pravým kolenem do obličeje pod levé oko, následně ještě nejméně jednou trhl krkem poškozeného a poté od dalšího fyzického napadení upustil a vrátil se do budovy vrátnice, svým jednáním způsobil poškozenému M. D. hematoma v obličejové části pod levým okem a nitrokloubní tříštivé zlomení zevního kloubního hrbolu pravé holenní kosti, tedy zranění, které si vyžádalo okamžité lékařské ošetření ve FN XY s následnou chirurgickou operací s vložením kovové fixace

a následnou nutností rehabilitace, poškozenému byla vystavena pracovní neschopnost trvající od 3. 12. 2020 do 2. 7. 2021, kdy poškozený byl výrazně omezen v konání obvyklých životních úkonů do dobu delší šesti týdnů, zejména z důvodů intenzivní bolestivosti, možnosti chodit jen o berlích minimálně do konce ledna 2021, následně nutností používat cca do začátku března 2021 francouzské hole, přičemž poškozený byl nucen absolvovat ještě další operaci spočívající v odstranění šroubu z operované končetiny, což si vyžádalo další pracovní neschopnost od 14. 12. 2021 do 31. 1. 2022, a výše popsaného jednání se P. U. dopustil přesto, že byl pravomocným rozhodnutím Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 28. 4. 1995, sp. zn. 6 T 136/95, a trestním příkazem Okresního soudu Plzeň-město ze dne 31. 3. 2014, sp. zn. 10 T 28/2014, odsouzen pro trestný čin výtržnictví podle § 202 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění účinném do 31. 12. 2009, respektive pro přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku.

č. 21

2. Za to byl obviněný podle § 146 odst. 3 tr. zákoníku ve spojení s § 43 odst. 2 tr. zákoníku odsouzen k souhrnnému trestu odnětí svobody ve výměře 3 a půl roku. Podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku byl pro výkon trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 67 odst. 2 písm. b) tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1 a odst. 2 tr. zákoníku mu byl též uložen peněžitý trest ve výměře 80 denních sazeb, přičemž jedna výměra sazby činila 500 Kč, tedy ve výsledku 40 000 Kč. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 5 To 517/2021, kterým byl zrušen rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 13. 5. 2021, sp. zn. 3 T 31/2021, stejně jako všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, jestliže vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození Všeobecná zdravotní pojišťovna České republiky a M. D. se svými nároky na náhradu škody odkázáni na řízení ve věcech občanskoprávních.

3. Proti výše uvedenému rozsudku Okresního soudu Plzeň-město podal obviněný odvolání do výroků o vině i trestu. Krajský soud v Plzni o něm rozhodl rozsudkem ze dne 5. 9. 2022, č. j. 50 To 182/2022-436, tak, že podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. napadený rozsudek zrušil a podle § 259 odst. 3 tr. ř. znovu rozhodl tak, že uznal obviněného vinným týměž skutkem, nepatrně modifikovaným oproti skutkové větě rozsudku soudu prvního stupně (upravil jej toliko tak, že sousloví „i přes volání poškozeného“ upravil na „i přes projevy poškozeného“ a vypustil „pod levé oko“, když ponechal pouze „úder pravým kolenem do obličeje“). Tento pak kvalifikoval totožně se soudem prvního stupně, jako souběh zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1, odst. 2 písm. d), odst. 3 tr. zákoníku a přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku a obviněného odsoudil podle § 146 odst. 3 tr. zákoníku ve spojení s § 43 odst. 2 tr. zákoníku k souhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody ve výměře 3 a půl roku, pro jehož výkon jej zařadil podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku do věznice s ostrahou. Současně zrušil výrok o trestu z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. 5 To 517/2021, uloženého v trestní věci Obvodního soudu pro Prahu 1 sp. zn. 3 T 31/2021, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, jestliže vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. odkázal poškozené Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky a M. D. s jejich nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Na toto rozhodnutí odvolacího soudu reagoval obviněný podáním dovolání, v němž odkázal na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g) a h) tr. ř. Za stěžejní obviněný označil posouzení příčinné souvislosti mezi svým jednáním a vznikem škody, tj. poškozením zdraví poškozeného, a dále pak odmítnutí provedení navrhovaného vyšetřovacího pokusu. V souvislosti s námitkou nedostatku příčinné souvislosti připomněl, že se snažil poškozeného dotlačit k sanitnímu vozu a tím jej zpacifikovat a že to byl poškozený, kdo učinil pravou nohou útok s cílem získat výhodu a „hodit“ obviněného na kapotu sanitního vozu. K poranění tedy nemohlo dojít vlivem obviněného, ale aktivním pohybem poškozeného. Tuto verzi bylo možno ověřit rekonstrukcí či vyšetřovacím pokusem, což však odvolací senát zamítl. Proti tomuto směřoval obviněný druhou z uvedených stěžejních námitek, neboť měl za to, že tím nebyly nedůvodně provedeny podstatné důkazy, které mohly prokázat, respektive vyvrátit, rozhodná tvrzení. Tímto tedy soudy zatížily svá rozhodnutí vadou, neboť nepostupovaly v rámci § 2 odst. 5 tr. ř. a nezjistily stav bez důvodných pochybností a současně dostatečně nezdůvodnily, proč se přiklonily k verzi, že k poranění poškozeného došlo v příčinné souvislosti s jednáním obviněného, jinak řečeno porušily zásadu *in dubio pro reo*. Dále obviněný vytkl i přímý rozpor mezi zjištěným skutkovým stavem a důkazy v podobě fotografií, protože nesouhlasil se závěrem odvolacího soudu, že by tyto byly vytrženy z kontextu. Na druhou stranu pak shledal některá skutková zjištění ve zjevném rozporu s provedenými důkazy, zejména kamerovými záznamy, a to konkrétně – dovolatel napadl poškozeného, strhnul jej k zemi (opětovně), zasadil poškozenému úder kolenem do obličeje, nejméně jednou trhl krkem poškozeného. Dovolatel dále vyjádřil přesvědčení, že potyčka začala agresivním jednáním poškozeného, kterého nestrhl k zemi, naopak byl jím k zemi stažen, úder kolenem mířil do horní poloviny těla poškozeného, aniž by bylo prokázáno, že došlo k zasažení obličeje a nebylo prokázáno ani trhnutí krkem poškozeného. Připomněl také, že po celou dobu vystupoval z pozice ochranky areálu nemocnice, přičemž jeho postavení odpovídala povinnost pacifikovat nevhodné chování v areálu nemocnice. Dalším okruhem námitek bylo pak nesprávné právní posouzení postavení poškozeného jako zdravotnického pracovníka, neboť obviněný zaujal názor, že pro takové posouzení bylo třeba vycházet ze zákona č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta, ve znění pozdějších předpisů, konkrétně § 2 písm. b) tohoto právního předpisu, podle kterého je za zdravotnického pracovníka považována fyzická osoba vykonávající zdravotnické povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Poškozený však pracoval jako řidič převozové sanitky, přičemž tuto službu poskytují i soukromé společnosti nemající se zdravotnictvím nic společného. K právnímu posouzení výkonu funkce zdravotníka nebylo možno dospět toliko na základě skutečnosti, že poškozený měl na sobě soupravu řidiče sanitního vozu a přijel vyřazeným sanitním vozem. Za pouhou spekulaci označil obviněný závěr odvolacího soudu, že nemohl vědět, zda je poškozený zdravotnickým pracovníkem a jakého pacienta a v jakém stavu ho vezl, neboť obviněný ze své pozice znal téměř všechny převozce a sanitní vozy a věděl, že se nejedná o urgentní příjem, neboť se poškozený domáhal vstupu na pavilon F a neměl zapnutá ani žádná výstražná světla. S ohledem na shora uvedené pak obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí, případně aby zrušil i rozsudek soudu prvního stupně a vrátil věc tomuto soudu k novému projednání a rozhodnutí.

5. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) zaslal k dovolání obviněného své písemné vyjádření (§ 265h odst. 2 tr. ř.). V něm shledal námitky obviněného zjevně neopodstatněné. Co se týče námitek skutkových, k těm připomněl základní teoretické premisy příčinné souvislosti a uzavřel, že i kdyby si poškozený způsobil zranění sám při pokusu uvolnit se, stále by se jednalo o trestněprávní následek pokrytý zaviněním pachatele a byl by v příčinné souvislosti s trestněprávně relevantním jednáním, které bylo ve vztahu k následku esenciální. Ve vztahu k alternativní verzi skutkového děje předloženého obviněným pak poukázal na skutečnost, že se jedná o opakování odvolacích námitek a jako takové jsou zjevně neopodstatněné, neboť soudy hodnotily důkazy ve shodě s jejich obsahem, nedopustily se žádné deformace a ani jinak nevybočily z mezí volného hodnocení důkazů podle § 2 odst. 6 tr. ř. Stěžejní důkazní prostředek, tedy kamerový záznam, byl řádně proveden a hodnocen jak soudem prvního stupně, tak i soudem odvolacím a státní zástupce odkázal na vyčerpávající popis vtělený do bodů 10 až 15 odůvodnění rozsudku odvolacího soudu. Druhým okruhem námitek pak byly námitky právní, které však státní zástupce taktéž neshledal opodstatněnými, neboť skutková podstata § 146 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku není právní normou s blanketní dispozicí, a proto je nerozhodná definice zdravotního pracovníka jiným právním předpisem. Nadto připomněl v reakci na argumentaci obviněného zákon č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (o nelékařských zdravotnických povoláních), v znění pozdějších předpisů, podle kterého je upravena i odborná způsobilost v rámci přednemocniční neodkladné péče, tzn. povolání řidiče vozidla zdravotnické záchranné služby. Státní zástupce však zdůraznil, že v posuzované věci je zřejmé, že osoba, která řídí sanitku a snaží se dostat do areálu nemocnice s pacientem, nepochybně vykonává činnost v rámci přednemocniční neodkladné péče, zdravotnické dopravní služby nebo přepravy pacientů neodkladné péče, a tak se jedná o zdravotnického pracovníka ve smyslu § 146 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. I kdyby poškozený nebyl zdravotnickým pracovníkem, stále se jedná o osobu, jež plnila obdobnou povinnost při ochraně zdraví, vyplývající z jeho zaměstnání či povolání. Dále zmínil, že urgentnost příjmu není podmínkou stanovenou použitou právní normou a námitky dovolatele zpochybňující právní kvalifikaci tak shledal jako zjevně neopodstatněné. Navrhl proto, aby dovolání obviněného bylo odmítnuto podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. v neveřejném zasedání.

č. 21

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

6. Obviněný P. U. je podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř. osobou oprávněnou k podání dovolání pro nesprávnost výroků rozhodnutí soudu, které se ho bezprostředně dotýkají. Dovolání bylo podáno v zákonné dvouměsíční lhůtě (§ 265e odst. 1 tr. ř.), prostřednictvím obhájce (§ 265d odst. 2 věta první tr. ř.) a současně splňovalo formální a obsahové náležitosti předpokládané v ustanovení § 265f odst. 1 tr. ř. Jeho přípustnost je dána podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř.

7. Protože dovolání lze podat jen z důvodů uvedených v ustanovení § 265b tr. ř., bylo dále zapotřebí posoudit, zda konkrétní námitky, o které je obviněný opřel, lze podřadit pod dovolací důvody, na které odkázal. Toto zjištění mělo zásadní význam z hlediska splnění

podmínek pro provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (srov. § 265i odst. 1, 3 tr. ř.).

8. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, explicitně postihuje situace, kdy rozhodná skutková zjištění soudů, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Daný dovolací důvod tedy cílí na závažné procesní vady, jež v konečném důsledku zakládají neústavnost pravomocného rozhodnutí. Z dikce tohoto zákonného ustanovení vyplývá, že mezi taková flagrantní pochybení spadají zejména případy opomenutých důkazů, důkazů získaných a posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a konečně případy svévolného hodnocení důkazů, provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu, jež má za následek existenci tzv. extrémního rozporu mezi jejich obsahem na straně jedné a skutkovým stavem věci v soudy dovozované podobě na straně druhé. Předpokladem relevantního uplatnění daného dovolacího důvodu je však zároveň zjištění, že tvrzené vady řízení skutečně měly nebo alespoň mohly mít podstatný význam pro skutkové závěry soudů, a tím i pro konečné hmotněprávní posouzení stíhaného jednání. To současně znamená, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, nebyl do trestního řádu zaveden proto, aby se jím dovolatel zaštiťoval v naději, že neustálým opakováním verze svojí obhajoby dosáhne u Nejvyššího soudu přehodnocení provedených důkazů a změny učiněných skutkových zjištění, ač v předchozím řízení k hodnocení těchto důkazů ze strany soudů nižších stupňů došlo za dodržení zásad vyplývajících z ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř. a jimi zjištěný skutkový stav respektoval požadavky zakotvené v ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. V uvedené souvislosti je proto třeba zdůraznit, že Nejvyšší soud jako soud dovolací se rozhodně od 1. 1. 2022 nestal odvolacím soudem č. 2.

9. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ve znění účinném od 1. 1. 2022, je dán v případech, kdy rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedenou formulací zákon vyjadřuje, že předmětný dovolací důvod je určen k nápravě právních vad rozhodnutí ve věci samé, pokud tyto vady spočívají v právním posouzení skutku nebo jiných skutečností podle norem hmotného práva. S poukazem na něj se naopak nelze domáhat přezkumu skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Zjištěný skutkový stav věci, kterým je dovolací soud vázán, je zde při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny, tj. zda jsou právně kvalifikovány v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. To znamená, že dovolací soud musí vycházet ze skutkového stavu tak, jak byl zjištěn v průběhu trestního řízení a jak je vyjádřen především ve výroku odsuzujícího rozsudku a rozveden v jeho odůvodnění, a je povinen zjistit, zda je právní posouzení skutku v souladu s vyjádřením způsobu jednání v příslušné skutkové podstatě trestného činu s ohledem na zjištěný skutkový stav.

10. Konkrétní námitky obviněného lze rozdělit na dvě skupiny – námitky skutkového charakteru naplňující dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. a námitky právní podřaditelné pod písm. h) téhož ustanovení.

11. K prvně jmenovanému okruhu námitek patří bezpochyby námitky, kterými se obviněný dovolával odlišných skutkových zjištění vyplývajících z provedení dokazování, provedení navrhovaného důkazu rekonstrukcí či vyšetřovacím pokusem a dodržení zásady *in dubio pro reo*. Veškeré tyto námitky vznesl obviněný na základě vlastního hodnocení provedených důkazů a vlastní alternativní verze skutkového děje. Obviněný věnoval v rámci svého mimořádného opravného prostředku velký prostor detailnímu popisu sledu pohybů obou účastníků potyčky od jejich vzpřímení z trávníku po náraz na kapotu, přičemž však vychází toliko ze svých tvrzení a vlastního hodnocení kamerového záznamu, zcela odlišného od skutkových zjištění obou soudů nižších stupňů. Přitom však netvrdí, a ani Nejvyšší soud k takovému závěru nedospěl, že by ze strany soudů došlo k jakékoliv deformaci tohoto důkazu. Obviněný tak pouze nesouhlasí s učiněným hodnocením důkazů a v této souvislosti polemizuje ze závěry soudů. Totožně odmítavý závěr je nutno přijmout ve vztahu k námitce neprovedení vyšetřovacího pokusu, případně rekonstrukce. Odvolací soud v bodě 8 odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, proč nepovažoval za nutné doplňovat dokazování těmito důkazními prostředky, neboť skutkový děj byl prokázán bez jakýchkoliv pochybností samotnými kamerovými záznamy, které stěžejní okamžiky zachytily dokonce z několika úhlů. Ani Nejvyšší soud neshledal, že by vyšetřovací pokus nebo rekonstrukce mohly přinést do věci jakékoliv nové podstatné poznatky. Obviněným předestřená verze, kterou chtěl podpořit právě navrhovaným pokusem, se snaží pouze selektivně vykreslit jednu část celého skutkového děje a opomíjí skutečnost, že z provedení dokazování učinily soudy závěr o tom, že to byl právě obviněný, kdo potyčku začal (byť ani s tímto obviněným nesouhlasí, avšak bez jakékoliv opory v provedených důkazech) a kdo měl po většinu potyčky fyzickou převahu a projevoval se mnohem agresivněji. Soudy z kamerových záznamů zjistily, že v okamžiku, kdy získal na trávníku převahu poškozený, omezil své jednání toliko na držení obviněného bez jakéhokoliv útočného jednání. Naopak obviněný i se svojí fyzickou převahou zvolil agresivní způsob konfrontace, a ačkoliv i soud prvního stupně uvěřil obviněnému, že nebylo jeho přímým úmyslem poškozenému zranění nohy způsobit, byl srozuměn s tím, že takto vysoká intenzita použití síly je způsobitelná vyvolat závažné následky. Příčinná souvislost mezi takto excesivním (myšleno jako exces z pouhé pacifikace nevhodné chování) užití fyzické síly vůči poškozenému a následkem v podobě těžké újmy na zdraví je proto bezpochyby dána. K tomu lze připomenout zásadu gradace, podle které je nutno uvažovat vždy i význam jednotlivé příčiny na výsledku (k tomu blíže viz např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2019, sp. zn. [8 Tdo 1245/2019](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 9. 2019, sp. zn. [3 Tdo 1080/2019](#)). Tvrzené aktivní jednání poškozeného by nebylo způsobitelné cokoliv změnit na následku – tříštivé zlomenině kosti, když si lze jen stěží představit, že by k němu došlo samovolně bez přispění obviněného a jím vyvinutém tlaku na poškozeného pouhým přenesením váhy. Bylo to tedy aktivní jednání obviněného, které se výraznou měrou podílelo na vzniku následku a příčinná souvislost je zde nade vší pochybnost dána. Ve vztahu k námitkám vůči hodnocení fotografií pořízených z kamerových záznamů dospěl dovolací senát ke stejným závěrům jako odvolací soud a státní zástupce, na něž lze proto ve stručnosti odkázat. Nejvyšší soud na tomto místě pouze v krátkosti konstatuje, že jestliže byly v rámci procesu dokazování před oběma soudy nižších stupňů přehrány celé kamerové záznamy, nemohou fotografie z těchto záznamů učiněné jakkoliv změnit kontext jednání, které je zde zachyceno. Takto vznesené námitky dovolatele tudíž postrádají jakékoliv opodstatnění. Obecně lze uzavřít, že Nejvyšší soud dospěl k závěru, že soudy hodnotily provedené důkazy pečlivě každý zvlášť i ve vzájemných souvislostech ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. a své hodnotící úvahy podrobně rozvedly v odůvodnění svých rozhodnutí, čímž plně dostaly svým zákonným

povinností (§ 125 tr. ř.), a nelze jim tak ničeho zásadního vytknout. Jak již bylo uvedeno výše, dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. cílí na situace, kdy skutková zjištění učiněná soudy vzejdou z procesně vadného dokazování či nelogického důkazního hodnocení a dosahují tak intenzity tzv. extrémního rozporu, a nikoli na pouhou nespokojenost jedné z procesních stran s přijatými závěry soudů.

12. Stejný závěr je nutno přijmout ohledně námitky porušení zásady *in dubio pro reo*, když tato je jednou ze zásad vyplývajících z presumpce neviny a úzce souvisí se zásadami dokazování podle § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. Předpoklad jejího uplatnění nastává až v případě, jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, neboť je nutno rozhodnout ve prospěch obviněného, ani vysoký stupeň podezření sám o sobě ještě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok. Trestní řízení totiž vyžaduje ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ (nález Ústavního soudu ze dne 27. 3. 2017, sp. zn. [II. ÚS 4266/16-1](#)). Jak je z uvedené citace patrné, důvodné pochybnosti by se měly vztahovat ke skutkovým zjištěním, a nikoliv k hodnocení každého důkazu zvlášť (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 3. 2017, sp. zn. [11 Tdo 1451/2016](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. [11 Tdo 1475/2016](#)). Naopak důkazy je nutno hodnotit v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř. ve vzájemných souvislostech, přičemž právě tímto procesem lze pochybnosti odstranit. Zásadu *in dubio pro reo* je tudíž namístež použít jen tehdy, jsou-li pochybnosti o vině důvodné, takže v konfrontaci s nimi by výrok o spáchání trestného činu nemohl obstát. Pochybnosti tedy musí být z hlediska rozhodnutí o vině závažné a již neodstranitelné provedením dalších či vyhodnocením stávajících důkazů. Podaří-li se pochybnosti odstranit, není důvodu rozhodovat ve prospěch obviněného, svědčí-li důkazy o jeho vině, třebaže jsou mezi nimi určité rozpory (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2017, sp. zn. [11 Tdo 1504/2016](#)). Současně je nutno vnímat tuto zásadu i v rámci limitů daných taxativním výčtem dovolacích důvodů. Existuje bohatá judikatura konstatující, že zásada *in dubio pro reo* se vztahuje toliko k otázce zjišťování skutkových okolností a není obecně způsobilá založit dovolací přezkum (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 2. 2017, sp. zn. [11 Tdo 1475/2016](#)). Výjimkou by byla situace, kdyby porušení této zásady vygradovalo až do extrémního nesouladu skutkových zjištění s provedenými důkazy (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2016, sp. zn. [4 Tdo 467/2016](#)). Na těchto závěrech nic nezměnil ani nově formulovaný dovolací důvod obsažený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., neboť svojí dikcí navázal na soudní praxi vymezená pochybení (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2022, sp. zn. [7 Tdo 1315/2021](#)). V posuzované věci byla však tato zásada v podstatě pouze zmíněna až sekundárně na základě vykreslení vlastní alternativní verze skutkového děje a individuálního přesvědčení obviněného, nikoliv na objektivně zjištěných pochybnostech, když nebyla ani nikterak blíže konkretizována. V souladu se shora uvedenými závěry Nejvyšší soud po posouzení procesu provedeného dokazování takto vznesenou námitku obviněného musel odmítnout.

13. Do druhé skupiny námitek pak bylo možno podřadit námitku nesprávného právního posouzení postavení poškozeného jako zdravotního pracovníka ve smyslu kvalifikačního znaku přisouzené skutkové podstaty § 146 odst. 1, odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Ačkoliv není pochyb o tom, že tato naplnila uplatněný dovolací důvod, nebylo možné ji přiznat jakékoliv opodstatnění. Ze skutkových zjištění soudů vyplývá, že poškozený byl oblečen do soupravy řidiče sanitky a vystoupil z označené sanitky, ve které vezl pacienta. Obviněný nemohl mít

pochyby o tom, že poškozený vykonával zaměstnání, respektive plnil svou povinnost k ochraně zdraví. Argumentace obviněného stran toho, že znal většinu řidičů sanitek přijíždějících do nemocnice, se jeví až absurdní, přičemž ani to by na věci nemohlo nic změnit. Stejně tak domněnky obviněného o tom, že pacient, kterého poškozený vezl, nevyžadoval urgentní příjem. Zákon v § 146 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku pro naplnění kvalifikačního kritéria nikterak nespécifikuje naléhavost péče. Nelze přisvědčit obviněnému ani v tom, že pro posouzení naplnění kvalifikačního znaku je třeba vycházet z definice stanovené v zákoně č. 95/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání odborné způsobilosti a specializované způsobilosti k výkonu zdravotnického povolání lékaře, zubního lékaře a farmaceuta. Současně je nutné akcentovat i skutečnost, že ani mimotrestněprávní předpisy nejsou ve formulaci pojmu zdravotnický pracovník důsledné, respektive definice takové osoby jsou vždy formulovány toliko pro účely příslušného právního předpisu, bez přesahu do jiných právních norem či dokonce odvětví. Nejvyšší soud tedy nepovažuje za nutné, aby v daných souvislostech bylo přesně kvalifikováno postavení poškozeného podle mimotrestních právních předpisů [zejména zákona č. 96/2004 Sb., o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (o nelékařských zdravotnických povoláních), v znění pozdějších předpisů; vyhlášky č. 55/2011 Sb., o činnostech zdravotnických pracovníků a jiných odborných pracovníků], neboť pro právní posouzení ve smyslu § 146 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku není přesná zdravotnická kvalifikace či odbornost poškozeného rozhodná. Stěžejními byly skutkové okolnosti, jež byly známé a zřejmé i obviněnému v době páchaného jednání, tedy, jak bylo shora uvedeno, skutečnost, že se jednalo o řidiče sanitního vozu převážejícího pacienta, přičemž jak oblečení poškozeného, tak označení vozu nedávalo prostor k pochybnostem o tom, že poškozený jednal v zájmu ochrany zdraví jiného. Jestliže tak oba předchozí soudy poškozeného ve svých rozhodnutích v právní větě označily za zdravotnického pracovníka při výkonu zdravotnického zaměstnání, tak i obviněnému muselo být zcela zřejmé, že v konkrétní situaci poškozený vystupoval minimálně jako osoba, která plnila svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví vyplývající z jeho zaměstnání. Tedy, že se nacházel v postavení, v němž obviněný svým jednáním vůči němu každopádně naplňoval znak obsažený v ustanovení § 146 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku. Tato nuance by tak na výsledném právním posouzení jednání obviněného nebyla způsobilá cokoli změnit, takže ani této námitce nebylo možno z hlediska její opodstatněnosti jakkoli přisvědčit.

č. 21

IV.

Závěrem k podanému dovolání

14. Nejvyšší soud tak po zvážení všech výše uvedených skutečností a argumentů podané dovolání obviněného P. U. odmítl podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř., neboť jím uvedené dovolací námitky byly v konečném celkovém výsledku zjevně neopodstatněné. Nejvyšší soud své rozhodnutí vyhlásil v souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. v neveřejném zasedání.

č. 22

K uplatnění nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo na vydání bezdůvodného obohacení zákonným zástupcem nezletilého podle § 43 odst. 3 tr. ř. zásadně není nutný souhlas opatrovnického soudu.

Poškozený

§ 43 odst. 3 tr. ř.

č. 22

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2023, sp. zn. [7 Tdo 96/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.96.2023.1

Nejvyšší soud odmítl podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. dovolání obviněného F. N. podané proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 5 To 239/2022, ve věci vedené u Okresního soudu ve Zlíně pod sp. zn. 3 T 67/2022.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 27. 6. 2022, č. j. 3 T 67/2022-347, byl obviněný F. N. uznán vinným přečinem usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku a přečinem ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 odst. 1 tr. zákoníku a byl mu uložen podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku úhrnný trest odnětí svobody na dva roky s podmíněným odkladem na zkušební dobu čtyř let. Podle § 73 odst. 1, 3 tr. zákoníku mu byl dále uložen trest zákazu činnosti spočívající v zákazu řízení motorových vozidel na pět let. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. a podle § 229 odst. 1, 2 tr. ř. bylo rozhodnuto o uplatněných nárocích na náhradu škody a nemajetkové újmy.

2. Jako přečiny usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 1, 2 tr. zákoníku a ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 148 odst. 1 tr. zákoníku posoudil Okresní soud ve Zlíně skutek, který podle jeho zjištění spočíval v podstatě v tom, že obviněný dne 18. 8. 2021 na silnici č. I/57 řídil osobní automobil zn. Volkswagen XY, při jízdě ve směru od obce XY k obci XY, okres Zlín, nepřizpůsobil rychlost jízdy svým schopnostem, vlastnostem vozidla a dopravně technickému stavu pozemní komunikace, při projíždění pravotočivé zatáčky nedovolenou a nepřiměřenou rychlostí 116 km/h nezvládl řízení, uvedl vozidlo do smyku, v následující levotočivé zatáčce přešel do protisměru, pravou boční částí svého vozidla narazil do levé přední části osobního automobilu zn. Ford XY a v důsledku toho došlo ke zranění osob jedoucích ve vozidle zn. Ford XY, přičemž poškozená B. B. na místě zemřela a poškození M. N., AAAAA (pseudonym), B. N. a F. J. utrpěli zranění specifikovaná ve výroku rozsudku. Podle výroku o vině obviněný popsáním způsobem jízdy porušil ustanovení § 4 písm. a), § 11 odst. 1, § 18 odst. 1 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.

3. O odvoláních, která podali státní zástupce v neprospěch obviněného proti výroku o trestu a obviněný proti výrokům o náhradě škody a o náhradě nemajetkové újmy, bylo rozhodnuto rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 10. 2022, č. j. 5 To 239/2022-385. Podle § 258 odst. 1 písm. b), e), f), odst. 2 tr. ř. byl rozsudek Okresního soudu ve Zlíně zrušen ve výroku o trestu odnětí svobody a ve výroku o náhradě nemajetkové újmy a podle § 259 odst. 3 písm. b), odst. 4 tr. ř. bylo v rozsahu zrušení nově rozhodnuto tak, že obviněný byl podle § 143 odst. 2 tr. zákoníku za použití § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon byl podle § 56 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku zařazen do věznice s ostrahou. Výroky podle § 228 odst. 1 tr. ř. a podle § 229 odst. 2 tr. ř. bylo nově rozhodnuto o uplatněných nárocích na náhradu nemajetkové újmy.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 22

4. Obviněný podal dovolání proti rozsudku Krajského soudu v Brně. Napadl jednak výrok o trestu s odkazem na důvody dovolání uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a i) tr. ř., jednak výrok o náhradě nemajetkové újmy ve vztahu k poškozeným nezletilým AAAAA a BBBBB (pseudonym) s odkazem na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Námitky proti výroku o uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody shrnul tvrzením, že uložený trest je extrémně přísný, zjevně nespravedlivý a nepřiměřený a při jeho ukládání nebyla zhodnocena osobnost obviněného, polehčující okolnosti a další skutkové okolnosti případu. Výhrady proti výroku, jímž byla přiznána náhrada nemajetkové újmy nezletilým poškozeným, založil na názoru, že podkladem tohoto výroku byl v rozporu s ustanovením § 898 o. z. návrh učiněný bez předchozího schválení opatrovnického soudu. Obviněný se dovoláním domáhal toho, aby Nejvyšší soud zrušil napadený rozsudek, aby zrušil také další obsahově navazující rozhodnutí a aby přikázal nové projednání a rozhodnutí věci.

5. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání konstatovala, že námitky, které obviněný uplatnil proti výroku o trestu, nejsou dovolacím důvodem a neopodstatňují zásah Nejvyššího soudu ani s ohledem na ústavní princip proporcionality trestní represe. K námitkám obviněného proti výroku o náhradě nemajetkové újmy nezletilým poškozeným zejména uvedla, že Krajský soud v Brně nerozhodl proti smyslu ochrany zájmů nezletilých, jak je vyjádřena v § 898 o. z. Státní zástupkyně navrhla, aby dovolání obviněného bylo jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

A) Obecná východiska

6. Nejvyšší soud shledal, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno obviněným jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájce podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e tr. ř., s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř., avšak bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b tr. ř.

7. Dovolání je mimořádný opravný prostředek, který není možné podat z jakéhokoli důvodu, ale jen z důvodů, které jsou v zákoně taxativně stanoveny, v dané věci z důvodů uvedených v § 265b odst. 1 písm. a) až m) tr. ř. (ve znění zákona č. 220/2021 Sb). Podat dovolání z jiného důvodu je vyloučeno. Přitom nestačí jen formálně deklarovat některý ze zákonných dovolacích důvodů, ale je nutné, aby mu obsahově odpovídaly konkrétní námitky, na nichž je dovolání založeno. Pouze takové námitky mají relevanci dovolacího důvodu.

8. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy.

č. 22

9. Obviněný sice odkázal na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., avšak neuplatnil žádnou námitku, která by se pod něj dala podřadit, což ani nepřicházelo v úvahu. Dovolání nesměřovalo proti výroku o vině. Proti tomuto výroku nebylo přípustné, protože o vině Krajský soud v Brně ve druhém stupni nerozhodoval, resp. výrok o vině nebyl povinen přezkoumávat (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Podané dovolání se tedy nijak nevztahovalo k otázce naplnění znaků trestných činů, jimiž byl obviněný uznán vinným, a tudíž se nijak netýkalo „rozhodných skutkových zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu“.

10. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

11. Podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže obviněnému byl uložen takový druh trestu, který zákon nepřipouští, nebo mu byl uložen trest ve výměře mimo trestní sazbu stanovenou v trestním zákoně na trestný čin, jímž byl uznán vinným.

12. Odkaz obviněného na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. h) a i) tr. ř. nebyl spojen s žádnou námitkou, která by některému z těchto dovolacích důvodů odpovídala svým obsahem.

B) K výroku o trestu

13. Nejde-li o situaci, kdy výrok o trestu nemůže obstát a musí být zrušen v důsledku zrušení vadného výroku o vině, lze samotný výrok o uložení trestu napadat z hmotněprávních pozic zásadně jen prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř., a nikoli s použitím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Vzájemný vztah těchto dovolacích důvodů je takový, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je obecným hmotněprávním dovolacím důvodem, zatímco dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je zvláštním hmotněprávním dovolacím důvodem stanoveným jen ve vztahu k výroku o uložení trestu. Z tohoto vztahu obecného a zvláštního vyplývá, že má-li být výrok o uložení trestu napaden kvůli porušení hmotného práva, může se tak stát zásadně jen z důvodu uvedeného v § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř.

14. Při výkladu ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. je třeba mít na paměti povahu dovolání jako mimořádného opravného prostředku. To se projevuje především tím, že dovolacím důvodem není nepřiměřenost uloženého trestu, ale mnohem závažnější nesoulad výroku

o uložení trestu se zákonem, a to uložení nepřipustného druhu trestu nebo uložení trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu. Přiměřenost, resp. nepřiměřenost trestu je sice záležitostí aplikace hmotného práva, ale přesto ji nelze podřadit pod dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pokud jím je jiné nesprávné hmotněprávní posouzení (míněno jiné, než je právní posouzení skutku). Tento obecný hmotněprávní dovolací důvod nelze použít, když tu je zvláštní dovolací důvod stanovený ve vztahu k samotnému výroku o uložení trestu. Jestliže by se připustilo, že nepřiměřenost trestu je dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., pak by ustanovení § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. bylo bezpředmětné, nefunkční, nadbytečné a nedávalo by žádný smysl, protože uložení nepřipustného druhu trestu nebo uložení trestu ve výměře mimo zákonnou trestní sazbu by bylo vždy jiným nesprávným hmotněprávním posouzením, a tudíž dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Z toho je zřejmé, že dovolání jako mimořádný opravný prostředek není určeno ke korekci výroku o uložení trestu z důvodu jeho případné nepřiměřenosti.

15. Byl-li uložen přípustný druh trestu ve výměře v rámci zákonné trestní sazby, nejsou námitky ohledně přiměřenosti trestu dovolacím důvodem podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. ani podle § 265b odst. 1 písm. i) tr. ř. Nejvyšší soud do výroku o takto uloženém trestu zásadně nezasahuje. Učinit tak může jen zcela výjimečně, pokud je uložený trest v tak extrémním rozporu se zákonnými hledisky, že to představuje porušení ústavního principu proporcionality trestní represe, který je definičním znakem demokratického právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy), resp. porušení ústavně garantovaného základního práva obviněného na spravedlivý proces včetně spravedlivosti jeho výsledku (čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod). V takovém případě má zásah Nejvyššího soudu do výroku o uložení trestu podklad v ustanovení čl. 4 Ústavy, podle něhož základní práva a svobody jsou pod ochranou soudní moci, a v ustanovení čl. 90 Ústavy, podle něhož soudy jsou povolány především k tomu, aby zákonem stanoveným způsobem poskytovaly ochranu právům (tím spíše, jde-li o základní ústavně zaručená práva).

16. Dovolání obviněného směřovalo proti výroku o uložení trestu odnětí svobody. Jde o přípustný druh trestu, který byl obviněnému uložen v trvání osmnácti měsíců, tedy ve výměře spadající do rámce zákonné trestní sazby stanovené v § 143 odst. 2 tr. zákoníku v rozpětí od jednoho roku do šesti let. Trest odnětí svobody byl obviněnému uložen jen mírně nad dolní hranicí zákonné trestní sazby. Touto výměrou bylo více než dostatečně vyjádřeno vše, co bylo možno hodnotit ve prospěch obviněného. Pokud byl obviněnému trest odnětí svobody uložen nepodmíněně, není to v žádném, natož pak extrémním rozporu s ustanovením § 81 odst. 1 tr. zákoníku, v němž jsou stanoveny zákonné předpoklady podmíněného odkladu výkonu trestu. Tyto předpoklady se vztahují jednak k osobě obviněného a jednak k okolnostem případu, přičemž citované ustanovení vyžaduje, aby obě skupiny předpokladů byly splněny současně. V posuzované věci lze zákonné předpoklady podmíněného odkladu výkonu trestu shledávat jen z hlediska osoby obviněného, avšak rozhodně ne z hlediska okolností případu. Obviněný jel v točitém úseku pozemní komunikace rychlostí nejméně 116 km/h, což představovalo nejen překročení obecně stanoveného rychlostního limitu 90 km/h, ale znamenalo to hrubě nepřiměřenou rychlost i vzhledem ke konkrétní situaci, v níž se obviněný nacházel. Způsob jízdy obviněného nebyl pouze neopatrný či nepozorný, ale byl vyloženě hazardérský a vystavoval ostatní účastníky provozu na pozemní komunikaci extrémnímu nebezpečí. To se nakonec potvrdilo tím, že obviněný nezvládl řízení, uvedl vozidlo do smyku, vjel s ním do protisměru a narazil

do protijedoucího vozidla, v němž cestovalo celkem pět osob, z nichž jedna byla usmrcena a čtyři ostatní zraněny. Popsaným způsobem si obviněný při řízení vozidla počínal přes očividnou řidičskou nezkušenost, neboť držitelem řidičského oprávnění k řízení osobního automobilu byl teprve od 15. 7. 2020. Souhrn závažných okolností případu plně opodstatňuje závěr, že nebyly splněny zákonné předpoklady pro podmíněný odklad výkonu trestu odnětí svobody. Uložený nepodmíněný trest odnětí svobody není trestem, který by kolidoval s ústavním principem proporcionality trestní represe nebo který by porušoval ústavně garantované základní právo obviněného na spravedlivý proces včetně spravedlivosti jeho výsledku.

17. Obviněný se snažil zdůvodnit namítanou neústavnost výroku o nepodmíněném trestu odnětí svobody jeho překvapivostí. Takové námitce nelze přisvědčit. Krajský soud v Brně uložil zmíněný trest z podnětu odvolání státního zástupce podaného v neprospěch obviněného. Přitom státní zástupce v odvolání výslovně požadoval uložení nepodmíněného trestu odnětí svobody. Obviněnému tudíž bylo známo, jaký výsledek odvolacího řízení požaduje státní zástupce, resp. jaký výsledek přichází v úvahu. O překvapivosti napadeného rozsudku, která jinak může být projevem vybočení z mezí spravedlivého procesu, nelze v dané věci vůbec uvažovat.

18. Proti výroku o trestu bylo dovolání obviněného podáno z jiného než zákonného dovolacího důvodu.

C) K výroku o náhradě nemajetkové újmy

19. Po zrušení výroku o náhradě nemajetkové újmy v rozsudku Okresního soudu ve Zlíně nově rozhodl Krajský soud v Brně mimo jiné tak, že podle § 228 odst. 1 tr. ř. uložil obviněnému povinnost k náhradě nemajetkové újmy poškozenému nezletilému AAAAA ve výši 275 387 Kč a poškozené nezletilé BBBB ve výši 234 265 Kč a podle § 229 odst. 2 tr. ř. odkázal nezletilé poškozené se zbytky uplatněných nároků na náhradu nemajetkové újmy na řízení ve věcech občanskoprávních. Jednalo se o náhradu nemajetkové újmy vniklé v důsledku usmrcení poškozené B. B., která byla babičkou nezletilých poškozených. Krajský soud v Brně tak snížil náhradu nemajetkové újmy, kterou Okresní soud ve Zlíně každému z nezletilých poškozených přiznal ve výši 640 998 Kč.

20. Nárok na náhradu nemajetkové újmy za nezletilé poškozené uplatnil zmocněnec (advokát), jehož jim k tomu zvolila matka jako zákonná zástupkyně nezletilých. Obviněný v dovolání namítl, že tu nebylo předcházející schválení opatrovníckého soudu podle § 898 o. z.

21. Tato námitka má procesní povahu a tím pádem obsahově neodpovídá dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., jímž je porušení hmotného práva.

22. Práva nezletilého poškozeného v trestním procesu vykonává především jeho zákonný zástupce (§ 45 odst. 1 věta první tr. ř.). Bližší ustanovení o takových úkonech trestní řád neobsahuje a v obecné rovině lze připustit, že i zde platí ustanovení § 898 o. z. (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Pro vykonávání práv nezletilých poškozených, zejména pro uplatňování nároku na náhradu škody nebo nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení v trestním řízení, se však toto ustanovení v praxi nepoužije.

23. Potřebný souhlas soudu jako podmínka právního jednání rodičů v záležitostech jmění dítěte je sice zakotven v občanském zákoníku, týká se však jak hmotněprávních, tak procesních úkonů (právních jednání). V daném případě je zpochybňován úkon podle § 43 odst. 3 tr. ř., tj. uplatnění nároku na náhradu nemajetkové újmy v trestním (adhezním) řízení. Jde o úkon ryze procesní povahy. Nejde tudíž o dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., jímž je jiné nesprávné hmotně právní posouzení (tj. jiné, než je právní posouzení skutku).

24. Nejvyšší soud se zaměřil i na to, zda namítaný nedostatek souhlasu opatrovnického soudu s uplatněním nároku na náhradu nemajetkové újmy mohl představovat nějaké porušení práv obviněného, případně i práva na spravedlivý proces, a dospěl k závěru, že nikoli.

25. Nárok na náhradu nemajetkové újmy byl v posuzované věci uplatněn za účinnosti § 898 o. z. ve znění zákona č. 192/2021. Podle § 898 odst. 1 o. z. k právnímu jednání, které se týká existujícího i budoucího jmění dítěte nebo jednotlivé součásti tohoto jmění, potřebují rodiče souhlas soudu, ledaže se jedná o běžné záležitosti, nebo o záležitosti sice výjimečné, ale týkající se zanedbatelné majetkové hodnoty (toto ustanovení zůstalo nedotčeno zákonem č. 192/2021 Sb.). V ustanovení § 898 odst. 2 o. z. (ve znění zákona č. 192/2021 Sb.) jsou uvedeny případy, kdy je vždy třeba souhlasu soudu, přičemž tu není uvedeno právní jednání týkající se nároku dítěte na náhradu nemajetkové újmy. Podle § 898 odst. 3 o. z. (ve znění zákona č. 192/2021 Sb.) je-li to v zájmu dítěte, může (opatrovnický) soud zúžit okruh právních jednání, která podléhají souhlasu soudu. Podle § 898 odst. 4 o. z. (ve znění zákona č. 192/2021 Sb.) jednal-li rodič za dítě bez souhlasu soudu, lze právní jednání prohlásit za neplatné, jen působí-li dítěti újmu.

26. Obviněný vznesenou námitku chybějícího souhlasu opatrovnického soudu podpořil odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2019, sp. zn. [25 Cdo 4531/2018](#), jímž bylo zamítnuto dovolání žalobce a v němž byl vyjádřen právní názor (vyslovený i v dřívější judikatuře), že podání jakékoli občanskoprávní žaloby je neběžnou záležitostí, která může mít daleké dosahy do sféry nezletilého, takže k podání žaloby je nutný souhlas opatrovnického soudu. Významné ovšem je, že v uvedené věci směřovalo dovolání (původně nezletilého) žalobce proti usnesení odvolacího soudu, který potvrdil usnesení soudu prvního stupně, jímž bylo řízení podle § 104 odst. 2 o. s. ř. zastaveno z důvodu nedostatku podmínek řízení (které soud v občanskoprávním řízení zkoumá podle § 103 o. s. ř.), přičemž nedostatek podmínek řízení spočíval v tom, že opatrovnický soud nedal souhlas k podání žaloby. Žaloba tedy nebyla zamítnuta z důvodu věcné neopodstatněnosti, kterou by působil chybějící souhlas opatrovnického soudu. Z toho jasně vyplývá, že souhlas soudu podle § 898 odst. 1 o. z. je procesní podmínkou podání žaloby, není složkou její hmotněprávní opodstatněnosti a jeho nedostatek nemůže být namítán jako porušení hmotného práva. Kromě toho je třeba mít na paměti odlišnost řízení občanskoprávního od řízení trestního, zde zejména z hlediska možnosti vzniku povinnosti k placení nákladů řízení.

27. Také v řízení podle soudního řádu správního (zákon č. 150/2002 Sb.) je třeba zkoumat podmínky řízení a při jejich nesplnění návrh odmítnout podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. I zde přichází v úvahu posouzení, zda k podání žaloby ve správním soudnictví je nutný souhlas opatrovnického soudu podle § 898 o. z. Nejvyšší správní soud však ve svém rozsudku ze dne 22. 7. 2021, sp. zn. 10 As 123/2021, vyložil, že ačkoli ani podání žaloby ve správním soudnictví není běžnou záležitostí, potenciální zásah těchto řízení do majetkové sféry nezletilého bude

zpravidla nižší než v občanskoprávním řízení, a to pro rozdílný rozsah a strukturu nákladů řízení a zanedbatelnou výši soudního poplatku. Nejvyšší správní soud zdůraznil, že správní soud je v každé konkrétní věci oprávněn vyhodnotit, jak podstatně by dané řízení mohlo zasáhnout do práv či povinností nezletilého, zejména zda v souvislosti se soudním řízením nehrozí žalujícímu dítěti významnější finanční náklady, a zda tedy konkrétní žaloba vyžaduje schválení opatrovnického soudu. Takový souhlas bude podle Nejvyššího správního soudu namísto typicky tam, kde se spor před správním soudem týká nemovitosti dítěte (např. rozhodnutí o odstranění stavby apod.), nebo i tam, kde by zákonní zástupci dítěte podávali šikanózní či abuzivní nebo opakované zjevně bezúspěšné žaloby apod. V konkrétní rozhodované věci však Nejvyšší správní soud nepovažoval za vadu, že soud přivolení opatrovnického soudu k podání žaloby nevyžadoval.

č. 22

28. V trestním (adhezním) řízení je určitou obdobou zastavení řízení podle § 104 odst. 2 o. s. ř. a odmítnutí návrhu podle § 46 odst. 1 písm. a) s. ř. s. rozhodnutí o nepřipuštění poškozeného k hlavnímu líčení podle § 206 odst. 3 tr. ř., které se vztahuje i na případy nesplnění procesních podmínek, tedy například i na situaci, kdy nesvéprávný poškozený není řádně zastoupen. Souhlas opatrovnického soudu s podáním návrhu podle § 43 odst. 3 tr. ř. není však zpravidla namísto vyžadovat, neboť takový návrh se nemůže dotknout majetkových práv, resp. jmění poškozeného, který není plně svéprávný, zde konkrétně dítěte. Nehrozí tu totiž ani potencionální nutnost hradit úspěšnému účastníku náhradu nákladů řízení (viz též usnesení Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. [II. ÚS 3629/15](#)).

29. Ustanovení § 898 o. z. je koncipováno jako ochrana zájmů nezletilých dětí ve sféře jejich jmění před možnými nepříznivými důsledky neuvážených, riskantních, zbytečných či jinak nepředložených právních jednání rodičů jako zákonných zástupců. Citované ustanovení rozhodně není určeno k ochraně práv či zájmů osob, vůči nimž směřují uplatňované nároky nezletilých dětí. Jestliže rodiče nezletilého dítěte, resp. zmocněnec zvolený k tomu rodiči, uplatní za nezletilé dítě jako poškozeného v trestním řízení nárok na náhradu nemajetkové újmy způsobené trestným činem, pak v běžně se vyskytujících případech nepřichází v úvahu, aby to pro jmění nezletilého dítěte mělo nějaké nepříznivé důsledky, například v podobě povinnosti k náhradě nákladů řízení. V krajním případě může být poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, čímž je okruh možných výsledků nepříznivých pro poškozeného prakticky vyčerpán.

30. V trestním řízení proto není zpravidla nutný souhlas opatrovnického soudu k tomu, aby zákonný zástupce nezletilého (dítěte) podal v adhezním řízení návrh podle § 43 odst. 3 tr. ř. na uložení povinnosti obviněnému k náhradě škody či nemajetkové újmy nebo k vydání bezdůvodného obohacení. Z toho správně vychází i praxe soudů, které takový souhlas nevyžadují. Takový souhlas nebyl nutný ani v nyní posuzované věci.

31. Uvedená námitka dovolatele tedy nejen že nebyla podřaditelná pod uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř., ale ani by neměla jakékoli opodstatnění.

32. Pod uplatněný dovolací důvod nelze podřadit ani stručnou a nekonkrétní námitku, že „poškození nebyli vyslechnuti v žádné fázi trestního řízení tak, aby soud mohl jejich nároky objektivizovat“. Navíc se obdobnou námitkou zabýval odvolací soud a z odůvodnění jeho rozsudku vyplývá, že dokazování k této otázce vytvořilo dostatečný skutkový podklad pro rozhodnutí o náhradě nemajetkové újmy.

33. Také proti výroku o náhradě nemajetkové újmy bylo dovolání obviněného podáno z jiného než zákonného dovolacího důvodu.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

34. Z důvodů, které byly vyloženy v předcházejících částech tohoto usnesení, Nejvyšší soud podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. dovolání obviněného odmítl. V souladu s ustanovením § 265r odst. 1 písm. a) tr. ř. Nejvyšší soud rozhodl v neveřejném zasedání.

č. 23

Zakrytím trestného činu ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku se rozumí jednání pachatele směřující k tomu, aby bylo znemožněno nebo ztíženo jeho odhalení, nebo odhalení jeho vlastního trestného činu, anebo aby nedošlo k jeho odsouzení. Zlehčením trestného činu podle téhož ustanovení se pak rozumí dosažení jeho mírnější právní kvalifikace nebo mírnějšího posouzení povahy a závažnosti činu při nezměněné kvalifikaci.

Pro závěr o dokonání trestného činu křivého obvinění ve smyslu § 345 odst. 1 nebo 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku není nutné, aby pachatel skutečně svůj vlastní trestný čin zakryl nebo zlehčil, ale podstatné je, že své jednání uskutečnil s tímto úmyslem, přičemž postačuje úmysl nepřímý.

Jiný trestný čin pachatele ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, který pachatel hodlá zakrýt nebo zlehčit, může být již dokonán, ale může se nacházet i ve stadiu pokusu nebo přípravy.

Křivé obvinění

§ 345 odst. 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2023, sp. zn. [7 Tdo 325/2023](#), ECLI:CZ:NS:2023:7.TDO.325.2023.1

Nejvyšší soud z podnětu dovolání obviněné M. K. podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 8. 12. 2022, sp. zn. 7 To 302/2022 a rozsudek Okresního soudu v Hodoníně ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. 19 T 128/2020, podle § 265k odst. 2 tr. ř. zrušil také další rozhodnutí na zrušená rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1 tr. ř. Okresnímu soudu v Hodoníně přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Okresního soudu v Hodoníně ze dne 14. 9. 2022, č. j. 19 T 128/2020-369, byla obviněná M. K. uznána vinnou přečinem křivého obvinění podle § 345 odst. 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku a odsouzena k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání osmnácti měsíců, pro jehož výkon byla zařazena do věznice s ostrahou.

2. Podkladem odsuzujícího výroku bylo v podstatě zjištění, že obviněná v postavení osoby poškozené v trestní věci vedené policejním orgánem označila orgánům činným v trestním řízení poškozeného P. V. jako pachatele loupeže ze dne 26. 7. 2018, která na ní měla být podle jejího tvrzení spáchána. Konkrétně ve své stížnosti ze dne 28. 11. 2019 zaslané

Krajskému státnímu zastupitelství v Brně uvedla: „Přitom já toho člověka na nahrávce označila jako pachatele! Jak mohl státní zástupce napsat ve svém usnesení, že jsem toho dotyčného neoznačila za pachatele?“. Dále před policejním orgánem při podání vysvětlení dne 27. 2. 2020 po poučení o možném postihu za trestný čin křivého obvinění opakovaně uvedla, že na označení P. V. jako pachatele loupeže ze dne 26. 7. 2018 trvá. Tím poškozenému P. V. způsobila újmu. Obviněná současně tvrdila, že dne 26. 7. 2018 jí byly při loupežném přepadení, jehož se měl dopustit P. V., odcizeny doklady potvrzující vyplacení jistin – peněžních částek osobě zařizující úvěr a doklady potvrzující následné vrácení jistin obviněnou poškozeným osobám, vůči nimž se měla dopustit zločinu podvodu, pro který byla vyšetřována týmž policejním orgánem. Věc podezření ze zločinu loupeže byla dne 25. 10. 2019 policejním orgánem podle § 159a odst. 1 tr. ř. odložena, neboť k loupeži nedošlo. Lživého označení P. V. jako pachatele loupeže se obviněná dopustila proto, aby si v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 19 T 1/2020, v níž je žalována pro shora uvedený zločin podvodu, upevnila svou lživou obhajobu založenou na tom, že doklady o předání jí vybraných jistin od poškozených osob zprostředkovateli úvěrů J. V. a doklady o následném vrácení těchto jistin poškozeným osobám jí byly odcizeny při oné loupeži dne 26. 7. 2018.

3. Odvolání obviněné, kterým napadla rozsudek soudu prvního stupně v celém rozsahu, bylo usnesením Krajského soudu v Brně ze dne 8. 12. 2022, č. j. 7 To 302/2022-416, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Obviněná podala proti usnesení Krajského soudu v Brně dovolání. Výrok o zamítnutí odvolání napadla s odkazem na důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g), h) a m) tr. ř. Ke skutkovým otázkám namítla, že k uvedené loupeži skutečně došlo. Při opačném závěru soudy vycházely z usnesení policejního orgánu o odložení věci, jehož závěry jen mechanicky převzaly. Obviněná trvá na tom, že nejednala v úmyslu někoho křivě obvinít. Když později (po shlédnutí videonahrávky dne 19. 8. 2019) označila poškozeného P. V., neobvinila ho s určitostí, pouze ho uvedla jako jednoho z možných pachatelů a žádala o prověření jeho osoby. V této souvislosti obviněná uvedla, že protokolace při podání vysvětlení u policejního orgánu bývá často zkreslená a obviněná v danou dobu neměla obhájce. Těžko si tak sama mohla případnou nepřesnost a její možné následky uvědomit. Měla tak být důsledně uplatněna zásada *in dubio pro reo*. Její podezření na P. V. přitom pramenilo z objektivních skutečností. Věrohodnost P. V. navíc nebyla dostatečně zkoumána. V názoru, že by P. V. mohl být pachatelem, ji následně utvrdily i ataky a výhrůžky z jeho strany.

5. Za nesprávné právní posouzení skutku obviněná označila, že byla podle jejího názoru odsouzena v rozporu se zásadou subsidiarity trestní represe. K tomu však neuvvedla žádnou bližší argumentaci, pouze to zmínila v souvislosti s námitkou, že na základě pouhé formulační nepřesnosti kvůli neznalosti soudní judikatury nelze nikoho stíhat pro úmyslný trestný čin.

6. Obviněná dále namítla, že jednání popsané ve výroku rozsudku nenaplňuje znaky trestného činu. V popisu skutku není „tvrzen“ přímý úmysl. Z výroku dostatečně nevyplývá ani křivé obvinění a jeho konkrétní způsob. V podání adresovaném Krajskému státnímu zastupitelství v Brně obviněná pouze informovala o faktu, že někdy dříve označila možného pachatele. Při podání vysvětlení dne 27. 2. 2020 měla podle výroku rozsudku opakovaně uvést,

že na označení P. V. jako pachatele loupeže trvá. Chybí však doslovné znění tohoto jejího prohlášení i kontext, v jakém k němu došlo. Ani v odůvodnění rozsudku k tomu není nic bližšího uvedeno.

7. Za nesprávný označila obviněná i závěr soudů o naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, tj. že se křivého obvinění dopustila v úmyslu zakrýt nebo zlehčit svůj vlastní trestný čin. Ke spáchání skutku proto, aby upevnila svoji lživou obhajobu ve věci sp. zn. 19 T 1/2020, namítla, že v této věci nebylo dosud pravomocně rozhodnuto, že se podvodu skutečně dopustila. Obviněná neměla důvod zakrývat jiný trestný čin. Ten jí nebyl prokázán a nebyl prokázán ani úmysl obviněné křivým obviněním zakrýt onen údajný trestný čin podvodu. Soud zde vychází z konstrukce, že již v roce 2018 měla tušit, že se ostatní poškozené osoby o rok později připojí k trestnímu stíhání, které v době oznámení loupeže nebylo ani zahájeno. Obviněná podala trestní oznámení už v roce 2018, rok před tím, než P. V. označila za možného pachatele. Není přitom jasné, proč by měla lživě obvinít právě P. V., který v řízení o podvodu pod sp. zn. 19 T 1/2020 nefiguruje. Označovat ho jako pachatele loupeže ani nebylo nutné, neboť k zakrytí údajného trestného činu podvodu by stačilo samotné oznámení loupeže, které učinila už dříve. V této souvislosti dovolatelka rovněž zmínila, že soud prvního stupně (obě věci projednává stejná soudkyně) zjevně hodlá v trestním řízení o podvodu použít argument, že loupež se nestala a nemohly tudíž existovat ani listiny, které dovolatelku z podvodu vyvíňují.

8. Závěrem dovolání obviněná navrhla, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a zprostil ji obžaloby.

9. Státní zástupkyně Nejvyššího státního zastupitelství v písemném vyjádření k dovolání konstatovala, že námitky uplatněné v dovolání uváděla obviněná v rámci své obhajoby od počátku řízení, takže se jimi oba soudy zabývaly. Námitky přitom nepřekračují meze prosté polemiky s názorem soudů na hodnocení důkazů. Státní zástupkyně se ztotožnila s názorem odvolacího soudu, vyjádřeným v jeho rozhodnutí, který stručně zopakovala, a navrhla, aby bylo dovolání podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítnuto.

III.

Přípustnost a důvodnost dovolání

10. Nejvyšší soud konstatoval, že dovolání je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. h) tr. ř., bylo podáno obviněnou jako oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c) tr. ř., prostřednictvím obhájkyne podle § 265d odst. 2 tr. ř., ve lhůtě a na místě podle § 265e odst. 1, 2 tr. ř. a s obsahovými náležitostmi podle § 265f odst. 1 tr. ř.

11. Nejvyšší soud neshledal důvody k odmítnutí dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3, 4 tr. ř. napadené rozhodnutí i předcházející řízení a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

12. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve znění účinném od 1. 1. 2022 lze dovolání podat, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. je dán,

jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení.

13. Neopodstatněné jsou námitky obviněné týkající se vyjádření znaků přečinu křivého obvinění podle § 345 odst. 2 tr. zákoníku, tedy v jeho základní skutkové podstatě, v tzv. skutkové větě výroku rozsudku. Na tom nic nemění fakt, že si lze dobře představit výstižnější popis skutku. Uvedeného přečinu se dopustí ten, kdo jiného lživě obviní z trestného činu v úmyslu přivodit jeho trestní stíhání. Ve skutkové větě výroku o vině je mimo jiné řečeno, že obviněná se dopustila lživého označení P. V. jako pachatele loupeže ze dne 26. 7. 2018 a je dokonce uvedeno, jaký tím sledovala vedlejší záměr. Skutečnost, že jednala v úmyslu (přínejmenším nepřímém) přivodit trestní stíhání jmenovaného, jasně vyplývá z toho, že takto si počínala při podání vysvětlení a v elektronickém podání orgánu činnému v trestním řízení v postavení osoby poškozené trestným činem. Popis tvrzení, která obviněná uvedla při těchto úkonech, je ve výroku rozsudku z hlediska vyjádření objektivní stránky základní skutkové podstaty přečinu křivého obvinění dostatečný, i když v odůvodnění měl okresní soud uvést podrobnější údaje o průběhu a okolnostech podání zmíněného vysvětlení.

14. Nepřesvědčivé a nejasně odůvodněné jsou však postupy, jimiž v rámci dokazování a hodnocení důkazů okresní soud k popsáním zjištěním dospěl. Ve vztahu ke skutkové podstatě trestného činu křivého obvinění podle § 345 odst. 2 tr. zákoníku bylo nutno vyřešit předběžné otázky, zda došlo k trestnému činu loupeže a zda jej spáchal poškozený P. V. Předběžné otázky posuzují orgány činné v trestním řízení podle § 9 odst. 1 tr. ř. samostatně, což se týká vždy posouzení viny obviněného, neboť zde zákon žádnou výjimku nestanoví. Z rozsudku Okresního soudu v Hodoníně je zřejmé, že soud dospěl k závěru, že bylo prokázáno, že k obviněnou oznámené loupeži vůbec nedošlo, a tedy poškozený P. V. ji nemohl spáchat. K tomuto závěru však soud dospěl na základě úvah, které vykazují z hlediska hodnocení důkazů určité deformace. Především soud prvního stupně tento závěr učinil mimo jiné na základě usnesení Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Jihomoravského kraje, územního odboru Hodonín, oddělení obecné kriminality ze dne 25. 10. 2019 o odložení věci podezření z trestného činu loupeže. Pochybnosti vzbuzuje už skutečnost, že podkladem tohoto usnesení byla vysvětlení osob poškozených v jiné věci trestným činem podvodu, pro který je obviněná stíhána ve věci sp. zn. 19 T 1/2020, a zejména nelze přehlédnout, že se soudy obou stupňů o tomto usnesení policejního orgánu vyjadřují způsobem, který by bylo možno chápat tak, že je považovaly za závazné pro svá rozhodnutí. Skutkové závěry soudů zásadně zpochybňuje formulace v závěru bodu 34 odůvodnění rozsudku, kde soud prvního stupně uvádí: „Pakliže policejní orgán uzavřel, že se předmětná loupež nestala, je více než logické, že ji nemohl poškozený P. V. spáchat.“. Na což navázal Krajský soud v Brně, který ve druhém odstavci na str. 4 napadeného usnesení uvedl, že „pro projednání této věci je podstatné rozhodnutí policejního orgánu o tom, že se skutek nestal“. Naznačené úvahy vybočují z rámce pravidel dokazování a hodnocení důkazů stanovených v § 2 odst. 5, 6 tr. ř.

15. Nabízí se pak otázka, jaké závěry by bylo možno učinit pouze na základě ostatních provedených důkazů. Soud prvního stupně hodnotil výpověď poškozeného svědka P. V. a dále výpovědi obviněné a jejího partnera L. H., které obě konfrontoval s tím, jak vypovídali ve věci sp. zn. 19 T 1/2020. Zabýval se též otázkou, zda obviněná v době, kdy mělo k loupeži dojít, mohla mít u sebe tvrzenou částku 54 000 Kč, a hodnotil také nahrávku, podle které měla obviněná jako pachatele rozpoznat P. V.

16. Tuto část skutkových zjištění lze rozdělit na několik dílčích otázek, a to zda k loupeži vůbec došlo, dále zda se loupeže mohl dopustit P. V., a konečně jde o otázku vztahující se k subjektivní stránce, a sice pokud se P. V. loupeže nedopustil, zda se mohla obviněná domnívat, že se jí dopustil. Soudy se však k těmto jednotlivým otázkám nevyjádřily zcela jasně a poměrně nepřehledným způsobem je směšují. Soud prvního stupně předně dospěl k závěru, že se loupež nestala. Ten učinil kromě citovaného usnesení policejního orgánu také na základě zmíněného hodnocení výpovědi obviněné a svědka L. H. Výpovědi obviněné a jejího partnera hodnotil jako nevěrohodné se závěrem, že jimi prezentovaná verze (resp. více odlišných verzí) se jeví jako neuvěřitelná. Uvedl mimo jiné, že pachatel loupeže by musel čekat, jestli daného dne náhodou obviněná nebude před domem, přičemž ta se vracela v uvedenou dobu náhodně. V rámci tohoto hodnocení se však soud nelyžoval s obhajobou obviněné spočívající v tom, že před zaparkováním vozidla projížděla kolem zahrádky baru D., kde si ji mohl pachatel loupeže vyhlédnout a následně spontánně přikročit k činu.

č. 23

17. Podpůrně v této souvislosti soud prvního stupně zvažoval, zda obviněná mohla mít u sebe finanční obnos, který jí měl být spolu s kabelkou odcizen. Namísto úvah uvedených v bodu 37 rozsudku mohl v tomto případě soud vyjít přímo z obhajoby obviněné, že šlo o peníze zaslané bývalým manželem pro společné děti nad rámec výživného. Zda takovou částku obviněná od bývalého manžela obdržela, by mělo jednoznačně vyplývat z výpisu z účtu, případně by to bylo možno ověřit výslechem bývalého manžela obviněné. Úvahy, zda obviněná mohla vybírat menší částky peněz ze svého účtu v průběhu čtyř měsíců a nosit je v kabelce, však v této souvislosti postrádají smysl.

18. V případě, že by nebylo možno bez pochybností uzavřít, že se obviněnou tvrzená loupež nestala, bylo by následně nutno se zabývat tím, zda se jí mohl dopustit P. V. V této souvislosti z doposud provedeného dokazování v zásadě nevyplývalo nic, co by tuto možnost jednoznačně vyvracelo. Jak už bylo zmíněno, soudy svůj závěr, že P. V. pachatelem být nemohl, dovodily převážně ze zjištění, že k loupeži vůbec nedošlo, jež učinily na základě zmíněného zjevné deficitů vykazujícího hodnocení důkazů, tj. v podstatné míře z obsahu usnesení policejního orgánu o odložení věci, které se navíc opírá o v této věci neprovedené důkazy. K samotné otázce případného pachatelství P. V. tento svědek nesdělil, kde v době skutku byl apod. Na druhé straně soud prvního stupně výpověď poškozeného hodnotil, a to jako věrohodnou, a nezjistil nic, co by mělo přesvědčivě vést k závěru o jeho možném pachatelství. Podstatné je, zda se obviněná mohla domnívat, že pachatelem loupeže byl právě P. V., anebo zda jej označila za pachatele vědomě lživě. V této souvislosti obviněná v rámci své obhajoby opakovaně zdůraznila, že jej poznala a označila přibližně rok poté, co k loupeži došlo (mělo dojít), přičemž ke lživému označení poškozeného jako pachatele neměla mít důvod. Soudy obou stupňů zde vcelku přesvědčivě poukázaly na skutečnost, že z nahrávky, kterou pořídil partner obviněné, není patrná žádná vada řeči. Nadto je nevěrohodné, že by obviněná po více než roce rozpoznala projev osoby, kterou neznala a byla s ní v kontaktu pouze na krátký okamžik. Navíc osob s obdobnou vadou řeči může být více. Obviněná na podkladě jí uváděných okolností stěží mohla dospět k přesvědčení, že pachatelem loupeže (pokud by k ní došlo) byl právě poškozený. Motiv, proč označila jako možného pachatele právě jeho, nebylo přitom nutno zjišťovat, nabízí se však ten, že s manželkou poškozeného měl partner obviněné spor o děti.

19. Hodnotící úvahy soudu prvního stupně ke všem naznačeným otázkám však zůstaly neúplné a nejasné. Pozornost měla být věnována také otázce časové souslednosti jednotlivých kroků, tj. oznámení loupeže, označení poškozeného za pachatele, a to i v souvislosti s tím, zda již při prvotním oznámení obviněná popsala pachatele tak, aby to odpovídalo popisu poškozeného. Toto je důležité i pro posouzení subjektivní stránky ve formě úmyslu. Z rozsudku soudu prvního stupně nelze zjistit nějaký závěr o tom, zda je pravdivé tvrzení obviněné, že loupežné přepadení oznámila již v roce 2018, a pokud ano, kdy, a dále co bylo konkrétním obsahem tohoto oznámení. Z obsahu spisu Nejvyšší soud zjistil, že v obžalobě se uvádí, že o loupeži se obviněná vyjadřovala již v podání vysvětlení ze dne 3. 10. 2018, které zaslala elektronickou poštou (e-mailem) na Obvodní oddělení Policie České republiky ve Vratislavicích. Toto podání se skutečně ve spise nachází na č. l. 130–142. Obviněná zde mimo jiné hovoří již také o dalších poškozených údajným trestným činem podvodu (T. D., R. O., I. A.). Pokud jde o vyjádření obviněné k pachateli loupeže před podáním ze dne 28. 11. 2019 (jež je součástí skutku popsaného ve výroku rozsudku), Nejvyšší soud připomíná, že v usnesení státního zástupce ze dne 18. 11. 2019 o zamítnutí stížnosti proti usnesení o odložení věci ze dne 25. 10. 2019 se konstatuje, že obviněná neoznačuje pachatele, pouze uvádí, že měl vadu řeči, a dále že nelze dojít k závěru, že by obviněná označila přímo P. V., pouze uvedla, že tento muž má mít stejnou vadu řeči. I z tohoto důvodu bylo namísto rovněž podrobné zhodnocení obsahu a okolností vytýkaného vysvětlení ze dne 27. 2. 2020, které soudy neučinily.

20. Nedostatky rozhodnutí soudu prvního stupně nenapravit ani Krajský soud v Brně, který na str. 3 svého rozhodnutí zejména nesprávně uvedl datum, kdy měla být pořízena nahrávka, podle které měla obviněná poškozeného poznat jako pachatele loupeže. Následující pasáž textu pak vyznívá poněkud zmatečně, tvrdí se zde, že se poprvé k osobě možného pachatele loupeže obviněná vyjádřila až dne 27. 2. 2019, což vůbec neodpovídá popisu skutkových okolností v rozsudku soudu prvního stupně, kde jsou uvedena data 28. 11. 2019 (zaslání stížnosti) a následně 27. 2. 2020 (podání vysvětlení). Odvolacímu soudu je pak třeba vytknout i nesprávný názor ohledně vázanosti hodnocením důkazů soudem prvního stupně (srov. body 41–43 usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. [7 Tdo 850/2022](#), publikované pod č. 53/2022 Sb. rozh. tr.).

21. Soudy skutek obviněné posoudily jako spáchaný v kvalifikované skutkové podstatě podle § 345 odst. 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, která je naplněna tehdy, spáchá-li někdo trestný čin křivého obvinění v úmyslu zakrýt nebo zlehčit svůj vlastní trestný čin. Zakrytím trestného činu se rozumí jednání směřující k tomu, aby bylo ztíženo jeho odhalení, respektive odhalení jeho pachatele a jeho trestní stíhání. Zlehčit svůj vlastní trestný čin znamená dosáhnout jeho mírnější právní kvalifikace nebo i jen mírnějšího posuzování v rámci dané právní kvalifikace. K dokonání činu ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku se nevyžaduje, aby pachatel skutečně svůj vlastní trestný čin zakryl nebo zlehčil, nýbrž postačí, že jednání popsané v § 345 odst. 1 nebo v § 345 odst. 2 tr. zákoníku uskutečňuje s tímto úmyslem, přičemž postačuje úmysl nepřímý. Jiný trestný čin pachatele ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku může být dokonán, ale může se nacházet i ve stadiu pokusu nebo přípravy, ba dokonce může jít o pouhý záměr pachatele takový další konkrétní trestný čin spáchat. Spáchání, pokus, příprava nebo záměr spáchat tento jiný trestný čin musí však být v řízení o trestném činu křivého obvinění prokázány. Soud to v řízení o trestném činu křivého obvinění posuzuje samostatně jako předběžnou otázku viny ve smyslu § 9 odst. 1 tr. ř. Úmysl zakrýt nebo zlehčit svůj vlastní

trestný čin se musí vztahovat ke lživému obvinění konkrétní osoby ze spáchání trestného činu, nikoli k samotnému oznámení o spáchání trestného činu neznámým pachatelem.

22. V dané věci se soudy těmito zásadami důsledně neřídily. Ve vztahu ke kvalifikované skutkové podstatě podle § 345 odst. 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku bylo především nutno na podkladě dokazování a hodnocení důkazů vyřešit předběžnou otázku, zda se obviněná dopustila jiného trestného činu, konkrétně trestného činu podvodu, pro který je stíhána v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 19 T 1/2020. To si okresní soud neujasnil.

č. 23

23. Z rozsudku Okresního soudu v Hodoníně jednoznačně nevyplývá, zda soud považoval za nutné naznačenou předběžnou otázku řešit a zda dospěl k závěru, že obviněná spáchala trestný čin podvodu, pro který je stíhána a který měla chtít zakrýt nebo zlehčit. Nevyplývá to především ze skutkové věty výroku rozsudku. Okresní soud zde v této souvislosti uvedl, že obviněná byla vyšetřována pro zločin podvodu (blíže nespecifikovaný) a že křivého obvinění P. V. se dopustila proto, aby si v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 19 T 1/2020, v níž je žalována pro zločin podvodu, upevnila svoji lživou obhajobu založenou na tom, že jí byly odcizeny doklady o předání peněz. Samosoudkyně tak ve výroku rozsudku sice poměrně zřetelně předem vyjádřila svůj postoj k druhé trestní věci obviněné, kterou projednává v samostatném řízení, neuvedla však jednoznačně a konkrétně, zda a jaký další trestný čin obviněná spáchala a chtěla zakrýt nebo zlehčit. V odůvodnění rozsudku se pak uvádí, že obviněná je souběžně stíhána pro přečin (tedy nikoli zločin) podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 3 tr. zákoníku v trestní věci vedené u Okresního soudu v Hodoníně pod sp. zn. 19 T 1/2020, v níž dosud nebyl vyhlášen rozsudek, avšak dokazování je „v tuto chvíli již téměř u konce“ [Nejvyšší soud připomíná, že přes toto tvrzení obsažené v rozsudku ze dne 14. 9. 2022 hlavní líčení rozsudkem dosud neskončilo a nyní je odročeno na 3. 5. 2023, a dále připomíná, že z kopie protokolu o hlavním líčení ve věci sp. zn. 19 T 1/2020 založené na č. l. 245 vyplývá, že řízení je vedeno pro zločin podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 2, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku]. Rozsudek dále obsahuje podrobný popis skutků, které jsou obžalobou ve věci sp. zn. 19 T 1/2020 kladeny obviněné za vinu. Dále se v odůvodnění rozsudku soud vyjadřuje k dílčí obhajobě obviněné uplatněné v řízení o trestném činu podvodu, a to tak, že „na základě již v tuto chvíli provedeného dokazování ... je však zřejmé, že žádný z poškozených její verzi nepotvrdil“. Okresní soud také uvedl, že smyšlené loupežné přepadení lze vysvětlit jen tím, že se obviněná „snaží vyvinít z dalšího trestního řízení“ a že si vytvářela prostor pro svoji další obhajobu, protože si byla velmi dobře vědoma, že ani jedné z osob peníze nevrátila ani je nepředala J. V. Musela si být vědoma toho, že se vůči poškozeným dopustila „přínejmenším sporného jednání“, při označení poškozeného P. V. jako útočnicka jednala „s cílem vyvinít svoji osobu z probíhajícího trestního řízení“. Dále se v rozsudku uvádí, že motivem jednání obviněné bylo „zakrýt či zlehčit vlastní trestný čin, konkrétně tedy trestný čin týkající se trestní věci zdejšího soudu sp. zn. 19 T 1/2020“. Konečně v odůvodnění rozsudku soud zaujal dílčí postoj k neukončenému dokazování a k obhajobě obviněné ve zmíněné druhé trestní věci s tím, že tvrzení obviněné, která se sama staví do role podvedené oběti, „stojí v dané fázi trestního řízení zcela osamoceno“ a „v tuto chvíli prakticky jiné důkazy hovořící ve prospěch obviněné v řízení sp. zn. 19 T 1/2020 neexistují“. Nejen že tedy soud v odůvodnění rozsudku de facto připouští, že se důkazní situace může změnit (a Nejvyšší soud pro účely rozhodnutí o dovolání nepovažoval za nutné zkoumat vývoj důkazní situace v onom

druhém trestním řízení za mezitím uplynulých sedm měsíců), ale zejména nikde nečiní jednoznačný závěr, že obviněná spáchala nějaký konkrétní trestný čin.

24. Okresní soud ovšem ani nemohl takový závěr učinit na základě dokazování v tom rozsahu, v jakém bylo v projednávané věci provedeno. Vycházel totiž pouze z připojeného spisu sp. zn. 19 T 1/2020, aniž by v nyní projednávané věci sám prováděl příslušné dokazování. To nelze mít za dostatečné vzhledem k tomu, že se jedná o otázku viny trestným činem. V dané věci došlo navíc k poněkud nevhodné situaci, že obě trestní věci projednávala stejná soudkyně (v této věci jako samosoudkyně a v druhé věci jako předsedkyně senátu), která tak zjevně těžila ze své znalosti trestní věci sp. zn. 19 T 1/2020, v níž však v době rozhodnutí Nejvyššího soudu stále probíhá hlavní líčení. V rámci odůvodnění rozsudku se tak vyskytují odkazy na důkazy, které v projednávané věci prováděny nebyly. I když závěr o tom, zda se obviněná dopustila jiného trestného činu ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku, nemá žádné účinky mimo řízení o přečinu křivého obvinění, není žádným způsobem závazný pro jiné orgány než činné v tomto trestním řízení ani jím nelze podpůrně argumentovat v řízení, v rámci něhož je obviněná pro takový trestný čin stíhána, není možné takový závěr učinit pouze na základě připojeného spisového materiálu z jiné trestní věci. Takový postup je v rozporu se zásadou ústnosti a bezprostřednosti, neboť soud měl možnost k vyhodnocení předběžné otázky vyslechnout svědky a provést další dokazování. Kromě toho, že je posouzení předběžné otázky rozhodné pro závěr o naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty, má v daném případě i jistý mimoprávní přesah, neboť v rozsudku se pak de facto říká, že se daná osoba dopustila dalšího trestného činu, a toto rozhodnutí tak může mít dopad do sociální sféry života odsouzeného. Vyhodnocení uvedené předběžné otázky proto vyžaduje provedení v zásadě stejného rozsahu dokazování, jaký by byl proveden v řízení o onom dalším trestném činu.

25. V daném případě jde o netypickou situaci spočívající v tom, že trestný čin křivého obvinění spáchaného k zakrytí údajného jiného trestného činu obviněné byl projednán a bylo rozhodnuto dříve než v řízení o tomto jiném trestném činu. Jestliže byla vedena dvě samostatná řízení, vyvolává to nutnost zabývat se rovněž otázkou vyloučení soudkyně podle § 30 odst. 1 tr. ř. z důvodu poměru k projednávané věci. Byť totiž v řízení o jiném trestném činu stále probíhá hlavní líčení, samosoudkyně již jasně deklarovala svůj obecný postoj k otázce viny obviněné a její obhajoby, jakkoli bez jednoznačného závěru, zda a jaký konkrétní další trestný čin obviněná spáchala. Přímo ve výroku rozsudku samosoudkyně výslovně označila obhajobu obviněné v druhé trestní věci za lživou (srov. přiměřeně rozhodnutí č. [14/2000](#) Sb. rozh. tr.). Na okraj lze poznamenat, že situace by byla obdobná, i kdyby soud prvního stupně s rozhodnutím v nyní projednávané věci vyčkal až na pravomocné rozhodnutí v řízení vedeném pod sp. zn. 19 T 1/2020, neboť i v tomto řízení by se musel zabývat obhajobou obviněné spočívající v tom, že jí při loupeži byla odcizena kabelka s potvrzeními o předání finančních prostředků zprostředkovateli půjček a o vrácení finančních prostředků poškozeným, čímž by si utvořil názor na spáchání trestného činu loupeže.

26. Vzhledem k tomu, že v posuzované věci soud prvního stupně ohledně otázky viny obviněné trestným činem podvodu neprovedl jiné dokazování než připojeným spisem sp. zn. 19 T 1/2020, neměl podklad pro závěr o naplnění znaků kvalifikované skutkové podstaty podle § 345 odst. 2, odst. 3 písm. d) tr. zákoníku. Soud hodnotil dokazování ze souběžné věci, aniž by důkazní prostředky sám provedl. Zejména hodnotil výpovědi

poškozených údajným trestným činem podvodu. Navíc právě o ně se z podstatné části opírá i samotný závěr soudů v této věci, že k loupeži vůbec nedošlo. Tyto vady nenapravit ani odvolací soud. Navíc je třeba připomenout, že deficit dokazování vznikl i z toho důvodu, že odvolací soud ve svém prvním, zrušovacím rozhodnutí v této věci (usnesení ze dne 29. 7. 2021, sp. zn. 7 To 200/2021) sice uvedl, že soud prvního stupně musí doplnit v této věci důkazy, neuvedl však, jaké.

27. Soudy rovněž nevyložily, proč dodatečným označením poškozeného P. V. jako pachatele měla obviněná dosáhnout větší (a ne naopak menší) šance na zpochybnění své viny trestným činem podvodu ve druhé trestní věci. Jak již bylo naznačeno, i v případě nepravdivého oznámení loupeže (k níž by ve skutečnosti nedošlo) mohl být motiv, který vedl obviněnou k dodatečnému označení poškozeného P. V. jako pachatele loupeže, zjevně jiný než motiv původního oznámení loupeže. Soudy se nevypořádaly s otázkou, že druhý úmysl pachatele, tj. úmysl zakrýt nebo zlehčit svůj vlastní trestný čin, se musí vztahovat ke lživému obvinění konkrétní osoby ze spáchání trestného činu, nikoli k samotnému oznámení o spáchání trestného činu neznámým pachatelem. V úmyslu zakrýt nebo zlehčit vlastní trestný čin ve smyslu § 345 odst. 3 písm. d) tr. zákoníku totiž musí být spáchán trestný čin křivého obvinění podle § 345 odst. 1 nebo podle § 345 odst. 2 tr. zákoníku, tj. lživé obvinění nějaké konkrétní osoby z trestného činu.

28. S ohledem na výše uvedené se Nejvyšší soud nezabýval námitkou týkající se aplikace zásady subsidiarity trestní represe, neboť by to bylo předčasné.

29. Obviněná uplatnila dále i dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě. Tj. že bylo rozhodnuto o zamítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až l) tr. ř. Vzhledem k tomu, že dovolání je důvodné z hlediska dovolacích důvodů podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř., je důvodné také z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. m) tr. ř. v jeho druhé alternativě.

IV.

Závěrem k podanému dovolání

30. Z výše uvedených důvodů Nejvyšší soud zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Brně i rozsudek Okresního soudu v Hodoníně, zrušil také všechna další obsahově navazující rozhodnutí, která tím pozbyla podkladu, a přikázal Okresnímu soudu v Hodoníně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

31. V návaznosti na zrušení rozhodnutí soudů obou stupňů Nejvyšší soud rozhodoval také o vazbě podle § 265l odst. 4 tr. ř., neboť obviněná vykonává trest odnětí svobody uložený jí v této věci. Obviněná v průběhu trestního stíhání ve vazbě nebyla a ani v době rozhodování o dovolání Nejvyšší soud důvody vazby ve smyslu § 67 tr. ř. neshledal. Rozhodl proto tak, že obviněná se do vazby nebere.

ROZHODNUTÍ VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

č. 53

Rozsah, v jakém soud věc projedná a rozhodne, je v řízení podle části páté o. s. ř. určován jednak tím, o čem správní orgán pravomocně rozhodl, jednak požadavkem žalobce vyjádřeným v žalobě o tom, v jakém rozsahu má být věc soudem znovu projednána a rozhodnuta, nejde-li o výjimky podle § 250f o. s. ř.

Vymezením rozsahu, v němž má být věc znovu projednána a rozhodnuta, v žalobě se současně určuje, v jaké části zůstává rozhodnutí správního orgánu podáním žaloby nedotčeno, nejde-li o výjimky podle § 250f o. s. ř.

Nebyla-li určitá část věci otevřena k novému projednání soudem, nemůže účastník, na jehož návrh bylo zahájeno správní řízení, vzít svůj návrh na zahájení řízení před správním orgánem v této části účinně zpět.

Pro rozsah, v jakém soud vysloví pozbytí účinnosti rozhodnutí správního orgánu dle § 250h odst. 3 o. s. ř. za situace, kdy účastník vezme zcela zpět návrh na zahájení řízení před správním orgánem, je určující předmět řízení dle části páté o. s. ř., tedy to, v jakém rozsahu je věc otevřena k novému projednání soudem.

Soud vysloví pozbytí účinnosti rovněž ve vztahu k výroku nálezů finančního arbitra o uložení sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi, jestliže takový výrok v důsledku pozbytí účinnosti ostatních výroků nálezů ztratí své opodstatnění.

Zůstal-li však nadále účinný výrok nálezů, kterým bylo v řízení před finančním arbitrem návrhu částečně vyhověno, výrok o uložení sankce, jako výrok závislý na tomto výroku, své opodstatnění neztratil.

Finanční arbitr, Zpětvzetí návrhu na zahájení řízení

§ 244 o. s. ř., § 246 o. s. ř., § 250f o. s. ř., § 250g o. s. ř., § 250h o. s. ř., § 17a zákona č. 229/2002 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1885/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1885.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně a) proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 18. 2. 2021, sp. zn. 29 Co 372/2020.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Obvodní soud pro Prahu 1 rozsudkem ze dne 22. 6. 2020, č. j. 21 C 80/2019-96, rozhodl tak, že:

- zastavil řízení v rozsahu, v němž se žalobkyně a) domáhala, aby byl nahrazen nálezn finančního arbitra ze dne 27. 3. 2019, č. j. FA/SR/ZP/445/2018-25 (dále též jen „nálezn finančního arbitra“), ve spojení s rozhodnutím o námitkách ze dne 18. 5. 2019, č. j. FA/SR/ZP/445/2018-32 (dále též jen „rozhodnutí o námitkách“), ve výroku II. tak, že se zamítá návrh žalobce b) ze dne 15. 2. 2018 na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 71.000 Kč včetně příslušenství, a dále ve výroku IV. tak, že sankce podle § 17a zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), ve výši 15.000 Kč se žalobkyni a) neukládá a žalobkyně a) nebyla povinna ji zaplatit (výrok I.);

- zastavil řízení v rozsahu, v němž se žalobkyně a) domáhala, aby žalobce b) byl povinen zaplatit žalobkyni a) částku 78.362,63 Kč s příslušenstvím a aby Česká republika – Kancelář finančního arbitra byla povinna zaplatit žalobkyni a) částku 15.000 Kč s příslušenstvím (výrok II.);

- v rozsahu výroku I. nálezn finančního arbitra ve spojení s rozhodnutím o námitkách nahradil tak, že návrh žalobce b) ze dne 15. 2. 2018 na určení neplatnosti smlouvy se zamítá (výrok III.);

- zamítl žalobu, kterou se žalobce b) domáhal, aby soud změnil výrok II. nálezu finančního arbitra ve spojení s rozhodnutím o námitkách tak, že žalobkyně a) je povinna žalobci b) zaplatit částku 111.000 Kč s příslušenstvím, a aby soud zrušil výrok III. nálezu finančního arbitra ve spojení s rozhodnutím o námitkách (výrok IV.);

- žalobkyně a) je povinna zaplatit žalobci b) náhradu nákladů řízení (výrok V.) a

- ve vztahu mezi žalobkyní a) a Českou republikou – Kancelářem finančního arbitra nemá žádný z účastníků právo na náhradu nákladů řízení (výrok VI.).

2. Žalobkyně a) se žalobou domáhala nahrazení nálezu finančního arbitra potvrzeného rozhodnutím finančního arbitra o námitkách tím způsobem, že výrok I. nálezu se nahrazuje tak, že návrh žalobce b) ze dne 15. 2. 2018 na určení neplatnosti smlouvy se zamítá, výrok II. nálezu se nahrazuje tak, že návrh žalobce b) ze dne 15. 2. 2018 na vydání bezdůvodného obohacení ve výši 71.000 Kč včetně příslušenství se zamítá, a výrok IV. nálezu se nahrazuje tak, že sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč se žalobkyni a) neukládá a žalobkyně a) nebyla povinna ji zaplatit. Dále se žalobkyně a) domáhala vůči žalobci b) zaplacení částky 78.362 Kč s příslušenstvím a vůči České republice – Kanceláři finančního arbitra zaplacení částky 15.000 Kč s příslušenstvím.

3. Žalobu odůvodnila tím, že nesouhlasí s právním závěrem finančního arbitra o neplatnosti pojistné smlouvy ze dne 2. 3. 2014 a dále vznáší námitku promlčení nároku žalobce b).

4. Žalobu podal též žalobce b), který se domáhal nahrazení nálezu potvrzeného rozhodnutím o námitkách tak, že výrok II. bude nově znít, že žalobkyně a) je povinna zaplatit žalobci b) částku ve výši 111.000 Kč s příslušenstvím, a výrok III. bude zrušen.

5. Žalobce b) uvedl, že se návrhem k finančnímu arbitrovi ze dne 15. 2. 2017 domáhal určení neplatnosti pojistné smlouvy ze dne 2. 3. 2014 a dále vydání bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného a zákonné příslušenství. Dle žalobce b) finanční arbitr dospěl k závěru o neplatnosti pojistné smlouvy bez zjištění skutkového stavu a nesprávně posoudil otázku promlčení práva žalobce b) na vydání bezdůvodného obohacení.

6. Jelikož žalobkyně a) vzala žalobu částečně zpět, soud prvního stupně řízení v rozsahu tohoto zpětvzetí s odkazem na ustanovení § 96 odst. 1, 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), zastavil (výrok I. a II. rozsudku soudu prvního stupně).

7. Soud vyšel z toho, že nálezem finanční arbitr rozhodl o návrhu žalobce b) tak, že:

- výrokem I. určil, že pojistná smlouva č. 7104443219, kterou dne 2. 4. 2013 uzavřeli žalobkyně a) a žalobce b), je od počátku neplatná,
- výrokem II. uložil povinnost žalobkyni a) zaplatit žalobci b) částku ve výši 71.000 Kč s příslušenstvím,
- výrokem III. návrh žalobce b) ve zbývající části zamítl
- a výrokem IV. uložil žalobkyni a) povinnost zaplatit sankci podle § 17a zákona o finančním arbitrovi ve výši 15.000 Kč.

8. O námitkách podaných žalobkyní a) a žalobcem b) rozhodl finanční arbitr tak, že námitky se zamítají a nález se podle § 16 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi potvrzuje.

9. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že pojistná smlouva ze dne 2. 4. 2013 je absolutně neplatným právním úkonem dle § 37 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), neboť neobsahuje konkrétní (určité) ujednání o výši rizikového pojistného. Neshledal však naléhavý právní zájem na určení, že pojistná smlouva je neplatná, když žalobce b) podal k finančnímu arbitrovi návrh na splnění povinnosti (vydání bezdůvodného obohacení) a v rámci tohoto návrhu byla jako předběžná otázka řešena otázka platnosti pojistné smlouvy. Proto soud změnil výrok I. nálezu finančního arbitra ve spojení s rozhodnutím o námitkách tak, že návrh žalobce b) na určení neplatnosti pojistné smlouvy se zamítá (výrok III. rozsudku soudu prvního stupně).

10. K otázce promlčení soud prvního stupně uvedl, že jelikož je pojistná smlouva absolutně neplatným právním úkonem a žalobce b) dle této neplatné pojistné smlouvy platil pojistné, vzniklo na straně žalobkyně a) bezdůvodné obohacení dle § 451 odst. 2 obč. zák. představující platby pojistného. Finanční arbitr dle názoru soudu dospěl ke správnému právnímu závěru, že objektivní promlčecí lhůta je v daném případě 3letá a vzhledem k podání návrhu na zahájení řízení u finančního arbitra dne 15. 2. 2018 je pojistné, které žalobce b) uhradil před datem 15. 2. 2015, promlčené. Soud prvního stupně proto žalobu žalobce b) zamítl jako nedůvodnou (výrok IV. rozsudku soudu prvního stupně).

11. K odvolání žalobkyně a) a žalobce b) odvolací soud usnesením v záhlaví uvedeným rozhodl tak, že rozsudek soudu prvního stupně se ve výrocích III., IV. a V. zrušuje a řízení se zastavuje a nález finančního arbitra ve výroku I. a III. ve znění rozhodnutí o námitkách pozbývá účinnost (první výrok). Současně rozhodl o náhradě nákladů řízení (druhý výrok).

12. Odvolací soud uvedl, že rozsudek soudu prvního stupně byl ve výrocích III., IV. a V. napaden včasným odvoláním obou účastníků, přičemž žalobkyně a) napadla pouze nákladový výrok V. Poukázal na to, že výroky I., II. a VI. rozsudku soudu prvního stupně nabyly právní moci. Řízení o žalobních návrzích žalobkyně a) dle části třetí o. s. ř. a řízení o žalobním návrhu žalobkyně a) na nahrazení vyhovujícího výroku II. nález finančního arbitra a navazujícího výroku IV. nálezů o sankci tedy bylo soudem prvního stupně pravomocně zastaveno.

č. 53

13. Dne 2. 2. 2021 vzal žalobce b) zpět návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem s odůvodněním, že žalobkyně a) za odvolacího řízení doplatila žalobci b) celou částku požadovanou v řízení před finančním arbitrem, potažmo v řízení před soudem dle části páté o. s. ř. Jelikož žalobkyně a) se zpětvzetím návrhu souhlasila, odvolací soud konstatoval, že dle ust. § 250h odst. 2 o. s. ř. ve spojení s ust. § 222a odst. 1 o. s. ř. se zrušuje odvoláním napadený rozsudek soudu prvního stupně (v té části, v níž dosud nenabyl právní moci) a řízení se zastavuje. Současně odvolací soud vyslovil, že dle ust. § 250h odst. 3 o. s. ř. rozhodnutí finančního arbitra „(v té části, v níž nenabyla právní moci)“ pozbývají účinnost.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

14. Proti usnesení odvolacího soudu, výslovně v rozsahu prvního výroku v části, kterou odvolací soud rozhodl, že nález finančního arbitra ve výroku I. a III. ve znění rozhodnutí o námitkách pozbývá účinnost, podala žalobkyně a) (dále též „dovolatelka“) dovolání s tím, že je považuje za přípustné dle ustanovení § 237 o. s. ř. Dle dovolatelky napadené rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení otázek procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Konkrétně:

a) zda je soud vázán při vyslovení neúčinnosti správního rozhodnutí dle § 250h odst. 3 o. s. ř. předmětem řízení podle části V. o. s. ř. vymezeným žalobcem, nebo je rozhodný rozsah, v jakém byl návrh na zahájení řízení u správního orgánu vzat zpět;

b) zda může soud při zastavení řízení vyslovit pozbytí účinnosti dle § 250h odst. 3 o. s. ř. jen některých výroků správního rozhodnutí, nebo je v situaci, kdy navrhovatel vezme zpět v plném rozsahu svůj návrh na zahájení správního řízení dle § 250h odst. 1 o. s. ř., soud s ohledem na rozsah zpětvzetí povinen rozhodnout o pozbytí účinnosti správního rozhodnutí jako celku;

c) zda může vedlejší výrok ukládající povinnost obstát jako samostatný výrok v situaci, kdy byla vyslovena neúčinnost výroku hlavního, na kterém je vedlejší výrok závislý;

d) zda je namístě při zpětvzetí návrhu dle § 250h odst. 1 o. s. ř., aby soud v řízení dle části páté o. s. ř. prohlásil za neúčinný i výrok nálezů finančního arbitra o sankci dle § 17a zákona o finančním arbitrovi.

15. Dovolatelka namítá, že právní posouzení věci odvolacím soudem je nesprávné (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), když při zastavení řízení v důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení dle § 250h odst. 1 a odst. 3 o. s. ř. vyslovil ztrátu účinnosti jen některých výroků nálezu, ač žalobce b) vzal svůj návrh zpět v plném rozsahu. Dle dovolatelky v důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení došlo k odpadnutí předmětu správního řízení jako celku a správní rozhodnutí tedy musí být rozhodnutím dotčeno jako celek. V takovém případě by výsledkem bylo vyslovení neúčinnosti správního rozhodnutí jako celku.

16. I v případě, že by závěry odvolacího soudu o rozsahu určení neúčinnosti ve vztahu ke zpětvzetí návrhu byly správné, měl odvolací soud posoudit výrok II. jako výrok závislý na výroku I. a měl o nich rozhodnout společně, tedy vyslovit i jeho neúčinnost. Jelikož výrok II. nálezu ukládá žalobkyni a) povinnost jako následek výroku I. nálezu, došlo k porušení kauzálního vztahu těchto výroků. Logickým důsledkem neúčinnosti výroků I. a II. nálezu pak dále musí být i vyslovení neúčinnosti výroku IV. nálezu, když odpadl důvod uložení sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi jako takové. Dovolatelka v této souvislosti poukazuje též na § 212 o. s. ř., podle něhož není soud při rozhodování vázán návrhem účastníků v případě, kdy na některém z napadených výroků je závislý výrok jiný.

17. Žalobce b) se dle obsahu spisu k dovolání nevyjádřil.

III.

Přípustnost dovolání

18. Nejvyšší soud (jako soud dovolací dle § 10a o. s. ř.) postupoval v dovolacím řízení a o dovolání žalobkyně a) rozhodl podle o. s. ř. ve znění účinném od 30. 9. 2017 (srov. článek II bod 2. zákona č. 296/2017 Sb.). Po zjištění, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou a řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., Nejvyšší soud zkoumal, zda dovolání obsahuje zákonné obligatorní náležitosti dovolání a zda je přípustné.

19. Podle ustanovení § 236 odst. 1 o. s. ř. dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští.

20. Podle ustanovení § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

21. Dovolání žalobkyně a) je přípustné, když dovolatelkou předestřené právní otázky, jež lze shrnout jako otázky rozsahu, v jakém soud vysloví pozbytí účinnosti rozhodnutí správního orgánu v případě, vezme-li účastník zcela zpět návrh na zahájení řízení před správním orgánem dle § 250h o. s. ř., a povahy výroku rozhodnutí finančního arbitra o sankci z hlediska jeho závislosti, nebyly v rozhodování Nejvyššího soudu dosud vyřešeny.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Dovolání však není důvodné.

Rozhodná právní úprava

23. Dle § 244 odst. 1 o. s. ř. rozhodl-li orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, orgán zájmové nebo profesní samosprávy, popřípadě smírčí orgán zřízený podle zvláštního právního předpisu (dále jen "správní orgán") podle zvláštního zákona o sporu nebo o jiné právní věci, která vyplývá ze vztahů soukromého práva (§ 7 odst. 1), a nabylo-li rozhodnutí správního orgánu právní moci, může být tatáž věc projednána na návrh v občanském soudním řízení.

č. 53

24. Dle § 246 o. s. ř. k návrhu je oprávněn ten, kdo tvrdí, že byl dotčen na svých právech rozhodnutím správního orgánu, kterým byla jeho práva nebo povinnosti založena, změněna, zrušena, určena nebo zamítnuta. Tento návrh se nazývá žalobou (odst. 1). Žaloba musí kromě obecných náležitostí podání (§ 42 odst. 4) obsahovat označení účastníků řízení, sporu nebo jiné právní věci, o které správní orgán rozhodl, a rozhodnutí správního orgánu, vylíčení skutečností, které svědčí o tom, že žaloba je podána včas, údaje o tom, v čem žalobce spatřuje, že byl rozhodnutím správního orgánu dotčen na svých právech, označení důkazů, které by měly být v řízení před soudem provedeny, jakož i to, v jakém rozsahu má být spor nebo jiná právní věc soudem projednána a rozhodnuta a jak má být spor nebo jiná právní věc soudem rozhodnuta (odst. 2).

25. Dle § 250f o. s. ř. soud projedná věc v mezích, ve kterých se žalobce domáhal projednání sporu nebo jiné právní věci v řízení před soudem. Tímto rozsahem není vázán, a) jestliže správní orgán řízení zahájil bez návrhu, b) jde-li o taková společná oprávnění nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří jsou jejich nositeli, c) vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vypořádání právního poměru mezi účastníky.

26. Dle § 250g odst. 1 o. s. ř. soud žalobu odmítne, a) byla-li podána opožděně, b) byla-li podána někým, kdo k žalobě není oprávněn, c) je-li nepřipustná.

27. Dle § 250h o. s. ř. účastník, na jehož návrh bylo zahájeno řízení před správním orgánem, může vzít v průběhu řízení před soudem tento návrh zpět, a to zcela nebo zčásti (odst. 1). Byl-li vzat zpět návrh, kterým bylo zahájeno řízení před správním orgánem, a souhlasí-li s tímto zpětvzetím návrhu ostatní účastníci řízení, soud řízení zcela, popřípadě v rozsahu zpětvzetí návrhu zastaví. Jednání nemusí nařizovat (odst. 2). Zastaví-li soud řízení podle odstavce 2, pozbývá rozhodnutí správního orgánu účinnost v rozsahu, v němž je usnesením soudu dotčeno. Uvedený následek musí být uveden ve výroku usnesení o zastavení řízení (odst. 3).

Rozsah projednání věci soudem v řízení podle části páté o. s. ř.

28. Dovolatelka rozporuje závěry odvolacího soudu, který v důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení vyslovil pozbytí účinnosti toliko výroku I. a III. nálezu finančního arbitra (ve spojení s rozhodnutím o námitkách). Dovolatelka namítá, že jelikož žalobce b) vzal zpět svůj návrh v plném rozsahu, došlo k odpadnutí předmětu správního řízení rovněž v celém

rozsahu, a mělo tedy být vysloveno pozbytí účinnosti nálezu finančního arbitra jako celku bez dalšího, tedy též výroku II. a IV. nálezu. S touto argumentací se dovolací soud neztotožňuje.

29. Projednání věci soudem v řízení podle části páté občanského soudního řádu nepředstavuje způsob přezkoumání správnosti (zákonnosti) rozhodnutí správního orgánu obdobný správnímu soudnictví nebo rozhodování vycházející z bezvýslednosti řízení před správním orgánem. Podstata projednání a rozhodnutí téže věci (sporu nebo jiné právní věci), o níž bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem, v občanském soudním řízení spočívá v tom, že se účastník řízení před správním orgánem, který vyčerpал v řízení před správním orgánem řádné opravné prostředky a který není spokojen s konečným rozhodnutím správního orgánu, umožňuje, aby - bez ohledu na překážku věci pravomocně rozsouzené vytvořenou rozhodnutím správního orgánu - požadoval nové projednání sporu nebo jiné právní věci u soudu a nové rozhodnutí ve věci, dospěje-li soud k jiným závěrům než správní orgán. Nové projednání věci soudem tak navazuje na řízení před správním orgánem, aniž by bylo jeho výsledky vázáno, a předpokládá, že spor nebo jiná právní věc budou - v takovém rozsahu, v jakém o nich bylo před správním orgánem skončeno řízení - soudem definitivně uzavřeny a že nemohou být vráceny správnímu orgánu k dalšímu (novému) projednání a rozhodnutí (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 9. 2015, sp. zn. [21 Cdo 3207/2014](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4457/2015](#), či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2021, sp. zn. [24 Cdo 3774/2020](#)). Nedostatky v procesním postupu správního orgánu, jehož rozhodnutí bylo žalobou dle § 244 o. s. ř. napadeno, v řízení tímto návrhem iniciovaným postrádají relevance, neboť soud neprovádí přezkum správního aktu, nýbrž (znovu)projednává soukromoprávní nárok (srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2018, sp. zn. [28 Cdo 5363/2017](#)).

30. Nejvyšší soud ve svých rozhodnutích též opakovaně poukazuje na to, že soud v řízení dle části páté o. s. ř. projedná věc v mezích, ve kterých se žalobce domáhal projednání sporu nebo jiné právní věci v řízení před soudem (§ 250f o. s. ř.). Z dispoziční zásady ovládající občanské soudní řízení mimo jiné vyplývá, že věc, o níž rozhodl správní orgán, smí být v řízení podle části páté občanského soudního řádu rozhodnuta nejen v takovém rozsahu, v jakém o ní rozhodl správní orgán, ale také v rozsahu vymezeném žalobcem; žalobci se proto ukládá, aby v žalobě vymezil, v jakém rozsahu má být spor nebo jiná právní věc soudem projednána a rozhodnuta. Rozsah, v jakém soud věc projedná a rozhodne, je tedy určován jednak tím, o čem správní orgán pravomocně rozhodl, jednak požadavkem žalobce vyjádřeným v žalobě o tom, v jakém rozsahu má být věc soudem znovu projednána a rozhodnuta. Stanovením rozsahu, v němž má být věc projednána a rozhodnuta, se současně vymezuje, v jaké části zůstává rozhodnutí správního orgánu podáním žaloby nedotčeno. Rozsah, v jakém žalobce požaduje projednání a rozhodnutí věci soudem, může měnit jen do uplynutí lhůt k žalobě (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2010, sp. zn. [32 Cdo 1108/2009](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. [21 Cdo 4457/2015](#), usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2017, sp. zn. [28 Cdo 3369/2016](#), a dále též Drápal, L. § 250f o. s. ř. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol. Občanský soudní řád I, II Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 2045).

31. Komentářová literatura k rozsahu projednání věci v řízení dle části páté o. s. ř. dále uvádí, že požadavek, aby již v žalobě byl vymezen rozsah projednání soukromoprávního sporu či jiné

právní věci, kterou rozhodl správní orgán, plyne z toho, že soud až na výjimky uvedené v ustanovení § 250f pod písmeny a) až c) o. s. ř. může projednat věc pouze v rozsahu (mezích) vymezeném v žalobě žalobcem, přičemž tato zásada je důsledkem skutečnosti, že žalobce může považovat rozhodnutí správního orgánu za nesprávné jen v určité jeho části, může žádat nové projednání věci před soudem v menším rozsahu než před správním orgánem a domáhat se vydání rozhodnutí, které jen v určité části nahradí rozhodnutí správního orgánu. Tím je do řízení podle části páté občanského soudního řádu promítnuta zásada dispoziční, ovládající nalézací řízení sporné, podle níž je žalobce oprávněn svými úkony určit mimo jiné předmět řízení (viz Mottl, T. § 250f o. s. ř. In: Jirsa, J. a kol. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář. Kniha IV., § 201-2501 občanského soudního řádu. 3. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019, s. 261). Uvedení toho, v jakém rozsahu má být spor (jiná právní věc) soudem projednán a rozhodnut, patří mezi zákonem výslovně předpokládané náležitosti žaloby (§ 246 odst. 2). Pokud plyne z obsahu žaloby, že se žalobce domáhá opětovného projednání věci v celém rozsahu, není třeba žalobce vyzývat k odstranění vad žaloby jen proto, že výslovně napadený rozsah neoznačil. Účinky rozhodnutí správního orgánu mimo rozsah podané žaloby (v nenapadené části) zůstávají opětovným projednáním věci soudem nedotčeny [viz Podhrázký, M. 250f o. s. ř. In: Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praktický komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2016, s. 1051].

č. 53

32. Lze tak shrnout, že řízení dle části páté o. s. ř. nepředstavuje přezkum rozhodnutí správního orgánu, nýbrž jde o nové projednání soukromoprávního sporu nebo jiné právní věci, o níž bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem. Soud až na výjimky uvedené v ustanovení § 250f pod písmeny a) až c) o. s. ř. může projednat věc pouze v rozsahu (mezích) vymezeném v žalobě žalobcem. Rozsah, v jakém soud věc projedná a rozhodne, je tedy určován jednak tím, o čem správní orgán pravomocně rozhodl, jednak požadavkem žalobce vyjádřeným v žalobě o tom, v jakém rozsahu má být věc soudem znovu projednána a rozhodnuta. Stanovením rozsahu, v němž má být věc projednána a rozhodnuta, se současně vymezuje, v jaké části zůstává rozhodnutí správního orgánu podáním žaloby nedotčeno. Do řízení podle části páté o. s. ř. je tak promítnuta zásada dispoziční, podle níž je žalobce oprávněn svými úkony určit mimo jiné předmět řízení.

33. Nebyla-li určitá část hmotněprávního nároku otevřena k novému projednání soudem, nemůže s ní účastník, na jehož návrh bylo zahájeno správní řízení, již disponovat.

Zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení

34. Ve vztahu k úpravě zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení v řízení dle části páté o. s. ř. (ustanovení § 250h o. s. ř.) je v literatuře poukazováno na to, že zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení lze v důsledku běžícího řízení před soudem učinit bez ohledu na právní moc a vykonatelnost rozhodnutí správního orgánu. Návrh na zahájení správního řízení lze vzít účinně zpět kdykoliv před nabytím právní moci rozhodnutí soudu o podané žalobě (tedy např. i v průběhu odvolacího řízení). Účinné zpětvzetí přichází v úvahu pouze u správních řízení zahajovaných na základě žádosti (§ 45 odst. 4 správního řádu). Oprávnění vzít návrh zpět má pouze účastník, na jehož návrh bylo řízení před správním orgánem zahájeno. Taková osoba může být osobou od žalobce odlišnou (viz § 246 odst. 1 o. s. ř.). Účinné zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení přichází v úvahu dále

pouze tehdy, je-li žaloba podle § 244 a násl. o. s. ř. věcně projednatelná. Rozhodnutí o zastavení řízení o žalobě v důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení fakticky znamená zásah soudu do rozhodnutí správního orgánu. Povinností soudu proto v takovém případě je samostatným výrokem v usnesení o zastavení řízení výslovně určit, v jakém rozsahu rozhodnutí správního orgánu pozbývá účinnosti. V části dotčené rozhodnutím soudu o zastavení řízení pozbývá rozhodnutí správního orgánu právní moc (vykonatelnost) [srov. Podhrázký, M. § 250h o. s. ř. In: Lavický, P. a kol., op. cit., s. 1055-1056].

35. Došlo-li účinně ke zpětvzetí návrhu na zahájení řízení před správním orgánem, soud řízení o žalobě v rozsahu daném rozsahem zpětvzetí usnesením zastaví, aniž by musel nařizovat jednání. Vzhledem k tomu, že po účinném zpětvzetí návrhu nemůže nadále platit rozhodnutí správního orgánu, stanoví se, že pozbývá své právní účinky v rozsahu, v jakém bylo řízení zastaveno; ve výroku tedy musí být – kromě výroku o zastavení řízení – vždy uvedeno, zda rozhodnutí správního orgánu pozbylo účinnosti zcela nebo v jaké (konkrétně označené) části (srov. Drápal, L. § 250h o. s. ř. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol., op. cit., s. 2051 a násl.).

č. 53

36. Možnost účastníka vzít zpět návrh na zahájení řízení před správním orgánem dle § 250h o. s. ř., což je též projev zásady dispoziční, je důsledkem samotné skutečnosti, že řízení dle části páté o. s. ř. před soudem vůbec probíhá. Účinné zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení přitom přichází v úvahu pouze tehdy, je-li žaloba projednatelná.

37. Dle § 250h odst. 2 o. s. ř. byl-li vzat zpět návrh na zahájení správního řízení, soud řízení zcela, případně v rozsahu zpětvzetí návrhu zastaví. Soud tedy může řízení zastavit i jen zčásti, jelikož účastník může vzít návrh na zahájení správního řízení zpět i jen zčásti. Soud však z podstaty věci nemůže zastavit řízení ve větším rozsahu, než v jakém v důsledku podání projednatelné žaloby dle části páté o. s. ř. toto řízení vůbec probíhá. Z ustanovení § 250h odst. 3 o. s. ř. pak dále vyplývá, že rozhodnutí správního orgánu pozbývá své právní účinky v rozsahu, v němž je usnesením soudu o zastavení řízení dotčeno, tedy v rozsahu, v němž bylo řízení zastaveno. Uvedený následek pak soud uvede ve výroku rozhodnutí o zastavení řízení.

38. Pro rozsah, v jakém soud vysloví pozbytí účinnosti rozhodnutí správního orgánu dle § 250h odst. 3 o. s. ř. v případě, kdy účastník vezme zcela zpět návrh na zahájení řízení před správním orgánem, je tedy určující předmět řízení dle části páté o. s. ř., tedy to, v jakém rozsahu je věc v návaznosti na podání žaloby (znovu) projednávána.

39. V nyní projednávané věci rozhodoval odvolací soud za situace, kdy podanými odvoláními byly napadeny výroky III., IV. a V. rozsudku soudu prvního stupně. Ve zbylém rozsahu bylo řízení již pravomocně skončeno. Odvolací řízení bylo tedy vedeno již jen v rozsahu, ve kterém se žalobkyně a) domáhala nového projednání věci v části nahrazení výroku I. nálezu finančního arbitra, a v rozsahu, ve kterém se žalobce b) (alespoň dle znění výroku IV. rozsudku soudu prvního stupně – srov. další výklad níže) domáhal „změny výroku II. nálezu finančního arbitra“ a „zrušení výroku III. nálezu finančního arbitra“.

40. Předmětem řízení dle části páté o. s. ř. ve fázi odvolacího řízení byl v návaznosti na žalobu žalobkyně a) nárok na určení neplatnosti pojistné smlouvy (o kterém bylo rozhodnuto výrokem I. nálezu finančního arbitra) a dále též v návaznosti na žalobu žalobce b) jeho nárok na vydání zbylé části bezdůvodného obohacení (o kterém bylo rozhodnuto zamítavým

výrokem III. nálezů finančního arbitra). Za této situace tak byl správný postup odvolacího soudu, který řízení dle § 250h odst. 2 a 3 o. s. ř. zastavil a vyslovil pozbytí účinnosti nálezů finančního arbitra ve výroku I. a III.

41. Odvolací soud rovněž nepochybil, jestliže nevyslovil pozbytí účinnosti nálezů finančního arbitra ve výroku II., přestože soud prvního stupně v odvoláním napadeném výroku IV. rozsudku zamítl žalobu žalobce b) na „změnu výroku II. nálezů finančního arbitra“.

42. Jak bylo již vyloženo výše, řízení dle části páté o. s. ř. není řízením přezkumným, nýbrž novým projednáním soukromoprávního nároku. Soud je přitom vázán rozsahem, v němž se žalobce tohoto nového projednání domáhá (§ 250f o. s. ř.). Je tedy podstatné, aby z žaloby bylo patrné, v jakém rozsahu žalobce nové projednání věci požaduje, bez ohledu např. na případnou formulační nepřesnost obsaženou v žalobě ve vztahu k výrokům správního rozhodnutí, jestliže je jinak z žaloby seznatelné, v jakém rozsahu se žalobce opětovného projednání věci domáhá.

43. Soud prvního stupně v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že žalobce b) se žalobou domáhal nahrazení rozhodnutí finančního arbitra tak, že výrok II. bude nově znít tak, že žalobkyně a) je povinna zaplatit žalobci b) částku 111.000 Kč s přísl., a výrok III. bude zrušen. Soud prvního stupně však sám vycházel z toho (bod 16 rozhodnutí), že žalobce b) podanou žalobou nesouhlasil s částečným zamítnutím svého návrhu (o čemž bylo rozhodnuto toliko výrokem III. nálezů finančního arbitra). Rovněž odvolací soud poukázal na to (bod 2 rozhodnutí odvolacího soudu), že každý ze žalobců žádal nahrazení pro něho negativní části rozhodnutí finančního arbitra, kdy žalobce b) žalobou požadoval nahrazení zamítavé části rozhodnutí rozhodnutím pozitivním.

44. Žalobce b) se svou žalobou tedy nedomáhal nového projednání nároku na zaplacení částky 71.000 Kč, který mu byl výrokem II. nálezů finančního arbitra přiznán. Tento nárok žalobce b) tak předmětem prvostupňového ani odvolacího řízení před soudem nebyl, proto nebylo ani namístě řízení v tomto rozsahu zastavit a vyslovit pozbytí účinnosti uvedeného výroku nálezů finančního arbitra.

45. V této souvislosti lze též odkázat na usnesení ze dne 25. 11. 2014, sp. zn. [III. ÚS 1995/14](#), v němž Ústavní soud vyslovil, že jestliže se stěžovatel žalobou podle § 244 odst. 1 občanského soudního řádu domáhal nahrazení správního rozhodnutí jako celku, avšak jeho žalobní návrh měl z hlediska svého obsahu znamenat změnu pouze některých částí tohoto rozhodnutí, pak byl ve smyslu § 250f občanského soudního řádu touto žalobou vymezen rozsah, ve kterém se stěžovatel domáhá projednání sporu nebo jiné právní věci v řízení před soudem, právě tím způsobem, že zahrnuje, není-li dána některá z výjimek tímto ustanovením předvídaných, výlučně tyto části správního rozhodnutí.

Otázka závislosti výroků rozhodnutí finančního arbitra

46. Nejvyšší soud se dále zabýval související otázkou, zda má soud v případě zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení dle § 250h o. s. ř. vyslovit pozbytí účinnosti výroku finančního arbitra o přiznání bezdůvodného obohacení a výroku o sankci dle § 17a zákona o finančním arbitrovi, když dovolatelka považuje tyto výroky za výroky závislé.

47. Dovolatelka namítá, že soud měl vyslovit neúčinnost výroku II. nálezu též z toho důvodu, že jde o výrok závislý na výroku I. nálezu. Za výrok závislý na výroku I. a II. pak považuje i výrok IV. nálezu o sankci dle § 17a zákona o finančním arbitrovi. Poukazuje v této souvislosti na § 212 o. s. ř.

48. Jde-li o dovolatelkou namítané ustanovení § 212 o. s. ř., komentářová literatura a rozhodovací praxe soudů se shoduje v tom, že za závislý se považuje takový výrok, jehož obsah je svázán s jiným výrokem téhož rozsudku nebo usnesení v tom smyslu, že nemůže sám o sobě obstát, kdyby tento jiný („panující“) výrok byl zrušen nebo změněn. Povaha závislého výroku vyžaduje, aby byl svým osudem spojen s výrokem, který je pro něj určující (srov. Drápal, L., § 212 o. s. ř. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol., op. cit., s. 1695 a násl., a z judikatury Nejvyššího soudu např. rozsudek ze dne 22. 12. 2010, sp. zn. [32 Cdo 4802/2009](#), a usnesení ze dne 29. 11. 2016, sp. zn. [32 Cdo 4635/2016](#), ze dne 16. 8. 2011, sp. zn. [20 Cdo 3363/2009](#), a ze dne 28. 3. 2017, sp. zn. [32 Cdo 2053/2015](#)).

č. 53

49. Pro posouzení namítané otázky aplikace § 212 o. s. ř. je přitom rozhodné vyložit vztah tohoto ustanovení a právní úpravy části páté o. s. ř., zejména k ustanovení § 250f o. s. ř. Ustanovení § 245 o. s. ř. stanoví, že není-li v této části uvedeno jinak, užití se přiměřeně ustanovení části první až čtvrté tohoto zákona. V části páté o. s. ř. však již „uvedeno jinak“ je, když speciální ustanovení týkající se rozsahu vázanosti žalobou představuje právě ustanovení § 250f o. s. ř.

50. Ze zásady, že věc bude v občanském soudním řízení projednána a rozhodnuta v takovém rozsahu, jaký označil žalobce, se v § 250f o. s. ř. uvádí výjimky, které mají své opodstatnění v požadavku, aby všude, kde to vyžaduje povaha řešeného hmotného práva, nezůstala mimo rámec projednání a rozhodnutí věci taková část nároku, jejíž osud musí být podle hmotného práva stejný jako u jeho zbývající části (viz Drápal, L. § 250f o. s. ř. In: Drápal, L., Bureš, J. a kol., op. cit., s. 2046, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. [21 Cdo 2791/2013](#)).

51. Dle ustanovení § 250f o. s. ř. soud není vázán rozsahem, ve kterém se žalobce domáhal projednání sporu nebo jiné právní věci v řízení před soudem, a) jestliže správní orgán řízení zahájil bez návrhu, b) jde-li o taková společná oprávnění nebo povinnosti, že se rozhodnutí musí vztahovat na všechny účastníky, kteří jsou jejich nositeli, c) vyplývá-li z právního předpisu určitý způsob vypořádání právního poměru mezi účastníky. Jelikož tedy v případech vymezených v ustanovení § 250f o. s. ř. není soud vázán rozsahem, v němž se žalobce domáhá nového projednání věci, pak rovněž v situaci, kdy soud zastavuje řízení a uvádí, v jakém rozsahu pozbývá účinnosti rozhodnutí správního orgánu dle § 250h odst. 3 o. s. ř., činí tak s přihlédnutím též k ustanovení § 250f písm. b) až c) o. s. ř. [ustanovení § 250f písm. a) o. s. ř. je v případě rozhodování o zastavení řízení dle § 250h o. s. ř. bez významu, jelikož návrh na zahájení správního řízení bezesporu nelze vzít zpět v případě, kdy řízení bylo zahájeno bez návrhu].

52. Ve výčtu výjimek z vázanosti soudu rozsahem projednání věci vymezeným žalobou v § 250f o. s. ř. není přitom oproti ustanovení § 212 písm. a) o. s. ř. a § 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř. upravena situace tzv. závislého výroku.

53. Literatura ve vztahu ke zpětvzetí návrhu dle § 250h odst. 1 o. s. ř. dovozuje, že se připouští zpětvzetí návrhu v celém rozsahu anebo v části, pokud částečné zpětvzetí může vést

(resp. vedlo - v podobě předtím vydaného správního rozhodnutí) k vydání oddělitelného výroku, jenž ob stojí sám o sobě (Vondruška, F., Záruba, J. § 250h o. s. ř. In: David, L. a kol. Občanský soudní řád: Komentář. II. díl. Praha: Wolters Kluwer, 2009, s. 1376).

54. Případy, kdy soud v řízení dle části páté o. s. ř. není vázán rozsahem projednání věci určeným žalobcem, jsou vymezeny výčtem v ustanovení § 250f písm. a) až c) o. s. ř., a řešení otázky (typického závislého) výroku o nákladech správního řízení se podává z § 250l o. s. ř. Může však nastat situace, kdy určitá část správního rozhodnutí, resp. určitý výrok správního rozhodnutí v důsledku zastavení řízení dle § 250h o. s. ř. a pozbytí účinnosti jiných výroků správního rozhodnutí jako takový ztratí opodstatnění a sám o sobě neobstojí, aniž by šlo o některý z případů uvedených v § 250f písm. b) a c) o. s. ř. nebo o nákladový výrok (§ 250l o. s. ř.).

č. 53

55. O takovou situaci jde právě v případě rozhodnutí finančního arbitra o uložení sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi.

56. Dle § 17a zákona o finančním arbitrovi v nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu.

57. V rozsudku ze dne 19. 4. 2007, čj. [2 Afs 176/2006-96](#), Nejvyšší správní soud vyslovil, že konstrukce ustanovení § 17a zákona o finančním arbitrovi je zcela jednoznačná v tom, že uložení pokuty nezáleží na porušení povinnosti stanovené zvláštním právním předpisem, ale je důsledkem skutečnosti, že finanční arbitr vyhověl (dokonce byť i jen zčásti a též v případech, kdy předmětem sporu nebyla peněžitá částka) návrhu navrhovatele. Ustanovení § 17a zákona o finančním arbitrovi je tedy plně akcesorické k meritornímu rozhodnutí o sporu podle § 1 odst. 1 zákona a povinnost platit sankci nastoupí „automaticky“ tehdy, neuspěje-li instituce ve sporu s klientem. Přestože sankce podle § 17a zákona o finančním arbitrovi je „automaticky“ odvozena od neúspěchu v soukromoprávním sporu před arbitrem, nezbavuje ji to jejího veřejnoprávního charakteru; ten je však „převrstven“ automatismem nástupu sankce tehdy, je-li instituce shledána „procesně neúspěšnou“ v řízení o soukromém právu. Z hlediska soudní kontroly je proto podstatné, že uvedená sankce je součástí rozhodnutí arbitra v „hlavní“ věci, tedy věci soukromého práva, a sdílí její procesní osud i při případném následném rozhodování civilního soudu o „hlavní“ věci v režimu části páté občanského soudního řádu.

58. V případě uložení sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi nejde o rozhodnutí o soukromoprávním nároku. Dle části literatury, byť je terminologicky označena jako sankce, má tato částka charakter spíše jakési paušální kompenzace nákladů řízení neúspěšnou stranou (srov. Wachtlová, L., Slanina, J. Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2011, s. 267).

59. Sankce uložená dle § 17a zákona o finančním arbitrovi je důsledkem skutečnosti, že finanční arbitr vyhověl (být i jen zčásti) návrhu. Jde tedy o specifický, zákonem o finančním arbitrovi založený důsledek neúspěchu (být i částečného) v soukromoprávním sporu. Takový výrok je výrokem akcesorickým, který sám o sobě není předmětem řízení dle části páté o. s. ř.,

nicméně který by ztratil své opodstatnění, jestliže by např. v důsledku zpětvzetí návrhu na zahájení správního řízení pozbylo správní rozhodnutí účinnosti ve všech ostatních výrocích.

60. Soud tedy v případě zpětvzetí návrhu dle § 250h o. s. ř. vysloví pozbytí účinnosti též výroku o sankci dle § 17a zákona o finančním arbitrovi tehdy, pokud tento výrok v důsledku pozbytí účinnosti ostatních výroků správního rozhodnutí již neobstojí.

61. V nyní projednávané věci však nebyl důvod vyslovit pozbytí účinnosti též výroku IV. nálezu finančního arbitra. Jestliže totiž zůstal i nadále účinný výrok II. nálezu, kterým bylo v řízení před finančním arbitrem návrhu částečně vyhověno, výrok IV. jako výrok závislý na tomto výroku své opodstatnění neztratil.

62. V případě výroku II. nálezu finančního arbitra, kterým bylo žalobci b) přiznáno bezdůvodného obohacení, pak Nejvyšší soud neshledal, že by ve vztahu k tomuto výroku šlo o jednu ze situací vymezených v § 250f písm. b) nebo c) o. s. ř.; uvedený výrok obstojí sám o sobě, nejde o výrok „závislý“, jak namítá dovolatelka. Nebyl zde tedy důvod vyslovit pozbytí účinnosti též tohoto výroku nálezu.

č. 53

Shrnutí závěrů v poměrech projednávané věci

63. Řízení dle části páté o. s. ř. nepředstavuje přezkum rozhodnutí správního orgánu, nýbrž jde o nové projednání sporu nebo jiné věci soukromého práva, o nichž bylo pravomocně rozhodnuto správním orgánem.

64. Soud až na výjimky uvedené v ustanovení § 250f pod písmeny a) až c) o. s. ř. může projednat věc pouze v rozsahu (mezích) vymezeném v žalobě žalobcem. Rozsah, v jakém soud věc projedná a rozhodne, je určován jednak tím, o čem správní orgán pravomocně rozhodl, jednak požadavkem žalobce vyjádřeným v žalobě o tom, v jakém rozsahu má být věc soudem znovu projednána a rozhodnuta. Vymezením rozsahu, v němž má být věc znovu projednána a rozhodnuta, se současně určuje, v jaké části zůstává rozhodnutí správního orgánu podáním žaloby nedotčeno, nejde-li o výjimky podle § 250f o. s. ř.

65. Do řízení podle části páté o. s. ř. je tak promítnuta zásada dispoziční, podle níž je žalobce oprávněn svými úkony určit mimo jiné předmět řízení. Nebyla-li určitá část věci otevřena k novému projednání soudem, nemůže účastník, na jehož návrh bylo zahájeno správní řízení, již vzít svůj návrh na zahájení řízení před správním orgánem v této části účinně zpět.

66. Pro rozsah, v jakém soud vysloví pozbytí účinnosti rozhodnutí správního orgánu dle § 250h odst. 3 o. s. ř. za situace, kdy účastník vezme zcela zpět návrh na zahájení řízení před správním orgánem, je určující předmět řízení dle části páté o. s. ř., tedy to, v jakém rozsahu je věc otevřena k novému projednání soudem. Soud vysloví pozbytí účinnosti rovněž ve vztahu k výroku nálezu finančního arbitra o uložení sankce dle § 17a zákona o finančním arbitrovi, jestliže takový výrok v důsledku pozbytí účinnosti ostatních výroků nálezu ztratí své opodstatnění.

67. V nyní projednávané věci byl předmětem řízení dle části páté o. s. ř. ve fázi odvolacího řízení v návaznosti na žalobu žalobkyně a) nárok na určení neplatnosti pojistné smlouvy (o kterém bylo rozhodnuto výrokem I. nálezu finančního arbitra) a dále též v návaznosti

na žalobu žalobce b) jeho nárok na vydání zbylé části bezdůvodného obohacení (o kterém bylo rozhodnuto zamítavým výrokem III. nálezu finančního arbitra). Za této situace tak byl správný postup odvolacího soudu, který řízení dle § 250h odst. 2 a 3 o. s. ř. zastavil a vyslovil pozbytí účinnosti nálezu finančního arbitra ve výroku I. a III.

68. V předmětné věci nebyl důvod vyslovit pozbytí účinnosti výroku IV. nálezu finančního arbitra o uložení sankce, zůstal-li i nadále účinný výrok II. nálezu, kterým bylo v řízení před finančním arbitrem návrhu částečně vyhověno. Výrok IV. jako výrok závislý na tomto výroku své opodstatnění neztratil.

69. V případě výroku II. nálezu finančního arbitra, kterým bylo žalobci b) přiznáno bezdůvodného obohacení, pak Nejvyšší soud neshledal, že by ve vztahu k tomuto výroku šlo o jednu ze situací vymezených v § 250f písm. b) nebo c) o. s. ř.; uvedený výrok ob stojí sám o sobě, nejde tudíž o výrok „závislý“, jak namítá dovolatelka a nebyly naplněny zákonné předpoklady pro vyslovení pozbytí účinnosti též tohoto výroku nálezu.

70. Protože rozhodnutí odvolacího soudu je z hlediska uplatněných dovolacích důvodů správné, Nejvyšší soud dovolání podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 54

1. Jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, byla-li třetí osoba (s níž zástupce jednal) v dobré víře, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce).
2. Není-li třetí osoba v dobré víře, není zastoupený jednáním zástupce vázán; může je však v souladu s § 440 o. z. dodatečně schválit (ratihabovat).
3. Nedostatku zástupčího oprávnění zástupce (způsobeného nedovoleným střetem zájmů) se zastoupený dovolá ve smyslu § 437 odst. 2 věty první o. z. tím, že právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně neschválí.

č. 54

Zastoupení, Statutární orgán, Konflikt zájmů, Jednání za právnickou osobu (o. z.), Neplatnost právního jednání (o. z.), Rozhodčí doložka

§ 54 zákona č. 90/2012 Sb. ve znění do 31.12.2020, § 55 zákona č. 90/2012 Sb. ve znění do 31.12.2020, § 56 zákona č. 90/2012 Sb. ve znění do 31.12.2020, § 437 o. z., § 440 o. z.

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 5. 10. 2022, sp. zn. [31 Cdo 1640/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:31.CDO.1640.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalovaného proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. 5. 2020, sp. zn. 6 Cmo 290/2019.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobkyně (dále jen „společnost“) se žalobou došlou Městskému soudu v Praze 21. 12. 2018 domáhá zrušení rozhodčího nálezu z 19. 12. 2018, č. j. 2104/2018-33, který vydal rozhodce Mgr. P. S. a kterým byla společnosti uložena povinnost zaplatit žalovanému 5 630 000 Kč s příslušenstvím (dále jen „rozhodčí nálezu“).
2. Důvodem neplatnosti rozhodčí doložky je podle společnosti – mimo jiné – skutečnost, že rozhodčí doložka byla sjednána jako součást dohody o narovnání (datované 30. 4. 2014) [dále též jen „rozhodčí doložka“]. Přitom tuto dohodu o narovnání se společností uzavřel její bývalý společník a jednatel J. Š. (dále jen „bývalý jednatel společnosti“). Bývalý jednatel společnosti měl dohodu o narovnání (resp. rozhodčí doložku) uzavřít nejen svým jménem, ale při uzavírání dohody o narovnání měl jednat i za společnost, a to aniž by o záměru uzavřít dohodu o narovnání bez zbytečného odkladu informoval valnou hromadu společnosti.
3. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 12. 6. 2019, č. j. 21 Cm 52/2018-65, zrušil rozhodčí nálezu (výrok I.) a rozhodl o nákladech řízení (výrok II.).

4. Soud prvního stupně vyšel z toho, že:

1) Společnost A. C. Servis, s. r. o. (dále jen „původní věřitelka“), uzavřela se společností (jako dlužnicí) smlouvu o půjčce (datovanou 13. 7. 2004), na základě které původní věřitelka poskytla společnosti 5 630 000 Kč (dále jen „pohledávka“), s tím, že společnost bude tuto pohledávku splácet podle splátkového kalendáře (dále jen „smlouva o půjčce“). Smlouvu o půjčce uzavřel za původní věřitelku i za společnost bývalý jednatel společnosti, který byl současně i jednatelem původní věřitelky.

2) Smlouvou o postoupení pohledávky (datovanou 5. 3. 2010) postoupila původní věřitelka na bývalého jednatele společnosti pohledávku (dále jen „první postoupení pohledávky“). První postoupení pohledávky bylo společnosti oznámeno 7. 3. 2010. První postoupení pohledávky se nijak nepromítlo do účetnictví společnosti, a tak společnost o pohledávce nadále účtovala jako o závazku vůči původní věřitelce.

3) Bývalý jednatel společnosti převedl na společnost G. smlouvou o převodu obchodního podílu (datovanou 14. 7. 2010) svůj 75% obchodní podíl na společnost, který připadal na vklad ve výši 75 000 Kč (dále jen „smlouva o převodu podílu“). V čl. III bodu 1. smlouvy o převodu podílu bývalý jednatel společnosti prohlásil, že za společností nemá žádné pohledávky.

4) Společnost a její bývalý jednatel uzavřeli dohodu o narovnání (datovanou 30. 4. 2014), v níž se společnost zavázala, že bývalému jednatele zaplatí (nejpozději do 31. 10. 2017) 5 630 000 Kč (dále jen „dohoda o narovnání“), s tím, že o sporech z dohody o narovnání má rozhodovat – v dohodě o narovnání blíže specifikovaný – rozhodce. Při uzavírání dohody o narovnání jednal za společnost bývalý jednatel. Ani dohoda o narovnání se přitom nijak nepromítla do účetnictví společnosti.

5) Bývalý jednatel společnosti neinformoval valnou hromadu společnosti, že se společností hodlá uzavřít dohodu o narovnání.

6) Bývalému jednatele společnosti zanikla funkce 14. 4. 2015 a na jeho místo nastoupil K. V. (dále jen „nový jednatel“). Bývalý jednatel společnosti nového jednatele o dohodě o narovnání neinformoval, a tak se nový jednatel dozvěděl o dohodě o narovnání až z výzvy k plnění dluhu [viz níže bod 8)].

7) Podpisy bývalého jednatele společnosti na dohodě o narovnání byly úředně ověřeny teprve 27. 12. 2017, a to uznáním podpisů za vlastní.

8) Bývalý jednatel společnosti uzavřel se žalovaným dohodu o postoupení pohledávky (datovanou 2. 1. 2018) na zaplacení 5 630 000 Kč z dohody o narovnání (dále jen „druhé postoupení pohledávky“). Druhé postoupení pohledávky oznámil společnosti žalovaný dopisem (datovaným 5. 1. 2018), kterým společnost vyzval k plnění dluhu z dohody o narovnání.

9) Společnost dopisem (datovaným 11. 1. 2018), který byl adresován a doručen žalovanému, namítla neplatnost dohody o narovnání.

5. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně nejprve uvedl, že § 48 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též „z. o. k.“], je třeba považovat za obecnou úpravu vztahující se ke střetu zájmů. K tomu dodal, že může-li absence souhlasu nejvyššího orgánu obchodní korporace s určitými právními jednáními přivodit jejich relativní neplatnost, musí takový důsledek (tím spíše) nastat v situaci, může-li nejvyšší orgán určitá právní jednání, která jsou v rozporu s pravidly o střetu zájmů, přímo zakázat. Obdobná situace proto musí nastat, jestliže osoba mající informační povinnost tuto svoji povinnost nesplní.

6. Soud dovedl, že uzavřením rozhodčí smlouvy se její účastník zbavuje práva na soudní ochranu. Proto je „uzavření rozhodčí smlouvy či doložky bez notifikace (...) vždy v rozporu se zájmy společnosti, protože ji bez jejího vědomí zbavuje (...) zaručeného práva na soudní ochranu.“

7. Závěrem soud prvního stupně konstatoval, že námitka relativní neplatnosti byla uplatněna včas, neboť bývalý jednatel společnosti nového jednatele neinformoval o uzavření dohody o narovnání, a tak se nový jednatel o této dohodě dozvěděl teprve 5. 1. 2018, kdy žalovaný společnost vyzval k plnění dluhu z dohody o narovnání. Společnosti přitom podle mínění soudu nelze přičítat vědomost jejího bývalého jednatele, neboť to byl on, kdo za společnost dohodu o narovnání uzavřel, a tak by hrozilo, že bývalý jednatel dá přednost ochraně vlastních zájmů před ochranou zájmů společnosti. Namítla-li tedy společnost relativní neplatnost dopisem (datovaným 11. 1. 2018), který byl adresován a doručen žalovanému, šlo o námitku uplatněnou včas; dohoda o narovnání je tudíž neplatná.

8. K odvolání žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 13. 5. 2020, č. j. 6 Cmo 290/2019-95, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok) a rozhodl o nákladech odvolacího řízení (druhý výrok).

9. Odvolací soud nejprve uvedl, že rozhodčí smlouva představuje významné omezení práv, o němž „nelze rozhodnout bez vědomí korporace, jíž se toto omezení týká.“ Uzavření rozhodčí smlouvy nebo doložky bez notifikace je proto podle názoru odvolacího soudu v rozporu se zájmy korporace.

10. Pravidla o střetu zájmů, jak jsou upravena v zákoně o obchodních korporacích, podle odvolacího soudu sice představují zvláštní úpravu, to však „neznamená, že by tato skutečnost vylučovala“ použití obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Odvolací soud (na rozdíl od soudu prvního stupně) dovedl, že se v případě porušení pravidel o střetu zájmů neuplatní § 48 z. o. k., neboť „toto ustanovení lze aplikovat toliko v případě, kdy nejvyšší orgán vyslovuje souhlas.“

11. Odvolací soud se dále zabýval otázkou běhu promlčecí lhůty k uplatnění námitky relativní neplatnosti právního jednání zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Nejprve uvedl, že uplatnění námitky relativní neplatnosti je v tomto případě spojeno s obecnou tříletou promlčecí lhůtou, která se však v projednávaném případě neuplatní, neboť nový jednatel se stal jednatelem „v dubnu 2015 a tehdy se nejdříve mohl dozvědět o existenci smlouvy o narovnání obsahující rozhodčí doložku.“ Proto „neobstojí argumentace odvolatele poukazujícího na běh času, z kteréhož důvodu by (...) neměl být brán na podanou žalobu ohled.“

12. Odvolací soud konečně posuzoval otázku, zda se pravidla o střetu zájmů vztahují pouze na některé typy smluv, načež uzavřel, že „koncept společenstevní právní úpravy“ nepočítá s tím, že by se některé typy smluv „vymykaly všeobecné notifikační povinnosti“. Nerozhodné je i to „zda je konfliktem zájmů dotčeno dvoustranné právní jednání (...) nebo právní jednání vícestranné.“

13. Rozhodčí nález, jehož platnost je v projednávané věci předmětem přezkumu, z výše uvedených důvodů podle odvolacího soudu neobstojí „s ohledem na neplatnost rozhodčí smlouvy (rozhodčí doložky), z níž rozhodce dovozoval svoji pravomoc k rozhodnutí ve věci uvedeným rozhodčím nálezem.“

II.

Dovolání a vyjádření k němu

č. 54

14. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), maje za to, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a sice zda:

1) se informační povinnost člena statutárního orgánu podle § 55 odst. 1 z. o. k. vztahuje i na případy, kdy člen statutárního orgánu s obchodní korporací hodlá uzavřít rozhodčí doložku,

2) skutečnost, že člen statutárního orgánu uzavřel s obchodní korporací smlouvu, aniž před jejím uzavřením splnil informační povinnost, způsobuje neplatnost smlouvy podle § 48 z. o. k. anebo podle obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného [§ 437 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále jen „o. z.“)],

3) v situaci, kdy člen statutárního orgánu uzavřel s obchodní korporací smlouvu, aniž by před jejím uzavřením splnil informační povinnost, počíná běžet promlčecí lhůta stanovená pro uplatnění námítky promlčení relativní neplatnosti ode dne uzavření smlouvy anebo až ode dne, kdy „se o jejím uzavření obchodní korporace dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla.“

15. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (uplatňuje dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a navrhuje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

16. Ve vztahu k první z dovolacích otázek dovolatel uvádí, že závěr odvolacího soudu, podle kterého rozhodčí smlouva představuje významné omezení práv, o němž nelze rozhodovat bez vědomí korporace, je v rozporu se smyslem a účelem rozhodčího řízení. S odkazem na nálezy Ústavního soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. [I. ÚS 3227/07](#), a ze dne 3. 7. 2014, sp. zn. [III. ÚS 2407/13](#), dovozuje, že rozhodčí řízení je druhem civilního procesu a že projednání věci v rozhodčím řízení neznamená vzdání se právní ochrany v majetkových sporech. Dovolatel odkazuje i na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 6. 2018, sp. zn. [20 Cdo 1590/2018](#), a s poukazem na § 196a zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), uvádí, že i v poměrech právní úpravy účinné do 31. 12. 2013

dospěl Nejvyšší soud k závěru, podle něhož § 196a obch. zák. (který řešil transakce s konfliktem zájmů) nedopadal na rozhodčí smlouvy. Uzavření rozhodčí smlouvy totiž podle dovolatele (samo o sobě) nepředstavuje zásah do majetkových poměrů společnosti, neboť v důsledku jejího uzavření nedochází „ke zmenšení majetku společnosti ve prospěch druhé smluvní strany.“ Smyslem § 55 z. o. k. je přitom podle dovolatele, který cituje důvodovou zprávu k zákonu o obchodních korporacích (sněmovní tisk číslo 363, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky, 6. volební období 2010–2013, s. 205; dále jen „důvodová zpráva“) „jednoznačně a pouze ochrana majetku společnosti.“

17. Prostřednictvím druhé z dovolacích otázek dovolatel napadá závěr odvolacího soudu, podle něhož pravidla o střetu zájmů nevylučují užití obecné občanskoprávní úpravy o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného. Dovolatel se domnívá, že v případě, kdy člen statutárního orgánu nesplní informační povinnost podle pravidel o střetu zájmů, je namíste vyjít ze zvláštní úpravy § 48 z. o. k., které je třeba dát přednost před obecnou občanskoprávní úpravou. Na podporu svých tvrzení poukazuje na to, že nejvyšší orgán obchodní korporace může uzavření dotčené smlouvy buď zakázat, nebo s uzavřením smlouvy vyslovit souhlas. Dojde-li k porušení informační povinnosti, potom svůj postoj valná hromada nemůže projevit, a tak nemůže vyslovit svůj souhlas, což má za následek aplikaci § 48 z. o. k.

18. Ve vazbě na to dovolatel navazuje argumentací vztahující se ke třetí z dovolacích otázek, když uvádí, že namítla-li společnost neplatnost dohody o narovnání teprve dopisem datovaným 11. 1. 2018, učinila tak až po uplynutí šestiměsíční promlčecí lhůty určené v § 48 z. o. k. Názor odvolacího soudu, podle něhož promlčecí lhůta začala běžet až v dubnu 2015, kdy byl jmenován nový jednatel, je podle dovolatele v rozporu s ustálenou rozhodovací praxí dovolacího soudu (rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. [30 Cdo 2929/2009](#), a usnesením ze dne 16. 1. 2020, sp. zn. [28 Cdo 2226/2019](#)). Námitku neplatnosti dohody o narovnání tedy společnost uplatnila opožděně.

19. Společnost se k dovolání vyjádřila podáním datovaným 28. 1. 2021, v němž uvádí, že podle pravidel o střetu zájmů se má postupovat vždy, když hrozí střet zájmů člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace, aniž by bylo podstatné, o jaký typ smlouvy jde. Přitom nelze přehlížet, že kdyby se na rozhodčí smlouvu nevztahovala pravidla o střetu zájmů, podléhalo by její uzavření (tak jako tak) obecné občanskoprávní úpravě o zastoupení zástupcem, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného.

20. Společnost poukazuje také na usnesení ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. [29 Cdo 4384/2015](#), uveřejněné pod číslem 102/2016 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 102/2016“), ve kterém Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož poruší-li člen statutárního orgánu povinnost informovat o (možném) střetu zájmů podle § 54 odst. 1 a 2 z. o. k., brání existující rozpor zájmů tohoto člena statutárního orgánu se zájmy obchodní korporace tomu, aby za obchodní korporaci právně jednal, a na jednání takového člena statutárního orgánu dopadá § 437 o. z. se všemi důsledky z toho plynoucími. Použití § 48 z. o. k. tedy podle společnosti nepřipadá v úvahu.

21. Správný je podle společnosti konečně i závěr odvolacího soudu, podle něhož promlčecí lhůta k uplatnění námitky relativní neplatnosti počala běžet teprve od okamžiku,

kdy se o okolnostech rozhodných pro počátek běhu promlčecí lhůty dozvěděl (resp. mohl a měl dozvědět) nový jednatel.

III.

Přípustnost dovolání

22. Dovolání bylo podáno včas, osobou splňující podmínku podle § 241 odst. 1 o. s. ř.; dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

23. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

č. 54

24. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

25. Tříčlenný senát č. 27, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení druhé z dovoláním předestřených právních otázek (otázky právního následku jednání zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného) k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 10. 2018, sp. zn. [20 Cdo 3298/2018](#).

26. V označeném usnesení tříčlenný senát č. 20 dovodil, že rozpor mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného umožňuje zmocniteli namítat relativní neplatnost právního jednání zmocněnce.

27. Oproti tomu má tříčlenný senát č. 27 za to, že porušení § 437 o. z. nevede k neplatnosti právního jednání učiněného zástupcem jednajícím ve střetu zájmů. Zástupce, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, překračuje své zástupčí oprávnění a jeho jednání zastoupeného nezavazuje, pokud je dodatečně neschválí. Proto rozhodl o postoupení věci podle § 20 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 naposledy uvedeného zákona.

28. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř., neboť pro ně neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a napadené rozhodnutí závisí na řešení první z dovolacích otázek, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, jakož i na řešení druhé z dovolacích otázek, která má být dovolacím soudem posouzena jinak.

IV.

Důvodnost dovolání

a) Rozhodné znění právních předpisů

29. Nejvyšší soud předesílá, že věc posoudil podle zákona o obchodních korporacích ve znění účinném do 31. 12. 2020.

30. Je tomu tak proto, že podle čl. XVI zákona č. 33/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), ve znění zákona č. 458/2016 Sb., a další související zákony, tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. 1. 2021, s výjimkou části osmé, která nabývá účinnosti dnem 1. 7. 2021.

31. Jelikož k posuzovanému právnímu jednání bývalého jednatele společnosti došlo před účinností zákona č. 33/2020 Sb., Nejvyšší soud vycházel při právním posouzení věci ze znění zákona o obchodních korporacích ve znění účinném do 31. 12. 2020.

b) Použité právní předpisy

32. Podle § 437 o. z. zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět (první odstavec). Jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti nebo musela-li o ní vědět, může se toho zastoupený dovolat. Má se za to, že tu je rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného, pokud zástupce jedná i za tuto třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti (druhý odstavec).

33. Z § 440 o. z. plyne, že překročil-li zástupce zástupčí oprávnění, zavazuje právní jednání zastoupeného, pokud překročení schválí bez zbytečného odkladu. To platí i v případě, kdy za jiného právně jedná osoba, která k tomu není oprávněna (první odstavec). Není-li právní jednání bez zbytečného odkladu schváleno, je osoba, která právně jednala za jiného, zavázána sama. Osoba, se kterou bylo jednáno a která byla v dobré víře, může na jednajícím požadovat, aby splnil, co bylo ujednáno, anebo aby nahradil škodu (druhý odstavec).

34. Podle § 54 z. o. k. dozví-li se člen orgánu obchodní korporace, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných (první odstavec). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (druhý odstavec). Tímto ustanovením není dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace (třetí odstavec). Kontrolní nebo nejvyšší orgán může na vymezenou dobu pozastavit členu orgánu, který oznámí střet zájmu podle odstavce 1, výkon jeho funkce (čtvrtý odstavec).

35. Z § 55 z. o. k. plyne, že hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, informuje o tom bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva

uzavřena. To platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou členovi jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými (první odstavec). Člen orgánu splní povinnosti podle odstavce 1 i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (druhý odstavec). Kontrolní orgán podá nejvyššímu orgánu zprávu o informacích, které obdržel podle odstavce 1, případně o jím vydaném zákazu podle § 56 odst. 2 (třetí odstavec).

36. Podle § 56 z. o. k. ustanovení § 55 se použije také tehdy, má-li obchodní korporace zajistit nebo utvrdit dluhy osob uvedených v § 55 nebo se stát jejich spoludlužníkem (první odstavec). Uzavření smlouvy podle odstavce 1 nebo § 55, které není v zájmu obchodní korporace, může její nejvyšší nebo kontrolní orgán zakázat (druhý odstavec).

č. 54

c) K aplikaci ustanovení zákona o obchodních korporacích o střetu zájmů na rozhodčí smlouvu

37. S účinností od 1. 1. 2014 jsou členové statutárního orgánu právnické osoby jejími zástupci *sui generis* (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2019, sp. zn. [27 Cdo 4593/2017](#), uveřejněný pod číslem 37/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek; dále jen „R 37/2020“).

38. Ustanovení § 54 a násl. z. o. k., řešící střet mezi zájmy členů statutárních (a případně i jiných volených) orgánů obchodní korporace a samotnou obchodní korporací, představují (do značné míry) *lex specialis* k obecné úpravě střetu mezi zájmy zástupce a zastoupeného (§ 437 o. z.); srov. [R 102/2016](#) (odst. 21), jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2019, sp. zn. [27 Cdo 1382/2019](#) (odst. 22), uveřejněné pod číslem 51/2020 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

39. Vyhoví-li člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl. z. o. k. a není-li mu příslušným orgánem pozastaven výkon funkce či zakázáno uzavření smlouvy, nebrání střet jeho zájmů se zájmy obchodní korporace, aby ji při příslušném právním jednání zastoupil. V souladu s požadavkem § 159 odst. 1 o. z. při tom musí zachovávat nezbytnou loajalitu a dát přednost zájmům obchodní korporace před zájmy svými či zájmy osob s ním spřízněných. Jestliže člen voleného orgánu požadavkům § 54 a násl. z. o. k. nevyhoví (střet zájmů či úmysl uzavřít smlouvu neoznámí), popř. pozastaví-li mu příslušný orgán výkon funkce či zakáže-li mu uzavřít dotčenou smlouvu, dopadá na jeho jednání obecná úprava střetu zájmů zástupce a zastoupeného (§ 437 o. z.).

40. Kromě výše citovaných rozhodnutí srov. dále usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2020, sp. zn. [27 Cdo 3495/2019](#) (odst. 15).

41. Oproti obecné úpravě pak ustanovení § 54 a násl. z. o. k. regulují i střet zájmů, k němuž dochází při výkonu funkce člena voleného orgánu, aniž by šlo o zastoupení obchodní korporace. Řečené platí i pro § 55 z. o. k., jenž dopadá na jakoukoliv smlouvu, kterou hodlá uzavřít s obchodní korporací člen jejího voleného orgánu, bez ohledu na to, zda současně zastupuje (při uzavření této smlouvy) i samotnou obchodní korporaci. Uzavře-li obchodní korporace se členem svého voleného orgánu smlouvu, aniž by byl v souladu s § 55 z. o. k. o úmyslu ji uzavřít informován příslušný orgán obchodní korporace, popř. přesto, že příslušný orgán uzavření této smlouvy zakázal, není obchodní korporace takovou smlouvou vázána ani v případě, že ji při uzavření smlouvy zastoupila jiná osoba než dotčený člen voleného

orgánu. Ani té totiž nesvědčí zástupčí oprávnění, nejsou-li splněny požadavky § 55 z. o. k., neboť oprávnění zastoupit obchodní korporaci při uzavření smlouvy se členem jejího voleného orgánu „odebírá“ zákaz vyslovený v souladu s § 55 z. o. k. všem (v úvahu připadajícím) zástupcům. Obchodní korporace však může takovou smlouvu dodatečně schválit (§ 440 a § 446 o. z.).

42. Jazykový výklad § 55 z. o. k. vede k jednoznačnému závěru, podle něhož citované ustanovení dopadá na všechny smlouvy (uzavírané mezi členem voleného orgánu obchodní korporace a touto obchodní korporací) bez rozdílu (není-li zde zvláštní úprava; viz např. § 59 odst. 2 z. o. k.). Tomu také odpovídá výklad teleologický. Účelem § 55 z. o. k. je ochrana zájmů obchodní korporace, jež mohou být dotčeny uzavíranou smlouvou, na jejíž druhé straně stojí člen voleného orgánu. Zájmy obchodní korporace přitom mohou být dotčeny jakoukoliv smlouvou, zřizující závazek mezi stranami (§ 1724 odst. 1 o. z.).

č. 54

43. Z řečeného se podává, že povinnost informovat příslušný orgán dopadá i na rozhodčí smlouvu, kterou člen voleného orgánu obchodní korporace hodlá uzavřít s touto obchodní korporací. Lze dodat, že rozhodčí smlouva, na jejímž základě má případný spor mezi stranami smlouvy řešit místo obecného soudu soukromá osoba (rozhodce), bez jakýchkoliv pochybností zasahuje zájmy obchodní korporace.

44. Jestliže bývalý jednatel společnosti neoznámil příslušnému orgánu (valné hromadě), že má v úmyslu uzavřít se společností rozhodčí smlouvu, nebyl oprávněn společnost při uzavírání smlouvy zastoupit. Jeho jednání ve střetu zájmů je nutné posoudit podle obecné úpravy § 437 o. z.

d) K následkům porušení pravidel o střetu zájmů obecně

45. Zástupce vždy jedná (má jednat) v zájmu zastoupeného. Pro případ, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného je rozpor, odebírá ustanovení § 437 odst. 1 o. z. zástupci oprávnění zastupovat. Jinak řečeno, v rozsahu, v němž jsou zájmy zástupce a zastoupeného v rozporu, zástupci (zásadně) nesvědčí oprávnění zastupovat.

46. Výjimku upravuje citované ustanovení pro smluvní zastoupení, a to pro případ, kdy zmocnitel o rozporu mezi jeho zájmy a zájmy zmocněnce věděl či vědět musel; zákonodárce tak ponechává na zastoupeném (zmocniteli), zda přes existující rozpor v zájmech zachová svému smluvnímu zástupci (zmocněnci) oprávnění zastupovat, či zda jeho zástupčí oprávnění omezí (např. udělením pokynů) nebo ukončí. Rozpor v zájmech, o němž zmocnitel ví či vědět musí, neomezuje zástupčí oprávnění zmocněnce; zmocněnec je i přes tento rozpor oprávněn zmocnitele zastupovat. Právě proto např. § 168 odst. 2 a § 401 odst. 1 z. o. k. ukládají zmocněnci, aby zastoupeného společníka informoval o všech skutečnostech, které mohou zakládat střet mezi zájmy zmocněnce a zmocnitele (společníka).

47. Na obdobném východisku je ostatně vybudována i úprava střetu mezi zájmy členů volených orgánů obchodní korporace a touto obchodní korporací (srov. výklad podaný výše).

48. Jedná-li zástupce i přesto, že mezi jeho zájmy a zájmy zastoupeného je rozpor (brání zastupování), překračuje své zástupčí oprávnění (jedná v záležitosti, v níž není

oprávněn zastupovat). Ustanovení § 437 odst. 2 o. z. upravuje důsledky takového jednání; přitom vyvažuje mezi ochranou dotčené třetí osoby (s níž zástupce jednal) a zastoupeného.

49. Je-li třetí osoba s ohledem na všechny okolnosti v dobré víře, že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce (viz § 54 a násl. z. o. k., § 437 odst. 1 o. z. a výklad podaný výše), je zastoupený jednáním zástupce vázán bez ohledu na to, že zástupce překročil své zástupčí oprávnění. Jinými slovy, zastoupeného v tomto případě váže jednání osoby, která jej nebyla oprávněna při daném právním jednání zastoupit (k obdobné konstrukci srov. § 430 odst. 2 či § 431 o. z.). Zákonodárce zde dává přednost ochraně dobré víry třetí osoby před ochranou zájmů zastoupeného. Případné nároky zastoupeného vůči zástupci (překračujícímu své zástupčí oprávnění) nejsou dotčeny.

č. 54

50. Jestliže třetí osoba věděla či musela vědět o tom, že zástupce není pro rozpor v zájmech oprávněn za zastoupeného jednat, není důvodu jí poskytovat ochranu. Zákon pro tento případ poskytuje ochranu toliko zastoupenému, jehož zájem je (anebo může být) zasažen excesivním jednáním jeho zástupce. Činí tak prostřednictvím právní úpravy následků překročení zástupčího oprávnění (jednání ve střetu zájmů) zástupcem. Na tom, jak tyto následky (vyjádřené slovy „může se toho zastoupený dovolat“) vykládat, nepanuje v odborné literatuře jednoznačná shoda.

51. Podle většinové části nauky je následkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů (přínejmenším ve vztahu ke smluvnímu zastoupení) relativní neplatnost právního jednání, učiněného zástupcem [srov. například Brim, L. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 437, marg. č. 14; Havel, B. Konflikt zájmů při správě obchodních korporací (vztah § 437 odst. 2 ObčZ a § 54 a násl. ZOK). Právní rozhledy, 2015, č. 8, s. 274; Melzer, F. In: Melzer, F., Tégl, P. a kol. Občanský zákoník III (§ 419–654). Komentář. 1. vydání. Praha: Leges, 2014, § 437 marg. č. 14; Svoboda, K. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník I (§ 1–654). Komentář. 2. vydání Wolters Kluwer, 2020, § 437, s. 966; Tintěra, T. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 437, marg. č. 8].

52. Ve vztahu k porušení pravidel § 437 o. z. při zákonném zastoupení se pak literatura přiklání k závěru, že je jednání zástupce učiněné v rozporu se zájmy zastoupeného absolutně neplatné [srov. diskusně Brim, L. In: Lavický, P. a kol. Občanský zákoník I (§ 303–654). Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2022, § 437, marg. č. 18–19; a dále např. Tintěra, T. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran V. a kol. Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, § 437, marg. č. 10] či dokonce zdánlivé [viz Svoboda, K. In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník I (§ 1–654). Komentář. 2. vydání Wolters Kluwer, 2020, § 437, s. 966].

53. J. Dědič pak předestírá k úvaze (jako možný) výklad, podle něhož vede jednání zástupce „v nedovoleném konfliktu zájmů, o kterém třetí osoba věděla nebo musela vědět,“ k tomu, že zastoupeného takové „jednání nezavazuje, pokud nebylo právně relevantním způsobem schváleno“ (srov. Dědič, J. Úprava konfliktů zájmů v zákoně o obchodních korporacích ve vazbě na nový občanský zákoník. Právní rozhledy, 2014, č. 15–16, s. 524; dále i Štenglová, I. Střet zájmů člena statutárního orgánu kapitálové obchodní korporace ve vazbě na principy *corporate governance*. Bulletin advokacie, 2019, č. 11, s. 34).

54. Velký senát se přiklání k naposledy jmenovanému (byť v odborné literatuře menšinovému) náhledu.

55. Jak vyloženo shora, zákon zástupci odnímá oprávnění zastupovat v případě, že jeho zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného (k výjimkám viz výše). Jedná-li zástupce ve střetu zájmů, jedná v záležitosti, pro niž mu neschválně oprávnění zastupovat (své zástupčí oprávnění překračuje).

56. Důsledkem jednání bez zástupčího oprávnění, resp. překročení zástupčího oprávnění, přitom není neplatnost právního jednání učiněného (neoprávněným) zástupcem; takové jednání toliko zastoupeného nezavazuje, přičemž zastoupenému zůstává právo je dodatečně schválit (ratihabovat) a tím je učinit závazným i pro sebe (srov. § 440 a § 446 o. z. a dále výklad podaný Nejvyšším soudem v [R 37/2020](#)).

57. Výklad, podle kterého je právní jednání učiněné zákonným zástupcem jednajícím ve střetu zájmů absolutně neplatné, či dokonce zdánlivé, odporuje jak znění § 437 odst. 2 o. z. (jež dává obranu proti jednání zástupce ve střetu zájmů výslovně „do rukou“ zastoupeného, bez ohledu na povahu zastoupení), tak i jeho smyslu a účelu. V důsledku uvedeného výkladu totiž zastoupený nemůže dosáhnout toho, aby byl jednáním zástupce vázán, a to ani tehdy, je-li takové jednání pro zastoupeného výhodné.

58. Nesprávným pak velký senát shledává i převažující názor, podle něhož je důsledkem porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů relativní neplatnost právního jednání učiněného zástupcem. Tento výklad bez rozumného důvodu spojuje s nedostatkem (překročením) zástupčího oprávnění odlišné právní důsledky, než jaké má tato právní skutečnost v jiných případech. Současně je v jeho důsledku zastoupenému poskytována slabší ochrana, než odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů mezi zástupcem, zastoupeným a třetí osobou. Přesto, že třetí osoba není v dobré víře (ví nebo vědět musí, že zástupce není oprávněn v dané záležitosti jednat za zastoupeného), je v důsledku popsaného výkladu ponecháno na aktivitě zastoupeného, zda se – vznesením námítky relativní neplatnosti (§ 586 o. z.) – závazků plynoucích z právního jednání učiněného neoprávněným zástupcem „zproští“. Jinak řečeno, ačkoliv je to právě zastoupený, jehož jako jediného (ve vztahu zastoupený, zástupce a třetí osoba) právní úprava chrání (a má chránit), výklad klonící se k relativní neplatnosti učiněného právního jednání jakožto důsledku porušení zákazu zastupovat ve střetu zájmů nutí právě jeho, aby svým aktivním jednáním (konáním) zabránil tomu, že bude jednáním neoprávněného zástupce vázán. Do doby, než tak učiní, přitom vázán je (právní jednání je platné).

59. Velký senát připouští, že jazykový výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. naznačuje, že zastoupený musí vyvinout aktivitu, aby jej jednání zástupce v nedovoleném střetu zájmů nezavazovalo. A že takový výklad může odkazovat i na postup podle § 586 o. z.

60. Nicméně jazykový výklad představuje toliko prvotní přiblížení se právní normě obsažené v textu právního předpisu. Podle přesvědčení velkého senátu lze systematickým výkladem § 437 odst. 2 věty první o. z. dovést, že v důsledku jednání zástupce v (nedovoleném) střetu zájmů zastoupený není (v případě nedostatku dobré víry třetí osoby v zástupčí oprávnění zástupce) jednáním zástupce vázán. Jde o další ze situací překročení zástupčího oprávnění,

již není důvodu posuzovat odlišně od jiných případů překročení zástupčího oprávnění, resp. jednání bez zástupčího oprávnění.

61. Slovní spojení „může se toho zastoupený dovolat“ odkazuje na řešení těchto situací předvídané v § 440 o. z.; zastoupený se nedostatku zástupčího oprávnění zástupce jednajícího v (nedovoleném) střetu zájmů dovolá vůči třetí osobě (jež není v dobré víře, že zástupci svědčilo zástupčí oprávnění) tím, že právní jednání učiněné neoprávněným zástupcem dodatečně neschválí. Jestliže zastoupený právní jednání zástupce v souladu s § 440 o. z. dodatečně neschválí (neprojeví vůli být jednáním zástupce vázán), dává najevo, že nechce být jednáním zástupce vázán (slovy § 437 odst. 2 věty první o. z. se „dovolává“ nedostatku oprávnění zástupce učinit za něj dané právní jednání).

č. 54

62. K dodatečnému schválení právního jednání neoprávněného zástupce musí dojít ve lhůtě bez zbytečného odkladu (§ 440 odst. 1 věta první o. z.) běžící od okamžiku, kdy se zastoupený dozví o tom, že zástupce jednající v nedovoleném střetu zájmů za něj učinil určité právní jednání. Vědomost zástupce jsoucího ve střetu zájmů přitom nelze zastoupenému přičítat; srov. obdobně rozsudky Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2009, sp. zn. [29 Cdo 3526/2007](#) (uveřejněný pod číslem 82/2010 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek), ze dne 26. 5. 2015, sp. zn. [29 Cdo 3212/2013](#), či ze dne 25. 4. 2019, sp. zn. [27 Cdo 2695/2018](#).

63. Ke shodnému závěru vede teleologický výklad § 437 odst. 2 věty první o. z. V případě absence dobré víry třetí osoby, že zástupce byl oprávněn za zastoupeného jednat, je zastoupený jediný, koho je třeba v dané situaci chránit před důsledky jednání zástupce (jsoucího v nedovoleném střetu zájmů). Za této situace odpovídá spravedlivému uspořádání vztahů (mezi zastoupeným, zástupcem a třetí osobou), aby zastoupený nebyl nucen činit žádné aktivní kroky k tomu, aby se z učiněného právního jednání „vyvázal“. Tedy, aby tak jako v jiných obdobných situacích (viz § 440 o. z.), nechce-li být jednáním zástupce vázán, mohl zůstat pasivní.

64. Současně uvedený výklad zastoupenému umožňuje, aby ve všech případech, kdy bude právní jednání považovat za pro něj výhodné, je dodatečně schválil (postupem podle § 440 o. z.).

65. Velký senát proto uzavírá, že jedná-li zástupce, jehož zájmy jsou ve střetu se zájmy zastoupeného, je tímto jednáním zastoupený vázán vždy, byla-li třetí osoba (s níž zástupce jednal) v dobré víře, že zástupci svědčí zástupčí oprávnění (že mezi zájmy zástupce a zájmy zastoupeného není rozpor, popř. že existující rozpor neomezuje zástupčí oprávnění zástupce). Není-li třetí osoba v dobré víře, není zastoupený jednáním zástupce vázán; může je však v souladu s § 440 o. z. dodatečně schválit (ratihobovat). Nedostatku zástupčího oprávnění zástupce (způsobeného nedovoleným střetem zájmů) se zastoupený dovolá ve smyslu § 437 odst. 2 věty první o. z. tím, že právní jednání bez zbytečného odkladu dodatečně neschválí.

e) Promítnutí obecných východisek do poměrů projednávané věci

66. Vyšel-li odvolací soud v poměrech projednávané věci z toho, že rozhodčí nález je „neplatný“, neboť je neplatná i rozhodčí smlouva, protože bývalý jednatel jednal při uzavírání dohody o narovnání za sebe i za společnost, aniž by o tom informoval valnou hromadu společnosti, přičemž společnost se bez zbytečného odkladu poté, kdy se o rozhodčí smlouvě

dozvěděla, dovolala toho, že si rozhodčí smlouvou nepřeje být vázána, je jeho právní posouzení věci v konečném výsledku (ač nesprávně odkazuje na relativní neplatnost) – věcně – správné.

f) Shrnutí

67. Jelikož se dovolateli prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu a jeho obsahového vymezení správnost rozhodnutí odvolacího soudu zpochybnit nepodařilo, Nejvyšší soud jeho dovolání zamítl podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.

68. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení se opírá o § 243c odst. 3 větu první, § 224 odst. 1 a § 142 odst. 1 o. s. ř., neboť Nejvyšší soud zamítl dovolání, a tak společnosti vzniklo právo na náhradu nákladů dovolacího řízení.

69. Náklady řízení společnosti sestávají z odměny advokáta za jeden úkon právní služby (vyjádření společnosti k dovolání datované 28. 1. 2021) podle § 6 odst. 1, § 7 bodu 4, § 9 odst. 1 a § 11 odst. 1 písm. k) vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarifu), ve výši 1 500 Kč a náhrady hotových výdajů podle § 13 odst. 4 advokátního tarifu ve výši 300 Kč. Spolu s náhradou za 21% daň z přidané hodnoty ve výši 378 Kč podle § 137 odst. 3 o. s. ř. tak dovolací soud přiznal společnosti k tíži žalovaného celkem 2 178 Kč.

70. Vyjádřením společnosti (datovaným 18. 10. 2021), v němž upozorňuje na řízení vedené u Okresního soudu Praha-západ pod sp. zn. 3 C 142/2019, jakož i vyjádřením společnosti (datovaným 14. 2. 2022), v němž společnost uvedla, že se tvrzení dovolatele o trestné činnosti nového jednatele týkají řízení vedeného u Krajského soudu v Praze pod sp. zn. 21 Co 167/2021, společnosti – vzhledem k obsahové strohosti těchto vyjádření – nevznikly žádné účelně vynaložené náklady dovolacího řízení (obdobně například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2019, sp. zn. [27 Cdo 1972/2018](#), odst. 36).

č. 55

Nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve smyslu § 2997 o. z., vzniká i v případě, že dlužník (nedobrovolně) plnil svému věřiteli promlčený dluh na základě povinnosti uložené mu pravomocným a vykonatelným rozhodnutím soudu, které bylo následně zrušeno.

Bezdůvodné obohacení

§ 2997 odst. 1 o. z.

č. 55

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2022, sp. zn. [30 Cdo 3514/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:30.CDO.3514.2021.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti výroku I rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 15. 6. 2021, sp. zn. 35 Co 181/2021, pokud jím byl potvrzen výrok I rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 9. 2. 2021, sp. zn. 19 C 57/2020; ve zbývajícím rozsahu dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhal toho, aby mu žalovaná nahradila škodu ve výši 2 803 475 Kč z titulu nezákonného rozhodnutí vydaného v řízení vedeném před Okresním soudem Brno-venkov (dále jen „okresní soud“) pod sp. zn. 8 C 51/2004 (dále jen „posuzované řízení“) a současně po žalované požadoval též zaplacení zadostiučinění ve výši 400 000 Kč, a to z titulu nesprávného úředního postupu spočívajícího v nepřiměřené délce řízení.

2. Žalobce byl účastníkem posuzovaného řízení v procesním postavení žalovaného. V řízení šlo o zaplacení částky 3 322 000 Kč s příslušenstvím a bylo zahájeno dne 4. 12. 2003, kdy byla k soudu podána žaloba. V posuzovaném řízení byl okresním soudem vydán dne 5. 12. 2008 rozsudek, č. j. 8 C 51/2004-212, jímž byla žaloba zamítnuta. Tento rozsudek byl následně potvrzen rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 12. 10. 2011, č. j. 28 Co 246/2009-290. Na základě podaného dovolání rozhodl Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 24. 4. 2013, č. j. [28 Cdo 1415/2012-334](#), tak, že obě rozhodnutí zrušil a věc vrátil zpět okresnímu soudu k dalšímu řízení. Okresní soud následně rozhodl v pořadí druhým rozsudkem ze dne 13. 11. 2013, č. j. 8 C 51/2014-416, tak, že žalobě zcela vyhověl a uložil žalovanému (nynějšímu žalobci) zaplatit Z. F. (dále též „dlužník“) částku 3 322 000 Kč s příslušenstvím a na náhradě nákladů řízení částku ve výši 449 984,90 Kč. K podanému odvolání Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 1. 4. 2015, č. j. 28 Co 121/2014-501, uvedený rozsudek potvrdil a změnil pouze výrok o nákladech řízení, jejichž výši určil částkou 463 063 Kč. Podle pravomocného a vykonatelného rozsudku pod tíhou hrozící exekuce nynější žalobce dne 6. 5. 2015, zaplatil dlužníku na jistině částku 3 322 000 Kč, na úrocích částku 767 427,51 Kč a na náhradě nákladů řízení částku 463 063 Kč. K podanému dovolání Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 3. 5. 2017, č. j. [28 Cdo 4756/2016-585](#), rozsudek odvolacího soudu i okresního soudu zrušil

a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení. Okresní soud posléze rozsudkem ze dne 26. 7. 2018, č. j. 8 C 51/2004-651, uložil nyní žalobci povinnost zaplatit F. částku 1 662 000 Kč s příslušenstvím, ve zbytku uplatněného nároku žalobu dlužníka zamítl a nepřiznal žádnému z nich právo na náhradu nákladů řízení. Rozsudek nabyl právní moci 10. 12. 2019. Žaloba byla částečně zamítnuta z důvodu úspěšně uplatněné námítky promlčení.

3. Žalobce v nyní projednávaném řízení tvrdil, že mu vznikla „přímá škoda“ v důsledku nezákonného rozhodnutí soudu, když byl nucen podle něj plnit na promlčenou pohledávku Z. F. Škodu vyčíslil částkou 2 046 214 Kč, jež sestávala z plnění na promlčený nárok, a to v částce 1 662 000 Kč, které se po odklizení původně pravomocného rozsudku stalo bezdůvodným obohacením dlužníka vůči žalobci, a dále z poloviny přiznaných úroků z prodlení v částce 384 214 Kč. Současně byl požadován ušlý zisk v částce 757 261 Kč, který žalobce definoval coby cenu peněz za dobu trvající od okamžiku, kdy se tyto dostaly do dlužníkovy dispozice, tj. 6. 5. 2015, až do okamžiku, kdy žalobci vznikl nárok na jejich náhradu vůči žalované, tj. do dne právní moci konečného rozhodnutí, tedy do 10. 12. 2019, což při sazbě (zákonného úroku z prodlení) 8,05 % ročně odpovídá požadovaným 757 261 Kč. Žalobce současně uplatnil požadavek na přiměřené zadostiučinění za nepřiměřenou délku posuzovaného řízení trvajícího od 4. 12. 2003 do 10. 12. 2019 ve výši 400 000 Kč. V průběhu řízení vzal žalobu ohledně tohoto nároku co do částky 176 000 Kč zpět, jelikož žalovaná v uvedeném rozsahu částku žalobci dobrovolně zaplatila.

4. Žalovaná navrhovala zamítnutí žaloby. Po předběžném projednání nároku sice dospěla k závěru, že došlo k nesprávnému úřednímu postupu a v rozsahu zjištěné nepřiměřené délky řízení poskytla žalobci zadostiučinění ve výši 176 000 Kč, nad tento rámec však plnění odmítla. Nárok na náhradu škody žalovaná neshledala důvodným pro jeho předčasnost, neboť u okresního soudu probíhá navazující řízení, v němž se žalobce po dlužníkovi domáhá vydání bezdůvodného obohacení. Koncepte nároku na náhradu ušlého zisku není podle žalované žalobcem reálně odůvodněna, neboť není postaveno najisto, že by žalobce, i kdyby měl prostředky k dispozici, nějakého zisku dosáhl.

5. Obvodní soud pro Prahu 2 (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 9. 2. 2021, č. j. 19 C 57/2020-135, zamítl žalobu, aby žalovaná byla povinna zaplatit žalobci částku ve výši 2 803 475 Kč spolu s příslušenstvím (výrok I) a dále částku 224 000 Kč (výrok II) a vyslovil, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradu nákladů řízení částku ve výši 600 Kč (výrok III).

6. Na základě provedeného dokazování učinil soud prvního stupně následující skutková zjištění. Posuzované řízení o zaplacení částky 3 322 000 Kč s příslušenstvím bylo zahájeno podáním žaloby Z. F. k okresnímu soudu dne 4. 12. 2003, jež směřovala proti nyní žalobci. Soud prvního stupně ve svém rozsudku podrobně popsal průběh posuzovaného řízení a zejména akcentoval, že rozsudkem okresního soudu ze dne 5. 12. 2008, č. j. 8 C 51/2004-212, byla žaloba zamítnuta. K odvolání tamního žalobce Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 12. 10. 2011, č. j. 28 Co 246/2009-290, potvrdil rozsudek okresního soudu a rozhodl o nákladech řízení. Na základě dovolání tehdejšího žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 24. 4. 2013, č. j. [28 Cdo 1415/2012-334](#), zrušil předcházející rozsudky okresního i krajského soudu a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení. V pořadí druhým rozsudkem ze dne 13. 11. 2013, č. j. 8 C 51/2014-416, okresní soud žalobě vyhověl a jeho rozsudek byl potvrzen

rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 1. 4. 2015, č. j. 28 Co 121/2014-501. K dovolání žalobce (tehdy žalovaného) Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 3. 5. 2017, č. j. [28 Cdo 4756/2016-585](#), rozsudky soudů nižších stupňů opětovně zrušil a věc vrátil okresnímu soudu k dalšímu řízení, který dne 26. 7. 2018 vyhlásil již třetí rozsudek, č. j. 8 C 51/2004-651, jímž byla žalobci (tehdy žalovanému) uložena povinnost zaplatit žalobci částku 1 662 000 Kč s příslušenstvím. Ve zbývajícím rozsahu byla žaloba zamítnuta a žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení. Rozhodnutí nabylo (poté, co řízení o odvolání tehdejšího žalobce bylo zastaveno pro nezaplacení soudního poplatku) právní moci dne 10. 12. 2019. K požadavku na náhradu škody soud prvního stupně zdůraznil, že žalobce se proti dlužníku domáhá vrácení částky, kterou mu plnil podle pravomocného rozsudku Krajského soudu v Brně, jenž byl následně Nejvyšším soudem zrušen. Řízení je vedeno před okresním soudem pod sp. zn. 19 C 57/2020.

č. 55

7. V rovině právního posouzení soud prvního stupně předmětnou věc hodnotil podle ustanovení § 1 odst. 1, § 5 písm. a), b), § 8, § 13, § 30 a § 31a zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“). Zdůraznil, že v posuzovaném řízení došlo k vydání nezákonného rozhodnutí ve smyslu § 8 OdpŠk, když pravomocný rozsudek Okresního soudu Brno-venkov, ze dne 13. 11. 2013, č. j. 8 C 51/2004-416, a rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 1. 4. 2015, č. j. 28 Co 121/2014-501, byly zrušeny rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, č. j. [28 Cdo 4756/2016-585](#). Náhrada škody ve výši 2 046 214 Kč, kterou žalobce požadoval, pak představuje částku zaplacenou žalobcem na základě pravomocného rozhodnutí, jež bylo následně soudem v posuzovaném (dovolacím) řízení zrušeno pro nezákonnost. V té souvislosti však uzavřel, že nárok žalobce na náhradu uvedené částky je uplatněn předčasně, neboť žalobce se vůči svému dlužníku z důvodu, který v nynějším řízení představuje škodu, domohl vydání exekučního titulu a bezdůvodné obohacení vymáhal prostřednictvím soudního exekutora Mgr. J. S., Exekutorský úřad O., a to v exekučním řízení vedeném pod sp. zn. 164 EX 272/2021. Podle vlastních tvrzení žalobce dlužník také pozbyl nemovitý majetek (zapsaný na listu vlastnictví č. 1, katastrální území N.), který převedl na osobu blízkou přibližně před 3 lety, a žalobce uvažoval o zahájení řízení o odpůrcí žalobě. Za nastalé situace tak podle soudu prvního stupně rozhodujícího v kompenzačním řízení nelze předjímat výsledek řízení exekučního ani výsledek řízení o odpůrcí žalobě, a stát je až tzv. posledním dlužníkem (potud soud prvního stupně odkázal na rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. [25 Cdo 1404/2004](#), sp. zn. [25 Cdo 803/2003](#), sp. zn. [25 Cdo 2601/2010](#), sp. zn. [25 Cdo 1158/2004](#), sp. zn. [25 Cdo 2091/2008](#), nebo sp. zn. [30 Cdo 1391/2013](#)). Připomenul, že po vydání nezákonného rozhodnutí žalobce v tehdejší postavení dovolatele nepožádal, aby Nejvyšší soud rozhodl o odkladu vykonatelnosti ani nepodal návrh na odklad exekuce. Přestože měl tedy k dispozici prostředky, kterými mohl vzniku škody zabránit, nevyužil je. Ohledně nároku na náhradu částky 757 261 Kč v podobě ušlého zisku, žalobce přes poučení dle § 118a zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), existenci ušlého zisku neprokázal. Ve vztahu k nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu z titulu nesprávného úředního postupu v posuzovaném řízení, jehož existenci měl v základu soud prvního stupně za prokázanou, vyšel z kritérií vymezených v § 31a odst. 3 OdpŠk, přičemž po jejich zhodnocení měl částku 176 000 Kč vyplacenou dobrovolně žalovanou za dostatečnou. Vzal přitom na zřetel i opakovaná zrušující rozhodnutí, která vedla

k prodloužení samotného řízení. S ohledem na délku řízení považoval za odpovídající základní částku 20 000 Kč za každý rok řízení (první dva roky ohodnotil částkou poloviční). Pokud jde o složitost skutkovou i právní, ponížil základní částku o 20 %. Dále dospěl k závěru o nutnosti jejího ponížení o 15 % s ohledem na počet stupňů soudní soustavy, které se na rozhodování podílely. Posuzované řízení probíhalo opakovaně na třech stupních soudní soustavy, když Nejvyšší soud rozhodoval dvakrát, okresní soud ve věci samé rozhodoval čtyřikrát (míněno včetně vydání platebního rozkazu) a odvolací soud dvakrát. Podíl žalobce na délce řízení svědčil pro snížení základní částky o 5 %. Kritérium postupu orgánu veřejné moci bylo zohledněno přiznáním základní částky za rok trvání řízení při samé horní hranici obvyklého rozpětí (do 20 000 Kč). Význam řízení pro žalobce neshledal soud prvního stupně jako zvýšený.

8. Městský soud v Praze (dále jen „odvolací soud“) k odvolání žalobce v záhlaví označeným rozhodnutím rozsudek soudu prvního stupně potvrdil (výrok I rozsudku odvolacího soudu) a rozhodl, že žalobce je povinen zaplatit žalované na náhradě nákladů odvolacího řízení 900 Kč (výrok II rozsudku odvolacího soudu). Odvolací soud vyšel v zásadě ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, která považoval za správná a úplná, a rovněž bez výhrad se ztotožnil s jeho právním posouzením. Zejména souhlasil s tím, že žaloba je předčasná, neboť stát je v daném případě až tzv. posledním dlužníkem. To za situace, kdy žalobce získal proti dlužníkovi F. exekuční titul, který je momentálně předmětem exekuce, jakkoliv jsou součástí exekučního řízení zjištění o tom, že žalovaný zřejmě mnoho majetku nemá. Podle odvolacího soudu exekuce nadále probíhá a v úvahu přichází i možnost podání odpůrcí žaloby, o níž se zmiňoval samotný žalobce.

č. 55

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Rozsudek odvolacího soudu žalobce napadl v celém jeho rozsahu dovoláním. V dovolání bylo namítáno, že 1) odvolací soud se odchýlil od ustálené praxe dovolacího soudu, jak byla vyjádřena především v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. [31 Cdo 3309/2011](#), dle něhož lze mít za bezdůvodné obohacení jen takové plnění uložené pravomocným rozhodnutím soudu, které bylo později zrušeno a které neodpovídá skutečným hmotněprávním poměrům. Dovolatel odkazoval na znění § 2997 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“), vylučující výslovně vznik nároku na vydání bezdůvodného obohacení v případě, je-li plněno na dluh promlčený či jinak formálně vadný. Primárnímu dlužníku bylo plněno sice na podkladě exekučního titulu později zrušeného, nicméně na závazek promlčený, což bezdůvodné obohacení ze zákona vylučuje. Nadto v exekučním řízení proti dlužníku žalobce nevymohl ničeho. Tím se možnosti k vymožení bezdůvodného obohacení ze strany žalobce vyčerpaly. Dovolatelem bylo dále namítáno, že 2) ohledně požadovaného ušlého zisku ve výši 757 261 Kč nebylo třeba jeho existenci podrobněji prokazovat. Podle žalobce jde o dosud judikaturou Nejvyššího soudu neřešenou otázku. Specifičností peněz je, že jejich příslušenstvím je obecně úrok vždy. Jeho obvyklou výši pak představuje (zákonný) úrok z prodlení. Ohledně nároku na zadostiučinění za nemajetkovou újmu související s nepřiměřenou délkou posuzovaného řízení má žalobce za to, že 3) se odvolací soud odchýlil od judikatury soudu dovolacího, konkrétně od rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 12. 1. 2011, sp. zn. [30 Cdo 1151/2009](#), a ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. [30 Cdo 4889/2009](#), když soudy obou stupňů ne vycházely důsledně z kritérií v těchto rozhodnutích vymezených. Došlo-li ke snížení základní částky o 20 % s odkazem na údajnou

složitost případu, činil tak soud prvního stupně nesprávně, když případ složitý co do svého vymezení nebyl a není. V posuzovaném řízení se domáhal zástavní dlužník (F.) náhrady po dlužníku obligačním (nynějšímu žalobci) za to, co za něj na jeho dluh třetí osobě plnil, což samo o sobě složitost věci nezakládá. Skutečnost, že soud prvního stupně v posuzované věci vícekrát po sobě nerespektoval judikaturu Nejvyššího soudu, rovněž věc právně složitou nečiní. Za zcela nepodložený se dovolateli jeví být závěr soudu prvního stupně, že se v průběhu daného řízení “aktuální judikatura v průběhu řízení měnila”. Za vysloveně nepřipadné pak považuje tvrzení soudu prvního stupně, že bylo nařízeno v dané věci „nějaké mediační setkání“, což na délku řízení, pokud se tak stalo, mohlo mít vliv jen v řádech měsíců. Navrhoval proto, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 55

10. K podanému dovolání nebylo podáno vyjádření.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a rozhodl podle o. s. ř., ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.).

12. Dovolání bylo podáno včas (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), osobou k tomu oprávněnou a za splnění podmínky § 241 o. s. ř.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

15. Podle § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. dovolání podle § 237 o. s. ř. není přípustné proti rozhodnutím v části týkající se výroku o nákladech řízení. Podané dovolání tak není přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti výroku II rozsudku odvolacího soudu, jímž bylo rozhodnuto v otázce náhrady nákladů řízení.

16. Otázka 2) vážící se k míře prokazování výše ušlého zisku nemůže založit přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř., neboť při jejím řešení se odvolací soud neodchýlil od řešení přijatého v judikatuře Nejvyššího soudu, který v rozsudku ze dne 10. 9. 2019, sp. zn. [25 Cdo 2319/2018](#), vysvětlil, že ušlý zisk (a tedy i ztrátu na výděлку) nemůže představovat jen zmaření zamýšleného výdělečného záměru či příslibu možného příjmu, není-li takový majetkový přínos podložen již existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že při jejich pravidelném běhu – nebýt škodné události – k zamýšlenému zisku by skutečně došlo (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 1. 2006, sp. zn. [25 Cdo 818/2005](#), ze dne 26. 9. 2007, sp. zn. [25 Cdo 2973/2005](#), nebo ze dne 17. 9. 2012, sp. zn. [25 Cdo 237/2011](#), či obdobně též rozsudek téhož soudu ze dne 28. 1. 2009,

sp. zn. [25 Cdo 3586/2006](#)). Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 6. 2008, sp. zn. [25 Cdo 936/2006](#), ze dne 27. 1. 2015, sp. zn. [30 Cdo 2385/2014](#), a ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. [30 Cdo 2112/2014](#), a rozsudky téhož soudu ze dne 14. 7. 2011, sp. zn. [25 Cdo 4313/2008](#), a ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. [23 Cdo 2416/2012](#)) je rovněž ustálena v názoru, že k závěru o vzniku škody nepostačuje, jestliže mohl zisk ujít poškozenému hypoteticky. Je třeba postavit na jisto, že k ujití zisku skutečně došlo (Simon, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, s. 3). Nejvyšší soud již jen na vysvětlenou dodává, že konstrukci zákonného úroku z prodlení (§ 1970 o. z.) nelze spojovat s ušlým ziskem, neboť plní zcela odlišný účel a v žádném případě jej nelze vnímat ani jako snahu zákonodárce o jakoukoliv paušalizaci ušlého zisku.

17. Otázka 3) přípustnost dovolání podle § 237 o. s. ř. rovněž nezakládá, neboť ani ohledně ní nepředstavuje rozsudek odvolacího soudu jiné řešení, než jakého bylo dosaženo v judikatuře Nejvyššího soudu, který ve své rozhodovací činnosti setrval judikuje, že stanovení formy nebo výše přiměřeného zadostiučinění je především úkolem soudu prvního stupně a přezkum úvah tohoto soudu úkolem soudu odvolacího. Přípustnost dovolání nemůže založit pouhý nesouhlas s výší přisouzeného zadostiučinění, neboť ta se odvíjí od okolností každého konkrétního případu a nemůže sama o sobě představovat otázku hmotného práva ve smyslu § 237 o. s. ř. Dovolací soud při přezkumu výše zadostiučinění v zásadě posuzuje právní otázky spojené s výkladem podmínek a kritérií obsažených v § 31a odst. 3 OdpŠk, přičemž výslednou částkou se zabývá až tehdy, byla-li by vzhledem k aplikaci tohoto ustanovení na konkrétní případ zcela zjevně nepřiměřená, což v případě žalobce není. Jinými slovy, dovolací soud posuzuje v rámci dovolacího řízení, jakožto řízení o mimořádném opravném prostředku, jen správnost základních úvah soudu, jež jsou podkladem pro stanovení výše přiměřeného zadostiučinění (tedy např. to, zdali byly splněny podmínky pro snížení přiměřeného zadostiučinění z důvodu obstrukčního chování účastníka, nikoliv již to, zda v důsledku aplikace tohoto kritéria měly soudy přiměřené zadostiučinění snížit o 10 %, o 20 % nebo o 30 %; srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 12. 2010, sp. zn. [30 Cdo 4462/2009](#), a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2016, sp. zn. [30 Cdo 5483/2015](#)). Samotný charakter posuzovaného řízení (požadavek zástavního dlužníka na náhradu toho, co za obligačního dlužníka plnil věřiteli) bez dalšího nic nevypovídá o složitosti věci a okolnost, že okresní soud „vícekrát nerespektoval judikaturu“ byla přitom soudem prvního stupně výslovně zohledněna v kritériu postupu orgánu veřejné moci, jestliže bylo přihlédnuto jak k opakovaným bezdůvodným průtahům, tak výslovně i k „opakovaným zrušujícím rozhodnutím, která vedla k prodloužení samotného řízení“ (srov. Odst. 29 rozsudku soudu prvního stupně, jemuž přisvědčil i soud odvolací). Je-li dovolání předjíáno, coby mimořádný opravný prostředek vyhrazený k řešení otázek právních, nemůže být dovolání k této otázce přípustné tehdy, je-li založeno na zpochybňování otázek skutkových (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), například o tom, zda se konalo či nekonalo setkání s mediátorem a zda se v průběhu posuzovaného řízení měnila či neměnila pro věc relevantní judikatura Nejvyššího soudu.

18. Dovolání je naproti tomu podle § 237 o. s. ř. přípustné ve vztahu k otázce 1), zda se může žalobce domáhat vydání bezdůvodného obohacení spočívajícího v tom, že na základě pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu, které bylo až následně zrušeno, plnil svému věřiteli promlčený dluh (a zda možnost podání takové žaloby a vymáhání následně přisouzeného plnění staví stát do role tzv. posledního dlužníka), neboť daná otázka nebyla

dosud ve všech souvislostech a v poměrech právní úpravy nyní účinného občanského zákoníku judikaturou Nejvyššího soudu v úplnosti vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

19. Dovolání není důvodné.

20. Podle § 2997 o. z. dlužník, který plnil dluh nežalovatelný nebo promlčený nebo takový, který je neplatný pro nedostatek formy, nemá právo na vrácení toho, co plnil. Právo na vrácení nemá ani ten, kdo jiného obohatil s vědomím, že k tomu není povinen, ledaže plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl (odst. 1). Plnila-li osoba proto, že k tomu byla přivedena lstí, donucena hrozbou nebo zneužitím závislosti, ustanovení odstavce 1 se nepoužije. To platí i v případě, že plnila osoba nesvéprávná (odst. 2).

21. Zákon č. 40/1964, občanský zákoník, účinný do 31. 12. 2013 (dále jen „obč. zák.“), v § 451 stanovoval, že kdo se na úkor jiného bezdůvodně obohatí, musí obohacení vydat (odst. 1). Bezdůvodným obohacením je majetkový prospěch získaný plněním bez právního důvodu, plněním z neplatného právního úkonu nebo plněním z právního důvodu, který odpadl, jakož i majetkový prospěch získaný z nepoctivých zdrojů (odst. 2). Naproti tomu § 455 odst. 1 obč. zák. stanovil, že za bezdůvodné obohacení se nepovažuje, bylo-li přijato plnění promlčeného dluhu nebo dluhu neplatného jen pro nedostatek formy.

22. Judikatura Nejvyššího soudu se zejména skrze rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2014, sp. zn. [31 Cdo 3309/2011](#), ustálila v dovolatelem připomínaném názoru, že jestliže na základě povinnosti uložené pravomocným rozhodnutím soudu, které neodpovídá skutečným hmotněprávním poměrům, žalovaný plnil na neexistující dluh, pak žalobci vzniká bezdůvodné obohacení, a to okamžikem, kdy bylo rozhodnutí, z jehož podnětu žalovaný plnil, pravomocně zrušeno (srov. též navazující judikaturu, např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2017, sp. zn. [28 Cdo 4478/2016](#), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. [28 Cdo 3617/2016](#)). Současně dovolací soud již v řadě svých rozhodnutí vyslovil závěr, podle něhož bezdůvodné obohacení vzniká rovněž v případě, plnil-li subjekt povinnost, jíž odpovídající právo protistrany bylo již promlčeno, proto, že mu tak ukládalo pravomocné soudní rozhodnutí, jež bylo v důsledku úspěšného uplatnění mimořádného opravného prostředku zrušeno. Dovodil, že v naznačeném případě nelze uvažovat o dobrovolném zaplacení (promlčeného) dluhu, neboť motivaci ke splnění povinnosti představuje právě později zrušené soudní rozhodnutí, pročež takové plnění (na promlčený dluh) nemůže vyvolat účinky ve smyslu § 455 obč. zák. (viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 2. 2017, sp. zn. [28 Cdo 1718/2016](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 1. 2009, sp. zn. [33 Odo 1368/2006](#), ze dne 17. 6. 2015, sp. zn. [28 Cdo 1536/2013](#), a ze dne 4. 4. 2018, sp. zn. [28 Cdo 3660/2017](#)). Zrušením původně pravomocného a vykonatelného rozhodnutí odpadl právní důvod a pod tíhou soudního rozhodnutí poskytnuté plnění na promlčený dluh se stávalo bezdůvodným obohacením (viz Švestka, J., Spáčil, J., Škárová, M., Hulmák, M. a kol. Občanský zákoník I. § 1–459. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1331).

23. Obdobnou výhradou, kterou v dovolání formuluje žalobce, se Nejvyšší soud zabýval v usnesení ze dne 4. 6. 2019, sp. zn. [28 Cdo 1297/2019](#) (ústavní stížnost proti němu podaná

byla odmítnuta usnesením Ústavního soudu ze dne 26. 11. 2019, sp. zn. [I. ÚS 2516/19](#)), v němž vyložil, že vzdor mínění tehdejšího dovolatele odkazovaný rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, sp. zn. [31 Cdo 3309/2011](#), nikterak nezapovídá výše reprodukováný závěr o vzniku bezdůvodného obohacení plněním na promlčený dluh z podnětu odklizeného rozhodnutí následně cestou mimořádného opravného prostředku. Věnuje-li se totiž jmenovaný rozsudek velkého senátu otázce promlčení, činí tak toliko ve vztahu k promlčení práva na vydání bezdůvodného obohacení majícího původ v odpadnutí právního důvodu, nikoliv k promlčení původně žalovaného práva přiznaného soudním rozhodnutím v důsledku nesprávného právního posouzení běhu promlčecí doby. Pokud žalobce v průběhu odvolacího řízení poukazyval v té souvislosti též na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 7. 9. 2020, sp. zn. [28 Cdo 952/2020](#), pak dovolací soud uvádí, že v něm nebyla řešena situace výše líčená, a proto jeho závěry do poměrů projednávané věci přenést nelze.

24. Zbývá prověřit, zda se řečené judikatorní závěry mohou aplikovat i na plnění promlčeného dluhu, došlo-li k němu po 1. 1. 2014, za situace, kdy právní důvod takového plnění v podobě pravomocného a vykonatelného rozsudku v důsledku jeho zrušení po uvedeném datu odpadl. Dlužno zdůraznit, že v projednávané věci došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení až dnem právní moci rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2017, č. j. [28 Cdo 4756/2016-585](#), tedy již za účinnosti o. z.

25. Porovnáním znění poměrně kusé a obecně koncipované úpravy § 455 odst. 1 obč. zák. na straně jedné a právní úpravy nyní účinné na straně druhé je zřejmé, že současné znění § 2997 odst. 1 o. z. nalezlo svůj předobraz ve výše nastíněné judikatuře. Závěr, podle něhož bezdůvodné obohacení vzniká i v případě, že dlužník nedobrovolně plnil svému věřiteli promlčený dluh pod tíhou pravomocného a vykonatelného rozhodnutí soudu, které bylo následně zrušeno, z textu zákona nyní navíc plyne přímo a bez jakýchkoliv pochybností. Normativní pravidlo o tom, že dlužník, který plnil promlčený dluh, nemá právo na vrácení toho, co plnil, je nyní v § 2997 odst. 1 větě druhá in fine o. z., výslovně vyloučeno rovněž v tom případě, kdy dlužník plnil z právního důvodu, který později nenastal nebo odpadl.

26. Ostatně k témuž jednoznačnému výkladu dospívá i odborná literatura [srov. Eliáš, J. In: Švestka, J. a kol. Občanský zákoník: Komentář. Svazek VI (§ 2521 až 3081). Praha: Wolters Kluwer, 2014. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. Rekodifikace. ISBN 978-80-7478-630-3, § 2997], která zmiňuje, že „právo na vydání bezdůvodného obohacení je v souladu s judikaturou vyloučeno podle § 2997 odst. 1 o. z. pouze, plnil-li dlužník na promlčený dluh o své vůli, tj. dobrovolně. Uvedený prvek dobrovolnosti plnění pak není dán zejména tehdy, bylo-li plněno na základě vykonatelného, nicméně později zrušeného rozhodnutí, kterým soud nebo jiný orgán veřejné moci věřiteli přiznal promlčené právo. V popsané situaci byl sice plněn existující dluh, jemu odpovídající právo však s ohledem na své promlčení nemělo být (za předpokladu uplatnění námitky promlčení dlužníkem) věřiteli přisouzeno a vymáháno veřejnou mocí. Žalovanému proto svědčí právo na vrácení plnění, jež by žalobci nebylo poskytnuto, kdyby příslušné soudy nebyly pochybily“.

27. Poukazuje-li potom žalobce na nemajetnost svého dlužníka, přehlídí, že odvolací soud spojil závěr o předčasnosti žaloby rovněž s tím, že žalobce, jenž tvrdil, že dlužník učinil vůči němu neúčinné úkony ohledně blíže specifikovaných nemovitých věcí, má ještě

(ve smyslu § 8 odst. 3 OdpŠk) k dispozici odpůrčí žalobu (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2021, sp. zn. [30 Cdo 996/2021](#), a odst. 17 rozsudku soudu prvního stupně, s nímž se zcela ztotožnil i soud odvolací). Jiná argumentace napadající závěr odvolacího soudu o postavení státu coby posledního dlužníka v podaném dovolání obsažena není. Závěr odvolacího soudu k dovolatelem nastolené otázce je proto správný.

28. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř. je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud existenci takových vad neshledal, přičemž v dovolání nebyly žádné výše zmíněné vady ani ohlašovány.

č. 55

29. Z uvedeného se podává, že v hranicích otázek vymezených v dovolání se žalobci nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení, z něhož vycházel odvolací soud. Další důvody, pro něž byla žaloba zamítnuta, Nejvyšší soud proto neprověřoval (srov. § 242 odst. 3 věta první o. s. ř.). Protože nejsou dány důvody ani pro změnu, ani pro zrušení napadeného rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud ve smyslu § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř., podané dovolání jako nedůvodné zamítl a v rozsahu, v němž jej neshledal ve smyslu § 237 a § 238 odst. 1 písm. h) o. s. ř. přípustným, jej odmítl.

č. 56

Ustanovení § 3002 odst. 2 o. z. o náhradě za užívání věci poctivým příjemcem se vztahuje i na případy smluv zrušených na základě zákonného ustanovení. Toto ustanovení se neuplatní v případě přibližně současného plnění smluvních stran.

Odstoupení od smlouvy

§ 3002 odst. 2 o. z.

č. 56

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2022, sp. zn. [23 Cdo 1311/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:23.CDO.1311.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 1. 12. 2021, sp. zn. 21 Co 216/2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Praha – východ jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 19. 3. 2021, č. j. 22 C 176/2020-126, uložil žalované zaplatit žalobkyni částku 2 164 395, 471 Kč s příslušenstvím, proti povinnosti žalobkyně vydat žalované označený nákladní automobil (výrok I); dále žalobu co do částky 106 822,929 Kč s příslušenstvím zamítl (výrok II) a rozhodl o nákladech řízení (výrok III). Soud prvního stupně vycházel z následujícího skutkového stavu.

2. Žalobkyně jako kupující a žalovaná jako prodávající spolu dne 30. 1. 2018 uzavřely kupní smlouvu, jejímž předmětem byl výše specifikovaný nákladní automobil; kupní cena činila 85 789 EUR. Žalobkyně zaplatila kupní cenu v přepočtu v částce 2 271 218, 40 Kč na základě faktury vystavené dne 30. 6. 2018. Předmětné vozidlo bylo žalobkyni předáno dne 26. 7. 2018. Žalobkyně dopisem ze dne 17. 12. 2019 odstoupila od kupní smlouvy a vyzvala žalovanou k vrácení kupní ceny. V odstoupení uvedla, že vůz má v držení cca 1,5 roku a najela pouze 32 874 km. Žalobkyně odstoupila z důvodu závady systému Ad Blue, v důsledku čehož se automobil může přepnout do nouzového režimu a přestane jet, což se žalobkyni stalo. Vadu vozidla uplatnila a požadovala několikrát její odstranění; závada se objevila opakovaně a nikdy nebyla odstraněna. Žalovaná vůči žalobkyni uplatnila elektronickou korespondencí ze dne 16. 4. 2020 nárok na zaplacení 582 878 Kč a 40 065 Kč. Žalovaná uvedla, že pro vzájemné vyrovnání nároků vyplývajících z odstoupení od kupní smlouvy bylo vozidlo posouzeno včetně doby jeho používání. Podle žalované tedy kupní cena s nástavbou činila 2 543 469 Kč a bude ponížena o 582 878 Kč představující časovou amortizaci vozidla a o 40 065 Kč za poškození vozidla; žalovaná by tak měla dle svého mínění plnit žalobkyni částku 1 920 535 Kč. Ohledně škody uplatněné žalobkyní nebylo mezi stranami sporu o tom, že součástí kupní smlouvy nebyla nástavba vozu, na níž je shledána k opravě částka 112, 88 EUR; co se týče zbylé částky 11 886 Kč, tu žalobkyně uznala.

3. Soud prvního stupně při právním posouzení věci vycházel z toho, že předmětem sporu není odstoupení od smlouvy, nýbrž vrácení toho, co po odstoupení mají strany plnit; tj. zda má žalobkyně nárok na vrácení celé kupní ceny či zda je dán nárok na krácení kupní ceny, když žalobkyně vůz užívala, čímž došlo ke snížení jeho hodnoty. Soud aplikoval § 2993 a § 3002 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „o. z.“) a odkázal na komentářovou literaturu k § 3002 o. z., podle níž dobrovolný kupující je v případě odstoupení povinen k náhradě za užívání věci, nikoli však v obvyklé výši podle § 2999 o. z., ale pouze do výše prospěchu. Soud zdůraznil, že žalobkyně od smlouvy odstoupila výhradně z důvodů na straně žalované, která dodala vadný automobil. Pokud tedy na straně žalované dojde ke ztrátě z důvodu amortizace vozidla, stane se tak pouze z důvodů na její straně. K amortizaci vozidla nedošlo proto, že by jej žalobkyně užívala vědomě s tím, že jej bude užívat po omezenou časovou dobu, nýbrž proto, že z důvodu vad jej již nadále užívat nemohla; pokud by žalovaná plnila řádně (bez vad), amortizace vozidla by šla k tíži žalobkyně. Podle soudu je však zároveň nutné zohlednit, že užíváním předmětného vozidla se žalobkyni dostalo určitého plnění, což je zohledněno při stanovení kritéria plnění dle úroků v režimu ustanovení § 1802 o. z. Soud prvního stupně proto dle skutkových zjištění vycházel z toho, že úroky a úvěry, které banky poskytovaly v době uzavření kupní smlouvy v místě sídla dlužníka se započtením úroků poskytovaných na nákup motorových vozidel, činí v průměru 4,18 %, a dospěl k závěru, že žalovaná má vůči nároku žalobkyně na vrácení kupní ceny nárok na částku 94 936, 929 Kč (4,18 % z částky požadované žalobkyní, tj. 2 271 218,40 Kč) plus 11 886 Kč (mezi stranami nesporná částka představující nárok žalované na náhradu škody).

4. K odvolání obou účastnic řízení Krajský soud v Praze jako soud odvolací rozsudkem ze dne 1. 12. 2021, č. j. 21 Co 216/2021-185, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve výroku I (výrok I), v napadené části výroku II rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že žalovaná je povinna zaplatit žalobkyni částku 94 936, 929 Kč s příslušenstvím (výrok II), a rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (výrok III). Odvolací soud se ztotožnil se skutkovým stavem zjištěným soudem prvního stupně. Dospěl k závěru, že žalobkyně na automobilu způsobila škodu ve výši 112,88 EUR, vyčíslenou v přepočtu částkou 11 886 Kč, jinak ke změnám automobilu došlo nanejvýš v důsledku jeho stárnutí, působení povětrnostních vlivů či jiných okolností, které žalobkyně v době po odstoupení od smlouvy nemohla ovlivnit. Odvolací soud odkázal na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2009, sp. zn. [23 Cdo 3600/2008](#), podle něhož pokud kupující nezanedbal přiměřenou ochranu zboží před jeho poškozením nebo zničením, není možné přenášet na něj důsledky spojené s podstatnými vadami, které se na zboží vyskytly. Odvolací soud uzavřel, že soud prvního stupně pochybil, pokud nárok žalované podřadil pod úroky a úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy, se započtením úroků poskytovaných na nákup motorových vozidel, když z tohoto důvodu žalovaná svou tvrzenou pohledávku ani nepožadovala. Podle odvolacího soudu se v řešené věci nepoužije § 3002 odst. 2 o. z., na který odkazoval soud prvního stupně; v tomto případě proběhla plnění obou smluvních stran současně, neboť žalobkyně zaplatila kupní cenu před předáním vozidla, tj. přibližně v téže době, kdy nabyla možnost automobilu užívat. Principy ohledně vrácení prospěchu vyplývající z § 3002 o. z. se proto neaplikují a právo na krácení nevzniklo ani jedné ze smluvních stran a nevzniklo ani právo na vydání prospěchu. Podle odvolacího soudu tak má žalobkyně právo na vrácení celé kupní ceny bez ekvivalentu prospěchu (bez úroků) a žalovaná má oproti tomu právo na vrácení nákladního automobilu bez ekvivalentu prospěchu (částka za jeho používání), a to bez ohledu na snížení jeho hodnoty.

II.**Dovolání a vyjádření k němu**

5. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná včasně podaným dovoláním, jehož přípustnost spatřovala podle § 237 o. s. ř. v tom, že napadené rozhodnutí závisí na řešení otázky, která nebyla v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud vyřešena, a otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe. První otázka se týkala toho, zda je žalobkyně povinna poskytnout žalované náhradu za užívání automobilu za dobu do odstoupení od kupní smlouvy vzhledem k tomu, že žalobkyně s automobilem v tomto období najela zhruba 34 000 km. Dovolatelka namítala, že odvolací soud se zabýval mezi stranami nespornou otázkou odstoupení od smlouvy (nikoli otázkou vzájemného vypořádání po odstoupení od smlouvy) a vycházel z judikatury, která se netýká nyní řešené otázky. Namítala, že plnění stran v řešeném případě nebylo ekvivalentní, a uvedla, že bylo na místě pro určení náhrady aplikovat § 3002 o. z., který se dle komentářové literatury vztahuje i na případ vypořádání po zrušení smlouvy. Druhá otázka dovolatelky se vztahovala k tomu, zda má žalovaná nárok na náhradu za užívání automobilu v době po odstoupení od smlouvy, neboť žalobkyně po odstoupení od smlouvy s automobilem najela minimálně dalších 18 438 km. I kdyby dovolací soud dospěl k závěru, že vrácení kupní ceny a vrácení automobilu je ekvivalentním plněním, je podle dovolatelky nutné zohlednit, že žalobkyně automobil užívala i poté, co odstoupila od smlouvy. Dovolatelka uvedla, že z důkazů provedených v řízení vyplývá, že žalobkyně automobil užívala i po odstoupení od smlouvy, což je jednáním bez právního důvodu, a je třeba, aby tato skutečnost byla při určení vzájemného prospěchu stran zohledněna. Dovolatelka namítala, že soudy se touto skutečností nijak nezabývaly, a odchýlily se od judikatury týkající se vydání majetkového prospěchu, který účastníkovi vznikl užíváním věci bez právního důvodu. Závěrem navrhla, aby dovolací soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

6. Žalobkyně ve vyjádření k dovolání reagovala na argumentaci dovolatelky a uvedla, že není nutné, aby se odvolací soud řešenou věcí znovu zabýval a z tohoto důvodu navrhla, aby dovolací soud dovolání žalované zamítl z důvodu, že rozhodnutí odvolacího soudu je správné.

III.**Přípustnost dovolání**

7. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 2. 2019 (viz čl. IV a XII zákona č. 287/2018 Sb.), dále jen „o. s. ř.“. Po zjištění, že dovolání včas podala osoba oprávněná zastoupená advokátem (§ 241 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud posuzoval, zda je dovolání přípustné.

8. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání je přípustné, neboť v rozhodovací praxi v režimu zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů, dosud nebyla řešena otázka, zda má prodávající poté, co kupující z důvodu vad odstoupil od kupní smlouvy, právo na náhradu za užívání věci kupujícím, a to v případě, že plnění stran proběhlo přibližně současně.

IV.

Důvodnost dovolání

10. Dovolání však není důvodné.

11. Podle § 10 odst. 1 o. z. nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

Podle § 2004 odst. 1 o. z. se odstoupením od smlouvy závazek zrušuje od počátku.

Podle § 2005 odst. 1 o. z. odstoupením od smlouvy zanikají v rozsahu jeho účinků práva a povinnosti stran. Tím nejsou dotčena práva třetích osob nabytá v dobré víře.

Podle § 3002 o. z. plnila-li strana podle úplatné smlouvy, byť nebyla platná, není její právo na peněžitou náhradu vůči druhé straně ustanoveními § 3000 a 3001 dotčeno. To platí i v případě, že byl závazek z takové smlouvy zrušen (odstavec 1). Užíval-li věc nabytou podle úplatné smlouvy poctivý příjemce a je-li smlouva neplatná, poskytne druhé straně náhradu za užívání, avšak jen do výše odpovídající jeho prospěchu (odstavec 2).

12. Pro posouzení předestřené právní otázky, na jejímž řešení spočívá napadené rozhodnutí, je třeba vyřešit, zda jsou v nyní projednávané věci splněny podmínky aplikace výše citovaného ustanovení § 3002 odst. 2 o. z. Podmínky aplikace spočívající v úplatnosti smlouvy a v poctivosti příjemce nejsou předmětem dovolacího přezkumu, neboť jejich naplnění je v projednávané věci zřejmé. Zbývá vyřešit, zda lze § 3002 odst. 2 aplikovat i v případě, že závazek byl zrušen, a v případě přibližně současného plnění obou smluvních stran.

13. Podle komentářové literatury se ustanovení § 3002 odst. 2 použije i na náhradu za užívání v případě, že byl závazek zrušen na základě zákonného ustanovení (např. bylo odstoupeno od smlouvy ze zákonných důvodů), ačkoli v citovaném odstavci 2 není uveden dovětek „to platí i v případě, byl-li závazek zrušen“. Tento závěr je v odůvodněn tím, že pokud má povinnost k náhradě přiměřeného užitku ten, kdo uplatnil relativní neplatnost smlouvy pro omyl, ve který ho uvedla druhá strana, tím spíše musí být k takové náhradě povinen ten, kdo odstoupil od smlouvy pro protiprávní jednání druhé strany. Další důvod, proč vztáhnout aplikaci § 3002 odst. 2 i na případ zrušené smlouvy, je ten, že účinky neplatnosti smlouvy a retroaktivního zrušení smluvního závazku jsou obdobné. Nelze ani opomenout, že v blízké zahraniční právní úpravě se v případě odstoupení od smlouvy užitky nahrazují (§ 346 a násl. BGB). Viz blíže Petrov, J. § 3002. In: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1981.

14. Stejný závěr zastává také F. Melzer, podle kterého ustanovení dopadá na všechny případy, kdy strany plnily na základě konsensu ohledně úplatnosti, přičemž je zcela irrelevantní, zda plnily na základě zdánlivé smlouvy, nebo na základě závazku, který byl následně zrušen (viz Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 1526). K témuž závěru se přiklání také D. Sedláček, podle něhož je výkladem třeba dojít k závěru, že se toto ustanovení uplatní i v případě, že závazek byl zrušen na základě zákonného ustanovení (např. pro odstoupení z důvodu, který stanoví zákon), ledaže zákon výslovně náhradu vylučuje (Viz Sedláček, D. § 3002. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3352 s.).

15. Opačný závěr je prezentován v komentáři Wolters Kluwer, podle něhož nezahrnul-li zákonodárce do dikce § 3002 odst. 2 o. z. (na rozdíl od § 2999 a § 3002 odst. 1 o. z.) výslovně smlouvy zrušené, nelze tento krok pokládat za bezvýznamný a překonávat jej analogií. Autoři tento závěr odůvodňují tím, že příjemce je v jiném postavení, neboť až do okamžiku zrušení smlouvy má náležitý titul k užívání věci, a v tomto směru odkazují na judikaturu týkající se dnes již neúčinné právní úpravy (Blíže viz Eliáš, J., Adamová, H., Brim, L. § 3002 In: Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI, 2. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2021, 1564 s.).

16. Pro závěr, zda lze § 3002 odst. 2 o. z., který výslovně dopadá pouze na neplatné smlouvy, aplikovat i na případy smluv zrušených, je třeba posoudit, zda jsou naplněny podmínky pro analogii legis (§ 10 odst. 1 o. z.). Nejvyšší soud se k řešení mezery v zákoně pomocí analogie vyjádřil již v řadě svých rozhodnutí (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sp. zn. [29 Cdo 3225/2016](#), uveřejněné pod číslem 54/2019 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, či rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 11. 2021, sp. zn. [33 Cdo 3720/2020](#), dále rozsudek ze dne 26. 8. 2020, sp. zn. [27 Cdo 4129/2018](#), či usnesení ze dne 22. 3. 2022, sp. zn. [27 Cdo 2453/2021](#)). Citovaná judikatura vychází z toho, že analogická aplikace má dva základní předpoklady: existující mezera v zákoně (určitá skutková podstata není v zákoně regulována) a podobnost skutkové podstaty v zákoně upravené, která se má použít analogicky. Analogie zákona předpokládá existenci nepravé (teleologické) otevřené mezery v zákoně, která sice právní posouzení věci umožňuje, ale v porovnání s podobnou v zákoně upravenou skutkovou podstatou přináší bez jakéhokoliv rozumného důvodu odlišné řešení.

17. Při aplikaci výše shrnutých závěrů judikatury na řešený případ dospěl Nejvyšší soud k závěru, že ve vztahu k otázce, zda náleží druhé smluvní straně, která poskytla plnění z úplatné smlouvy, náhrada za užívání věci poctivým příjemcem v případě, že smlouva byla zrušena (na základě odstoupení od smlouvy), existuje v zákoně tzv. otevřená nepravá (teleologická) mezera. Stejně tak je naplněn i druhý předpoklad použití analogie ve smyslu § 10 odst. 1 o. z., a to podobnost s jiným – právem výslovně upraveným – případem. Náhradu za užívání věci poctivým příjemcem upravuje zákon výslovně v § 3002 odst. 2 o. z., ovšem výslovně jen pro případ užívání věci nabyté na základě neplatné smlouvy. Z teleologického hlediska však není důvodu, aby se tato úprava nepoužila analogicky rovněž na případ smlouvy zrušené na základě zákonného ustanovení (tedy např. jako v řešené věci zrušení smlouvy na základě odstoupení jedné ze stran ze zákonného důvodu). Jak v případě relativní neplatnosti smlouvy, tak i v případě zrušení smlouvy z důvodu odstoupení, má totiž poctivý příjemce po celou dobu titul k užívání věci. Teprve vznesením námítky relativní neplatnosti jeho titul zaniká, podobně jako v případě odstoupení od smlouvy. Nelze opomenout ani to, že účinky

neplatnosti smlouvy jsou obdobné jako účinky zrušení smluvního závazku na základě odstoupení, tj. závazek v obou případech zaniká s účinky *ex tunc*. Z hlediska smyslu a účelu úpravy § 3002 odst. 2 o. z. tak není důvodu pro odlišné posouzení náhrady za užívání věci poctivým příjemcem v případě neplatné smlouvy a v případě smlouvy zrušené.

18. Nejvyšší soud při aplikaci výše shrnutých závěrů na projednávanou věc proto dospěl k závěru, že je třeba do aplikačního rozsahu ustanovení § 3002 odst. 2 o. z. zahrnout i případy smluv zrušených na základě zákonného ustanovení (tedy např. jako v řešené věci zrušení smlouvy na základě odstoupení jedné ze stran ze zákonného důvodu), ačkoli samotné ustanovení výslovně tyto případy aplikace nepředpokládá. Uvedený závěr vychází z naplnění předpokladů pro analogii *legis* (§ 10 odst. 1 o. z.) a je podpořen i výše citovanou komentářovou literaturou (viz argumentaci předestřenou v komentáři C. H. Beck citovaném výše). Naopak závěr publikovaný v komentáři Wolters Kluwer o tom, že analogie zde není na místě, Nejvyšší soud nesdílí, a to s ohledem na výše shrnutou podobnost mezi případem plnění na základě relativně neplatné smlouvy a na základě později zrušené smlouvy.

č. 56

19. Z výše uvedeného vyplývá, že poctivý příjemce je povinen k náhradě za užívání věci podle § 3002 odst. 2 o. z. i v případě, že byl závazek ze smlouvy zrušen (např. odstoupením od smlouvy ze zákonného důvodu jako v nyní řešené věci). V nyní projednávaném případě je ovšem dále pro posouzení otázky nároku prodávajícího na náhradu za užívání věci při odstoupení od smlouvy ze strany kupujícího stěžejní zabývat se tím, jaký vliv na aplikaci § 3002 odst. 2 o. z. má skutečnost, že strany smlouvy si vzájemně plnily přibližně současně. Ze skutkových zjištění soudu prvního stupně totiž vyplývá, že žalobkyně jako kupující zaplatila celou kupní cenu na základě faktury vydané dne 30. 6. 2018 a žalovaná jí vozidlo předala dne 26. 7. 2018. Vzájemná plnění obou stran tak proběhla v přibližně současnou dobu.

20. Teorie se shoduje na tom, že náhrada podle § 3002 odst. 2 o. z. se v případě současného plnění neposkytuje. J. Petrov tento závěr odůvodňuje tím, že příjemcův prospěch představuje souhrnnou kategorii a je tak nutné od něj odečíst neprospěch daný tím, že se příjemce zbavil možnosti užívat protiplnění (např. peněžitou úplatu). V komentáři pak přímo jako příklad plnění proběhnuvších přibližně současně uvádí situaci, kdy příjemce poskytl úplatu přibližně v době, kdy nabyl možnost automobil užívat. Závěr o neaplikaci § 3002 odst. 2 o. z. lze podpořit rovněž odkazem na rakouskou rozhodovací praxi, konkrétně na právní větu rakouského OGH č. [RS0010214](#) (dostupné na [ris.bka.gv.at](#)): „Při kondikci plnění z dvoustranné smlouvy, při nichž strany zpravidla vycházejí z předpokladu ekvivalence vzájemných plnění, je vyloučena povinnost poctivého držitele k vydání plodů a užitků. Poctivý příjemce kupní ceny z potenciálně zrušitelné smlouvy si smí ponechat úroky [resp. prospěch z užívání úplaty].“ Viz blíže Petrov, J. § 3002. In: Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1982.

21. Rovněž F. Melzer uvádí, že pokud si strany plnily současně, pak obě získaly možnost užívání svého předmětu obohacení; pro tyto případy je správné vycházet z toho, že se výhody obou stran vzájemně kompenzují (viz Melzer, F., Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IX. § 2894-3081. Praha: Leges, 2018, s. 1530). Stejně tak D. Sedláček uvádí, že při současném úplném plnění obou stran nárok na náhradu nevzniká ani jedné z nich, neboť jen tak lze zajistit jejich vyvážené postavení (Viz Sedláček, D. § 3002. In: Petrov, J., Výtisk, M., Beran, V. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, 3352 s.).

22. Při aplikaci výše uvedených závěrů na projednávaný případ je třeba dospět k závěru, že vzhledem k přibližně současnému plnění smluvních stran není ustanovení § 3002 odst. 2 o. z. v řešené věci aplikovatelné. Závěr odvolacího soudu, který z tohoto důvodu předmětné ustanovení neaplikoval a náhradu za užívání automobilu žalované nepřiznal, je proto správný.

23. Co se týče druhé dovolatelkou formulované otázky, podle které jí měla být přiznána náhrada za užívání automobilu žalobkyní v době po odstoupení od smlouvy, dospěl Nejvyšší soud k závěru, že tato otázka nezaloží přípustnost dovolání. Dovolatelka tvrdí, že uvedený nárok na vydání bezdůvodného obohacení za užívání vozidla v době po odstoupení od smlouvy vznesla již v řízení před soudem prvního stupně i soudem odvolacím, avšak soudy se jím nezabývaly. Z obsahu spisu však nevyplývá, že by žalovaná v řízení před soudem prvního stupně či soudem odvolacím požadovala také náhradu za užívání vozidla v době po odstoupení od smlouvy. V odvolání žalovaná sice tvrdila, že žalobkyně vozidlo užívala i po odstoupení od smlouvy, avšak toto tvrzení uplatnila v rámci své argumentace, že odstoupení žalobkyně od smlouvy bylo účelové. Nárok na náhradu za užívání automobilu po odstoupení od smlouvy ani související argumentaci nepřednesla. Dovolatelčina druhá otázka proto představuje novotu nepřípustnou v dovolacím řízení (§ 241a odst. 6 o. s. ř.).

24. Z výše uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je správné. Nejvyšší soud proto dovolání žalované podle § 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 57

Pro posouzení objektivní odpovědnosti za škodu stanovenou zvlášť zákonem je ve smyslu ustanovení § 3079 odst. 1 o. z. rozhodná právní úprava účinná v okamžiku škodní události.

Vlastník odpovídá za to, že údržba jeho stavby je prováděna tak, aby nedocházelo ke škodám na straně třetích osob v důsledku zřícení stavby, a také za nesprávnou či nevhodnou činnost třetích osob, které zmocnil k údržbě stavby, i kdyby vycházely z pokynů odborníků nebo byly odborníky.

č. 57

Náhrada škody

§ 3079 odst. 1 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 9. 2022, sp. zn. [25 Cdo 1080/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:25.CDO.1080.2022.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobkyně zrušil rozsudky Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 29. 11. 2021, sp. zn. 5 Co 764/2021, a Okresního soudu v Českých Budějovicích ze dne 8. 4. 2021, sp. zn. 28 C 298/2019, a věc vrátil Okresnímu soudu v Českých Budějovicích k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 8. 4. 2021, č. j. 28 C 298/2019-182, zamítl žalobu o zaplacení 5 061,19 EUR s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Vyšel ze zjištění, že dne 4. 5. 2018 se žalobkyně spolu s dalšími členkami golfového klubu K. účastnila výjezdu na hřiště golfového klubu v H. nad V., které provozuje žalovaná. Při společném fotografování se pod členkami golfového klubu K. zřítilo dřevěné schodiště vedoucí na terasu restaurace umístěné uvnitř areálu žalované. Při jeho pádu žalobkyně utrpěla zranění, které si vyžádalo ošetření v nemocnici. Zřícené schodiště bylo celodřevěné s pomocnými ocelovými kotvícími prvky, sestávalo ze dvou přímých ramen navazujících na jednu podestu v úrovni terasy. Schodiště bylo zhotoveno na základě smlouvy o dílo ze dne 26. 2. 2011 L. S. Dne 23. 6. 2011 byl s užíváním stavby vydán kolaudační souhlas. Zhotovitel schodiště několik dalších let prováděl každoroční kontrolu a doporučil žalované pravidelný každoroční nátěr lazurovacím přípravkem. Žalovaná prostřednictvím svých zaměstnanců schodiště včetně terasy pravidelně dvakrát ročně natírala. V listopadu 2017 oslovila M. D., živnostníka specializujícího se na dřevostavby, který provedl v celém areálu žalované kontrolu všech dřevěných venkovních zařízení a doporučil provést na jaře 2018 potřebné opravy. V březnu 2018 před zahájením sezóny provedl opětovnou prohlídku venkovních zařízení, a to včetně předmětného schodiště, na němž shledal vadné dílce a nášlapy, které doporučil vyměnit. Opravu a výměnu vadných prvků provedl a v ostatním shledal schodiště v pořádku. Kontrolu provedl pouze jako vizuální, neboť jiná kontrola

by vyžadovala rozebrání konstrukce. Žalovaná poté schodiště znovu natřela. Celou událost po nehodě prověřovala Policie ČR a věc odložila s tím, že nejde o podezření z přečinu. Policejní orgán přibral znalce z oboru stavebnictví, odvětví vady a poruchy staveb, statika stavebních konstrukcí (V. N.) a vyžádal též odborné vyjádření od znalce z oboru dřevozpracování (P. S.). Oba znalci uvedli, že k havárii schodiště došlo v důsledku degradace materiálu vlivem vlhkosti, která byla ovlivněna nevhodným konstrukčním uspořádáním, samotný hnilobný proces a degradace dřevní hmoty nebyly pro laiky dlouho pozorovatelné. V rámci trestního řízení byl zpracován znalecký posudek soudního znalce z oboru statika a posuzování konstrukcí staveb, včetně konstrukcí dřevěných (J. H.), podle něhož příčinami zřícení schodiště byly podle míry vlivu nevhodné provedení spodního uložení schodnice, nedostatečné provedení spoje schodnice s horní podestou a nevhodné chování na schodišti. Okresní soud nárok žalobkyně posoudil podle § 2924 zákona č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník, dále jen „o. z.“), jako odpovědnost žalované za škodu z provozní činnosti a dospěl k závěru, že žalovaná se této odpovědnosti zprostila.

č. 57

2. Odvolací soud rozsudkem ze dne 29. 11. 2021, č. j. 5 Co 764/2021-238, rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Zcela se ztotožnil s jeho skutkovým zjištěním i právním závěrem, že věc je třeba posoudit podle § 2924 o. z. a nikoliv podle § 420a zákona č. 40/1964 Sb. (občanský zákoník účinný do 31. 12. 2013, dále jen „obč. zák.“). Ke škodě došlo (podle výsledků znaleckého zkoumání) v důsledku souhrnu vady schodiště (nevhodné ukotvení v horní části k podestě terasy a nezajištění dolní části schodiště proti horizontálnímu posuvu) a postupující hniloby materiálu, z něhož je schodiště vyrobeno. Konstrukční vada schodiště spadá do roku 2011 (nastala za účinnosti obč. zák.), avšak sama o sobě ke škodě nevedla, neboť se k této vadě přidala ještě další, a to právě existence hniloby. Toto řetězení příčin pak přesahovalo i do účinnosti stávající právní úpravy. Odvolací soud na věc aplikoval § 2924 o. z. a dovedl, že podle tohoto ustanovení se provozovatel mohl zprostit odpovědnosti, pokud prokázal, že vynaložil veškerou péči, kterou lze rozumně požadovat, aby k újmě nedošlo. Žalovaná nechala vypracovat projekt na schodiště odbornou firmou, která je zhotovila, schodiště bylo následně zkolaudováno a zhotovitel je udržoval, poté žalovaná najala k jeho kontrole a údržbě osobu mající praxi v oboru a podle pokynů této osoby prostřednictvím svých zaměstnanců prováděla údržbu, a to doporučenými nátěry, nelze tedy po ní spravedlivě požadovat, aby konala více. Odpovědnosti za škodu se proto žalovaná podle § 2924 věty druhé o. z. zprostila. Vzhledem k tomu, že vada schodiště spočívající v nevhodném ukotvení, vznikla za účinnosti původního občanského zákoníku, který neobsahoval odpovědnost za škodu vzniklou zřícením budovy nebo odloučením její části tak, jak ji dnes upravuje § 2938 o. z., nelze při posouzení této věci toto ustanovení aplikovat. Odpovědnost žalované odvolací soud nedovodil ani podle § 2914 o. z. Uvedl, že v řízení nebylo prokázáno, že by škoda vzniklá žalobkyni byla způsobena zaměstnancem či pomocníkem žalované. Žalovaná si pro stavbu schodiště, jeho následnou údržbu a kontrolu vybrala jiné osoby samostatně podnikající, které v právních vztazích nesou za svoji činnost samy odpovědnost. Pokud v poslední době žalovaná používala své zaměstnance k vlastnímu nátěru schodiště (avšak podle pokynů jiné podnikající osoby), nebylo ze strany žalobkyně ani tvrzeno, že by právě tito zaměstnanci žalované přímo svojí činností, tj. nátěrem schodiště způsobili žalobkyni újmu.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Žalobkyně proti rozsudku odvolacího soudu podala včasné dovolání. Uvedla, že odvolací soud dospěl k závěru, že žalovaná zcela vyhověla kritériím pro liberaci odpovědnosti za škodu z provozní činnosti podle věty druhé § 2924 o. z. Žalobkyně však s tímto závěrem nesouhlasí a považuje úvahu odvolacího soudu za zjevně nepřiměřenou a rozpornou s dosavadní judikaturou odvolacího soudu k podmínkám zproštění se odpovědnosti provozovatele za škodu vzniklou jeho provozní činností. Dovolací soud by proto měl vyložit, jakou veškerou péči lze rozumně požadovat od provozovatele, aby nedocházelo ke škodě z provozní činnosti ve smyslu věty druhé ustanovení § 2924 o. z. Dále se podle žalobkyně odvolací soud nesprávně vypořádal s možností aplikace ustanovení § 2938 o. z., které se týká odpovědnosti vlastníka za škodu způsobenou zřícením jím vlastněné budovy, resp. odloučením její části. Během dosavadního řízení bylo prokázáno, že schodiště trpělo jak vadou spočívající v pokročilé hnilobné degradaci materiálu, tak vadou vzniklou nevhodným konstrukčním uspořádáním, přičemž druhá jmenovaná vada byla dána od samého počátku (tj. od roku 2011, kdy mělo být postaveno). V této době sice právní úprava dotčené ustanovení ještě neznala, ale ke škodě došlo (podle výsledků znaleckého zkoumání) v důsledku souhrnu existence vady schodiště (nevhodné ukotvení v horní části k podestě terasy a nezajištění dolní části schodiště proti horizontálnímu posuvu) a postupující hniloby materiálu, z něhož je schodiště vyrobeno. Konstrukční vada schodiště spadá do roku 2011, avšak sama o sobě ke škodě nevedla, neboť se k této příčině musela přidat ještě příčina další, a to právě existence hniloby. Toto řetězení příčin pak přesahovalo i do účinnosti stávající právní úpravy, a nelze tak říci, že k porušení povinnosti došlo výhradně za účinnosti předchozí právní úpravy, proto podle žalované má soud její nárok posoudit podle § 2938 odst. 1 o. z. Žalobkyně se též domáhá výkladu prevenční povinnosti podle § 2900 a § 2901 o. z. ve vztahu k této věci. Navrhla zrušení rozsudku odvolacího soudu i soudu prvního stupně a vrácení věci k dalšímu řízení.

č. 57

III.

Přípustnost dovolání

4. Nejvyšší soud posoudil dovolání podle zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, ve znění účinném od 1. 1. 2022 (viz čl. II a XII zákona č. 286/2021 Sb.), dále jen „o. s. ř.“, a jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), řádně zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř. a uzavřel, že dovolání je podle § 237 o. s. ř. přípustné pro řešení otázky odpovědnosti vlastníka budovy za škodu vzniklou zřícením (odloučením) části budovy v důsledku vady budovy a nedostatečné údržby podle § 2938 odst. 1 o. z., která dosud v rozhodovací praxi odvolacího soudu nebyla vyřešena. Dovolání je důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

5. Podle § 3079 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.

6. Obecně platí, že nový právní předpis, který řeší stejný právní institut jinak (zcela nebo jen zčásti) než dosavadní právní úprava, může mít vliv i na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, je-li jeho vztah k dosavadnímu předpisu založen na principu tzv. zpětné účinnosti (retroaktivity). Právní teorie rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. Pravá zpětná účinnost není v českém právním řádu přípustná, neboť k definičním znakům právního státu patří princip právní jistoty a ochrany důvěry účastníků právních vztahů v právo. Součástí právní jistoty je také zákaz pravé zpětné účinnosti (retroaktivity) právních předpisů; tento zákaz, který je pro oblast trestního práva hmotného vyjádřen v čl. 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, lze pro ostatní právní odvětví dovodit z čl. 1 Ústavy České republiky (srov. například právní názor uvedený v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 28. 2. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS 9/95](#), uveřejněném pod č. 16 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, sv. 5, roč. 1996 - I. díl, a v nálezu pléna Ústavního soudu ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), uveřejněném pod č. 63/1997 Sb.). Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů, vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Přestože je nepravá retroaktivita v zásadě přípustná, v případě absence explicitních přechodných ustanovení, tj. za situace, že zákonodárce mlčí jak k otázce, zda je nárok podle předchozí úpravy zachován, tak k aplikovatelnosti nové úpravy, je třeba primárně přijmout takový výklad, který šetří smysl a podstatu základního práva na legitimní očekávání (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. [Pl. ÚS 38/06](#), a v něm citovaná rozhodnutí).

7. V případě práva na náhradu újmy vzniklé v důsledku porušení zákona platí obecné pravidlo (srov. např. § 3079 odst. 1 o. z.), že rozhodným okamžikem pro určení, jaká hmotněprávní úprava se má použít, je okamžik porušení povinnosti, nikoli až vznik škody samotné. Mezi těmito dvěma skutečnostmi může existovat i dlouhá časová prodleva. Zákonodárce tu vyšel z prevenční funkce náhrady újmy, neboť hrozba vzniku povinnosti nahradit škodu má ovlivnit právě jednání osoby, které lze v daném okamžiku charakterizovat jako protiprávní [srov. Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014), Komentář, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 2026]. Uvedené pravidlo je projevem obecné zásady zákazu retroaktivity, jež je konkretizací požadavku právní jistoty subjektů práva (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2016, sp. zn. [25 Cdo 5079/2015](#)).

8. U objektivní odpovědnosti za škodu stanovenou zvlášť zákonem (§ 2895 o. z.), do které spadá i odpovědnost vlastníka stavby při zřícení budovy nebo odloučení její části v důsledku vady budovy nebo nedostatečného udržování budovy (§ 2938 o. z.), je třeba v případě absence explicitních přechodných ustanovení vyjít z pravidla, že zpětná (retroaktivní) účinnost takové právní úpravy je vyloučena. V souladu s principem nepravé zpětné účinnosti totiž musí převážit časové hledisko okamžiku škodní události (zvlášť kvalifikované okolnosti, která by mohla být důvodem vzniku povinnosti k náhradě újmy), neboť zejména u přísnější odpovědnosti za výsledek (*strict liability*) nelze škůdce (zpravidla provozovatele nějaké potenciálně nebezpečné činnosti) uvádět do situace, že by případně nesl povinnost nahradit škodu bez ohledu na zavinění z činnosti, s níž tato

zpřísněná povinnost nebyla v okamžiku škodné události zákonem spojována (srov. Vojtek, P. výklad k § 3079 in Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, dostupné v systému ASPI a usnesení Nejvyššího soudu z 19. 3. 2018, sp. zn. [25 Cdo 5640/2017](#)). Opačný přístup by vedl k porušení zásady zákazu retroaktivity a tím i popření požadavku právní jistoty subjektů práva, jakož i k potlačení prevenční funkce náhrady újmy.

9. Z uvedeného výkladu vyplývá, že pro posouzení objektivní odpovědnosti za škodu stanovenou zvláště zákonem je rozhodná právní úprava účinná v okamžiku škodní události. Došlo-li ke zřícení schodiště dne 4. 5. 2018, je věc nutno po právní stránce posuzovat podle příslušných ustanovení zákona č. 89/2012 Sb.

č. 57

10. Podle § 2938 odst. 1 o. z. při zřícení budovy nebo odloučení její části v důsledku vady budovy nebo nedostatečného udržování budovy nahradí její vlastník škodu z toho vzniklou.

11. Zřícení budovy či odloučení a pád její části je vlastně působením věci samé od sebe. Jde tedy o speciální ustanovení k § 2937 o. z. pro oblast vlastnictví k nemovitostem. Podmínkou je, že vyvolávajícím činitelem byla vada budovy nebo nedostatečná údržba, to znamená okolnosti, které lze přičítat vlastníku. Ten je v rámci ústavního principu, že vlastnictví zavazuje (čl. 11 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), povinen dbát na stav věcí ve svém vlastnictví. Zatímco zákon č. 40/1964 Sb. péči vlastníka podřazoval pod povinnost tzv. generální prevence a v případě jejího porušení zakládal obecnou odpovědnost, nově se tyto povinnosti vlastníka vynucují pohrůzkou objektivní odpovědnosti (bez ohledu na přímé porušení právní povinnosti a na zavinění), a to dokonce bez možnosti liberace (tzv. absolutní odpovědnost). Podmínka nedostatečného udržování budovy však v sobě skýtá jistý liberační potenciál, neboť se v jejím rámci bude zkoumat nikoliv dohled vlastníka nad budovou, ale to, že o ni dostatečným způsobem nepečoval, takže ji z objektivního hlediska přivedl do stavu faktické zanedbanosti. Nejde ovšem o liberační důvod, u nějž se obecně předpokládá, že škůdce se může odpovědnosti zprostit, prokáže-li zákonem stanovenou okolnost, např. že škodě nemohl zabránit ani vynaložením veškerého úsilí, nebo že ke škodě by došlo i jinak. Vzhledem k dikci § 2938 o. z. však okolnost vady či nedostatečné údržby musí ve sporu tvrdit a prokazovat poškozený, neboť jde o zákonem stanovený znak skutkové podstaty. Smyslem takové úpravy je přísnou odpovědnost omezit jen na prokazatelné případy okolností spojených s vnitřními vlastnostmi budovy a eliminovat příliš široký okruh příčin, které by neměly vztah k požadovanému standardu kvality budovy či péče o ni. Protože předpokladem vzniku povinnosti nahradit újmu podle § 2938 o. z. je, že ke zřícení nebo odloučení došlo v důsledku vady budovy nebo v důsledku nedostatečného udržování budovy, musí být následek adekvátním ve vztahu k příčině. Zkoumat je třeba věcnou stránku – zda byla budova postavena nebo udržována způsobem, který odpovídá požadavkům na její odolnost a bezpečnost při zohlednění všech předvídatelných okolností. V zásadě nezáleží na tom, jak došlo k rozdělení nebo uvolnění – zda s vnějším podnětem nebo bez něj. Vnější vlivy mohou pocházet přímo od vlastníka budovy, mohou spočívat v jednání třetí osoby, nebo může jít o klimatické vlivy – bouře, záplavy, zemětřesení apod. Důležité však je, aby vada budovy nebo její nedostatečné udržování bylo podstatnou adekvátní příčinou škodné události, tedy aby následkem vady či nedostatečné údržby nastala situace, ve které může přistoupení nějaké zvláštní, spouštěcí okolnosti (např. jednání třetí osoby) vést ke škodné události. Vada nebo nedostatečná údržba tak nemusí být jedinou příčinou škodní události.

Z výše uvedeného vyplývá, že povinnost k náhradě újmy nevzniká, pokud ke škodní události vedla např. výlučně mimořádná přírodní katastrofa, se kterou nemohlo být za daných okolností počítáno. Pasivně legitimován je ve sporu vždy vlastník, a to i tehdy, užíval-li budovu v době vzniku škody či předtím někdo jiný (srovnej BEZOUŠKA, Petr. § 2938 [Zřízení budovy nebo odloučení její části]. In: HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 1645).

12. V této věci soudy po skutkové stránce uzavřely, že škodní událost nastala dne 4. 5. 2018, přičemž ke zřízení schodiště došlo v důsledku degradace materiálu vlivem vlhkosti, která byla způsobena nevhodným konstrukčním uspořádáním (konstrukční uspořádání kotvení, umístění schodnice v těsném kontaktu s opláštěním prostoru pod terasou), jež přispělo k hnilobě dřeva. Tento skutkový stav odpovídá skutkové podstatě § 2938 o. z., který je třeba aplikovat za situace, kdy vada budovy nebo její nedostatečná údržba byly příčinou vzniku škody. Z těchto důvodů právní závěr odvolacího soudu o nepřípustnosti použití § 2938 o. z. na projednávanou věc není správný.

13. K otázce nedostatečného udržování budovy dovolací soud dodává, že vlastník budovy je povinen vykonávat dohled nad budovou a dostatečně ji udržovat. Tyto povinnosti jsou vynucovány pohrůzkou objektivní odpovědnosti (bez ohledu na přímé porušení právní povinnosti a na zavinění), a to dokonce bez možnosti liberace (tzv. absolutní odpovědnost). Odvolací soud se sice zabýval posouzením otázky dostatečné údržby schodiště a dovedl, že žalovaná o schodiště pečovala v souladu s pokyny, které jí k tomu odborníci v oboru poskytli a víc po ní nebylo rozumné požadovat. Takový závěr však dovolací soud nepovažuje za správný, neboť odpovědnost vlastníka stavby za její zřízení (§ 2938 o. z.) vychází z ústavního principu, že vlastnictví zavazuje (čl. 11 odst. 3 Listiny) a vlastník je povinen dbát na stav věcí ve svém vlastnictví. Vlastník tak odpovídá za to, že údržba jeho stavby je prováděna řádně tak, aby nedocházelo ke škodám na straně třetích osob v důsledku zřízení stavby a také za nesprávnou či nevhodnou činnost třetích osob zmocněných vlastníkem k údržbě stavby, i kdyby vycházely z pokynů odborníků nebo byly odborníky.

14. Jelikož odvolací soud své rozhodnutí založil na nesprávném právním názoru, a protože důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, dovolací soud zrušil rozsudky soudů obou stupňů (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil k dalšímu řízení okresnímu soudu (§ 243e odst. 2 o. s. ř.). V něm okresní soud posoudí nárok žalobkyně podle § 2938 o. z. Dalšími dovolatelkou položenými otázkami se dovolací soud pro nadbytečnost nezabýval.

15. Právní názor vyslovený v tomto rozsudku je závazný.

č. 58

Důvod požadovat, aby k částce, jež se mu přiznává jako náhrada ušlého zisku, byla připočtena částka odpovídající dani z přidané hodnoty, by poškozený, který je plátcem daně z přidané hodnoty, měl jen tehdy, kdyby soudem přiznané plnění této daní podléhalo. Náhrada škody však není předmětem daně podle § 2 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, a tedy ani zdanitelným plněním ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 tohoto zákona.

Pro posouzení nároku nesprávně opomenutého insolvenčního správce na ušlý zisk za odměnu ze zpeněžení je rozhodující, zda podle pravidelného běhu věcí bylo možné (při řádném průběhu daného insolvenčního řízení) takové zpeněžení (a odměnu z něj) očekávat.

Nejde-li o změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.), pak okolnost, že odvolatel uplatnil v průběhu odvolacího řízení nové skutečnosti nebo důkazy, které nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně (§ 205a písm. f/ o. s. ř.), může být za podmínek uvedených v 213 odst. 4 části věty za středníkem o. s. ř. důvodem pro zrušení odvoláním napadeného rozhodnutí nebo jeho části (§ 219a odst. 2 o. s. ř.); je však vyloučeno, aby k těmto skutečnostem nebo důkazům odvolací soud při projednání odvolání nepřihlédl jen pro jejich rozsah.

Insolvenční řízení, Odpovědnost státu za škodu [Odpovědnost státu za újmu], Ušlý zisk, Daň z přidané hodnoty, Koncentrace řízení

§ 2 zákona č. 82/1998 Sb., § 13 zákona č. 82/1998 Sb., § 2952 o. z., § 2 zákona č. 235/2004 Sb., § 25 odst. 5 IZ, § 38 IZ, § 136 odst. 4 IZ, § 309 odst. 4 IZ, § 413 IZ, § 95 o. s. ř., § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř., § 154 odst. 1 o. s. ř., § 205a písm. f) o. s. ř., § 219a odst. 2 o. s. ř.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2022, sp. zn. [29 Cdo 3321/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.3321.2020.1

Nejvyšší soud odmítl dovolání žalobce proti třetímu výroku rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 20 Co 15/2020, zamítl je v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 20 Co 15/2020, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ohledně částky 474.979,56 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení, změnil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 20 Co 15/2020, v té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku ohledně částky 1.973.673,09 Kč s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení, tak, že se rozsudek soudu prvního stupně mění v zamítavém výroku ohledně částky 1.973.673,09 Kč

s příslušenstvím představovaným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení jen tak, že potud se žaloba zamítá pro tentokrát; jinak se potvrzuje. Současně zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 21. 5. 2020, sp. zn. 20 Co 15/2020, s výjimkou té části prvního výroku, ohledně které rozhodl Nejvyšší soud druhým a třetím výrokem tohoto rozsudku; věc ve zrušeném rozsahu vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

I. Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou ze dne 8. 1. 2018, podanou u Obvodního soudu pro Prahu 2 a změněnou (rozšířenou) podáním datovaným 29. 4. 2019, se žalobce (LIQUIDATORS v. o. s.) domáhal po žalovaném (České republice – Ministerstvu spravedlnosti) zaplacení částky 7.762.949,16 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení, jako náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem. Ten měl spočívat v tom, že předsedkyně Krajského soudu v Ostravě (dále též jen „insolvenční soud“) ustanovila v období od 5. 5. 2014 do 24. 7. 2015 v 79 insolvenčních řízeních jako insolvenčního správce jinou osobu než žalobce, aniž pro takový postup byly splněny předpoklady uvedené v § 25 odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona). Škodu v podobě ušlého zisku měla představovat odměna, kterou by žalobce obdržel v těchto insolvenčních řízeních jako insolvenční správce, kdyby jím byl ustanoven (nebýt nesprávného postupu předsedkyně insolvenčního soudu). Insolvenční řízení v nichž byl (dle jeho mínění nesprávně) opomenut, a částky, jež mu ušly, konkretizoval žalobce (odvolává se na sdělení insolvenčního soudu ze dne 22. 1. 2016, sp. zn. Si 59/2016) v žalobě (č. I. 1-11), ve znění změn provedených podáními z 19. 4. 2019 (č. I. 390-405) a z 29. 4. 2019 (č. I. 417-418) následovně:

Tabulka č. 1: Již skončená insolvenční řízení řešená konkursem a oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, v nichž byl žalobce přeskočen jako první v pořadí:

č.	insolvenční řízení	č. j. rozhodnutí o odměně	Odměna (Kč)	DPH (Kč) 21 %	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOS 22 INS 8097/2014	KSOS 22 INS 8097/2014-B-14	45.000	9.450	54.450
2.	KSOL 16 INS 27660/2014	KSOL 16 INS 27660/2014-B-13	45.000	9.450	54.450
3.	KSOS 31 INS 27916/2014	KSOS 31 INS 27916/2014-B-41	104.097,40	21.860,45	125.957,85
4.	KSOL 16 INS 30119/2014	KSOL 16 INS 30119/2014-B-18 KSOL 16 INS 30119/2014-B-19	45.000	9.450	54.450
	CELKEM	-	239.097,40	50.210,45	289.307,85

Tabulka č. 2: Již skončená insolvenční řízení řešená oddlužením plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako první v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOL 10 INS 30451/2014	21	15.750	3.150	111.457,20	27.375,01	1.500	156.232,21
2.	KSOL 10 INS 15229/2014	27	20.250	4.050	-	5.103	1.500	27.903
3.	KSOL 10 INS 3740/2015	27	20.250	4.050	-	5.103	1.500	27.903
4.	KSOL 16 INS 27867/2014	34	25.500	5.100	-	6.426	1.500	35.526
5.	KSOL 16 INS 5850/2014	46	34.500	6.900	1.440	8.996,40	1.500	50.336,40
6.	KSOL 16 INS 3451/2015	42	31.500	6.300	-	7.938	1.500	44.238
7.	KSOL 10 INS 9980/2014	57	64.125	12.825	57.316,68	28.196	1.500	160.962,68
8.	KSOL 10 INS 17514/2015	38	42.750	8.550	-	10.773	1.500	60.573
CELKEM			254.625	50.925	170.213,88	99.910,41	12.000	563.674,29

Tabulka č. 3: Již skončená insolvenční řízení řešená konkursem a oddlužením zpeněžením majetkové podstaty, v nichž byl žalobce přeskočen jako další v pořadí:

č.	insolvenční řízení	č. j. rozhodnutí o odměně	Odměna (Kč)	DPH (Kč) 21 %	Ušlý zisk (Kč)	
1.	KSOL 16 INS 36915/2013	KSOL 16 INS 36915/2013-B-44	74.765,04	15.700,66	90.465,70	
2.	KSOL 10 INS 12835/2014	KSOL 10 INS 12835/2014-B-26	54.953,37	11.540,21	66.493,58	
3.	KSOS 36 INS 6813/2015	KSOS 36 INS 6813/2015-B-8 KSOS 36 INS 6813/2015-B-11	22.500	4.725	27.725	
4.	KSOL 10 INS 23993/2014	KSOL 10 INS 23993/2014-B-111	472.405,48	99.205,15	571.610,63	
5.	KSOS 36 INS 14135/2014	KSOS 36 INS 14135/2014-B-13	51.100	10.731	61.831	
6.	KSOS 14 INS 8970/2014	KSOS 14 INS 8970/2014-B-22	58.000	12.180	70.180	
CELKEM			-	733.723,89	154.082,02	887.805,91

Tabulka č. 4: Již skončená insolvenční řízení řešená oddlužením plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako další v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOS 22 INS 13126/2014	14	10.500	2.100	3.600	3.402	1.500	18.102
2.	KSOS 31 INS 23971/2014	18	13.500	2.700	52.556,72	14.438,91	1.500	81.695,63
3.	KSOS 36 INS 17192/2014	43	32.250	6.450	80.764,20	25.087,48	1.500	143.051,68
4.	KSOS 39 INS 14925/2014	45	33.750	6.750	-	8.505	1.500	47.505
5.	KSOS 25 INS 15189/2014	51	38.250	7.650	-	9.639	1.500	54.039
6.	KSOS 36 INS 17043/2014	44	49.500	9.900	151.215,66	44.229,29	1.500	253.344,95
CELKEM			177.750	35.550	288.136,58	105.301,68	9.000	597.738,26

č. 58

Tabulka č. 5: Neskončená insolvenční řízení řešená oddlužením plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako první v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Očekávaný počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOS 22 INS 11415/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
2.	KSOL 10 INS 6923/2014	66	49.500	9.900	2.250	12.946,50	1.500	73.096,50
3.	KSOS 33 INS 7945/2014	66	49.500	9.900	-	12.474	1.500	70.374
4.	KSOL 16 INS 9527/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
5.	KSOL 10 INS 13631/2014	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
6.	KSOS 39 INS 23056/2014	67	50.250	10.050	2.567,39	13.202,16	1.500	74.569,55
7.	KSOL 16 INS 20788/2014	66	49.500	9.900	56.768,85	24.395,46	1.500	139.064,31
8.	KSOS 36 INS 23633/2014	65	48.750	9.750	27.621,72	18.085,56	1.500	102.707,28
9.	KSOL 10 INS 24464/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

10.	KSOL 16 INS 26742/2014	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
11.	KSOL 16 INS 26363/2014	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
12.	KSOL 16 INS 30518/2014	63	47.250	9.450	-	11.907	1.500	67.107
13.	KSOS 34 INS 2169/2015	66	49.500	9.900	63.000	25.704	1.500	146.604
14.	KSOL 10 INS 3281/2015	63	47.250	9.450	-	11.907	1.500	67.107
15.	KSOS 37 INS 7603/2015	67	50.250	10.050	-	12.663	1.500	71.463
16.	KSOL 16 INS 552/2015	63	47.250	9.450	-	11.907	1.500	67.107
17.	KSOS 25 INS 9131/2015	64	48.000	9.600	23.009,25	16.927,95	1.500	96.037,20
18.	KSOS 33 INS 11863/2015	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
19.	KSOL 16 INS 4854/2015	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
20.	KSOL 16 INS 10444/2015	63	47.250	9.450	-	11.907	1.500	67.107
21.	KSOL 10 INS 14474/2015	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
22.	KSOL 10 INS 12810/2015	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
23.	KSOS 36 INS 8980/2015	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
24.	KSOS 36 INS 16750/2015	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
25.	KSOL 10 INS 15468/2015	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
CELKEM			1.214.250	242.850	175.217,21	342.786,63	37.500	1.937.603,84

Tabulka č. 6: Neskončená insolvenční řízení řešená společným oddlužením manželů plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako první v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Očekávaný počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOL 16 INS 9481/2014	64	72.000	14.400	-	18.144	1.500	103.044
2.	KSOS 31 INS 15128/2014	64	72.000	14.400	-	18.144	1.500	103.044
3.	KSOL 16 INS 19766/2014	69	77.625	15.525	-	19.561,50	1.500	111.211,50
4.	KSOS 40 INS 28068/2014	64	72.000	14.400	-	18.144	1.500	103.044
5.	KSOS 33 INS 9621/2015	65	73.125	14.625	-	18.724,50	1.500	104.677,50
6.	KSOS 39 INS 9207/2015	66	74.250	14.850	-	18.711	1.500	106.311
7.	KSOS 33 INS 7626/2015	67	75.375	15.075	78.431,49	35.465,11	1.500	202.846,60
CELKEM			516.375	103.275	78.431,49	146.597,11	10.500	834.178,60

č. 58

Tabulka č. 7: Neskončená insolvenční řízení řešená konkursem:

č.	insolvenční řízení	Odměna (Kč) za přezkum	Minimální (dosud známá) odměna (Kč) ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOL 10 INS 280/2014	58.000	167.297,76	47.312,53	272.610,29
2.	KSOS 33 INS 16495/2015	7.000	609.450,09	129.454,53	745.904,62
CELKEM		65.000	776.747,85	176.767,06	1.018.514,91

Tabulka č. 8: Neskončená insolvenční řízení řešená oddlužením plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako další v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Očekávaný počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOS 39 INS 10103/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
2.	KSOS 36 INS 10678/2014	66	49.500	9.900	-	12.474	1.500	70.374
3.	KSOS 40 INS 35825/2013	69	51.750	10.350	-	13.041	1.500	73.641
4.	KSOS 14 INS 13451/2014	66	49.500	9.900	-	12.474	1.500	70.374
5.	KSOS 31 INS 3474/2014	63	47.250	9.450	-	11.907	1.500	67.107
6.	KSOS 40 INS 18749/2014	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
7.	KSOS 22 INS 22679/2014	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
8.	KSOS 34 INS 22463/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
9.	KSOS 34 INS 13618/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
10.	KSOS 39 INS 20263/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
11.	KSOS 25 INS 25248/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
12.	KSOS 25 INS 16218/2014	65	48.750	9.750	-	12.285	1.500	69.285
13.	KSOS 40 INS 29771/2014	66	49.500	9.900	-	12.474	1.500	70.374
14.	KSOS 39 INS 32444/2014	66	49.500	9.900	-	12.474	1.500	70.374
15.	KSOS 22 INS 927/2015	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
16.	KSOS 40 INS 4125/2015	64	48.000	9.600	-	12.096	1.500	68.196
CELKEM			781.500	156.300	-	196.938	24.000	1.110.738

Tabulka č. 9: Neskončená insolvenční řízení řešená společným oddlužením manželů plněním splátkového kalendáře, v nichž byl žalobce přeskočen jako další v pořadí:

č.	insolvenční řízení	Očekávaný počet měsíců	Odměna	Pauš. hotové výdaje	Odměna ze zpeněžení	21% DPH (Kč)	Potenciální náklad (Kč)	Ušlý zisk (Kč)
1.	KSOS 40 INS 7128/2014	65	73.125	14.625	-	18.724,50	1.500	104.677,50
2.	KSOS 22 INS 20088/2014	64	72.000	14.400	-	18.144	1.500	103.044
3.	KSOS 39 INS 27067/2014	66	74.250	14.850	-	18.711	1.500	106.311
4.	KSOS 31 INS 25754/2014	64	72.000	14.400	-	18.144	1.500	103.044
5.	KSOS 40 INS 2458/2015	66	74.250	14.850	-	18.711	1.500	106.311
CELKEM			365.625	73.125	-	92.137,50	7.500	523.387,50

č. 58

2. Částku odpovídající 21% dani z přidané hodnoty uvádí žalobce (jako plátce daně z přidané hodnoty) v tabulkách i u těch insolvenčních řízení, v nichž insolvenční správce plátcem této daně není nebo nebyl. Částka označovaná v tabulkách jako potenciální náklad je součtem odhadovaných fixních a variabilních nákladů, jež by žalobce (podle svého mínění) v těchto insolvenčních řízeních vynaložil.

3. Rozsudkem ze dne 17. 5. 2019, č. j. 37 C 9/2018-427, obvodní soud:

[1] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 15 dnů od právní moci rozhodnutí částku 493.772,40 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu co do částky 7.269.176,76 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení (bod II. výroku).

[3] Uložil žalobci zaplatit žalovanému do 15 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů řízení částku 3.432 Kč (bod III. výroku).

4. Obvodní soud – vycházejí z ustanovení § 1 odst. 1, § 5, § 13 odst. 1 a § 30 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), z ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona a ze závěrů obsažených v nálezu Ústavního soudu ze dne 6. 9. 2016, sp. zn. [IV. ÚS 3141/15](#), uveřejněném pod číslem 164/2016 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu [nález je (stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže) dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu], a v „rozhodnutí“ Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, „sp. zn.“ [29 NSČR 130/2014](#) [správně jde o usnesení sen. zn. 29 NSČR 130/2014, uveřejněné pod číslem 47/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 47/2018“)], které je (stejně jako další rozhodnutí

Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu] – dospěl po provedeném dokazování k následujícím závěrům:

5. Pro úspěšnost žaloby na náhradu škody proti státu je nutné kumulativní splnění tří podmínek, a to:

[1] existence nezákonného rozhodnutí či nesprávného úředního postupu,

[2] vznik škody na straně žalobce a

[3] příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem či nezákonným rozhodnutím a vznikem škody na straně žalobce.

č. 58

6. Námitka promlčení, vznesená žalovaným, není důvodná, když žalobkyně se o vzniku škody mohla dozvědět nejdříve z dopisu insolvenčního soudu ze dne 22. 1. 2016.

7. Opatření předsedkyně insolvenčního soudu nemají podle nálezu Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3141/15](#), který jedno z nich zrušil, povahu rozhodnutí a nejsou proti nim přípustné opravné prostředky. Jde o úkony hybridní povahy na pomezí státní správy a rozhodovací činnosti soudu. U všech opatření, jež jsou předmětem sporu (identických co do důvodů, pro které žalobce nebyl ustanoven insolvenčním správcem), tak šlo o nesprávný úřední postup předsedkyně insolvenčního soudu a první předpoklad odpovědnosti za škodu je naplněn.

8. Při posuzování dalších předpokladů odpovědnosti za škodu rozdělil obvodní soud insolvenční řízení, v nichž měl být žalobce ustanoven (dle žaloby) insolvenčním správcem, do následujících skupin:

[1] Skončená insolvenční řízení, v nichž úpadek dlužníka byl řešen konkursem a oddlužením a v nichž žalobce byl přeskočen jako první v pořadí (odstavce 66. a 68. odůvodnění) [dále jen „skupina č. 1“]. Insolvenční řízení zahrnutá do skupiny č. 1 odpovídají těm, jež jsou identifikována v tabulkách č. 1 a 2 shora (celkem 12 insolvenčních řízení). Zjištění, jež insolvenční soud u těchto insolvenčních řízení učinil o odměně, odpovídají údajům v tabulkách č. 1 a 2, s výjimkou insolvenčního řízení sp. zn. KSOL 10 INS 9980/2014 (tabulka č. 2, poř. č. 7), kde žalobce uvedl (zřejmě v důsledku chyby v počtech) odměnu ve výši 64.125 Kč [podle zjištění obvodního soudu činila odměna 65.125 Kč (srov. odstavec 34. odůvodnění)].

[2] Skončená insolvenční řízení, v nichž žalobce byl přeskočen jako další v pořadí (odstavce 67. a 69. odůvodnění) [dále jen „skupina č. 2“]. Insolvenční řízení zahrnutá do skupiny č. 2 odpovídají těm, jež jsou identifikována v tabulkách č. 3 a 4 shora (celkem 12 insolvenčních řízení).

[3] Neskončená insolvenční řízení, v nichž úpadek dlužníka byl řešen konkursem a oddlužením plněním splátkového kalendáře a v nichž žalobce byl přeskočen jako první v pořadí (odstavce 71. a 73. odůvodnění) [dále jen „skupina č. 3“]. Insolvenční řízení zahrnutá do skupiny č. 3 odpovídají těm, jež jsou identifikována v tabulkách č. 5 a 6 shora (celkem 32 insolvenčních řízení).

[4] Neskončená insolvenční řízení, v nichž úpadek dlužníka byl řešen konkursem a oddlužením plněním splátkového kalendáře a v nichž žalobce byl přeskočen jako další v pořadí (odstavce 70., 72. a 74. odůvodnění) [dále jen „skupina č. 4“]. Insolvenční řízení zahrnutá do skupiny č. 4 odpovídají těm, jež jsou identifikována v tabulkách č. 7 až 9 shora (celkem 23 insolvenčních řízení). Přitom u 2 insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 7 (Neskončená insolvenční řízení řešená konkursem) přijal insolvenční soud závěr, že žalobce v nich byl přeskočen jako další v pořadí (žalobce u nich tento údaj neuváděl) na základě zjištění obsažených v odstavcích 42. a 43. odůvodnění).

9. Za ušlý zisk je považována pouze ta újma, jež poškozenému vznikla tím, že v důsledku škodné události nedošlo k takovému rozmnožení jeho majetkových hodnot, jež se dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh událostí. Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, ale poškozeným musí být postaveno najisto, že nebýt škodní události, jeho majetkový stav by se zvýšil. Vymezení ušlého zisku pak musí být podloženo existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že škodní událost skutečně zasáhla do průběhu konkrétního děje vedoucího k určitému zisku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 11. 2012, sp. zn. [28 Cdo 5171/2008](#)).

č. 58

10. V případě skupiny č. 1 je dána příčinná souvislost; nebýt nesprávného úředního postupu, žalobce by byl ustanoven insolvenčním správcem a náležela by mu odměna přiznaná insolvenčním soudem. Rovněž bylo pravomocně rozhodnuto o odměně insolvenčního správce, a došlo tak ke vzniku škody odpovídající této odměně. Škodou však není daň z přidané hodnoty, hotové výdaje, ani odměna za zpeněžení majetku.

11. Daň z přidané hodnoty není škodou proto, že žalobce neodvádí daň z přiznané náhrady škody. Hotové výdaje by mohly být škodou, jen kdyby žalobci v souvislosti s předmětnými insolvenčními řízeními reálně vznikly nějaké výdaje, což se nestalo. Odměnu za zpeněžení majetku pak nelze přiznat, neboť postup každého insolvenčního správce při zpeněžování je individuální, u žalobce v předmětných řízeních nadto pouze teoretický, když v nich nečinil žádné úkony. Proto nelze vyjít z toho, že by měl mít žalobce nárok na stejnou odměnu jako ustanovený insolvenční správce. Žalobce navíc přes poučení podle § 118a odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), neprokázal, že by mu vznikl ušlý zisk týkající se odměny za zpeněžení majetku v žalované výši.

12. V případě skupiny č. 2 není dána příčinná souvislost. O vztah příčinné souvislosti jde jen tehdy, vznikla-li škoda následkem nesprávného úředního postupu, tedy je-li nesprávný úřední postup a škoda ve vzájemném poměru příčiny a následku, a tudíž je doloženo, že nebýt nesprávného úředního postupu, ke škodě by nedošlo. V řízeních, v nichž nebyl žalobce přeskočen jako první, chybí příčinná souvislost, když nebýt nesprávného úředního postupu, byl by insolvenčním správcem ustanoven první přeskočený ve stanoveném seznamu a jedině jemu by mohla vzniknout škoda.

13. U insolvenčních řízení spadajících do skupiny č. 3 sice byl prokázán nesprávný úřední postup, insolvenční soud však dosud nerozhodl pravomocně o odměně insolvenčního správce, takže otázka existence škody a její výše není postavena najisto a žaloba je proto v této části předčasná.

14. U insolvenčních řízení spadajících do skupiny č. 4 sice byl prokázán nesprávný úřední postup, žaloba je ale potud opět předčasná, neboť dosud nebylo rozhodnuto o odměně insolvenčního správce a není tudíž najisto postavena otázka vzniku škody. Nadto není dána příčinná souvislost mezi nesprávným úředním postupem a (zatím neexistující) škodou, jež by mohla vzniknout pouze prvnímu insolvenčnímu správci přeskočenému podle stanoveného seznamu.

15. Škoda, jež žalobci vznikla tím, že nebyl ustanoven insolvenčním správcem v pravomocně skončených insolvenčních řízeních, v nichž byl přeskočen jako první v pořadí (skupina č. 1), pak celkem činí 493.772,40 Kč.

16. K odvolání žalobce (proti zamítavému výroku o věci samé a výroku o nákladech řízení) i žalovaného (proti vyhovujícímu výroku o věci samé a výroku o nákladech řízení) Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 21. 5. 2020, č. j. 20 Co 15/2020-515:

[1] Potvrdil rozsudek obvodního soudu ve vyhovujícím výroku o věci samé a v zamítavém výroku o věci samé ohledně částky 7.098.962,88 Kč s příslušenstvím (první výrok).

[2] Změnil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé (jeho zbývající části) tak, že žalovanému uložil zaplatit žalobci do 15 dnů od právní moci rozhodnutí dalších 170.213,88 Kč s příslušenstvím tvořeným zákonným úrokem z prodlení za dobu od 6. 11. 2017 do zaplacení (druhý výrok).

[3] Uložil žalobci zaplatit žalovanému do 15 dnů od právní moci rozhodnutí na náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů částku 4.227,90 Kč.

17. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, z ustanovení § 13 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb., z vyhlášky č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů (dále jen „vyhláška o odměně“), z ustanovení § 2 odst. 1 zákona č. 235/2004 Sb., o dani z přidané hodnoty, a dále ze závěrů nálezů Ústavního soudu sp. zn. [IV. ÚS 3141/15](#) a z [R 47/2018](#) – dospěl po přezkoumání napadeného rozhodnutí k následujícím závěrům:

18. Zčásti opodstatněným je pouze odvolání žalobce.

19. Podání žalobce označené jako „aktualizace vyčíslení náhrady škody“ vyhodnotil odvolací soud jako změnu žaloby, kterou nepřipustil podle § 95 odst. 2 o. s. ř., ve spojení s § 211 o. s. ř., jelikož výsledky řízení před obvodním soudem nemohou být podkladem pro rozhodnutí o změněném návrhu a podání je neurčité a nepřehledné.

20. Odvolací soud se v zásadě ztotožnil se závěry obvodního soudu. Opatření, jimiž byl ustanoven (mimo pořadí) jiný insolvenční správce (na úkor žalobce) bez řádného odůvodnění, je nesprávným úředním postupem a ve skončených řízeních, v nichž měl být žalobce ustanoven insolvenčním správcem jako první v pořadí, představuje jeho ušlý zisk odměna, která by mu náležela za výkon funkce podle vyhlášky o odměně. Ušlým ziskem pak není částka odpovídající dani z přidané hodnoty, jelikož náhrada škody dani nepodléhá. Smyslem paušální

náhrady výdajů insolvenčního správce je pokrytí nákladů, které v rámci své činnosti vynaložil v insolvenčním řízení. Žalobce takové náklady v uvedených řízeních nevynaložil, takže mu nemůže náležet ani jejich náhrada z titulu ušlého zisku nebo skutečné škody. Proto není opodstatněná ani kvantitativně neurčitá výhrada žalovaného, že by odměna žalobce měla být snížena o náklady, které by na ni musel vynaložit jako ustanovený insolvenční správce.

21. Odvolací soud neměl za důvodnou ani námitku žalovaného, že by ušlý zisk měl být zkoumán na základě celkových výsledků hospodaření žalobce v rozhodném období. K tomu není žádný důvod, neboť je jisté, že při správném úředním postupu by žalobce v insolvenčních řízeních, v nichž přicházel v úvahu jako první v pořadí, byl ustanoven insolvenčním správcem a vznikl by mu nárok na odměnu vyplacenou fakticky ustanovenému insolvenčnímu správcí; potud mu tedy zjevně ušel zisk. Neopodstatněná je i námitka žalovaného ohledně běhu úroku z prodlení, jelikož z žádosti žalobce v rámci předběžného projednání nároku je zřejmá uplatněná výše nároku podle jednotlivých insolvenčních řízení.

22. Pro insolvenční řízení, v nichž žalobce nebyl přeskočen jako první v pořadí (skupiny č. 2 a č. 4), měl odvolací soud předpoklad ušlého zisku za ryze spekulativní, s tím, že nárok na ustanovení insolvenčním správcem měla především první přeskočená osoba (první insolvenční správce) v pořadí podle § 25 odst. 2 insolvenčního zákona.

23. Odvolací soud se ztotožnil též s názorem obvodního soudu na předčasnost žaloby ve vztahu k dosud neskončeným insolvenčním řízením (skupiny č. 3 a č. 4) s dosud neznámou konečnou výší odměny insolvenčního správce. Určení ušlého zisku postupem podle § 136 o. s. ř. není na místě, neboť jeho skutečnou výši bude možné přesně zjistit po skončení dotčených řízení. Vědomost o škodě zahrnuje i vědomost o její výši; dokud není výše ušlého zisku zřejmá, nemůže dojít ani k jeho promlčení ve smyslu § 32 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb.

24. Odvolací soud nesouhlasil s obvodním soudem pouze co do posouzení nároku žalobce na náhradu ušlého zisku z odměny za zpeněžení majetku ve skončených insolvenčních řízeních. Při pravidelném běhu věcí lze v řízeních předpokládat shodný postup insolvenčních správců, a není proto důvod nepřiznat žalobci náhradu škody i v tomto rozsahu; potud proto rozsudek obvodního soudu změnil (částka 170.213,88 Kč je součtem odměn ze zpeněžení v tabulce č. 2).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

25. Proti rozsudku odvolacího soudu podali dovolání oba účastníci řízení.

26. Žalobce směřuje dovolání proti té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku o věci samé a proti třetímu výroku (o nákladech řízení před soudy obou stupňů). Přípustnost dovolání vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Konkrétně jde o tyto otázky:

[1] Náleží insolvenčnímu správci, který v důsledku nezákonného opatření předsedy insolvenčního soudu nebyl ustanoven do funkce v insolvenčním řízení, v němž je úpadek dlužníka řešen oddlužením plněním splátkového kalendáře, jako náhrada ušlého zisku také paušální částka náhrady hotových výdajů?

[2] Má být poškozenému, který je plátcem daně z přidané hodnoty, poskytnuta náhrada škody včetně částky odpovídající dani z přidané hodnoty?

[3] Lze zamítnout žalobu na náhradu škody pro neunesení důkazního břemene žalobcem jen proto, že žalovaný vytvořil svým protiprávním chováním natolik nepřehlednou situaci, že žalobce objektivně nemá možnost zjistit rozhodné skutečnosti?

[4] Kdy vzniká insolvenčnímu správci, který v důsledku nezákonného opatření předsedy insolvenčního soudu nebyl ustanoven do funkce v insolvenčním řízení, právo na náhradu ušlého zisku v podobě ušlé odměny a náhrady hotových výdajů?

27. Žalobce namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby je Nejvyšší soud v dotčeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení, případně aby je změnil tak, že žalobě vyhová v plném rozsahu.

28. K položeným otázkám argumentuje žalobce následovně:

K otázce č. 1 (paušální částka náhrady hotových výdajů jako ušlý zisk)

29. Potud žalobce nesouhlasí se závěrem, že součástí ušlého zisku není paušální náhrada hotových výdajů. Poukazuje na to, že v insolvenčních řízeních, v nichž je úpadek dlužníka (nebo dlužníků – manželů) řešen oddlužením plněním splátkového kalendáře, jde ve smyslu § 7 odst. 4 vyhlášky o odměně o paušální částku nezávislou na skutečných hotových výdajích. Žalobce zdůrazňuje, že mezi složkami „fixního měsíčního příjmu“ insolvenčního správce v těchto typech insolvenčních řízení není ekonomicky žádného rozdílu, bez zřetele k tomu, že se formálně člení na odměnu (na straně jedné) a na náhradu hotových výdajů (na straně druhé). Je-li ušlý zisk rozdílem mezi očekávanými (leč nenaplněnými) příjmy a výdaji, pak je nutné zohlednit i paušální náhradu hotových výdajů.

K otázce č. 2 (částka odpovídající dani z přidané hodnoty jako součást ušlého zisku)

30. Žalobce nesouhlasí se závěrem, že mu (jako plátcem daně z přidané hodnoty) nenáleží částka odpovídající dani z přidané hodnoty, jelikož přiznaná náhrada škody této dani nepodléhá. Mínil, že jako plátcem daně z přidané hodnoty by získával jakákoliv plnění v daných insolvenčních řízeních „navýšená“ o předmětnou daň. Tu by následně přiznal a zaplatil a stejným způsobem zamýšlí postupovat i ohledně přisouzené náhrady škody.

K otázce č. 3 (důkazní břemeno)

31. Žalobce nemá za správný ani závěr soudu o nedostatku příčinné souvislosti ve vazbě na (jím označená) insolvenční řízení, v nichž byl přeskočen jako další v pořadí, k čemuž v podrobnostech argumentuje takto:

32. Daný „ilegální“ stav (míněn nesprávný úřední postup) vytvořil žalovaný (prostřednictvím předsedkyně insolvenčního soudu), přičemž platí, že nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu [§ 6 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“)]. Není možné, aby se žalovaný „vyvlékl“ z odpovědnosti za škodu jen proto, že vytvořil natolik nepřehlednou a neprůhlednou situaci, že objektivně není v silách žalobce ani soudu rekonstruovat, v jakých řízeních by žalobce byl ustanoven insolvenčním správcem, kdyby předsedkyně insolvenčního soudu dodržovala zákon.

33. Žalobce neměl přístup k informacím, z nichž by se dalo zpětně zjistit, jaké případy mu měly být přiděleny (nebýt protiprávních opatření), přičemž žalovaný se v rozporu s povinností tzv. sekundárního břemene tvrzení (srov. v literatuře Lavický, P.: Důkazní břemeno v civilním řízení soudním. Praha, Leges, 2017, str. 86 a násl.) omezil na pouhé popírání žalobcových tvrzení, aniž je jakkoliv doplnil. Žalobce přitom označil 79 konkrétních insolvenčních řízení, v nichž byl opomenut, podle seznamu, který mu poskytla sama předsedkyně insolvenčního soudu. Žalovaného tíží povinnost uvést, v jakých jiných insolvenčních řízeních měl být dovolatel ustanoven do funkce, má-li za to, že v předmětných insolvenčních řízeních (těch, v nichž podle soudů byl žalobce „přeskočen“ jako další v pořadí) ustanoven být neměl. To, že žalovaný neunesl sekundární břemeno tvrzení, má za následek, že účinně nepopřel tvrzení žalobce, z nichž soudy musí vyjít, aniž by je učinily předmětem dokazování; srov. též „usnesení“ (správně rozsudek) Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2011, sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#).

34. Pro případ, že by žalovaný založil svou obranu na tom, že ani on není schopen rekonstruovat řádný průběh přidělování věcí insolvenčním správcům, žalobce připomíná závěry literatury na téma zmaření důkazního břemene protistranou, s tím, že ty dopadají i na situace, kdy některá ze stran má zvláštní nebo dokonce právní povinnost zachytit skutkový stav; potud odkazuje na díla Macur, J.: Dělení důkazního břemene v civilním soudním sporu, Brno, Masarykova univerzita, 1996, str. 79-84, a Svoboda, K.: Dokazování. Praha, Wolters Kluwer ČR, a. s., 2009, str. 31.

35. Žalobce rovněž namítá, že obvodní soud zamítl jeho návrh na provedení důkazu znaleckým posudkem za účelem zjištění, v jakých insolvenčních řízeních by byl jmenován insolvenčním správcem, kdyby nedošlo k nesprávnému úřednímu postupu, ač žalobce neměl objektivně možnost zjistit, v jakých insolvenčních řízeních měl být ustanoven insolvenčním správcem.

36. I v insolvenčních řízeních, v nichž byl přeskočen jako nikoliv první v pořadí, byl zařazen na konec seznamu (stejně jako fakticky každý další insolvenční správce). Proto se „jeví spravedlivým“ přiznat náhradu škody v podobě ušlého zisku všem přeskočeným insolvenčním správcům, případně ji mezi ně poměrně rozdělit.

K otázce č. 4 (vznik nároku na náhradu škody)

č. 58

37. Nesprávný je podle žalobce rovněž závěr, že ohledně insolvenčních řízení, jež dosud neskončila, je žaloba předčasná, jelikož škoda dosud nevznikla a postup podle § 136 o. s. ř. není namístě, neboť výši škody (ušlý zisk) bude možné přesně zjistit po jejich skončení. Žalobce polemizuje s názorem, že není-li výše škody dosud zřejmá, nemůže dojít k promlčení nároku. Míní, že je-li poškozenému v důsledku protiprávního jednání znemožněno vykonávat výdělečnou činnost, není podmínkou vzniku nároku na náhradu škody to, že onu činnost provede a dokončí někdo jiný a dostane za ni zapláceno. Z hlediska vzniku práva na náhradu škody v podobě ušlého zisku je rozhodné pouze to, že poškozený by dosáhl zisku, nikoli to, že výdělečnou činnost uskuteční a dokončí (místo poškozeného) někdo jiný. Předmětná insolvenční řízení navíc již „běží“, insolvenčnímu správci v nich vzniká nárok na odměnu nebo na náhradu paušálních výdajů a soudy tak mohly přiznat žalobci náhradu škody vyčíslenou ke dni vyhlášení rozsudku. V této souvislosti žalobce vytýká odvolacímu soudu i to, že nepřipustil změnu žaloby dle § 95 odst. 2 a § 211 o. s. ř., ač šlo o pouhou změnu výše uplatněného nároku.

38. S odkazem na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 20. 3. 2012, sp.zn. [32 Cdo 4762/2010](#), a v nálezu Ústavního soudu ze dne 24. 7. 2014, sp. zn. [II. ÚS 1430/13](#), uveřejněném pod číslem 143/2014 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, pak dovolatel usuzuje, že i kdyby měla zůstat spornou konkrétní výše ušlého zisku, zůstává povinností soudu určit ji postupem podle § 136 o. s. ř. Vzhledem k tomu, že činnost (a odměňování) insolvenčního správce je podrobně regulována zákonem a podléhá kontrole insolvenčního soudu a věřitelských orgánů, bylo možné ušlý zisk určit s ohledem na již přiznané částky insolvenčním správcům v předmětných řízeních, nebo ji určit ve výši, kterou lze – podle právní úpravy – spolehlivě očekávat.

39. Žalovaný má ve vyjádření dovolání žalobce za neopodstatněné a navrhuje je zamítnout. K otázce č. 1 poukazuje na to, že paušální částka náhrady hotových výdajů má krýt hotové výdaje vynaložené insolvenčním správcem a nemůže být ušlým ziskem. K otázce č. 2 žalovaný uvádí, že povinnost odvést daň z přidané hodnoty nastává ve spojení s poskytnutím služby; tu žalobce neposkytl a předmětná daň není ziskem. U otázky č. 3 má žalovaný úvahy o přenesení důkazního břemene za spekulativní a neopodstatněné, s tím, že zákon jej nezavazuje vést přehled o tom, v jakých insolvenčních řízeních měl být žalobce ustanoven insolvenčním správcem. Výklad o sekundárním břemenu tvrzení má za extenzivní. U otázky č. 4 má žalovaný za správné závěry soudů o předčasnosti žaloby.

40. Žalovaný směřuje dovolání proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku o věci samé a proti druhému výroku (jímž mu odvolací soud uložil zaplatit žalobci dalších 170.213,88 Kč s příslušenstvím). Přípustnost dovolání vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právních otázek, které v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyly vyřešeny. Konkrétně má jít o tyto otázky:

[1] Lze zrušit „skončené, nevratné“ jednání, tj. úřední postup, jehož účinky již nastaly?

[2] Vzniká nárok na náhradu škody podle zákona č. 82/1998 Sb. v příčinné souvislosti s opatřením předsedy insolvenčního soudu o určení insolvenčního správce, vydaným v rozporu se zákonem?

[3] Je odměna za zpeněžení majetku přiznaná insolvenčnímu správci ustanovenému v insolvenčním řízení, v němž měl být ustanoven insolvenčním správcem žalobce, ve stejné výši ušlým ziskem žalobce, respektive splňuje výše této odměny „definici“ ušlého zisku ve smyslu konstantní judikatury dovolacího soudu?

[4] Je odměna, kterou insolvenční správce nezískal v souvislosti s porušením jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 36 Listiny základních práv a svobod spočívajícího v jeho přeskočení při ustanovení insolvenčního správce do příslušného insolvenčního řízení, ušlým ziskem v celé výši, tedy bez odečtení poměrné části fixních nákladů vynakládaných insolvenčním správcem na jeho činnost?

č. 58

41. Žalovaný namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.) a požaduje, aby je Nejvyšší soud v dotčeném rozsahu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

42. K položeným otázkám argumentuje žalovaný následovně:

K otázce č. 1 („zrušení“ nesprávného úředního postupu) a k otázce č. 2 (k povaze nároku podle zákona č. 82/1998 Sb.)

43. Žalovaný nesouhlasí se závěrem, podle kterého je opatření předsedy insolvenčního soudu o ustanovení insolvenčního správce nesprávným úředním postupem, namítá, že to, že Ústavní soud (v důvodech nálezu sp. zn. [IV. ÚS 3141/15](#)) konstatoval, že (nezákonně vydané) opatření není rozhodnutím, samo o sobě nekvalifikuje opatření jako nesprávný úřední postup. Dovojuje, že úřední postup je procesem spočívajícím v činnosti nebo nečinnosti, jenž proto nelze nijak zrušit; lze pouze konstatovat jeho nezákonnost, případně zakázat jeho další pokračování. Jestliže Ústavní soud opatření zrušil, pak je nemohl kvalifikovat jako úřední postup. Jelikož nejde ani o rozhodnutí, jde o „jiný akt“ vykazující znaky rozhodnutí. Povahu nesprávného úředního postupu opatření pak nelze dovozovat ani z [R 47/2018](#), když v jeho důvodech sice Nejvyšší soud uvedl, že opatření je nesprávným úředním postupem, učinil tak ale pouze formou *obiter dicta*; předmětná otázka tak nebyla dovolacím soudem dosud vyřešena.

K otázce č. 3 (k určení ušlého zisku u odměny insolvenčního správce ze zpeněžení majetku)

44. U této otázky se žalovaný ztotožňuje s názorem insolvenčního soudu, že postup insolvenčního správce se může v každém insolvenčním řízení lišit (např. insolvenční správci mohou přistoupit ke zpeněžení majetku různou formou nebo není jisté, že by do majetkové podstaty zahrnuli totožný majetek). Vzhledem k tomu, že výše škody (ušlého zisku) musí být postavena najisto, nelze mít za to, že je totožná s odměnou za zpeněžení majetku přiznanou insolvenčnímu správci ustanovenému namísto žalobce.

K otázce č. 4 (k určení ušlého zisku u odměny insolvenčního správce)

45. Potud žalovaný namítá, že odměna insolvenčního správce nemůže být ušlým ziskem v celé výši. Ve smyslu konstantní judikatury se ušlým ziskem rozumí újma spočívající v tom, že u poškozeného nedojde v důsledku škodné události k rozmnožení majetkových hodnot, ač se to dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí. K tomu, aby insolvenčnímu správci vznikl nárok na odměnu, je třeba vedle hotových výdajů zapotřebí vynaložit řadu dalších nákladů, jako jsou mzdy zaměstnancům, nájemné a náklady spojené s údržbou prostor, v nichž vykonává svou činnost, platby za energie, telefon či internet. Tyto (fixní) náklady hradí insolvenční správce bez ohledu na to, zda byl v insolvenčním řízení ustanoven. Prostředky na ně získává z odměny; odměnu (ušlý zisk) je proto třeba snížit právě o náklady za činnost vykonanou na její dosažení.

č. 58

III.

Přípustnost dovolání

46. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. bod 2., článek II, část první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony).

47. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaných dovolání.

48. Dovolání nesměřují proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda jsou přípustná podle § 237 o. s. ř.

49. Žalobce výslovně podal dovolání i proti třetímu výroku napadeného rozhodnutí (o nákladech řízení před soudy obou stupňů). V tomto rozsahu však přípustnost dovolání vylučuje ustanovení § 238 odst. 1 písm. h/ o. s. ř. Nejvyšší soud proto potud odmítl dovolání bez dalšího podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné.

50. Ve zbývajícím rozsahu (v němž pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.) shledává Nejvyšší soud žalobcovo dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., když v posouzení žalobcem předestřených právních otázek jde o věc dovolacím soudem neřešenou.

51. U dovolání žalovaného nemá Nejvyšší soud důvod připustit dovolání pro zodpovězení otázek č. 1 a 2 (týkajících se povahy opatření). Na tyto otázky totiž Nejvyšší soud již odpověděl (po vydání napadeného rozhodnutí) v rozsudku ze dne 31. 5. 2021, sp. zn. [29 Cdo 141/2021](#). V něm Nejvyšší soud uzavřel, že nemá žádných pochyb o tom, že opatření, kterým předseda insolvenčního soudu určuje osobu insolvenčního správce v rozporu s § 25 odst. 2 až 5 insolvenčního zákona, je podle § 5 písm. b/ zákona č. 82/1998 Sb. nesprávným úředním postupem, za něž může (v případě splnění dalších podmínek) odpovídat stát. Tamtéž dodal, že způsob ustanovování insolvenčních správců podle insolvenčního zákona se zpravidla (s výjimkou uvedenou v § 25 odst. 1 insolvenčního zákona) děje dvoufázově, kdy předseda soudu určí opatřením osobu ze seznamu insolvenčních správců postupem podle § 25 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona (či v zákonem stanovených případech postupem podle § 25 odst. 5

insolvenčního zákona) a insolvenční soud následně dle tohoto opatření ustanoví osobu insolvenčního správce usnesením. Ustanovení § 25 odst. 2 až 5 insolvenčního zákona upravuje pravidla pro počínání předsedy insolvenčního soudu, tedy postup, kterým má předseda soudu jako představitel státní správy soudu vykonat podpůrnou činnost ve vztahu k jednotlivým insolvenčním řízením. Taková opatření nejsou rozhodnutím (viz i § 4 odst. 3 vyhlášky) a zásadně představují pouze administrativní úkon předsedy insolvenčního soudu, jenž ze seznamu insolvenčních správců určí dalšího v pořadí zapsaného insolvenčního správce. Na uvedeném nic nemění ani (v zákonem stanovených případech) ojediněle přijímané opatření podle § 25 odst. 5 insolvenčního zákona, jež je výjimkou z obecného postupu určování insolvenčních správců; takové opatření též není rozhodnutím.

52. Ve zbývajícím rozsahu (tedy pro účely zodpovězení otázek č. 3 a 4) shledává Nejvyšší soud dovolání žalovaného rovněž přípustným, když potud jde o otázky dovolacím soudem neřešené.

č. 58

IV.

Důvodnost dovolání

53. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláními – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolateli, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

54. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

55. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází.

56. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 82/1998 Sb., zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, zákona o dani z přidané hodnoty, insolvenčního zákona, vyhlášky o odměně a občanského soudního řádu:

§ 2 (zákona č. 82/1998 Sb.)

Odpovědnosti za škodu podle tohoto zákona se nelze zprostit.

§ 13 (zákona č. 82/1998 Sb.)

(1) Stát odpovídá za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem. Nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě. Nestanoví-li zákon pro provedení úkonu nebo vydání rozhodnutí žádnou lhůtu, považuje se za nesprávný úřední postup rovněž porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v přiměřené lhůtě.

(2) Právo na náhradu škody má ten, jemuž byla nesprávným úředním postupem způsobena škoda.

§ 2952 (o. z.)

Hradí se skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Záleží-li skutečná škoda ve vzniku dluhu, má poškozený právo, aby ho škůdce dluhu zprostil nebo mu poskytl náhradu.

§ 2 (zákona o dani z přidané hodnoty)
Předmět daně

(1) Předmětem daně je

a/ dodání zboží za úplatu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, s místem plnění v tuzemsku,

b/ poskytnutí služby za úplatu osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, s místem plnění v tuzemsku,

c/ pořízení

1. zboží z jiného členského státu za úplatu s místem plnění v tuzemsku osobou povinnou k dani, která jedná jako taková, nebo právnickou osobou nepovinnou k dani,

2. nového dopravního prostředku z jiného členského státu za úplatu osobou nepovinnou k dani,

d/ dovoz zboží s místem plnění v tuzemsku.

(2) Zdanitelné plnění je plnění, které

a/ je předmětem daně a

b/ není osvobozené od daně.

§ 25 (insolvenčního zákona)

(...)

(5) Nelze-li ustanovit osobu insolvenčního správce postupem podle odstavce 2 nebo je-li to nezbytné se zřetelem k dosavadnímu stavu insolvenčního řízení, k osobě dlužníka a k jeho majetkovým poměrům, jakož i k odborné způsobilosti insolvenčního správce, jeho dosavadní činnosti a k jeho zatížení, může předseda insolvenčního soudu určit insolvenčního správce mimo stanovené pořadí; takový postup vždy odůvodní.

(...)

§ 38 (insolvenčního zákona)

(1) Insolvenční správce má právo na odměnu a náhradu hotových výdajů. V případě konkursu se výše odměny určí z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek a z výtěžku zpeněžení určeného k rozdělení mezi věřitele. V případě oddlužení činí výše odměny z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek 25 % výše stanovené prováděcím právním předpisem pro odměnu z počtu přezkoumaných přihlášených pohledávek v konkursu. Je-li insolvenční správce plátcem daně z přidané hodnoty, náleží mu k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani, kterou je insolvenční správce povinen z odměny a z náhrady hotových výdajů odvést podle zvláštního právního předpisu.

(2) Odměna a náhrada hotových výdajů insolvenčního správce se uspokojují z majetkové podstaty, a pokud k tomu nestačí, ze zálohy na náklady insolvenčního řízení; není-li jejich uspokojení z těchto zdrojů možné, hradí je stát, nejvýše však 50.000 Kč na odměně insolvenčního správce a 50.000 Kč na náhradě hotových výdajů insolvenčního správce.

(3) Vyúčtování odměny a hotových výdajů provede insolvenční správce v konečné zprávě, a není-li jí, ve zprávě o své činnosti. Insolvenční soud může podle okolností případu po projednání s věřitelským výborem odměnu insolvenčního správce přiměřeně zvýšit nebo snížit. Důvodem ke snížení odměny je zejména skutečnost, že insolvenční správce porušil některou ze svých povinností nebo že nenavrhl provedení částečného rozvrhu, ačkoliv to stav zpeněžení majetkové podstaty umožňoval.

(4) Insolvenční soud může v průběhu insolvenčního řízení rozhodnout o vyplacení zálohy odměny a hotových výdajů insolvenčnímu správci, a to i opětovně.

(...)

(6) Je-li způsobem řešení úpadku oddlužení plněním splátkového kalendáře, insolvenční správce uloží z měsíčních splátek částku odpovídající jeho odměně a náhradě hotových výdajů za dobu 6 měsíců jako zálohu na úhradu své odměny a náhrady hotových výdajů na zvláštní účet u banky nebo spořitelního a úvěrního družstva zřízený za účelem ukládání těchto záloh.

(7) Způsob určení odměny, některých hotových výdajů insolvenčního správce a způsob jejich úhrady státem stanoví prováděcí právní předpis.

§ 136 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) V rozhodnutí o úpadku rozhodne insolvenční soud také o žádosti dlužníka o prodloužení lhůty k předložení reorganizačního plánu (§ 316 odst. 5 a 6). V rozhodnutí o úpadku, s nímž je spojeno rozhodnutí o povolení oddlužení,

uloží insolvenční soud dále dlužníku, aby platil zálohy na odměnu a hotové výdaje insolvenčního správce.

(...)

§ 309 (insolvenčního zákona)

(...)

(4) Právní mocí rozhodnutí, kterým se konkurs ruší, insolvenční řízení končí.

§ 413 (insolvenčního zákona)

Splnění oddlužení vezme insolvenční soud na vědomí rozhodnutím, proti němuž není odvolání přípustné; právní mocí tohoto rozhodnutí insolvenční řízení končí. Současně insolvenční soud rozhodne o odměně insolvenčního správce a jeho nákladech a zproští insolvenčního správce jeho funkce.

§ 7 (vyhlášky o odměně)

Výše náhrady hotových výdajů insolvenčního správce

(...)

(4) Insolvenčnímu správci náleží v souvislosti s výkonem jeho činnosti při oddlužení plněním splátkového kalendáře náhrada hotových výdajů ve výši 150 Kč a v případě oddlužení povoleného na základě společného návrhu manželů 225 Kč za každý započatý kalendářní měsíc od rozhodnutí o povolení oddlužení do skončení plnění splátkového kalendáře.

(...)

§ 95 (o. s. ř.)

(1) Žalobce (navrhovatel) může za řízení se souhlasem soudu měnit návrh na zahájení řízení. Změněný návrh je třeba ostatním účastníkům doručit do vlastních rukou, pokud nebyli přítomni jednání, při němž ke změně došlo.

(2) Soud nepřipustí změnu návrhu, jestliže by výsledky dosavadního řízení nemohly být podkladem pro řízení o změněném návrhu. V takovém případě pokračuje soud v řízení o původním návrhu po právní moci usnesení.

§ 101 (o. s. ř.)

(1) K tomu, aby bylo dosaženo účelu řízení, jsou účastníci povinni zejména

a/ tvrdit všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti; neobsahuje-li všechna potřebná tvrzení žaloba (návrh na zahájení řízení) nebo písemné vyjádření k ní, uvedou je v průběhu řízení,

(...)

§ 154 (o. s. ř.)

(1) Pro rozsudek je rozhodující stav v době jeho vyhlášení.

(...)

§ 205a (o. s. ř.)

Skutečnosti nebo důkazy, které nebyly uplatněny před soudem prvního stupně, jsou u odvolání proti rozsudku nebo usnesení ve věci samé odvolacím důvodem jen tehdy, jestliže

(...)

f/ nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně.

§ 211 (o. s. ř.)

Pro řízení u odvolacího soudu platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně, pokud není stanoveno něco jiného.

§ 213 (o. s. ř.)

(1) Odvolací soud není vázán skutkovým stavem, jak jej zjistil soud prvního stupně.

(...)

(4) Odvolací soud doplní dokazování o účastníky navržené důkazy, které dosud nebyly provedeny, ukazuje-li se to potřebné ke zjištění skutkového stavu věci; to neplatí jen tehdy, má-li být provedeno rozsáhlé doplnění dokazování, a jestliže ke skutečnosti, jež jimi má být prokázána, dosud nebylo provedeno žádné nebo zcela nedostatečné dokazování.

(5) Při zjišťování skutkového stavu odvolací soud nepřihlíží ke skutečnostem nebo důkazům, které byly účastníky řízení uplatněny v rozporu s § 205a nebo § 211a.

§ 216 (o. s. ř.)

(...)

(2) V odvolacím řízení nelze uplatnit nový nárok.

(...)

§ 219a (o. s. ř.)

(...)

(2) Odvolací soud rozsudek nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, zruší také tehdy, jestliže ke zjištění skutkového stavu věci je třeba provést další účastníky navržené důkazy, které nemohou být provedeny v odvolacím řízení (§ 213 odst. 3 a 4); ustanovení § 213 odst. 5 tím nesmí být dotčeno.

57. Ve výše citované podobě, pro věc rozhodné, platí ustanovení zákona č. 82/1998 Sb. a zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, beze změn od 5. 5. 2014 (počátek období vymezeného žalobou). Ustanovení § 2 zákona o dani z přidané hodnoty v citované podobě (pro věc opět rozhodné) platilo v době vydání napadeného rozhodnutí a později nedoznalo změn. Citovaná ustanovení občanského soudního řádu platí v uvedené podobě beze změny od zahájení sporu.

58. S přihlédnutím k článku II (Přechodné ustanovení) části první zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a k tomu, že v předmětných insolvenčních řízeních vydal insolvenční soud rozhodnutí o úpadku před 1. 6. 2019, se v nich postupuje podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019. Ustanovení insolvenčního zákona a vyhlášky o odměně jsou proto citována právě ve znění účinném do 31. 5. 2019 (pro věc rozhodném).

59. Lze doplnit, že s přihlédnutím k článku II vyhlášky č. 133/2019 Sb., kterou se (s účinností od 1. 6. 2019) mění vyhláška č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce, o náhradách jeho hotových výdajů, o odměně členů a náhradníků věřitelského výboru a o náhradách jejich nutných výdajů, ve znění pozdějších předpisů, není pro insolvenční řízení projednávaná podle insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 5. 2019 beze zbytku vyloučena ani aplikace vyhlášky o odměně ve znění účinném od 1. 6. 2019. Ustanovení § 7 odst. 4 vyhlášky o odměně však bylo s účinností od uvedeného data doplněno jen tak, že za slova „plněním splátkového kalendáře“ byla vložena slova „se zpeněžením majetkové podstaty“; toto doplnění pro další úvahy Nejvyššího soudu význam nemá.

60. Nejvyšší soud k problematice otevřené dovoláními úvodem podotýká (shrnuje), že:

61. Odpovědnost státu za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem je objektivní odpovědností, které se stát nemůže zprostit (§ 2 zákona č. 82/1998 Sb.), jestliže jsou kumulativně splněny tři předpoklady: 1/ nesprávný úřední postup, 2/ vznik škody a 3/ příčinná souvislost mezi vznikem škody a porušením zákonné povinnosti [srov. shodně např. důvody rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne

12. 9. 2012, sp. zn. [31 Cdo 1791/2011](#), uveřejněného pod číslem 7/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 7/2013“)].

62. Nesprávným úředním postupem se rozumí porušení pravidel pro počínání státního orgánu při jeho činnosti a zpravidla jde o postup, který s rozhodovací činností nesouvisí. Podle konkrétních okolností může jít o jakoukoliv činnost spojenou s výkonem pravomocí státního orgánu, dojde-li při ní nebo v jejím důsledku k porušení pravidel předepsaných právními normami pro počínání státního orgánu nebo k porušení pořádku určeného povahou a funkcí postupu. O „úřední“ postup jde tehdy, jestliže tak postupují osoby, které plní úkoly státního orgánu, a pokud tento postup slouží výkonu státní moci (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2019, sp. zn. [30 Cdo 5134/2017](#), uveřejněný pod číslem 10/2020 Sb. rozh. obč.).

63. Vzhledem k tomu, že zákon č. 82/1998 Sb. blíže nedefinuje pojem škody ani neupravuje rozsah její náhrady, vychází se pro účely jejího určení ve smyslu ustanovení § 26 zákona č. 82/1998 Sb. z ustanovení § 2952 o. z., podle něž se hradí skutečná škoda a to, co poškozenému ušlo (ušlý zisk). Srov. obdobně, pro poměry úpravy obsažené v § 442 odst. 1 obč. zák., např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2010, sp. zn. [25 Cdo 2008/2008](#), uveřejněný pod číslem 49/2011 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 49/2011“), a ve vazbě na ustanovení § 2952 o. z. pak též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2021, sp. zn. [30 Cdo 2678/2020](#), který byl na jednání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu, jež se konalo 14. 9. 2022, schválen k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

64. Škodou se rozumí újma, která nastala (projevuje se) v majetkové sféře poškozeného (spočívá ve zmenšení jeho majetkového stavu) a je objektivně vyjádřitelná všeobecným ekvivalentem, tj. penězi, takže je napravitelná poskytnutím majetkového plnění, především penězi. Ušlý zisk je pak v podstatě ušlým majetkovým prospěchem a spočívá v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku poškozeného, které bylo možno (kdyby nebylo škodné události) důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí (srov. např. již stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 18. 11. 1970, sp. zn. [Cpi 87/70](#), uveřejněné pod číslem 55/1971 Sb. rozh. obč., nebo důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 3. 2018, sen. zn. [29 ICdo 17/2016](#), uveřejněného pod číslem 56/2019 Sb. rozh. obč.). Charakter ušlého zisku má i majetková újma představovaná ztrátou majetkového přínosu, který poškozený mohl očekávat při obvyklém sledu událostí, nebýt nesprávného úředního postupu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. [25 Cdo 2601/2010](#), uveřejněný pod číslem 48/2011 Sb. rozh. obč.).

65. Náhrada (ušlého zisku) se určuje jako rozdíl mezi předpokládaným příjmem (jenž by poškozený získal, nebýt nesprávného úředního postupu) a náklady, které bylo třeba na jeho dosažení vynaložit; srov. obdobně např. již rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2004, sp. zn. [25 Cdo 540/2003](#), uveřejněný pod číslem 6/2006 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. [25 Cdo 1233/2006](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura, číslo 1, ročníku 2009, pod číslem 4, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2022, sp. zn. [30 Cdo 2358/2021](#). Poškozený je povinen vznik škody na své straně prokázat a v řízení o nároku na náhradu škody tak na žalobci leží důkazní

břemeno o tom, že škoda vznikla. Aby byl splněn tento zákonný předpoklad, musí škoda existovat nejpozději v době, kdy soud o uplatněném nároku rozhoduje.

66. Otázka existence příčinné souvislosti je pak otázkou skutkovou, neboť v řízení se zjišťuje, zda škodná událost (zde nesprávný úřední postup) a vzniklá škoda na straně poškozeného jsou ve vzájemném poměru příčiny a následku. Příčinná souvislost se nepředpokládá, nýbrž musí být (rovněž) prokázána; právní posouzení příčinné souvislosti spočívá v určení, mezi jakými skutkovými okolnostmi má být její existence zjišťována (srov. shodně např. opět [R 49/2011](#)). Pro posouzení, zda stát odpovídá za tvrzenou škodu, je podstatné, zda škoda vznikla v příčinné souvislosti s nesprávným úředním postupem. O vztah příčinné souvislosti (tzv. kauzální nexus) by šlo, jen kdyby tvrzená škoda vznikla následkem onoho nesprávného úředního postupu (teorie tzv. adekvátní příčinné souvislosti). Srov. dále např. též nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 11. 2007, sp. zn. [I. ÚS 312/05](#), uveřejněný pod číslem 177/2007 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a v něm označené odkazy na literaturu k teorii adekvátní příčinné souvislosti, jakož i [R 7/2013](#), nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. [31 Cdo 2376/2021](#). Jestliže škoda nevznikla coby následek nesprávného úředního postupu (byla-li rozhodující příčinou vzniku škody jiná skutečnost), odpovědnost za škodu nenastává; příčinou vzniku škody může být jen ta okolnost, která škodu způsobila a bez níž by škodlivý následek nenastal (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1482/2013](#), uveřejněný pod číslem 45/2016 Sb. rozh. obč.).

67. Splnění těchto předpokladů musí být v soudním řízení bezpečně prokázáno a nepostačuje pouhý pravděpodobnostní závěr o splnění některého z nich. Důkazní břemeno v tomto směru leží na poškozeném (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. [29 Cdo 3213/2009](#), uveřejněný pod číslem 26/2012 Sb. rozh. obč.).

68. Ve výše ustaveném právním a judikatorním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

K otázce č. 1 žalobcova dovolání (paušální částka náhrady hotových výdajů jako ušlý zisk)

69. Tato otázka se pojí s určováním výše škody (ušlého zisku) a váže se především k té části předmětu sporu, ve které žalobce uspěl (skupina č. 1), leč soudy mu nepřiznaly (u 8 insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 2) paušální hotové výdaje požadované s odkazem na § 7 odst. 4 vyhlášky o odměně (dle tabulky č. 2 v celkové výši 50.925 Kč, snížené o „potenciální náklady“ ve výši 12.000 Kč, celkem tedy 38.925 Kč). Žalobce zdůrazňuje, že potud jde o paušální částku nezávislou na skutečných hotových výdajích. Tím se ovšem nemění povaha tohoto nároku, jenž má sloužit (jak patrně z dikce uvedeného ustanovení) jen ke krytí „hotových výdajů“ insolvenčního správce (je paušální náhradou za ně). Jde-li o částku, jež má pokrýt (bez ohledu na skutečné hotové výdaje insolvenčního správce) „hotové výdaje“ insolvenčního správce, pak nejde o položku, jejímž prostřednictvím by měl být generován „zisk“, bez zřetele k tomu, zda skutečné měsíční hotové výdaje insolvenčního správce jsou (nebo by mohly být) v daném insolvenčním řízení nižší (než paušál). Zákon nepředpokládá, že by při stanoveném paušálu (příjmu určenému k úhradě hotových výdajů) měl být prokazován (určován) jinou výší stanovený výdaj (skutečná částka vynaložená insolvenčním správcem na jeho hotových výdajích). I kdyby soud pro účely výpočtu ušlého zisku zahrnul paušální částku uvedenou v § 7 odst. 4 vyhlášky o odměně do celkového ušlého

příjmu poškozeného (srov. odstavec 65. shora), odpočet očekávaných hotových výdajů insolvenčního správce by musel být stejný (nikoli nižší, jak prosazuje žalobce). Soudy proto nepochybily, jestliže žalobu v dotčeném rozsahu zamítly (dovolání žalobce potud není důvodné).

70. Z týchž příčin nemůže obstát požadavek na úhradu částky odpovídající paušálním hotovým výdajům u insolvenčních řízení uvedených ve skupině č. 2 (tabulka č. 4, částka 35.550 Kč, snížená o „potenciální náklady“ ve výši 9.000 Kč, celkem tedy 26.550 Kč).

K otázce č. 2 žalobcova dovolání (částka odpovídající dani z přidané hodnoty jako součást ušlého zisku)

71. Také tato otázka se pojí s určováním výše škody (ušlého zisku) a váže se (opět) především k té části předmětu sporu, ve které žalobce uspěl (skupina č. 1), leč soudy mu nepřiznaly (jako plátcí daně z přidané hodnoty) částku odpovídající 21% dani z přidané hodnoty (podle tabulky č. 1 šlo o částku 50.210,45 Kč a podle tabulky č. 2 o částku 99.910,41 Kč, celkem tedy o částku 150.120,86 Kč).

72. S žalobcem lze souhlasit jen v tom, že kdyby byl v předmětných insolvenčních řízeních ustanoven insolvenčním správcem (nebýt nesprávného úředního postupu), náležela by mu (jako plátcí daně z přidané hodnoty) k odměně a k náhradě hotových výdajů částka odpovídající této dani (srov. § 38 odst. 1 poslední větu insolvenčního zákona), jelikož výplata těchto částek by byla předmětem daně z přidané hodnoty ve smyslu § 2 odst. 1 písm. b/ zákona o dani z přidané hodnoty, a tedy zdanitelným plněním ve smyslu § 2 odst. 2 zákona o dani z přidané hodnoty (jak ve znění účinném na počátku období vymezeného žalobou, tak ve znění účinném v době vydání napadeného rozhodnutí). Částka odpovídající dani z přidané hodnoty se insolvenčnímu správci, který je plátcem daně z přidané hodnoty, přiznává k odměně a k náhradě hotových výdajů právě proto, aby na tom z hlediska svého příjmu nebyl hůře, než insolvenční správce, který plátcem této daně není (aby jeho příjem byl v konečném výsledku stejný, jako příjem insolvenčního správce, který není plátcem daně z přidané hodnoty). Jde tedy opět o položku, jež se objevuje na obou stranách rovnice pro účely výpočtu ušlého zisku (srov. odstavec 65. shora). Povinnost odvádět daň z přidané hodnoty u insolvenčních řízení, z nichž mu ušel zisk, žalobce neměl (právě proto, že byl opomenut, neobdržel na odměně a paušální částce náhrady hotových výdajů ničeho). Důvod požadovat, aby k částce, jež se mu přiznává jako náhrada ušlého zisku, byla připočtena částka odpovídající dani z přidané hodnoty, by žalobce (poškozený), který je plátcem daně z přidané hodnoty, měl jen tehdy, kdyby soudem přiznané plnění této dani podléhalo. Tak tomu ale není (jak správně rozpoznaly oba soudy). Náhrada škody není předmětem daně podle § 2 odst. 1 zákona o dani z přidané hodnoty, a tedy ani zdanitelným plněním ve smyslu ustanovení § 2 odst. 2 zákona o dani z přidané hodnoty. Dovolání žalobce tak není důvodné ani v této části.

73. Z týchž příčin nemůže obstát požadavek na úhradu částky odpovídající dani z přidané hodnoty u insolvenčních řízení uvedených ve skupině č. 2 (tabulka č. 3, částka 154.082,02 Kč, tabulka č. 4, částka 105.301,68 Kč).

K otázce č. 3 žalobcova dovolání (důkazní břemeno)

74. Tato otázka se týká úsudku soudů o nedostatku příčinné souvislosti v souvislosti s požadavkem na úhradu ušlého zisku za insolvenční řízení, v nichž byl žalobce přeskóčen jako další v pořadí (skupina č. 2). Žalobce v tomto ohledu klade akcent na tzv. vysvětlovací povinnost žalovaného.

75. K „vysvětlovací povinnosti“ účastníka sporného řízení Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že již v rozsudku svého velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. [31 Cdo 619/2011](#), uveřejněném pod číslem 115/2012 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 115/2012“), vysvětlil, že rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům § 101 odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle § 118a odst. 1 o. s. ř. Poučovací povinnost ve smyslu § 118a odst. 3 o. s. ř. se pak uplatňuje tam, kde je namístě učinit závěr, že účastník, jemuž je ku prospěchu prokázání určité (pro věc rozhodné) skutečnosti, nesplnil svou důkazní povinnost, respektive dosud provedenými důkazy neunesl důkazní břemeno o takové skutečnosti, takže nenabídne-li (po poučení dle § 118a odst. 3 o. s. ř.) důkazy způsobilé takovou skutečnost prokázat, budou jej stíhat procesní následky spočívající v neunesení důkazního břemene o takové skutečnosti (srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. [31 Cdo 4616/2010](#), uveřejněný pod číslem 98/2013 Sb. rozh. obč., nebo opět [R 115/2012](#)).

76. K závěrům o povinnosti tvrzení Nejvyšší soud dále v rozsudku sp. zn. [22 Cdo 883/2010](#) dodal, že v některých případech strana zatížená důkazním břemenem objektivně nemá a nemůže mít k dispozici informace o skutečnostech, významných pro rozhodnutí ve sporu, avšak protistrana má tyto informace k dispozici. Jestliže strana zatížená důkazním břemenem přednese alespoň „opěrné body“ skutkového stavu a zvýší tak pravděpodobnost svých skutkových tvrzení, nastupuje vysvětlovací povinnost protistrany; nesplnění této povinnosti bude mít za následek hodnocení důkazu v neprospěch strany, která vysvětlovací povinnost nesplnila. Potud Nejvyšší soud v označeném rozhodnutí odkázal na dílo: Macur, J.: Důkazní břemeno v civilním soudním řízení. Masarykova univerzita v Brně, 1995, str. 121 a násl., jakož i na dílo: Macur, J.: Kompenzace informačního deficitu procesní strany v civilním soudním sporu. Masarykova univerzita v Brně, 2000 (dále jen „Macur“). K závěrům tohoto rozsudku se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v důvodech rozsudku ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1430/2014](#), uveřejněného pod číslem 63/2018 Sb. rozh. obč., rozsudku ze dne 16. 12. 2020, sp. zn. [27 Cdo 1238/2019](#), nebo rozsudku ze dne 31. 3. 2022, sen. zn. [29 ICdo 14/2020](#).

77. Z judikatury Ústavního soudu lze poukázat např. na nález Ústavního soudu ze dne 28. 2. 2008, sp. zn. [I. ÚS 987/07](#), uveřejněný pod číslem 42/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, v němž Ústavní soud uvedl, že procesualistika samozřejmě zásadně uznává, že není povinností procesní strany poskytovat důkazní materiál proti sobě samotné. Tento přístup se však může prosadit pouze v řízení ovládaném zásadou projednací, a nikoliv ještě vždy: průlom do tohoto principu představuje tzv. vysvětlovací povinnost strany nezatížené důkazním břemenem, na jejímž základě procesní strana, nezatížená (subjektivním) břemenem důkazním a břemenem tvrzení, podrobně vysvětluje a objasňuje skutečnosti, o nichž má dostatečné informace, ačkoliv tyto skutečnosti by měl ve vlastním zájmu ve svých skutkových tvrzeních podrobně přednést její odpůrce; ten však potřebnými informacemi nedisponuje a nemá ani reálnou možnost získat je jiným způsobem než na základě substancovaného přednesu druhé procesní strany (srov. Macur str. 96). Vysvětlovací povinnost procesní strany nezatížené důkazním břemenem vychází z ústavního hlediska z principu rovnosti zbraní, který se nutně musí vztahovat i na shromažďování skutkového materiálu v řízení ovládaném zásadou projednací. Shromažďování skutkového materiálu iniciativou procesních stran může plnit svoji funkci jenom za předpokladu, že obě strany mají stejnou možnost přístupu k informacím důležitým pro objasnění rozhodných skutečností. Jestliže jedna z procesních stran nemá reálnou možnost získat potřebné informace a je tedy postižena „informačním deficitem“, je ohroženo nebo porušeno její právo na spravedlivý proces. Z objektivního hlediska je informačním deficitem procesní strany zase ohrožena nebo porušena základní společenská funkce civilního procesu, spočívající v poskytování ochrany skutečným subjektivním hmotným právům, jež vyplývají z pravdivě zjištěného skutkového stavu (srov. Macur str. 61 a násl.).

č. 58

78. Promítnuto do poměrů projednávané věci lze uzavřít, že žalobce nejpozději při jednání obvodního soudu konaném 25. 10. 2018 rámcově přednesl [v návaznosti na tvrzení, jež předtím uplatnil podáním datovaným 1. 8. 2018 (srov. č. I. 112)] „opěrné body“ skutkového stavu způsobem, z něž plyne, že požadavek na úhradu ušlého zisku nepojí výlučně s částkami vzešlými z insolvenčních řízení, v nichž byl přeskočen jako další v pořadí [maje za to, že v rozhodném období byl přeskočen (aniž zná počet) vícekrát (než je počet věcí, které sám identifikoval) jako první v pořadí]; srov. protokol o jednání č. I. 360 až 363. Za této procesní situace nastoupila vysvětlovací povinnost žalovaného. Není-li žalovaný sám schopen postavit najisto, v kolika případech by žalobce v rozhodném období při správném postupu byl ustanoven insolvenčním správcem jako první v pořadí, pak to ovšem bude on, jemuž k tíži půjde v procesní rovině nesplnění povinnosti tvrzení.

79. Právní posouzení této otázky oběma soudy tedy není správné a dovolání je potud (v rozsahu částky 733.723,89 Kč u tabulky č. 3 a částek 177.750 Kč a 288.136,58 Kč u tabulky č. 4, celkem tedy v rozsahu částky 1.199.610,47 Kč) opodstatněné.

80. Z týchž příčin nemohou obstát ty závěry obou soudů u insolvenčních řízení zahrnutých do skupiny č. 4 (tabulky č. 7, 8 a 9), které spočívají na nedostatku příčinné souvislosti (byť primárním důvodem nevyhovění žaloby u skupiny č. 4 byla předčasnost žaloby).

K otázce č. 4 žalobcova dovolání (vznik nároku na náhradu škody)

81. U této otázky žalobce polemizuje s úsudkem, že u neskončených insolvenčních řízení (skupina č. 3 a 4) mu škoda dosud nevznikla, máje jej za nesprávný.

82. Potud ovšem Nejvyšší soud poukazuje na to, že tvrzená škoda v podobě ušlého zisku mohla žalobci nejdříve vzniknout dnem, kdy by mu při pravidelném chodu věcí v oněch insolvenčních řízeních vznikl nárok na odměnu (lhostejno jak strukturovanou). Při oddlužení (lhostejno jakým způsobem provedenému) však ve shodě s ustanoveními § 38 odst. 3 a § 413 insolvenčního zákona vzniká insolvenčnímu správci nárok na odměnu až v souvislosti se skončením insolvenčního řízení; do té doby dostává pouze zálohy na odměnu a hotové výdaje (srov. § 136 odst. 4 insolvenčního zákona). Při řešení úpadku konkursem pak insolvenční soud rozhoduje o odměně zásadně v rozhodnutí o schválení konečné zprávy (§ 304 insolvenčního zákona), tedy ještě před vydáním rozhodnutí, jímž se při tomto způsobu řešení úpadku končí insolvenční řízení (§ 309 odst. 4 insolvenčního zákona).

č. 58

83. Dovolací argumentace tak v uvedeném rozsahu neobstojí. Dovolání je přesto v popsaném rozsahu zčásti opodstatněné. Žalobce v průběhu odvolacího řízení doplnil (podáním datovaným 14. 5. 2020, č. l. 483-490) svá tvrzení o nové skutečnosti (jež měly nastat po vydání rozsudku obvodního soudu). Konkrétně uvedl (poměřováno obsahem jeho podání), že z insolvenčních řízení identifikovaných v tabulkách č. 5 až 9 shora již skončilo dalších 35 insolvenčních řízení, a to:

[1] insolvenční řízení uvedená v tabulce č. 5 pod poř. č. 1 až 12, 18, 19 a 21;

[2] insolvenční řízení uvedená v tabulce č. 6 pod poř. č. 1, 2 a 4;

[3] insolvenční řízení uvedená v tabulce č. 7 pod poř. č. 2;

[4] insolvenční řízení uvedená v tabulce č. 8 pod poř. č. 1 až 12;

[5] insolvenční řízení uvedená v tabulce č. 9 pod poř. č. 1 až 4.

84. K těmto svým tvrzením žalobce tamtéž nabídl listinné důkazy.

85. Odvolací soud (jak patrně i z napadeného rozhodnutí, srov. odstavec 8. odůvodnění), při odvolacím jednání reagoval na uvedené podání tak, že nepřipustil „změnu žaloby“, máje sice za to, že šlo o skutečnosti nastalé po vyhlášení rozsudku obvodního soudu, že však výsledky řízení před obvodním soudem nemohou být podkladem pro rozhodnutí o změněném návrhu a podání je neurčité a nepřehledné.

86. S názorem odvolacího soudu na kvalitu onoho podání lze souhlasit jen potud, že žalobce v něm (v průběhu řízení nikoli poprvé) opustil strukturu vyčíslení škody [v daném případě strukturu vyčíslení škody uplatněnou před rozhodnutím obvodního soudu v podání z 29. 4. 2019 (č. l. 417-418)]; o neurčité podání však nejde.

87. O změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.) jde tehdy, domáhá-li se žalobce něčeho jiného než v původní žalobě, nebo požaduje-li na základě stejného skutkového základu více, než požadoval

v původní žalobě, jakož i v případě, že žalobce sice i nadále požaduje stejné plnění (stejně kvality a stejného rozsahu), ale na základě jiného skutkového stavu (skutkového základu věci), než jak ho vylíčil v původní žalobě [v judikatuře srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2001, sp. zn. [21 Cdo 2502/2000](#), uveřejněný pod číslem 21/2003 Sb. rozh. obč., a v literatuře např. Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 622]. Poměřováno těmito závěry doplněním tvrzení, z nichž žalobce usuzoval pro označená insolvenční řízení na vznik škody, o údaj, že některá z těchto řízení již skončila (což bylo možné očekávat), ke změně žaloby nedošlo.

88. V návaznosti na tvrzení o skončení některých insolvenčních řízení žalobce v podání ze 14. 5. 2020 pro některá z nově skončených insolvenčních řízení změnil i vyčíslení výše tvrzené škody (ušlého zisku). To se ale týkalo pouze:

[1] insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 5 pod poř. č. 9, 10, 18, 19 a 21;

[2] insolvenčního řízení uvedeného v tabulce č. 6 pod poř. č. 4;

[3] insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 8 pod poř. č. 3 a 4.

89. U insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 5 šlo o následující změny výše uplatněného ušlého zisku:

[1] insolvenční řízení poř. č. 9 (KSOL 10 INS 24464/2014) snížení z částky 69.285 Kč na částku 68.196 Kč (-1.089 Kč),

[2] insolvenční řízení poř. č. 10 (KSOL 16 INS 26742/2014) snížení z částky 69.285 Kč na částku 62.751 Kč (-6.534 Kč),

[3] insolvenční řízení poř. č. 18 (KSOS 33 INS 11863/2015) snížení z částky 68.196 Kč na částku 61.662 Kč (-6.534 Kč),

[4] insolvenční řízení poř. č. 19 (KSOL 16 INS 4854/2015) snížení z částky 68.196 Kč na částku 54.039 Kč (-14.157 Kč),

[5] insolvenční řízení poř. č. 21 (KSOL 10 INS 14474/2015) snížení z částky 68.196 Kč na částku 61.662 Kč (-6.534 Kč).

90. U insolvenčního řízení uvedeného v tabulce č. 6 pod poř. č. 4 (KSOS 40 INS 28068/2014) šlo o změnu výše uplatněného ušlého zisku zvýšením z částky 103.044 Kč na částku 119.451 Kč (+16.407 Kč).

91. U insolvenčních řízení uvedených v tabulce č. 8 šlo o následující změny výše uplatněného ušlého zisku:

[1] insolvenční řízení poř. č. 3 (KSOS 40 INS 35825/2013) snížení z částky 73.641 Kč na částku 71.463 Kč (-2.178 Kč),

[2] insolvenční řízení poř. č. 4 (KSOS 14 INS 13451/2014) snížení z částky 70.374 Kč na částku 67.107 Kč (-3.267 Kč).

92. Z osmi insolvenčních řízení, v nichž došlo ke změnám výše uplatněného ušlého zisku, došlo v sedmi z nich v souhrnu k celkovému snížení o částku 40.293 Kč a v jednom ke zvýšení o částku 16.407 Kč, takže žalobce požadoval v odvolacím řízení částku o 23.886 Kč nižší, než byla částka, kterou uplatnil v řízení před obvodním soudem. Částečné zpětvzetí žaloby (§ 96 o. s. ř.) není rovněž změnou žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř. (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2002, sp. zn. [29 Odo 247/2001](#), uveřejněné pod číslem 39/2003 Sb. rozh. obč.). Lze doplnit, že ustanovení § 216 odst. 2 o. s. ř. by nebránilo projednání takto upraveného žalobního nároku ani tehdy, kdyby nárok spojený s insolvenčním řízením, v němž došlo ke zvýšení ušlého zisku o částku 16.407 Kč, byl posuzován jako samostatný skutek.

č. 58

93. Nejde-li o změnu žaloby (§ 95 o. s. ř.), pak okolnost, že odvolatel uplatnil v průběhu odvolacího řízení nové skutečnosti nebo důkazy, které nastaly (vznikly) po vyhlášení (vydání) rozhodnutí soudu prvního stupně (§ 205a písm. f/ o. s. ř.), může být za podmínek uvedených v § 213 odst. 4 části věty za středníkem o. s. ř. důvodem pro zrušení odvoláním napadeného rozhodnutí nebo jeho části (§ 219a odst. 2 o. s. ř.); je však vyloučeno, aby k těmto skutečnostem nebo důkazům odvolací soud při projednání odvolání nepřihlédl jen pro jejich rozsah. Odvolací soud, který se tímto pravidlem neřídil (k podání žalobce ze 14. 5. 2020 nepřihlédl a nezabýval se ani k němu připojenými listinnými důkazy), v rozsahu oněch nově skončených insolvenčních řízení zatížil odvolací řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a ke které Nejvyšší soud přihlíží u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Srov. i stanovisko pléna Ústavního soudu ze dne 15. 11. 2016, sp. zn. [Pl. ÚS-st. 43/16](#), uveřejněné ve svazku 83, ročníku 2016, Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, str. 933.

94. Z tabulky č. 5 se předmětná vada týká 15 insolvenčních řízení, za něž bylo (před úpravami provedenými podáním žalobce ze 14. 5. 2020) požadováno v souhrnu celkem 1.145.038,64 Kč.

95. Z tabulky č. 6 se předmětná vada týká 3 insolvenčních řízení, za něž bylo (před úpravami provedenými podáním žalobce ze 14. 5. 2020) požadováno v souhrnu celkem 309.132 Kč.

96. Z tabulky č. 7 se předmětná vada týká 1 insolvenčního řízení, za které bylo požadováno 745.904,62 Kč.

97. Z tabulky č. 8 se předmětná vada týká 12 insolvenčních řízení, za něž bylo (před úpravami provedenými podáním žalobce ze 14. 5. 2020) požadováno v souhrnu celkem 833.598 Kč.

98. Z tabulky č. 9 se předmětná vada týká 4 insolvenčních řízení, za něž bylo požadováno v souhrnu celkem 417.076,50 Kč.

99. Celkový souhrn částek odpovídajících oněm (celkem 35) nově skončeným insolvenčním řízením činí 3.450.749,76 Kč. V tomto rozsahu je důvod napadené rozhodnutí zrušit.

100. Neskončeno i podle žalobcovy specifikace ze 14. 5. 2020 zůstalo ke dni vydání napadeného rozhodnutí:

[1] Z tabulky č. 5 celkem 10 insolvenčních řízení (poř. č. 13 až 17, 20 a 22 až 25), za něž bylo požadováno v souhrnu celkem 792.565,20 Kč.

[2] Z tabulky č. 6 celkem 4 insolvenční řízení (poř. č. 3 a 5 až 7), za něž bylo požadováno v souhrnu celkem 525.046,60 Kč.

[3] Z tabulky č. 7 jen 1 insolvenční řízení (poř. č. 1), za něž bylo požadováno celkem 272.610,29 Kč.

[4] Z tabulky č. 8 celkem 4 insolvenční řízení (poř. č. 13 až 16), za něž bylo požadováno v souhrnu celkem 277.140 Kč.

[5] Z tabulky č. 9 jen 1 insolvenční řízení (poř. č. 5), za něž bylo požadováno celkem 106.311 Kč.

101. Celkový souhrn částek odpovídajících oněm (celkem 20) neskončeným insolvenčním řízením činí 1.973.673,09 Kč. V tomto rozsahu byl důvod zamítnout žalobu pro předčasnost (pro tentokrát).

K otázce č. 3 dovolání žalovaného (k určení ušlého zisku u odměny insolvenčního správce ze zpeněžení majetku)

102. U této otázky žalovaný brojí proti určení (části) ušlého zisku v závislosti na výsledcích zpeněžení v konkrétním insolvenčním řízení, maje za to, že pravdu měl insolvenční soud, jestliže tuto část nároku (odpovídající částce 170.213,88 Kč s příslušenstvím, o kterou rozšířil vyhovující výrok odvolací soud) žalobci nepřiznal. V tomto rozsahu však dovolání důvodné není. S přihlédnutím k tomu, co bylo řečeno o povaze ušlého zisku v odstavcích 64. a 65. shora, Nejvyšší soud uvádí, že pro posouzení nároku nesprávně opomenutého insolvenčního správce na ušlý zisk za odměnu ze zpeněžení je rozhodující, zda podle pravidelného běhu věcí bylo možné (při řádném průběhu daného insolvenčního řízení) takové zpeněžení (a odměnu z něj) očekávat. V řízení pak nevyšlo najevo nic, z čeho by bylo možné usuzovat, že insolvenční řízení, z nichž byla tato odměna odvozována (ta, jež jsou identifikována v tabulce č. 2 shora pod poř. č. 1, 5 a 7) svým průběhem z „pravidelného běhu věcí“ vybočovala (takovou námitku neuplatnil ani žalovaný).

K otázce č. 4 dovolání žalovaného (k určení ušlého zisku u odměny insolvenčního správce)

103. Potud žalovaný namítá, že odměna insolvenčního správce nemůže být ušlým ziskem v celé své výši; odměnu je třeba snížit o náklady za činnost vykonanou na její dosažení. V dotčeném směru Nejvyšší soud připomíná, že náhrada (ušlého zisku) se určuje jako rozdíl mezi předpokládaným příjmem (jenž by poškozený získal, nebýt nesprávného úředního postupu) a náklady, které bylo třeba na jeho dosažení vynaložit (srov. odstavec 65. shora). Přitom je zjevné, že náklady potřebnými na dosažení odměny insolvenčního správce nejsou jen hotové výdaje kryté paušální částkou (o nichž bylo pojednáno výše při odpovědích na dovolací otázky žalobce), nýbrž i výdaje, o nichž se předpokládá, že si je bude insolvenční

správce hradit z odměny. Srov. k tomu *mutatis mutandis* (v poměrech výkladu zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění účinném do 31. 12. 2007) např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2022, sp. zn. [29 Cdo 1368/2020](#), jež mezi náklady (výdaje), které si má správce (v poměrech této věci insolvenční správce) hradit ze své odměny řadí i nájemné nebo podnájemné, jež platí za pronájem nebo podnájem nebytových prostor, v nichž má sídlo [s vědomím toho, že takové sídlo neslouží (nemá sloužit) pouze k práci v rámci insolvenčního řízení jednoho (jediného) dlužníka]. Stejně tak lze mít za obvyklý (na vrub odměny účtovaný) např. náklad na mzdy zaměstnanců insolvenčního správce (má-li je), s jejichž činností insolvenční zákon též počítá (srov. např. § 23, § 40 odst. 2 a 5 insolvenčního zákona).

č. 58

104. Ostatně, s jistými náklady na svou činnost počítal v žalobě i sám žalobce; jde o onu položku „potenciální náklad“ ve výši 1.500 Kč, o kterou žalobce vždy snižoval celkovou výši náhrady hotových výdajů u těch insolvenčních řízení, u kterých takovou náhradu nárokoval (srov. argumentaci k „potenciálnímu nákladu“ v žalobě, č. l. 9-10). Představa, že insolvenční správce dosáhne odměny bez jakýchkoli nákladů potřebných na její dosažení (respektive jen s náklady ve výši paušální částkou stanovené náhrady hotových výdajů) se vzpírá elementární logice (odporuje obvyklé lidské zkušenosti). Právní posouzení věci odvolacím soudem (jenž se potud věcí nezabýval) je tedy potud neúplné a tím i nesprávné.

105. Nejvyšší soud tedy, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), ve shodě s výše podanými odpověďmi na dovoláními položené otázky:

[1] Rozhodl o dovolání žalobce v části, ve které směřovalo proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve vztahu k zamítnutí žaloby ohledně částky 7.098.962,88 Kč s příslušenstvím tak, že:

- a/ zamítl dovolání ohledně částky 38.925 Kč s příslušenstvím (náhrada paušálních hotových výdajů požadovaná dle tabulky č. 2 v celkové výši 50.925 Kč, snižená o „potenciální náklady“ ve výši 12.000 Kč);
- b/ zamítl dovolání ohledně částky 26.550 Kč s příslušenstvím (náhrada paušálních hotových výdajů požadovaná dle tabulky č. 4 v celkové výši 35.550 Kč, snižená o „potenciální náklady“ ve výši 9.000 Kč),
- c/ zamítl dovolání ohledně částky 50.210,45 Kč s příslušenstvím (částka odpovídající dani z přidané hodnoty dle tabulky č. 1),
- d/ zamítl dovolání ohledně částky 99.910,41 Kč s příslušenstvím (částka odpovídající dani z přidané hodnoty dle tabulky č. 2),
- e/ zamítl dovolání ohledně částky 154.082,02 Kč s příslušenstvím (částka odpovídající dani z přidané hodnoty dle tabulky č. 3),
- f/ zamítl dovolání ohledně částky 105.301,68 Kč s příslušenstvím (částka odpovídající dani z přidané hodnoty dle tabulky č. 4),

g/ změnil rozsudek odvolacího soudu v zamítavém výroku ohledně částky 1.973.673,09 Kč s příslušenstvím v tom duchu, že potud zamítnutí žaloby pro předčasnost (pro tentokrát) vyjádřil výrokem,

h/ zrušil rozsudek odvolacího soudu v zamítavém výroku ohledně částky 1.199.610,47 Kč s příslušenstvím (jež se váže k insolvenčním řízením, u nichž soudy řešily otázku příčinné souvislosti);

i/ zrušil rozsudek odvolacího soudu v zamítavém výroku ohledně částky 3.450.749,76 Kč s příslušenstvím (jež se váže k insolvenčním řízením, která skončila v průběhu odvolacího řízení).

[2] Rozhodl o dovolání žalobce v části, ve které směřovalo proti potvrzujícímu výroku rozsudku odvolacího soudu ve vztahu k vyhovujícímu výroku ohledně částky 493.772,40 Kč s příslušenstvím a proti měnícímu výroku ohledně částky 170.213,88 Kč s příslušenstvím tak, že potud rozsudek odvolacího soudu zrušil.

č. 58

106. Dovolání tak bylo (podle § 243d odst. 1 písm. a/ o. s. ř.) v souhrnu zamítnuto ohledně částky 474.979,56 Kč s příslušenstvím (odstavec 105. písm. a/ až f/).

107. Měnicí výrok má oporu v § 243d odst. 1 písm. b/ o. s. ř. a jeho účelem bylo (v souladu s ustálenými zvyklostmi) odlišit tu část předmětu sporu, o které soud rozhodl (tak, že žalobu zamítl) jen pro tentokrát, od těch částí předmětu sporu, u nichž je zamítnutí žaloby definitivní, zřetelně i výrokem (srov. i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 12. 2006, sp. zn. [21 Cdo 2091/2005](#), uveřejněné pod číslem 84/2007 Sb. rozh. obč.).

108. Zrušující výroky se opírají o ustanovení § 243e odst. 1 a 2 o. s. ř., přičemž vedle výše vymezeného rozsahu zrušovaných výroků o věci samé byly současně zrušeny i závislé výroky o nákladech řízení a věc byla ve zrušeném rozsahu vrácena k dalšímu řízení odvolacím soudu.

109. Zbývá dodat, že v rozsahu, v němž soudy zamítaly žalobu „pro tentokrát“, nepokládal Nejvyšší soud za vhodné (možné) rozhodnout konečným způsobem o částkách, které potud u měnícího a zrušujícího výroku odpovídají paušální náhradě hotových výdajů nebo dani z přidané hodnoty. Ve zrušeném rozsahu je zkoumání těchto položek v rámci konečného rozhodnutí úkolem odvolacího soudu.

110. Nejvyšší soud závěrem dodává, že předchozí fáze řízení nebyly prosty nedostatků plynoucích z chyb v psaní či počtech. Tak především je zjevné, že obvodní soud vyhovujícím výrokem přiznal žalobci (chybou v počtech) částku o 50 Kč vyšší. Dovedil-li totiž, že škoda, jež žalobci vznikla tím, že nebyl ustanoven insolvenčním správcem v pravomocně skončených insolvenčních řízeních, v nichž byl přeskočen jako první v pořadí (skupina č. 1), celkem činí 493.772,40 Kč, pak měl zjevně na mysli součet odměn představovaný u tabulky č. 1 částkou 239.097,40 Kč a u tabulky č. 2 částkou 254.625 Kč. Takovému součtu ovšem odpovídá částka 493.722,40 Kč. Odvolací soud nápravu tohoto pochybení nezjednal (pouze přiznanou částku zvýšil o odměnu ze zpeněžení podle tabulky č. 2, takže přesah o 50 Kč zůstal zachován). V důsledku částečně zrušujícího výroku tohoto rozsudku však uvedená okolnost již pozbyla významu.

111. Nejvyšší soud rovněž podotýká, že s tabulkami shora pracoval (co do částek v nich uvedených) v podobě, ve které na jejich základě rozhodoval o žalobě obvodní soud. V další fázi řízení by však nemělo být přehlédnuto, že:

[1] Tabulka č. 2 u insolvenčního řízení pod poř. č. 5 obsahovala chybu v počtech ohledně částky odpovídající dani z přidané hodnoty (8.996,40 Kč místo správných 8.694 Kč), což mělo vliv i na celkovou výši požadovaného ušlého zisku.

[2] Tabulka č. 6 u insolvenčního řízení pod poř. č. 5 obsahovala chybu v počtech (nebo v psaní) ohledně částky odpovídající dani z přidané hodnoty (18.724,50 Kč místo správných 18.427,50 Kč), což mělo vliv i na celkovou výši požadovaného ušlého zisku.

[3] Tabulka č. 9 u insolvenčního řízení pod poř. č. 1 obsahovala chybu v počtech (nebo v psaní) ohledně částky odpovídající dani z přidané hodnoty (18.724,50 Kč místo správných 18.427,50 Kč), což mělo vliv i na celkovou výši požadovaného ušlého zisku.

č. 59

Smyslem a účelem § 620 odst. 2 z. o. k. je ochrana vylučovaného člena před důsledky jeho vyloučení z družstva do doby pravomocného skončení řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné.

Byť členství vylučované osoby zaniká (již) okamžikem, kdy byl proces vyloučení z družstva završen (§ 619 z. o. k.), nelze s ohledem na možnost zneplatnění vyloučení soudním rozhodnutím s účinky *ex tunc* připustit, aby až do okamžiku právní moci rozhodnutí soudu o platnosti vyloučení (tj. do doby, kdy bude s konečnou platností postaveno na jisto, že vyloučení člena z družstva již nemůže být zvráceno) byly vůči vylučovanému členovi uplatňovány (jakékoli) důsledky zániku jeho členství.

č. 59

Dojde-li proto v průběhu řízení o nahrazení projevu vůle uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky k vyloučení žalobce z družstva a podal-li žalobce včas návrh na prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné, může soud žalobu zamítnout z důvodu ztráty aktivní věcné legitimity žalobce až poté, kdy bude pravomocně zamítnut návrh na prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné, resp. kdy bude řízení o tomto návrhu pravomocně skončeno jinak než vyhověním návrhu.

Vyloučení člena družstva

§ 619 zákona č. 90/2012 Sb., § 620 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., § 620 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., § 622 odst. 4 zákona č. 90/2012 Sb.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2022, sp. zn. [27 Cdo 1674/2021](#), ECLI:CZ:NS:2022:27.CDO.1674.2021.1

Nejvyšší soud k dovolání žalobce zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 2. 2021, sp. zn. 4 Cmo 140/2020, a věc vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou Městskému soudu v Praze dne 20. 6. 2018 se žalobce domáhá, aby soud nahradil projev vůle Bytového družstva V. v likvidaci (dále též jen „družstvo“ nebo „žalovaný“) uzavřít se žalobcem smlouvu o převodu bytové jednotky ve znění specifikovaném v petitu žaloby.

2. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. 6. 2020, č. j. 77 Cm 89/2018-149, žalobu zamítl (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok II.).

3. Soud prvního stupně vyšel (mimo jiné) z toho, že:

- 1) Družstvo je vlastníkem bytu č. 1 v budově č. p. 2, která je součástí pozemku parc. č. 3 v k. ú. P. v obci P. (dále též jen „byt“).
- 2) Žalobce byl ke dni 9. 12. 2009 přijat za člena družstva. Mezi žalobcem a družstvem byla dne 4. 8. 2011 uzavřena smlouva o nájmu bytu.
- 3) Členská schůze družstva dne 19. 4. 2017 schválila, že po vymezení jednotek v domě bude proveden bezúplatný převod jednotek do vlastnictví členů družstva, kteří jsou nájemci bytů uvedených v zápisu a nebytového prostoru – ateliéru a přispěli svými členskými vklady na pořízení objektu P. č. p. 2, nejpozději do tří měsíců ode dne konání členské schůze. V případě, že vymezení jednotek nastane později, běží tato lhůta ode dne doručení rozhodnutí příslušného katastrálního úřadu o vymezení jednotek v budově, přičemž do lhůty se nezapočítává doba, po kterou bude katastrální úřad provádět řízení o vkladu.
- 4) Žalobce byl rozhodnutím představenstva družstva ze dne 18. 5. 2020 vyloučen z družstva z důvodu nesložení zálohy na náklady spojené s opravou budovy a úpravami bytu ve výši 790.000 Kč; dopis o vyloučení převzal dne 21. 5. 2020.

4. Na takto ustaveném základě soud prvního stupně, cituje rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 5. 2017, sp. zn. [29 Cdo 4608/2015](#), uzavřel, že „nemůže nahradit projev vůle žalovaného za situace, kdy by mezi účastníky uzavřel smlouvu, která není v pořádku, neboť údaje v ní uvedené neodpovídají skutečnému stavu, a to v popisu bytu“. V řízení o nahrazení projevu vůle dle § 161 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), je povinností soudu posuzovat „návrh zásadně jako celek, tedy v tom znění, jak se nahrazení projevu vůle žalobce domáhá, aniž by byl oprávněn do jeho obsahu jakkoli zasahovat a provádět jeho úpravy, neboť je vázán návrhem na zahájení řízení“.

5. Podle soudu by tím „sám vytvářel rozpor – neurčitost. Pokud žalobce trvá na tom, aby žalovaný plnil svoji povinnost, je i na něm, aby plnil i on své povinnosti. Je tedy na žalobci, aby tento rozpor odstranil, a teprve poté, nebude-li ze strany žalovaného zde vůle smlouvu o převodu bytové jednotky se žalobcem uzavřít, se po soudu domáhal vydání rozhodnutí o nahrazení projevu vůle“.

6. Soud měl jinak všechny námitky družstva, podle nichž žalobce neměl splnit předpoklady pro vznik povinnosti družstva uzavřít s ním smlouvu o převodu vlastnického práva k bytu, za nedůvodné.

7. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobce v záhlaví označeným rozsudkem rozhodnutí soudu prvního stupně ve výroku I. potvrdil (první výrok), ve výroku II. je změnil co do výše náhrady nákladů řízení (druhý výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (třetí výrok).

8. Odvolací soud po doplnění dokazování rozhodnutím členské schůze ze dne 9. 7. 2020 o zamítnutí námitek proti rozhodnutí o vyloučení žalobce z družstva a potvrzení rozhodnutí o vyloučení, včetně doručení o doručení rozhodnutí žalobci dne 16. 7. 2020, dospěl k závěru, že v důsledku vyloučení žalobce z družstva zaniklo (v průběhu odvolacího řízení) jeho členství

v družstvu a rovněž tak i nájem bytu, čímž žalobce ztratil aktivní věcnou legitimaci. Zahájení řízení o neplatnost vyloučení nemá ve vztahu k zániku členství žalobce v družstvu „odkladný účinek“. Na tomto závěru „nic nemění ani ustanovení § 620 odst. 2 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], jež je podle odvolacího soudu nutno vykládat tak, že „žalobce nemá až do doby pravomocného skončení soudního řízení ... nárok na vypořádací podíl a naopak, žalovaný by neměl uvolněný byt převést do vlastnictví třetích osob“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež má za přípustné podle § 237 o. s. ř. k řešení (v judikatuře Nejvyššího soudu dosud neřešené) otázky, „jaké jsou účinky“ § 620 odst. 2 z. o. k. „ve vztahu k aktivní věcné legitimaci člena družstva k vedení řízení o nahrazení projevu vůle s převodem bytové jednotky, která je ve vlastnictví družstva, do vlastnictví tohoto člena družstva“.

č. 59

10. Dovolatel má za to, že § 620 odst. 2 z. o. k. je (jako speciální ustanovení ve vztahu k § 619 z. o. k.) nutno vykládat tak, že až do skončení řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí o vyloučení z družstva má vylučovaný člen (nadále) postavení člena družstva; opačný výklad by dával družstvu efektivní nástroj umožňující zabránit členovi domoci se žalobou uplatněného nároku (jenž je podmíněn trváním členství v družstvu); k širšímu výkladu § 620 odst. 2 z. o. k. se kloní i literatura (z níž dovolatel cituje).

11. Rozsudek nahrazující „projev vůle s převodem bytu“ je podle názoru dovolatele („co do svých důsledků“) deklaratorní, „*de facto* uskutečňuje nárok, který vznikl již v minulosti“ (dovolatel v této souvislosti odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2016, sp. zn. [29 Cdo 3845/2014](#)). Odvolací soud nezohlednil, že právním důvodem převodu bytu do vlastnictví je (již) usnesení členské schůze z 19. 4. 2017. Ke dni jeho přijetí dovolatel všechny podmínky pro převod bytu splňoval, pozdější vyloučení dovolatele z družstva pak již na závěr o jeho aktivní věcné legitimaci nemůže mít vliv.

12. Dovolatel dále namítá, že odvolací soud nesprávně (v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu, z níž dovolatel cituje) posoudil jeho návrh na přerušování odvolacího řízení do pravomocného skončení řízení o návrhu na vyslovení neplatnosti usnesení členské schůze o jeho vyloučení z družstva, nezohlednil „otázku hospodárnosti řízení jako celku“, přičemž tato vada mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

13. Dovolatel navrhuje dovolání odmítnout jako nepřipustné, případně je zamítnout jako nedůvodné, maje napadené rozhodnutí za správné.

III.

Přípustnost dovolání

14. Dovolání je přípustné k řešení otázky výkladu § 620 odst. 2 z. o. k., Nejvyšším soudem doposud v souvislostech otevřených v dovolání neřešené.

IV.

Důvodnost dovolání

15. Podle § 617 z. o. k. o vyloučení člena z družstva rozhoduje představenstvo nebo jiný orgán určený stanovami (odstavec první). Rozhodnutí o vyloučení musí mít písemnou formu. Rozhodnutí obsahuje i poučení o právu vylučovaného člena podle § 618 (odstavec třetí).

16. Podle § 618 odst. 1 z. o. k. proti rozhodnutí o vyloučení může člen podat odůvodněné námitky k členské schůzi ve lhůtě 30 dnů ode dne doručení oznámení o vyloučení; to platí i v případě, že o vyloučení rozhodla členská schůze; k námitkám podaným v rozporu s tím se nepřihlíží.

č. 59

17. Podle § 619 z. o. k. členství vylučované osoby zaniká marným uplynutím lhůty pro podání námitek nebo dnem, kdy bylo vylučované osobě doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek.

18. Podle § 620 z. o. k. proti rozhodnutí členské schůze a) o zamítnutí námitek, nebo b) o vyloučení, jestliže o vyloučení rozhodovala podle stanov členská schůze, může vylučovaná osoba podat ve lhůtě 3 měsíců ode dne doručení rozhodnutí návrh soudu na prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné (odstavec první). Do doby uplynutí lhůty pro podání návrhu u soudu nebo do doby pravomocného skončení soudního řízení družstvo nemůže vůči členovi uplatnit žádná práva plynoucí ze zániku jeho členství (odstavec druhý).

19. Podle § 622 odst. 4 z. o. k. bylo-li rozhodnutí o vyloučení zrušeno nebo rozhodla-li členská schůze nebo soud, že námitky člena proti rozhodnutí o vyloučení jsou důvodné, platí, že členství v družstvu nezaniklo.

20. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se podává, že:

1) Vyloučení z družstva je citelnou sankcí, jíž družstvo může postihnout porušování členských povinností (§ 575 odst. 2 z. o. k.), neboť členu družstva v důsledku vyloučení zaniká účast v družstvu a práva z této účasti plynoucí (uvedená zejména v § 575 odst. 1 z. o. k.). V bytovém družstvu v důsledku vyloučení tak zaniká (mimo jiné) právo na uzavření smlouvy o nájmu družstevního bytu, nebo nájem družstevního bytu (družstevního nebytového prostoru); viz § 734 odst. 3 větu první z. o. k.

2) Účelem právní úpravy vyloučení člena z družstva podle § 614 a násl. a § 734 odst. 1 z. o. k. je chránit družstvo (a jeho členy) před škodlivými důsledky opakovaných nebo závažných porušení členských povinností členem družstva.

Srov. zejména usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 5. 2020, sp. zn. [27 Cdo 2613/2018](#), a judikaturu na něj navazující.

21. Z ustálené judikatury Nejvyššího soudu se k otázce vyloučení člena z družstva dále (mimo jiné) podává:

1) Zákon o obchodních korporacích upravuje vyloučení člena z družstva obdobně, jako tak činil zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník. Neurčí-li stanovy jinak,

rozhoduje o vyloučení člena z družstva představenstvo (§ 617 odst. 1 z. o. k.). Rozhodnutí o vyloučení musí být učiněno písemně a musí obsahovat poučení o právu vylučovaného člena podat odůvodněné námitky proti svému vyloučení k členské schůzi (§ 617 odst. 3 z. o. k.). Písemné rozhodnutí o vyloučení se doručuje postupem podle § 621 z. o. k.

2) Zákonem předvídanou obranou člena družstva proti jeho vyloučení z družstva jsou odůvodněné námitky, jež vylučovaný člen družstva musí podat ve lhůtě určené ustanovením § 618 odst. 1 z. o. k. O tomto právu musí být člen družstva poučen (§ 617 odst. 3 *in fine* z. o. k.), jinak lhůta k podání námitek nezačne běžet.

3) Lhůta k podání námitek je prekluzivní (viz § 618 odst. 1 *in fine* z. o. k.); jejím uplynutím právo podat námitky (a dosáhnout tak přezkoumání souladu rozhodnutí o vyloučení s právními předpisy a se stanovami) zaniká (§ 603 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, dále též jen „o. z.“).

4) Jestliže vylučovaný člen podá odůvodněné námitky proti svému vyloučení, jeho účast nezanikne dříve, než členská schůze rozhodne o podaných námitkách; zamítne-li je, zaniká účast člena dnem, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí členské schůze o zamítnutí námitek.

5) Nesouhlasí-li vylučovaný člen s rozhodnutím členské schůze o jím podaných námitkách, může podat ve lhůtě určené ustanovením § 620 odst. 1 z. o. k. návrh na zahájení řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné. Neučiní-li tak, nelze již platnost usnesení členské schůze přezkoumávat (§ 663 odst. 2 z. o. k.). Platnost usnesení členské schůze nemůže být posuzována v jiném řízení než v řízení o návrhu podle § 620 odst. 1 z. o. k.

6) Jakkoliv je proces vyloučení člena z družstva zákonem upraven jako dvouetapový, je věcí vylučovaného člena – v souladu se zásadou *vigilantibus iura scripta sunt* (bdělým náležitě práva) – zda využije svých práv a bude se proti vyloučení z družstva bránit (podáním odůvodněných námitek, popř. i podáním návrhu na zahájení řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné).

7) Soulad rozhodnutí představenstva o vyloučení člena z družstva s právními předpisy a se stanovami může být přezkoumán pouze členskou schůzí na základě odůvodněných námitek podaných vylučovaným členem ve lhůtě určené ustanovením § 618 odst. 1 z. o. k., resp. – nevyhoví-li členská schůze podaným námitkám – soudem v řízení o návrhu vylučovaného člena podle § 620 odst. 1 z. o. k.

8) Nevyužije-li vylučovaný člen svého práva podat proti rozhodnutí představenstva odůvodněné námitky, jeho členství v družstvu zaniká marným uplynutím lhůty k podání námitek (tj. ke konci posledního dne lhůty – viz § 601 odst. 1 o. z.). Tím je proces vyloučení člena z družstva završen a v jiném řízení (např. v řízení o vyklizení bytu) již nemůže být jeho soulad s právními předpisy a stanovami družstva posuzován (opačný výklad by právní úpravu přezkumu rozhodnutí o vyloučení činil obsoletní).

9) Z řečeného se podává, že v řízení, v němž se družstvo domáhá vyklizení bytu s odůvodněním, že žalovaný byl z družstva vyloučen, jeho účast zanikla a spolu s ní zanikl i nájem družstevního bytu (§ 734 odst. 3 z. o. k.), soud toliko zkoumá, zda žalovanému bylo doručeno písemné rozhodnutí představenstva o vyloučení v souladu s § 621 z. o. k., zda toto písemné rozhodnutí obsahovalo poučení podle § 617 odst. 3 *in fine* a § 618 z. o. k. a zda žalovaný podal odůvodněné námitky proti rozhodnutí o vyloučení. Pokud tak učinil, soud dále posuzuje, zda členská schůze rozhodla o zamítnutí podaných námitek, a dále, zda žalovaný podal návrh na zahájení řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné, popř. zda toto řízení již bylo pravomocně skončeno (viz § 620 odst. 2 z. o. k.).

Srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2020, sp. zn. [27 Cdo 3400/2019](#), a judikaturu v něm citovanou.

č. 59

22. V rozsudku ze dne 16. 6. 2021, sp. zn. [27 Cdo 837/2021](#), pak Nejvyšší soud formuloval a odůvodnil závěr, podle kterého oproti režimu obecné úpravy soudního přezkumu platnosti rozhodnutí členské schůze družstva podle § 663 z. o. k. má rozhodnutí, jímž soud vyhoví návrhu vyloučeného člena podle § 620 odst. 1 z. o. k. – v případech, kdy stanovy nesvěřují působnost rozhodovat o vyloučení člena z družstva (podle § 617 odst. 1 z. o. k.) členské schůzi – dopad nejen na rozhodnutí o zamítnutí námitek (vydané podle § 620 odst. 1 z. o. k.), ale také na „prvostupňové“ rozhodnutí o vyloučení podle § 617 odst. 1 z. o. k. Vyhoví-li soud návrhu podle § 620 odst. 1 z. o. k. a rozhodne-li, že vyloučení z družstva je neplatné, pozbydou (v důsledku takového výroku rozhodnutí soudu) účinků všechna rozhodnutí orgánů družstva o vyloučení dotčeného člena z družstva a bude nastolen stav, jako by k rozhodnutí o vyloučení člena nedošlo. Jinými slovy, v řízení podle § 620 odst. 1 z. o. k. se posuzuje (ne)platnost vyloučení jako takového, nikoliv pouze konečného rozhodnutí o vyloučení. Proto, byla-li rozhodnutím soudu podle § 620 odst. 1 z. o. k. vyslovena neplatnost vyloučení člena z družstva, nemůže být žádným z (odklizených) rozhodnutí orgánů družstva o vyloučení dotčeného člena z družstva ohroženo právo ani postavení vylučovaného člena.

23. Smyslem a účelem § 620 odst. 2 z. o. k. je ochrana vylučovaného člena před důsledky jeho vyloučení z družstva do doby pravomocného skončení soudního řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné.

24. Byť členství vylučované osoby zaniká (již) okamžikem, kdy byl proces vyloučení z družstva završen (§ 619 z. o. k.), nelze s ohledem na možnost zneplatnění vyloučení soudním rozhodnutím s účinky *ex tunc* připustit, aby až do okamžiku právní moci rozhodnutí soudu o platnosti vyloučení (tj. do doby, kdy bude s konečnou platností postaveno na jisto, že vyloučení člena z družstva již nemůže být zvráceno) byly vůči vylučovanému členovi uplatňovány (jakékoli) důsledky zániku jeho členství. Nelze tudíž (prozatím) ani uzavřít, že v důsledku zániku členství v družstvu dovolatel ztratil aktivní věcnou legitimaci v probíhajícím řízení o nahrazení projevu vůle uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky.

25. Dojde-li proto v průběhu řízení o nahrazení projevu vůle uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky k vyloučení žalobce z družstva a podal-li žalobce včas návrh na prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné, může soud žalobu zamítnout z důvodu ztráty aktivní věcné legitimace žalobce až poté, kdy bude pravomocně zamítnut návrh na prohlášení rozhodnutí o vyloučení

za neplatné, resp. kdy bude řízení o tomto návrhu pravomocně skončeno jinak než vyhověním návrhu.

26. Protože otázku platnosti vyloučení žalobce z družstva není soud rozhodující o žalobě o nahrazení projevu vůle uzavřít smlouvu o převodu bytové jednotky oprávněn v řízení řešit, nezbude mu zpravidla nic jiného než řízení podle § 109 odst. 1 písm. b) o. s. ř. přerušit do pravomocného skončení řízení o prohlášení rozhodnutí o vyloučení za neplatné.

27. Jelikož právní posouzení věci dovolatelem otevřené otázky není správné a dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř. byl uplatněn právem, Nejvyšší soud, aniž ve věci nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc mu vrátil k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

28. Právní názor dovolacího soudu je pro odvolací soud závazný (§ 243g odst. 1 část první věty za středníkem o. s. ř., § 226 odst. 1 o. s. ř.).

č. 60

Úprava obsažená v ustanovení § 147 insolvenčního zákona je (ve smyslu § 2894 odst. 2 o. z.) zvláštní zákonnou úpravou umožňující právnické osobě požadovat po insolvenčním navrhovateli náhradu nemajetkové újmy, kterou jí způsobil neoprávněným zásahem do její dobré pověsti tím, že podal insolvenční návrh, který byl jeho vinou odmítnut, nebo zamítnut, anebo tím, že podal insolvenční návrh, o kterém bylo zastaveno insolvenční řízení jeho vinou. Při stanovení výše peněžité náhrady je nutno vycházet z těch případů, které se v podstatných znacích shodují s projednávanou věcí. Nelze-li nalézt takový případ, je třeba provést srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy. Přitom je nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že soud v mezích úvah o srovnatelnosti s jinými případy peněžité náhrady nemajetkové újmy vezme v potaz hierarchii chráněných práv a vezme v úvahu též ekonomický vývoj, v jehož důsledku se náhrady postupem času zvyšují nebo mají zvyšovat (valorizují nebo mají valorizovat).

č. 60

Insolvence, Insolvenční návrh, Dobrá pověst, Zadostiučinění (satisfakce)

§ 147 IZ, § 135 o. z., § 2894 o. z., § 2957 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sp. zn. [29 Cdo 2654/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.CDO.2654.2020.1

Nejvyšší soud k dovolání žalované zrušil rozsudky Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 6. 2020, sp. zn. 15 Cmo 28/2016, a (s výjimkou výroku o povinnosti omluvit se) a Městského soudu v Praze ze dne 29. 9. 2016, sp. zn. 15 Cm 1/2015, a věc ve zrušeném rozsahu vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Žalobou doručenou soudu dne 2. 1. 2015 se žalobce (T. S.) domáhal po žalované (D. P.) náhrady nemajetkové újmy způsobené neoprávněným (šikanózním) insolvenčním návrhem podaným žalovanou, a to ve formě omluvy (uveřejněné v celostátním vydání deníku Hospodářské noviny) a dále v penězích (ve výši 200 000 Kč).

2. Rozsudkem ze dne 29. 9. 2016, č. j. 15 Cm 1/2015-295, Městský soud v Praze:

[1] Uložil žalované uveřejnit v celostátním vydání deníku Hospodářské noviny (ve výroku specifikovanou) omluvu žalobci (bod I. výroku).

[2] Zamítl žalobu o zaplacení částky 200 000 Kč (bod II. výroku).

[3] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (bod III. výroku).

3. Soud prvního stupně vyšel při posuzování důvodnosti žalobou uplatněného nároku zejména z toho, že:

4. Vyhláškou zveřejněnou v insolvenčním rejstříku dne 29. 1. 2014 oznámil Městský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) zahájení insolvenčního řízení na majetek žalobce (dlužníka), a to na základě insolvenčního návrhu žalované ze dne 16. 1. 2014. Žalovaná tvrdila, že má pohledávku za dlužníkem v celkové výši 134 805 Kč z titulu neuhrazené mzdy za 3 měsíce (od 1. 10. 2013) a jako další věřitele dlužníka označila „Pražskou správu sociálního zabezpečení“ a Všeobecnou zdravotní pojišťovnu České republiky.

5. Usnesením ze dne 4. 2. 2014 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 5. 2. 2014) odmítl insolvenční soud insolvenční návrh podle § 128 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), jako vadný. K odvolání žalované Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 17. 6. 2014, č. j. 2 VSPH 393/2014-A-13 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 2. 7. 2014, kdy též nabylo právní moci), potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

6. Podle úplného výpisu z obchodního rejstříku vedeného Městským soudem v Praze, oddíl C, vložky 39035, byl údaj o zahájení insolvenčního řízení vedeného na majetek žalobce zapsán v obchodním rejstříku od 3. 2. 2014 do 29. 8. 2014 (kdy došlo k jeho výmazu na základě pravomocného usnesení insolvenčního soudu o odmítnutí insolvenčního návrhu).

7. E-mailovým podáním z 12. 2. 2015 sdělila Komerční banka, a. s. (dále jen „banka“) žalobci, že jeho žádost o úvěr byla zamítnuta, neboť proti němu bylo v posledních dvou letech vedeno insolvenční řízení.

8. Dopisem z 10. 2. 2014 vypověděla společnost Shell Czech republic, a. s. (dále jen „společnost S“) žalobci smlouvu o kartách euroShell Card ze dne 13. 4. 2012 z důvodu „podání návrhu na vyhlášení konkursu“.

9. Na výše uvedeném základě soud prvního stupně – vycházejí z ustanovení § 147 insolvenčního zákona a z ustanovení § 135 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“) – dospěl k následujícím závěrům:

10. Osoba dotčená neoprávněným zásahem do své dobré pověsti se může domáhat zadostiučinění v obou formách, jak v morální formě, tak v penězích. Přiznání práva na poskytnutí zadostiučinění předpokládá vznik újmy, a to výlučně újmy nemohutné. Podle judikatury Nejvyššího soudu je přiměřené zadostiučinění nárokem satisfakčním, který slouží k reparaci nemateriální újmy a má proto v podstatě objektivní charakter. Materiální a subjektivní hlediska mají při poskytování zadostiučinění pouze podružný, popřípadě zanedbatelný význam.

11. Podáním insolvenčního návrhu, jenž byl odmítnut pro absenci zákonných náležitostí, žalovaná zasáhla do dobré pověsti žalobce. Ač byl její insolvenční návrh odmítnut (pro absenci zákonných náležitostí), podala odvolání, takže insolvenční řízení netrvalo „nutných“ pár dnů, ale téměř 6 měsíců, po které byli žalobcovi zaměstnanci, smluvní partneři potenciální partneři atd. v nejistotě o jeho „solidnosti“. Ze seznamu dlužníků byl žalobce vyškrtnut (na svou žádost) až 9. 10. 2014 a informace o insolvenčním rejstříku tak byly přístupny veřejnosti více

než 8 měsíců. Údaje o insolvenčním řízení jsou přitom nadále obsaženy v úplném výpisu z obchodního rejstříku žalobce. Veřejná omluva v deníku Hospodářské noviny je tedy přiměřenou formou zadostiučinění.

12. Ohledně nároku na poskytnutí zadostiučinění v penězích odvolací i dovolací soud mnohokrát judikoval, že k tomu musí být zjištěno, že účastník utrpěl nemajetkovou újmu v takovém rozsahu nebo takového druhu, že nepostačuje její vyrovnání přiměřeným zadostiučiněním v nepeněžitě formě. Teprve poté lze posuzovat, jaká částka je přiměřená k vyrovnání vzniklé nemajetkové újmy; srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012, sp. zn. [23 Cdo 3964/2011](#), byť se týkalo nekalé soutěže [usnesení je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu]. Žalobce pak neprokázal (vyjma dvou výše uvedených případů), že by v souvislosti s jednáním žalované utrpěl takovou nemajetkovou újmu, k jejímuž vyrovnání nepostačuje přiznané nepeněžitě zadostiučinění. Vzal přitom v potaz i náklady, které žalované vzniknou při plnění povinnosti zveřejnit omluvu v celostátním vydání deníku Hospodářské noviny (může jít cca i o několik desítek tisíc korun českých). Při podání žaloby žalobci nepochybně primárně šlo o očištění jeho dobrého jména na veřejnosti, čehož bude docíleno právě zveřejněním omluvy. Při rozhodování o peněžitě formě zadostiučinění rovněž zohlednil soud i to, že jediný společník žalobce a žalovaná jsou manželé a podání insolvenčního návrhu bylo jedním z úkonů, jimiž se žalovaná snažila řešit jejich osobní problémy.

13. K odvolání obou účastníků Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 25. 5. 2017, č. j. 15 Cmo 28/2016-366:

[1] Potvrdil rozsudek soudu prvního stupně (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

14. Odvolací soud – vycházející ze skutkových zjištění soudu prvního stupně a z § 147 odst. 1, 3 a 4 insolvenčního zákona – shodně se soudem prvního stupně uzavřel, že podáním insolvenčního návrhu způsobila žalovaná žalobci újmu, k jejímuž vyrovnání mu má poskytnout zadostiučinění ve formě omluvy. Po doplnění dokazování rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017, č. j. 62 Co 368/2016-566 (z něž vyplynulo, že žalobkyně neuzavřela s žalobcem platnou písemnou pracovní smlouvu s datem 1. 8. 2008 a že nebyl prokázán výkon jakékoli pracovní činnosti žalované pro žalobce), vyhodnotil odvolací soud insolvenční návrh žalované jako zjevně bezdůvodný ve smyslu ustanovení § 128a odst. 2 písm. a/ a c/ insolvenčního zákona. Její pohnutky spočívající v manželských rozporech s jednatelem (a společníkem) žalobce, neměl za rozhodné. Zadostiučinění v penězích považoval odvolací soud za nadbytečné a neadekvátní.

15. K dovolání žalobce Nejvyšší soud rozsudkem ze dne 29. 11. 2019, č. j. [29 Cdo 4804/2017-408](#), zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 25. 5. 2017 s výjimkou té části prvního výroku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně ve vyhovujícím výroku ohledně omluvy.

16. Rozsudkem ze dne 18. 6. 2020, č. j. 15 Cmo 28/2016-434, odvolací soud:

[1] Změnil rozsudek soudu prvního stupně v bodu II. výroku tak, že žalované uložil zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 200 000 Kč (první výrok).

[2] Uložil žalované zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení před soudy všech stupňů do 3 dnů od právní moci rozhodnutí částku 89 564,50 Kč (druhý výrok).

17. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 147 insolvenčního zákona a z ustanovení § 2957 o. z. a dovolává se závěrů zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu a rozebíraje závěry rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#), a ze dne 31. 1. 2019, sp. zn. [29 Cdo 110/2017](#) – dospěl po přezkoumání zamítavého výroku o věci samé k následujícím závěrům:

18. V odůvodnění (zrušujícího) rozsudku Nejvyšší soud zejména uvedl, že insolvenční návrh obsahující nepravdivé údaje zpochybňuje podstatu dobré pověsti podnikatele, přičemž odvolací soud nezohlednil skutečnost, že zveřejněním insolvenčního návrhu v insolvenčním rejstříku (tj. v informačním systému veřejné správy, srov. i § 419 insolvenčního zákona) jsou informace ihned dostupné široké veřejnosti, což zvyšuje závažnost zásahu do dobré pověsti podnikatele; žalobce byl v důsledku podání insolvenčního návrhu omezen při nakládání s majetkovou podstatou, mezi zveřejněním vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení a zveřejněním usnesení potvrzujícího odmítnutí insolvenčního návrhu uplynula delší doba, přičemž délka doby je významná při posuzování intenzity způsobené nemajetkové újmy. Rovněž zápis údajů o insolvenčním řízení do obchodního rejstříku, v historii obchodního rejstříku, kterou nelze vymazat, je způsobilý přivodit závažnou újmu na dobré pověsti podnikatele.

19. Za významnou pro přiznání výše náhrady nemajetkové újmy považoval Nejvyšší soud (ve zrušujícím rozsudku) pohnutku žalované, která si musela být vědoma toho, že zfalšovala pracovní smlouvu a nevykonávala pro žalobce žádnou práci. Nejvyšší soud proto neměl za dostačující zadostiučinění pouhou omluvu žalované.

20. Nejvyšší soud výslovně uzavřel, že je-li insolvenční návrh odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, pak ve spojení se zjištěním, že insolvenční navrhovatel neměl vůči insolvenčnímu dlužníku tvrzenou pohledávku, nebude pro odškodnění imateriální újmy způsobené zásahem do dobré pověsti údajného dlužníka - právnické osoby (v důsledku zveřejnění údaje o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku a v obchodním rejstříku) zpravidla dostatečná pouhá omluva insolvenčního navrhovatele.

21. Námitka žalované, že žalobce vznesl tvrzení o výpovědi smlouvy společností S nepřipustně až 13. 5. 2016 po koncentraci řízení dle § 118b odst. 1 o. s. ř. (po 29. 2. 2016), je důvodná, tato okolnost však nemá právní význam. Nemajetková újma spočívající ve snížení pověsti žalobce byla prokázána jak jednáním banky, tak i samotným faktem, že potenciální obchodní partneři (a obecně i veřejnost) se dozvídali z insolvenčního rejstříku po dobu téměř 8 měsíců (tj. do doby, než byly z insolvenčního rejstříku vymazány údaje o insolvenčním řízení vedeném proti žalobci), že proti žalobci je vedeno (bylo vedeno) insolvenční řízení. Navíc v úplném výpisu z obchodního rejstříku je trvale zaznamenán údaj o šikanózním insolvenčním návrhu,

což je informace způsobilá negativně ovlivnit potenciální obchodní partnery a zákazníky žalobce i do budoucna.

22. Nejvyšší soud ve zrušujícím rozsudku uvádí, že zpravidla nebude dostatečná pouhá omluva insolvenčního navrhovatele. Podle odvolacího soudu by o výjimku pro dostatečnost omluvy mohlo jít např. tehdy, kdyby byl poškozeným „malý podnikatel se zcela omezeným okruhem zákazníků (obchodních partnerů)“, kterým by byl s to osobně vysvětlit, že insolvenční návrh neměl žádný reálný podklad a že šlo o šikanu insolvenčního navrhovatele. Tehdy si lze představit, že podnikatel nebude insolvenčním návrhem více dotčen na své pověsti (tím spíše, kdyby nebyl zapsán v obchodním rejstříku), takže nemusí dojít ani k ovlivnění jeho podnikatelské činnosti (jeho obratu). Odvolací soud (však) podotýká, že žalobce není malým podnikatelem s omezeným okruhem zákazníků a obchodních partnerů, tudíž vznikla újma na jeho pověsti (musela vzniknout – koneckonců s tímto úmyslem žalovaná insolvenční návrh podávala), která není reparaovatelná pouhou omluvou. Tomuto právnímu závěru odpovídá i právní hodnocení obsažené ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu.

č. 60

23. Žaloba o náhradu jiné (nemajetkové) újmy je tedy oprávněná co do důvodu a odvolací soud se dále zabýval rozsahem nemajetkové újmy žalobce.

24. Z rozsudků Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#) a [29 Cdo 110/2017](#) je zřejmý trend neposuzovat shovívavě rozsah nemajetkové újmy způsobené šikanózními insolvenčními návrhy (v obou uvedených případech Nejvyšší soud shledal příliš nízkou částku přiznané újmy 150 000 Kč). Odvolací soud si je vědom toho, že v této odvolací věci jsou dány rozdílné okolnosti oproti oběma výše popsáním případům, nicméně je nutno vzít v úvahu, že tyto rozdíly jsou v některých aspektech ku prospěchu a v jiných k tíži žalované. V dané odvolací věci na jedné straně je žalobce středně velká až menší společnost (ve srovnání s žalobci ve věcech sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#) a [29 Cdo 110/2017](#)), takže jeho mediální poškození je menší, na druhé straně trvalo insolvenční řízení výrazně déle (6 měsíců ve srovnání se 4 dny ve věci sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#)). Žalovaná se proti usnesení o odmítnutí insolvenčního návrhu odvolala, čímž insolvenční řízení významně prodloužila a tím prohloubila závažné zpochybnění dobré pověsti žalobce jako podnikatele.

25. Odvolací soud poukazuje na to, že při stanovení výše nemajetkové újmy se uplatní i obecná právní úprava obsažená v § 2957 o. z. Za okolnosti zvláštního zřetele hodné ve smyslu tohoto ustanovení, zvyšující rozsah nemajetkové újmy žalobce, považuje odvolací soud skutečnost, že žalovaná před podáním insolvenčního návrhu, ve kterém argumentovala svou údajnou pracovní právní pohledávkou, zfalšovala podpis zaměstnavatele na pracovní smlouvě, a dále, že si podáním neoprávněného (šikanózního) insolvenčního návrhu proti žalobci „vyřizovala účty“ se svým manželem D. P. (dále jen „D. P.“), tedy s osobou odlišnou od žalobce. Okolnost, že D. P. je jediným společníkem žalobce a jedním ze dvou jednatelů, neopravňovala žalovanou k „pomstě“ podáním insolvenčního návrhu vůči žalobci. Je zjevné, že žalovaná podala insolvenční návrh s cílem co nejvíce poškodit společnost vlastněnou jejím manželem. Odvolací soud proto nepovažuje náhradu nemajetkové újmy ve výši 200 000 Kč za nepřiměřenou.

26. Na výši nemajetkové újmy nemá žádný vliv, že žalobce nepřistoupil na žalovanou navrhovaný smír, ani to, že žalovaná vede s manželem řadu sporů. Ke snížení náhrady nemůže vést ani žalovanou již zaplacená cena za zveřejnění omluvy v Hospodářských novinách.

Odvolací soud proto nepřistoupil k provedení důkazů navržených žalovanou při odvolacím jednání.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

27. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu a argumentem, že mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními je extrémní rozpor. Mínil rovněž, že napadeným rozhodnutím byla porušena její základní lidská práva, zejména právo na spravedlivý proces dle článku 36 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a právo vlastnit majetek dle článku 11 Listiny. Poměřováno obsahem dovolání dovolatelka namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

č. 60

28. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatelka odvolacímu soudu především vytýká, že k její údajné pohnutce (zfalšování pracovní smlouvy) přiřkl zrušujícímu rozsudku Nejvyššího soudu závěry, jež neobsahoval. Nejvyšší soud pouze uvedl, že odvolací soud se nevypořádal s argumenty žalobce, které mohou být významné při stanovení výše náhrady za nemajetkovou újmu (tedy s tím, že si musela být vědoma toho, že pracovní smlouvu zfalšovala a pro žalobce nikdy žádnou práci nevykonávala a že insolvenční návrh podala ze zavrženíhodné pohnutky v podobě pomstychtivosti) a neposuzoval je.

29. Za vadný má dovolatelka též úsudek odvolacího soudu, že Nejvyšší soud označil za nesprávný původní názor odvolacího soudu, že v této věci postačuje k odstranění následků nemajetkové újmy jen omluva. Nejvyšší soud (odkazuje zejména na rozsudek sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#)) vytkl odvolacímu soudu, že neprovedl dokazování za účelem zkoumání pohnutek žalované při podání insolvenčního návrhu a za účelem posouzení důsledků zveřejnění insolvenčního návrhu pro žalobce. Odvolací soud, akcentuje vázanost právním názorem Nejvyššího soudu, že došlo ke vzniku nemajetkové újmy, pro jejíž odškodnění nepostačuje pouhá omluva žalované, již neprovedl žádné další dokazování.

30. K závěru, že banka odmítla poskytnout žalobci úvěr, dovolatelka namítala, že žalobce požádal o poskytnutí úvěru účelově až po podání žaloby v této věci (aby mohl něčím argumentovat ohledně újmy), přičemž soudy žádné dokazování k této otázce neprovedly. Přitom námitce nepoužitelnosti zjištění ohledně společnosti S dal odvolací soud za pravdu.

31. Zbývá tedy obecné tvrzení, že pověst žalobce může negativně poškodit „samotný zápis insolvenčního návrhu“. Obecně vzato takovému závěru nelze nic vytknout. Má-li ale jít o tak vysoký negativní vliv, že nepostačí omluva, pak musí být předložena konkrétní tvrzení a důkazy k postavení žalobce na trhu, k počtu jeho obchodních partnerů, k tomu, o jaké obchodní partnery přišel a co dalšího negativního se mu stalo; potud žalobce netvrdil a nedoložil ničeho.

32. Extrémní rozpor zjištěného skutkového stavu věci s provedeným dokazováním spatřuje dovolatelka v úsudku odvolacího soudu, že žalobce není malým podnikatelem s omezeným okruhem zákazníků a obchodních partnerů, namítajíc, že k této otázce neprovedl odvolací soud jediný důkaz. Potud má dovolatelka napadené rozhodnutí za nepřezkoumatelné, sama tvrdíc, že žalobce je zcela bezvýznamnou společností bez vlastní zákaznické struktury, existující pouze za účelem daňové optimalizace jako sparing partner pro další společnosti D. P. Touž vadou je podle dovolatelky stížen úsudek odvolacího soudu, že žalobce je středně velkou až menší společností. Dle dovolatelky lze souhlasit pouze s tím, že insolvenční řízení se protáhlo, k tomu ale dodává, že se odvolala právě proto, že měla za to, že její návrh je oprávněný a zákonný, že jí vznikl pracovní poměr a že má právo na výplatu mzdy, k čemuž odkazuje na své dovolání v pracovněprávním sporu vedeném u Nejvyššího soudu pod sp. zn. [21 Cdo 345/2020](#) (z něž následně na téma své údajné pohnuty obsáhle cituje).

33. K závěrům odvolacího soudu na téma okolností zvláštního zřetele hodných, opírajícím se o výklad § 2957 o. z., dovolatelka namítá, že nevyplývají z provedeného dokazování.

34. Oproti odvolacímu soudu má dovolatelka částku 200 000 Kč za zcela nepřiměřenou, „nastřelenou odnikud“, bez odůvodnění žalobcem i odvolacím soudem; žalobce nadto až do podání (prvního) dovolání zaměňoval nemajetkovou újmu s újmou majetkovou. Dovolatelka byla ochotna jednat o smíru ohledně částky 100 000 Kč, domnívající se, že odvolací soud vrátí věc k dalšímu dokazování soudu prvního stupně; o to překvapivější pro ni bylo, že odvolací soud bez dalšího dokazování dospěl k jiným závěrům (a rozhodl tak nepředvídatelně, překvapivě a „v rozporu s právní jistotou“).

35. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání odmítnout, případně zamítnout, maje napadené rozhodnutí za správné a poukazuje ohledně odmítnutí úvěru bankou a ohledně svého postavení na trhu na listiny, které připojil k žalobě.

III.

Přípustnost dovolání

36. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

37. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání vypočtených v § 238 o. s. ř. a v posouzení dovoláním otevřených právních otázek jde v návaznosti na pozdější judikatorní závěry Nejvyššího soudu dále zmíněné, o věc dovolacím soudem zčásti neřešenou.

38. Námitka extrémního rozporu zjištěného skutkového stavu věci s provedeným dokazováním a námitka částečné nepřezkoumatelnosti napadeného rozhodnutí se týká tzv. jiné vady řízení, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Existenci takových vad zkoumá dovolací soud u přípustného dovolání z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), takže Nejvyšší soud neshledává účelným zabývat se poté, co dovolání

připustil v rovině právního posouzení věci, ohledně nich samostatně přípustností dovolání; vypořádá se s nimi v mezích přípustného dovolání.

IV.

Důvodnost dovolání

39. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

40. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona:

§ 135 (o. z.)

(1) Právnícká osoba, která byla dotčena zpochybněním svého práva k názvu nebo která utrpěla újmu pro neoprávněný zásah do tohoto práva, nebo které taková újma hrozí, zejména neoprávněným užitím názvu, se může domáhat, aby bylo od neoprávněného zásahu upuštěno nebo aby byl odstraněn jeho následek.

(2) Stejná ochrana náleží právnícké osobě proti tomu, kdo bez zákonného důvodu zasahuje do její pověsti nebo soukromí, ledaže se jedná o účely vědecké či umělecké nebo o tiskové, rozhlasové, televizní nebo obdobné zpravodajství; ani takový zásah však nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy právnícké osoby.

§ 2894 (o. z.)

(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody).

(2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadostiučinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.

§ 2957 (o. z.)

Způsob a výše přiměřeného zadostiučinění musí být určeny tak, aby byly odčiněny i okolnosti zvláštního zřetele hodné. Jimi jsou úmyslné způsoby újmy, zvláště pak způsoby újmy s použitím lsti, pohrůžky, zneužitím závislosti poškozeného na škůdci, násobením účinků zásahu jeho uváděním ve veřejnou známost, nebo v důsledku diskriminace poškozeného se zřetelem na jeho pohlaví, zdravotní stav, etnický původ, víru nebo i jiné obdobně závažné důvody. Vezme se rovněž v úvahu obava poškozeného ze ztráty života nebo vážného poškození zdraví, pokud takovou obavou hrozba nebo jiná příčina vyvolala.

§ 147 (insolvenčního zákona)

(1) Bylo-li řízení o insolvenčním návrhu zastaveno nebo byl-li insolvenční návrh odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, má osoba, které zahájením insolvenčního řízení a opatřeními přijatými v jeho průběhu vznikla škoda nebo jiná újma, právo na náhradu takové škody nebo jiné újmy vůči insolvenčnímu navrhovateli. V pochybnostech se má za to, že insolvenční navrhovatel zavinil zastavení insolvenčního řízení nebo odmítnutí insolvenčního návrhu.

(2) Právo na náhradu škody nebo jiné újmy podle odstavce 1 lze uplatnit také tehdy, byl-li insolvenční návrh zamítnut; to neplatí, jestliže insolvenční návrh byl zamítnut proto, že dlužník po jeho podání splnil závazky, které osvědčovaly jeho úpadek, nebo proto, že se s věřiteli dohodl na jiném způsobu plnění těchto závazků, anebo z důvodu uvedeného v § 143 odst. 3.

(...)

(4) Žalobu, kterou uplatňuje práva podle odstavců 1 až 3, musí dlužník podat nejpozději do 6 měsíců ode dne, kdy mu bylo doručeno rozhodnutí, jímž se končí řízení o insolvenčním návrhu, a jiná osoba nejpozději do 6 měsíců od zveřejnění tohoto rozhodnutí v insolvenčním rejstříku; o žalobě však nelze rozhodnout před právní mocí tohoto rozhodnutí. Nejde o incidenční spor.

(...)

Ve výše uvedené podobě, pro věc rozhodné, platí citovaná ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a insolvenčního zákona již od 1. 1. 2014 a později nedoznala změn.

40. Ve shora ustaveném skutkovém a právním rámci činí Nejvyšší soud k dovoláním otevřeným právním otázkám následující závěry:

[1] K zákonné úpravě zadostiučinění za nemajetkovou újmu způsobenou právnické osobě neoprávněným zásahem do její dobré pověsti.

41. S přihlédnutím k tomu, že soud prvního stupně založil právní posouzení věci na možnosti aplikovat ve věci (pro účely přiznání nároku na poskytnutí zadostiučinění v penězích) ustanovení § 135 odst. 2 o. z. (a odvolací soud tuto jeho úvahu nekorigoval), Nejvyšší soud úvodem podotýká, že v mezidobí sjednotil rozhodovací praxi obecných soudů při výkladu § 135 odst. 2 o. z. prostřednictvím závěrů obsažených v rozsudku ze dne 30. 11. 2021, sp. zn. [23 Cdo 327/2021](#), uveřejněném pod číslem 66/2022 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 66/2022“). V tomto rozhodnutí (na něž v podrobnostech odkazuje) Nejvyšší soud vysvětlil, že právnická osoba nemá právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené (samotným) neoprávněným zásahem do své pověsti podle § 135 odst. 2 o. z., není-li výslovně ujednáno jinak. Tamtéž ozřejmil, že oporou pro přiznání nemajetkové újmy způsobené právnické osobě neoprávněným zásahem do její dobré pověsti je tam, kde to nebylo výslovně ujednáno stranami dotčeného právního vztahu, zvláštní zákonná úprava předjímaná ustanovením § 2894 odst. 2 o. z. ([R 66/2022](#), odstavec 63.). Příkladný výčet (zvláštní) zákonné úpravy zakládající právnické osobě právo na odčinění nemajetkové újmy

způsobené neoprávněným zásahem do její pověsti ([R 66/2022](#), odstavec 64.) sice nezmiňuje úpravu obsaženou v insolvenčním zákoně, Nejvyšší soud však nemá pochyb o tom, že text § 147 insolvenčního zákona je rovněž onou zvláštní zákonnou úpravou, na kterou odkazuje § 2894 odst. 2 o. z.

42. Jinak řečeno, úprava obsažená v ustanovení § 147 insolvenčního zákona je (ve smyslu ustanovení § 2894 odst. 2 o. z.) zvláštní zákonnou úpravou umožňující právnické osobě požadovat po insolvenčním navrhovateli přiznání nemajetkové újmy, kterou jí způsobil neoprávněným zásahem do její dobré pověsti tím, že podal insolvenční návrh, který byl jeho vinou odmítnut, nebo zamítnut nebo tím, že podal insolvenční návrh, o kterém bylo zastaveno insolvenční řízení jeho vinou; k požadavku na „zavinění“ zamítnutí insolvenčního návrhu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2012, sen. zn. [29 NSČR 15/2010](#), uveřejněné pod číslem 10/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, sp. zn. [29 Cdo 4150/2013](#) (obě rozhodnutí v dané souvislosti zmiňuje již zrušující rozsudek Nejvyššího soudu).

43. Judikaturu, kterou Nejvyšší soud pro účely výkladu § 147 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona citoval ve zrušujícím rozsudku (rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#), rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sp. zn. [29 Cdo 4439/2016](#), a rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. [29 Cdo 110/2017](#)) nelze využít k výkladu dotčených ustanovení zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, již proto, že ve všech tam popsanych případech došlo k neoprávněnému zásahu do dobré pověsti právnické osoby před 1. lednem 2014 (což implikovalo uplatnění zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, potažmo zákona č. 513/1991 Sb., obchodního zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013).

[2] K závaznému právnímu názoru obsaženému ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu.

44. Závazným právním názorem formulovaným ve zrušujícím rozsudku Nejvyššího soudu byl závěr, že: „(...) je-li insolvenční návrh odmítnut vinou insolvenčního navrhovatele, pak ve spojení se zjištěním, že insolvenční navrhovatel neměl vůči insolvenčnímu dlužníku tvrzenou pohledávku, nebude pro odškodnění imateriální újmy způsobené zásahem do dobré pověsti údajného dlužníka - právnické osoby (v důsledku zveřejnění údaje o zahájení insolvenčního řízení v insolvenčním rejstříku a v obchodním rejstříku) zpravidla dostatečná pouhá omluva insolvenčního navrhovatele.“ Tento závěr, obsažený v odst. 4 na str. 6 zrušujícího rozsudku, byl vyústěním (shrnutím) úvah obsažených v posledním odstavci na str. 5 a v prvních třech odstavcích na str. 6 zrušujícího rozsudku. Reprodukce závěrů zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu odvolacím soudem (jak popsána výše v odstavcích 18. a 20.) řečenému odpovídá.

45. Oproti tomu námitky tamního dovolatele (tehdy žalobce) že žalovaná „v zásahu (...) pokračovala podáním odvolání i přes upozornění o nedůvodnosti insolvenčního návrhu“, že si musela být vědoma toho, že pracovní smlouvu zfalšovala a pro dovolatele nikdy žádnou práci nevykonávala a že insolvenční návrh podala ze zavrženíhodné pohnutky v podobě pomstychtivosti (nikoli v důsledku neobdobnosti či omylu), označil Nejvyšší soud (v posledním odstavci na str. 6 zrušujícího rozsudku, končícím na str. 7 zrušujícího rozsudku) pouze jako námitky, jimž se odvolací soud v důsledku závěru o dostatečné reparaci vzniklé újmy formou omluvy nevěnoval (neposuzoval je). Skutkový nebo právní závěr obdobný tomu, jenž ohledně pohnutky žalované přiřkl Nejvyššímu soudu ve zrušujícím rozsudku odvolací soud

(srov. reprodukci závěrů zrušujícího rozsudku Nejvyššího soudu odvolacím soudem popsanou výše v odstavci 19.), zrušující rozsudek neobsahoval. S dovolatelkou lze proto souhlasit v tom, že měl-li odvolací soud za to, že pro vyhodnocení její pohnutky (namítané žalobcem) postačují závěry zrušujícího rozsudku, je jeho právní posouzení věci nesprávné.

46. Ve vztahu k poznatkům, jež se mají podávat z výsledku pracovněprávního sporu účastníků, je napadené rozhodnutí nadto nepřezkoumatelné. V průběhu prvního odvolacího řízení odvolací soud doplnil dokazování rozsudkem Městského soudu v Praze (jako soudu odvolacího) ze dne 1. 2. 2017, z něž v rozsudku ze dne 25. 5. 2017 též učinil určitá zjištění (srov. odstavce 1 a 2 na str. 5 rozsudku odvolacího soudu ze dne ze dne 25. 5. 2017). Poté, co Nejvyšší soud zrušil rozsudek odvolacího soudu ze dne 25. 5. 2017, však odvolací soud v napadeném rozsudku o důkazu rozsudkem Městského soudu v Praze mlčí (zmiňuje jej v odstavci 5. pouze coby součást reprodukce zrušeného rozsudku). Již v rozsudku ze dne 19. 7. 2001, sp. zn. [20 Cdo 2492/99](#), uveřejněném pod číslem 40/2002 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 40/2002“), Nejvyšší soud vysvětlil, že o nepřezkoumatelný rozsudek jde i tehdy, odpovídají-li v něm formulované skutkové a právní závěry skutkovým zjištěním, která soud prvního stupně z provedených důkazů učinil v předchozím rozsudku, jež odvolací soud zrušil, aniž soud prvního stupně v novém rozhodnutí příslušná skutková zjištění zopakoval nebo na ně alespoň odkázal. V témže duchu platí, že o nepřezkoumatelný rozsudek jde i tehdy, odpovídají-li v něm formulované skutkové a právní závěry skutkovým zjištěním, která odvolací soud z důkazů, které sám provedl, učinil v předchozím rozsudku, jež zrušil dovolací soud, aniž odvolací soud v novém rozhodnutí příslušná skutková zjištění zopakoval nebo na ně alespoň odkázal. Potud je tudíž napadené rozhodnutí postiženo též vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). Ostatně, i kdyby bylo možné interpretovat obsah odstavce 5. napadeného rozsudku jako odkaz na zjištění, které odvolací soud učinil z rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 1. 2. 2017 ve zrušeném rozsudku, nešlo by o zjištění, jež by cokoli vypovídalo o pohnutce žalované (již měl odvolací soud, jak v odstavci 5. sám opakuje, tehdy za nevýznamnou).

[3] K okolnostem (kritériím) jež je třeba vzít v úvahu při určení závažnosti (rozsahu) způsobené újmy.

47. Potud dovolatelka vznáší námitku nepřiměřenosti částky 200 000 Kč, s tím, že jde o částku „nastřelenou odnikud“. Ve zrušujícím rozsudku Nejvyšší soud ohledně oněch kritérií odkázal na důvody svých rozsudků sp. zn. [29 Cdo 5640/2015](#) a sp. zn. [29 Cdo 110/2017](#), přičemž z napadeného rozhodnutí se podává snaha odvolacího soudu ona kritéria vypořádat, což platí především o požadavku zohlednit při určení rozsahu (závažnosti) imateriální újmy způsobené právnické osobě na její pověsti neoprávněným zásahem v podobě podání insolvenčního návrhu postavení právnické osoby na trhu.

48. I v tomto případě nelze pominout, že posledně označená rozhodnutí vycházela z právní úpravy rozhodné do 31. 12. 2013. Odvolací soud proto nepochybil, jestliže uzavřel, že při stanovení výše nemajetkové újmy se uplatní i obecná právní úprava obsažená v § 2957 o. z., a jestliže se pokusil o porovnání požadované částky s částkami náhrad prisouzených v jiných (obdobných) věcech (týkajících se aplikace § 147 insolvenčního zákona).

49. Při takovém srovnání je významnější odchylka možná jen tehdy, bude-li soudem řádně a přesvědčivě zdůvodněna. Nelze-li nalézt takový případ, který by se v podstatných znacích

shodoval s projednávanou věcí, je třeba provést srovnání s jinými případy náhrad nemajetkové újmy (srov. *mutatis mutandis* např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. [30 Cdo 1747/2014](#), uveřejněný pod číslem 67/2016 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, včetně tam označených požadavků na způsob pojmenování případných odlišností). Při stanovení výše peněžité náhrady je nutno použít princip proporcionality též tím způsobem, že soud v mezích úvah o srovnatelnosti s jinými případy peněžité náhrady nemajetkové újmy vezme v potaz hierarchii chráněných práv a vezme v úvahu též ekonomický vývoj, v jehož důsledku se náhrady postupem času zvyšují nebo mají zvyšovat (valorizují nebo mají valorizovat); srov. *mutatis mutandis* v poměrech hierarchizace práv chráněných Úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2021, sp. zn. [25 Cdo 2422/2019](#), uveřejněný pod číslem 6/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

50. Poměřováno výše uvedenými závěry lze částku požadovanou žalobcem pokládat za blízkou průměrné hodnotě, která by s ohledem na princip proporcionality měla být pro stanovení výše peněžité náhrady určující. Dovolací námitka „zjevné nepřiměřenosti“ a „nastřelení“ požadované částky „odnikud“, tedy v rovině obecných úvah (bez zohlednění skutkových zvláštností té které věci) důvodná není.

51. Již způsob, jakým odvolací soud pro účely přiznání náhrady nemajetkové újmy v penězích vypořádal námitku žalobce ohledně pohnutky žalované, však činí dovolání opodstatněným (bez nutnosti vypořádat zbylé dovolací námitky). Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil. Jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud (vyjma výroku o omluvě) i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

52. V další fázi řízení soud prvního stupně (odvolací soud) řádně vysvětlí, z jakých (v řízení provedených) důkazů případně činí (bude činit) skutková zjištění o pohnutkách žalované, o postavení žalobce na trhu (včetně úsudku o jeho velikosti a míře podnikatelských aktivit neoprávněným zásahem narušených), potažmo vysvětlí, proč v řízení neprovedl dokazování v rozsahu, v němž důkazní návrhy účastníků řízení nepodléhaly zákonné koncentraci řízení, včetně důkazů listinami označenými v žalobě a k ní připojenými (č. l. 8 až 94 spisu).

č. 61

Dohoda, kterou si dlužník s věřitelem před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka započtli své vzájemné pohledávky, sama o sobě není právním jednáním bez přiměřeného protiplnění ve smyslu ustanovení § 240 insolvenčního zákona a zpravidla nepůjde ani o právní jednání neúčinné podle § 241 insolvenčního zákona nebo podle § 242 insolvenčního zákona. Dospěje-li insolvenční soud v řízení o odpůřčí žalobě podané insolvenčním správcem přesto k závěru, že jsou splněny předpoklady, za nichž lze dohodu o započtení vzájemných pohledávek dlužníka a jeho věřitele samu o sobě pokládat za právní jednání neúčinné podle § 241 insolvenčního zákona nebo podle § 242 insolvenčního zákona, může odpůřčí žalobě vyhovět jen tehdy, jestliže současně dovodí, že dlužník by nemohl takové právní jednání platně a účinně zopakovat (dohodu s věřitelem uzavřít) v průběhu insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek (poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek).

č. 61

Insolvenční řízení, Incidenční spory (žaloba odpůřčí), Započtení pohledávky, Neúčinnost právního jednání

§ 111 IZ, § 122 odst. 3 IZ, § 140 odst. 2-4 IZ, § 240 IZ, § 241 IZ, § 242 IZ, § 324 odst. 3 IZ, § 1982 o. z.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 8. 2022, sen. zn. [29 ICdo 127/2020](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.ICDO.127.2020.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce v rozsahu, v němž směřovalo proti té části prvního výroku rozsudku Vrchního soudu v Olomouci ze dne 18. 6. 2020, sp. zn. 46 ICm 4145/2017, 12 VSOL 213/2020 (KSOS 37 INS 18483/2016), kterou byl potvrzen rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 21. 2. 2020, sp. zn. 46 ICm 4145/2017, v bodě I. výroku ohledně zamítnutí žaloby na určení neúčinnosti dohody o zápočtu pohledávek uzavřené žalovaným a dlužníkem dne 14. 7. 2016; jinak dovolání odmítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem ze dne 21. 2. 2020, č. j. 46 ICm 4145/2017-128, Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Zamítl žalobu na určení, že dohoda o zápočtu pohledávek uzavřená žalovaným (V. s., spol. s r.o.) a dlužníkem (G. a. s., dříve V. G., a. s.) dne 14. 7. 2016 (dále jen „dohoda o zápočtu“) je neúčinná vůči věřitelům dlužníka v insolvenčním řízení vedeném u insolvenčního soudu pod sp. zn. KSOS 37 INS 18483/2016, a na uložení povinnosti žalovanému uhradit částku 4 212 014,76 Kč do majetkové podstaty dlužníka (bod I. výroku).

[2] Uložil žalobci [Mgr. Bc. D. V., jako insolvenčnímu správci společnosti V. P. E. a. s. (dále jen „společnost VPE“)] zaplatit žalovanému náhradu nákladů řízení ve výši 20 570 Kč do 3 dnů od právní moci rozsudku (bod II. výroku).

2. Přitom šlo o v pořadí třetí rozhodnutí insolvenčního soudu ve věci. První rozsudek ze dne 25. 4. 2018, č. j. 46 Icm 4145/2017-27, jímž insolvenční soud žalobu zamítl, zrušil Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 18. 10. 2018, č. j. 46 Icm 4145/2017, 12 VSOL 427/2018-76 (KSOS 37 INS 18483/2016) [vyjma bodu I. výroku, jímž insolvenční soud zamítl žalobu ohledně požadavku na určení neplatnosti jednostranného zápočtu vzájemných pohledávek žalovaného a dlužníka ve výši 1 294 600,45 Kč provedeného žalovaným dne 22. 9. 2016, který odvolací soud potvrdil]. V pořadí druhý rozsudek ze dne 29. 5. 2019, č. j. 46 Icm 4145/2017-98, jímž insolvenční soud žalobu opět zamítl, zrušil Vrchní soud v Olomouci usnesením ze dne 30. 8. 2019, č. j. 46 Icm 4145/2017, 12 VSOL 903/2019-114 (KSOS 37 INS 18483/2016).

3. K odvolání žalobce Vrchní soud v Olomouci rozsudkem ze dne 18. 6. 2020, č. j. 46 Icm 4145/2017, 12 VSOL 213/2020-148 (KSOS 37 INS 18483/2016):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

4. Odvolací soud – vycházejí z ustanovení § 7, § 111, § 140, § 235, § 236 odst. 2, § 239 odst. 3, § 240, § 241, § 242, § 243 a § 246 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), z ustanovení § 118a a § 119a zákona č. 99/1963, občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“), z ustanovení § 1982 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku (dále též jen „o. z.“), z ustanovení čl. II bodu 1. zákona č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a z ustanovení čl. II zákona č. 31/2019 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, a odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu – dospěl po přezkoumání rozsudku insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

5. Dohoda o zápočtu uzavřená podle § 1982 a násl. o. z. je platným právním jednáním, neboť je z ní zřejmé, které konkrétní pohledávky dlužníka a žalovaného a v jaké výši započtením zanikají; dohodou lze přitom započíst pohledávky splatné i nesplatné.

6. Závěry insolvenčního soudu vedoucí k zamítnutí žaloby jsou správné. Započtení není způsobem či formou plnění dluhu a je tudíž pojmově vyloučeno, aby dohoda o zápočtu byla neúčinným právním úkonem podle ustanovení § 240 insolvenčního zákona.

7. Dohoda o zápočtu může být zvýhodňujícím právním úkonem ve smyslu ustanovení § 241 insolvenčního zákona jen tehdy, jestliže by započtení nemohlo být provedeno se stejným výsledkem v průběhu insolvenčního řízení, anebo v případě, že samotný právní úkon, z něhož vzešla pohledávka, kterou věřitel použil k započtení, „bude shledán neúčinným“.

8. Neodporoval-li žalobce právním úkonům, ze kterých vzešly pohledávky, jež žalovaný použil k započtení, nemůže být již z tohoto důvodu se žalobou úspěšný. Navíc přes výzvu a poučení insolvenčního soudu podle § 118a odst. 1 o. s. ř. „rezignoval“ na doplnění skutkových tvrzení k pohledávkám, které byly „předmětem dohody o zápočtu“, a nelze tak posoudit, zda by započtení nemohlo být provedeno se stejným výsledkem i v průběhu insolvenčního řízení; se svou žalobou tak žalobce nemůže být „úspěšný“ i z důvodu neunesení povinnosti tvrzení.

č. 61

9. Skutečnosti uvedené žalobcem po výzvě a poučení insolvenčního soudu podle § 118a odst. 1 o. s. ř. k prokázání tvrzení, že dohoda o zápočtu je úmyslně zkracujícím právním úkonem ve smyslu ustanovení § 242 insolvenčního zákona, nejsou dostatečné a ani v tomto ohledu žalobce „nedostál své povinnosti tvrzení“.

10. Dohoda o zápočtu tedy není neúčinným právním úkonem podle žádného z ustanovení § 240 až § 242 insolvenčního zákona a nelze tak ani vyhovět žalobnímu požadavku na vydání peněžitého plnění.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

11. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jež podle obsahu směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozhodnutí, jímž odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu v bodu I. výroku ve věci samé. Dovolatel vymezuje přípustnost dovolání ve smyslu ustanovení § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od blíže označené rozhodovací praxe Nejvyššího soudu, namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod podle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadený rozsudek zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

12. V mezích uplatněného dovolacího důvodu dovolatel především brojí proti závěru odvolacího soudu, že měl odporovat též právním úkonům, ze kterých vzešly pohledávky použité k započtení. Podle jeho názoru dopadá odvolacím soudem citovaná judikatura na skutkově odlišné případy, kdy je dohoda o zápočtu „součástí jakéhosi ‚vyššího‘ právního jednání, čili dohody o narovnání“. V projednávané věci však žádné takové „vyšší“ jednání, respektive „soubor jednání“ neexistuje, neboť smluvní strany se pouze dohodly na zápočtu pohledávek; dovolatel žalobou odporuje „právě, jen a pouze“ této dohodě o zápočtu. Smyslem právní úpravy odporovatelnosti obsažené v insolvenčním zákoně podle dovolatele není postihnout veškerá právní jednání, která dlužník „historicky provedl“, a není tak nutné odporovat „vždy a bez výjimky“ jednáním, ze kterých vzešly pohledávky, které zanikly, či byly jinak vypořádány „závadným“ (odporovatelným) právním jednáním.

13. Dovolatel dále namítá, že odvolací soud při úvaze, zda započtení nemůže být provedeno se stejným výsledkem i v průběhu insolvenčního řízení, „zcela pomínul“ ustanovení § 111

a § 324 odst. 3 insolvenčního zákona. Žalobce nebyl povinen doplňovat další tvrzení o charakteru započítávaných pohledávek, jelikož úvahu o možnosti provést zápočet za trvání insolvenčního řízení měl učinit odvolací soud s přihlédnutím k uvedeným ustanovením insolvenčního zákona.

III.

Přípustnost dovolání

14. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (v aktuálním znění) se podává z bodu 2., článku II, části první zákona č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

15. Dovolání může být přípustné jen podle § 237 o. s. ř., když pro něj neplatí žádné z omezení přípustnosti vypočtených v § 238 o. s. ř. Nejvyšší soud neměl důvod připustit dovolání v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu, kterou byl potvrzen rozsudek insolvenčního soudu v bodě I. výroku ohledně zamítnutí žaloby na zaplacení částky 4 212 014,76 Kč; dovolací námitky totiž směřují pouze proti právnímu posouzení dohody o zápočtu coby (ne)účinného právního jednání a týkají se tak výlučně té části žaloby (a výroku), která je svou povahou žalobou (výrokem) na určení. Proto Nejvyšší soud dovolání v uvedené části odmítl jako nepřípustné podle § 243c odst. 1 a 2 o. s. ř.

16. Dovolání je však přípustné v rozsahu, v němž směřuje proti té části prvního výroku napadeného rozsudku odvolacího soudu, kterou byl potvrzen rozsudek insolvenčního soudu v bodě I. výroku ohledně zamítnutí žaloby na určení neúčinnosti dohody o zápočtu, když při posouzení dovoláním předestřených právních otázek se odvolací soud jednak odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu (zčásti přijaté po vydání napadeného rozsudku) a jednak jde (ohledně otázky, jak vykládat „možnost“ započítat pohledávky se stejným výsledkem po zahájení insolvenčního řízení) o věc dovolacím soudem v daných souvislostech ne zcela vyřešenou.

IV.

Důvodnost dovolání

17. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Nejvyšší soud úvodem poznamenává, že postrádá zdůvodnění (opodstatnění) toho, proč u právního jednání dlužníka (a žalovaného) uskutečněného v době od 1. 1. 2014 oba soudy nadále používají pojem „právní úkon“ dle § 34 zákona č. 40/1964 Sb.,

občanského zákoníku, ve znění účinném do 31. 12. 2013, zvláště když odvolací soud dohodu o zápočtu posoudil podle § 1982 a násl. o. z.; zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, přitom nahradil pojem „právní úkon“ pojmem „právní jednání“ (srov. § 545 a násl. o. z.) a ve stejném duchu je proto třeba pro rozhodné období interpretovat slovní spojení „právní úkon“ v § 240 až 242 insolvenčního zákona. K tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 7. 2020, sen. zn. [29 ICdo 113/2018](#), uveřejněný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „Sb. rozh. obč.“) pod číslem 27/2021. Při absenci argumentace pro jiný závěr bude Nejvyšší soud při svých úvahách v této věci dále používat terminologii zavedenou s účinností od 1. 1. 2014.

20. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nebyl (ani nemohl být) zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou podstatné následující skutečnosti, z nichž vyšly oba soudy a které se rovněž podávají z obsahu insolvenčního rejstříku:

č. 61

[1] Dohoda o zápočtu se týkala započtení vzájemných pohledávek žalovaného a dlužníka v celkové výši 4 212 014,76 Kč, přičemž jednotlivé pohledávky byly specifikovány čísla faktur, jejich splatností, výši jednotlivých pohledávek a započítávané částky.

[2] Dne 28. 4. 2016 bylo u insolvenčního soudu zahájeno insolvenční řízení na majetek společnosti VPE vedené pod sp. zn. KSOS 37 INS 10134/2016. Usnesením ze dne 25. 8. 2016, č. j. KSOS 37 INS 10134/2016-A-62, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek společnosti VPE (bod I. výroku) a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Bc. D. V. (bod II. výroku).

[3] Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno dne 9. 8. 2016 (A-1). Podáním ze dne 19. 9. 2016, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 20. 9. 2016 (A-6), dlužník přistoupil k insolvenčnímu návrhu a podal návrh na povolení reorganizace. Usnesením ze dne 21. 9. 2016, č. j. KSOS 37 INS 18483/2016-A-19, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka (bod I. výroku) a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Bc. D. V. (bod II. výroku).

[4] Přihláškou podanou dne 21. 11. 2016 (P 270-1) přihlásila společnost VPE do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka pohledávky (v přihlášce blíže specifikované) v celkové výši 104 883 548,08 Kč.

[5] Podle zprávy o činnosti insolvenčního správce a o hospodářské situaci dlužníka ze dne 1. 12. 2016 (B-32), zveřejněné v insolvenčním rejstříku dne 2. 12. 2016, bylo do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka přihlášeno k uvedenému datu 270 věřitelů s pohledávkami v celkové výši téměř 2 miliardy Kč; podle soupisu majetkové podstaty téhož data (B-32) se v majetkové podstatě nacházel mimo jiné průmyslový objekt v zůstatkové ceně zhruba 42 milionů Kč, pozemky v zůstatkové ceně zhruba 12 milionů Kč, movité věci v zůstatkové ceně zhruba 141 milionů Kč, nedokončený dlouhodobý majetek v hodnotě zhruba 13 milionů Kč, „nedokončená výroba“ v hodnotě zhruba 54 milionů Kč, materiál ve „skutečné hodnotě“ zhruba 28 milionů Kč, pohledávky představující „zálohy na zásoby“ ve výši zhruba 5,7 milionů

Kč, „zálohy“ ve výši zhruba 18,5 milionů Kč, „daňové pohledávky“ ve výši zhruba 3,3 milionů Kč a další majetek.

[6] Usnesením ze dne 22. 12. 2016, č. j. KSOS 37 INS 18483/2016-B-46, zveřejněným v insolvenčním rejstříku dne 27. 12. 2016, insolvenční soud (mimo jiné) povolil reorganizaci dlužníka.

[7] Žalobu v této věci podal dne 21. 9. 2017 (C47-1) Mgr. Bc. D. V., jako insolvenční správce dlužníka, a domáhal se jí vůči žalovanému určení neúčinnosti dohody o zápočtu pohledávek a vydání peněžitého plnění ve výši 4 212 014,76 Kč do majetkové podstaty dlužníka; věc je projednávána u insolvenčního soudu jako incidenční spor pod sp. zn. 46 ICm 4145/2017.

[8] Usnesením ze dne 29. 6. 2018, č. j. KSOS 37 INS 18483/2016-B-206, zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne, vzal insolvenční soud (mimo jiné) na vědomí splnění podstatných částí reorganizačního plánu dlužníka a konstatoval, že „tímto reorganizace končí“ (bod I. výroku).

[9] Dne 30. 7. 2018 byl insolvenčnímu soudu doručen návrh Mgr. Bc. D. V., jako insolvenčního správce společnosti VPE, datovaný dne 25. 7. 2018, na pokračování v tomto incidenčním sporu podle ustanovení § 159 odst. 6 insolvenčního zákona s tím, že společnost VPE je věřitelem dlužníka, neboť do insolvenčního řízení na jeho majetek přihlásila své pohledávky.

[10] Insolvenční soud usnesením ze dne 12. 3. 2019, č. j. 46 ICm 4145/2017-86, (mimo jiné) rozhodl, že účastníkem řízení se namísto dosavadního žalobce stává Mgr. Bc. D. V., jako insolvenční správce společnosti VPE (bod I. výroku).

21. Pro další úvahy Nejvyššího soudu jsou rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 111 (insolvenčního zákona)

(1) Nerozhodne-li insolvenční soud jinak, je dlužník povinen zdržet se od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení. Peněžité závazky vzniklé před zahájením insolvenčního řízení je dlužník oprávněn plnit jen v rozsahu a za podmínek stanovených tímto zákonem.

(2) Omezení podle odstavce 1 se netýká úkonů nutných ke splnění povinností stanovených zvláštními právními předpisy, k provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, k odvrácení hrozící škody, k plnění zákonné vyživovací povinnosti a ke splnění procesních sankcí. Dále se omezení podle odstavce 1 nevztahuje na uspokojování pohledávek za majetkovou podstatou (§ 168) a pohledávek jim postavených na roveň (§ 169); tyto pohledávky se uspokojují v termínech splatnosti, je-li to podle stavu majetkové podstaty možné.

(3) Právní úkony, které dlužník učinil v rozporu s omezeními stanovenými v důsledku účinků spojených se zahájením insolvenčního řízení, jsou vůči věřitelům neúčinné, ledaže si k nim dlužník nebo jeho věřitel předem vyžádal souhlas insolvenčního soudu.

§ 122 (insolvenčního zákona)

Nakládání s majetkovou podstatou po dobu trvání moratoria

(...)

(3) Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele není po dobu trvání moratoria přípustné, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před vyhlášením moratoria.

č. 61

§ 140 (insolvenčního zákona)

Předběžná opatření a započtení

(...)

(2) Započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele je po rozhodnutí o úpadku přípustné, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před rozhodnutím o způsobu řešení úpadku, není-li dále stanoveno jinak.

(3) Započtení podle odstavce 2 není přípustné, jestliže dlužníkům věřitel

a/ se ohledně své započitatelné pohledávky nestal přihlášeným věřitelem, nebo

b/ získal započitatelnou pohledávku neúčinným právním úkonem, nebo

c/ v době nabytí započitatelné pohledávky věděl o dlužníkově úpadku, anebo

d/ dosud neuhradil splatnou pohledávku dlužníka v rozsahu, v němž převyšuje započitatelnou pohledávku tohoto věřitele.

(4) Započtení podle odstavce 2 není rovněž přípustné v případech stanovených dále tímto zákonem nebo předběžným opatřením insolvenčního soudu.

§ 240 (insolvenčního zákona)

Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění

(1) Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník.

(...)

§ 241 (insolvenčního zákona)
Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

(3) Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník

a/ splnil dluh dříve, než se stal splatným,

b/ dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,

c/ prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,

d/ poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

(...)

§ 324 (insolvenčního zákona)

(...)

(3) Od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku není přípustné započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením. To platí i tehdy, jestliže zákonné podmínky tohoto započtení byly splněny před uvedeným okamžikem.

22. Uvedená ustanovení insolvenčního zákona platila již v okamžiku uzavření dohody o zápočtu (14. 7. 2016) a nedoznala změn do skončení insolvenčního řízení na majetek dlužníka (příčemž s výjimkou ustanovení § 140 odst. 2 insolvenčního zákona platí v nezměněné podobě dodnes).

23. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu je ustálena v následujících závěrech ohledně možnosti odporovat započtení (ať již jednostrannému, nebo provedenému na základě dohody stran) učiněnému před zahájením insolvenčního řízení:

24. Započtení pohledávek nelze považovat za „nějaký jiný“ způsob či formu plnění dluhu; jde o způsob zániku nesplněného závazku, při němž naopak dvojí plnění odpadá (povinnost plnit zaniká) [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006,

sp. zn. [32 Odo 1143/2004](#), uveřejněný pod číslem 90/2006 Sb. rozh. obč.]. Započtením se tak stranám zápočtu nedostává žádného plnění, natož takového plnění, které by mohlo být využitelné k (byť jen částečnému) uspokojení přihlášených pohledávek jiných věřitelů dlužníka; nelze však přehlédnout, že započtením dlužník „ztrácí“ majetek (pohledávku), který by mohl být využitelný ke shora zmíněnému účelu. Z povahy započtení přitom současně plyne, že jde vždy o jednání „ekvivalentní“ (vzájemné pohledávky zanikají jen v rozsahu, v němž se kryjí). Není-li započtení plněním dluhu, je zároveň pojmově vyloučeno, aby šlo o neúčinné právní jednání podle ustanovení § 240 insolvenčního zákona (tj. bez přiměřeného protiplnění) [srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. [29 ICdo 12/2015](#), uveřejněný pod číslem 92/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 92/2018“)].

č. 61

25. Vzhledem k odlišnostem v právní úpravě institutu započtení v insolvenčním zákoně (oproti úpravě obsažené v zákoně o konkursu a vyrovnání) je nezbytné judikатурní výstupy, k nimž dospěla soudní praxe při posuzování odporovatelnosti a neúčinnosti započtení v konkursním právu, pro poměry té které věci vždy poměřovat úpravou, která v insolvenčním zákonu započtení (za určitých podmínek a nikoli v každé fázi insolvenčního řízení) připouští. Korektivem by zde měla být úvaha, že započtení nebude neúčinným právním jednáním, kdyby se stejným výsledkem mohlo být provedeno i v průběhu insolvenčního řízení. Přitom i v poměrech zákona o konkursu a vyrovnání se judikatura vyslovovala k neúčinnosti započtení vždy ve vazbě na (ne)účinnost smlouvy, z níž vzešla započítávaná pohledávka (k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. [29 Cdo 4886/2007](#), uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 1, ročník 2011, pod číslem 10, jakož i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2009, sp. zn. [29 Cdo 992/2007](#)). Jinými slovy, na „neúčinnost“ započtení lze zásadně usuzovat jen na základě posouzení právního jednání, z nějž vzešla pohledávka, kterou věřitel dlužníka, ohledně kterého je vedeno insolvenční řízení, použil k započtení, jako neúčinného (srov. [R 92/2018](#)).

26. Ve fázi od podání insolvenčního návrhu do rozhodnutí, kterým se zjišťuje úpadek dlužníka, započtení zakázáno zásadně není (za dodržení § 111 insolvenčního zákona); od okamžiku zveřejnění návrhu na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku však není přípustné započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele, ledaže insolvenční soud určí jinak předběžným opatřením (§ 324 odst. 3 věta první insolvenčního zákona). Od účinnosti rozhodnutí o úpadku je započtení zásadně přípustné pouze za podmínek uvedených v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona. Insolvenční zákon v uvedeném ustanovení neobsahuje zákaz započtení, ale toliko jeho omezení; od účinnosti reorganizačního plánu je započítávání možné v případě, kdy tyto pohledávky splňují podmínky pro započtení uvedené v § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona, jinak pouze tehdy, stanoví-li to reorganizační plán [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2016, sp. zn. [29 Cdo 1430/2014](#), uveřejněný pod číslem 63/2018 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 63/2018“), na jehož závěry [R 92/2018](#) odkazuje].

27. K závěrům vysloveným v [R 92/2018](#) se Nejvyšší soud dále přihlásil např. v rozsudku ze dne 31. 10. 2017, sen. zn. [29 ICdo 76/2015](#), uveřejněném v časopise Soudní judikatura č. 3, ročník 2019 pod číslem 33, rozsudku ze dne 28. 11. 2018, sen. zn. [29 ICdo 85/2017](#), uveřejněném pod číslem 116/2019 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 116/2019“), nebo rozsudku ze dne 30. 12. 2021, sen. zn. [29 ICdo 11/2020](#).

28. Přitom v rozsudku sen. zn. [29 ICdo 11/2020](#) Nejvyšší soud vysvětlil [v poměrech incidenčního sporu o odpůrčí žalobě, již insolvenční správce odporoval jednak kupní smlouvě (coby právnímu jednání, z něhož vzešla započítávaná pohledávka) a jednak následné dohodě o zápočtu pohledávek tamějšího dlužníka a jeho věřitele], že domáhá-li se insolvenční správce odpůrčí žalobou jak určení neúčinnosti kupní smlouvy, kterou dlužník získal započítatelnou pohledávku, tak určení neúčinnosti právního jednání, jímž dlužník (prodávající) následně uzavřel s kupujícím dohodu o započtení pohledávky na úhradu kupní ceny proti dříve vzniklé pohledávce kupujícího vůči dlužníku, pak je důvod žalobě vyhovět i co do určení neúčinnosti dohody o započtení, jakmile insolvenční soud dospěje k závěru, že ve smyslu ustanovení § 240 insolvenčního zákona je neúčinná kupní smlouva (proto, že dlužníku coby prodávajícímu se z ní v důsledku zápočtu nedostalo žádného reálného protiplnění). Dospěje-li insolvenční soud v takovém případě k závěru, že kupní smlouva není neúčinným právním jednáním, může odpůrčí žalobu (případně) zamítnout i v rozsahu týkající se určení neúčinnosti dohody o započtení až poté, co jí v návaznosti na žalobní tvrzení a zjištěný skutkový stav věci podrobí (i) samostatnému zkoumání ve smyslu ustanovení § 235 a násl. insolvenčního zákona.

č. 61

29. Tamtéž (srov. odst. 48. rozsudku sen. zn. [29 ICdo 11/2020](#)) Nejvyšší soud doplnil, že úprava obsažená v ustanovení § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona je korektivem úvahy, zda jde (jen ve vztahu k úkonu směřujícímu k započtení pohledávky dlužníka proti pohledávce jeho věřitele) o právní jednání neúčinné dle § 240, § 241 nebo § 242 insolvenčního zákona jen pokud, že započtení nebude neúčinným právním úkonem, kdyby se stejným výsledkem mohlo být provedeno i v průběhu insolvenčního řízení (po rozhodnutí o úpadku dlužníka); srov. opět [R 92/2018](#).

30. Ohledně možnosti započítat vzájemnou pohledávku dlužníka a věřitele po zahájení insolvenčního řízení do rozhodnutí o úpadku (za dodržení § 111 insolvenčního zákona) platí, že takové započtení není právním jednáním vedoucím k „nikoli zanedbatelnému zmenšení majetku náležejícímu do majetkové podstaty dlužníka“. Jestliže právní jednání, jímž dlužník poté, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, započtl svou pohledávku proti pohledávce věřitele, nevedlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku, který může náležet do jeho majetkové podstaty, pak nejde o neúčinné právní jednání (bez zřetele k tomu, že současně nešlo o právní jednání ve smyslu § 111 odst. 2 insolvenčního zákona, tedy například o provozování podniku v rámci obvyklého hospodaření, respektive o jednání uskutečněné za podmínek obvyklých v obchodním styku) [srov. [R 116/2019](#)]. V tomto směru není ani významné, zda se takto dostalo věřiteli na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu. Pouze z toho, že dohoda o zápočtu se týkala pouze jednoho z dlužníkových věřitelů, žádný rozpor se zásadami insolvenčního řízení neplyne a plynout nemůže; zjevně nezákonné by naopak byly postupy, jimiž by insolvenční soud započtení jen proto zakazoval (srov. [R 63/2018](#) a [R 116/2019](#)).

31. V poměrech projednávané věci se výše uvedené závěry projevují následovně. Dovolatel nikterak nezpochybňuje úsudek odvolacího soudu, že dohoda o zápočtu není neúčinným právním jednáním ve smyslu § 240 nebo § 242 insolvenčního zákona, když své námitky soustřeďuje výhradně k tomu, že dohoda o zápočtu je zvýhodňujícím právním jednáním podle § 241 insolvenčního zákona [má za to, že jde o typický příklad jednání,

kterým dlužník dohodl ve vztahu ke svému dlužníku (žalovanému) zánik či nesplnění svého práva ve smyslu § 241 odst. 3 písm. c/ insolvenčního zákona].

32. Odvolací soud ohledně této skutkové podstaty neúčinného (zvýhodňujícího) právního jednání v první řadě uvedl, že žalobce nemůže být se svou žalobou „úspěšný“ již kvůli tomu, že neodporoval předchozím právním jednáním dlužníka, z nichž vzešly započítávané pohledávky.

33. Dovolateli lze dát za pravdu, že judikurní závěr, z něhož odvolací soud vyšel (a podle něhož lze na neúčinnost započtení zásadně usuzovat jen tehdy, je-li neúčinné právní jednání, z něhož vzešla pohledávka použitá k započtení), byl Nejvyšším soudem opakovaně přijímán na podkladě odlišného skutkového stavu než v projednávané věci, tedy za situace, kdy podle skutkových zjištění bylo započtení učiněno současně nebo v přímé věcné a časové souvislosti s takovými (neúčinnými) právními jednáními bez přiměřeného protiplnění (typicky kupními smlouvami) [vedle [R 92/2018](#) srov. v poměrech odpůrčích žalob podle insolvenčního zákona např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 2018, sen. zn. [29 ICdo 109/2016](#), nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 2020, sen. zn. [29 ICdo 7/2019](#), a judikaturu v odůvodnění zmiňovanou].

34. V daném případě ovšem dovolatel předchodí právní jednání dlužníka a žalovaného nezpochybnuje, když svou žalobou odporuje (jak v dovolání zdůrazňuje) „právě, jen a pouze“ dohodě o zápočtu, kterou má za neúčinné (zvýhodňující) právní jednání „samo o sobě“. Řešení uvedené situace podal Nejvyšší soud v rozsudku sen. zn. [29 ICdo 11/2020](#), podle něhož může soud zamítnout odpůrčí žalobu v rozsahu týkajícím se určení neúčinnosti dohody o zápočtu až poté, co jí v návaznosti na žalobní tvrzení a zjištěný skutkový stav věci podrobí (i) samostatnému zkoumání ve smyslu ustanovení § 235 a násl. insolvenčního zákona. Opačný názor odvolacího soudu tak je zjevně nesprávný.

35. Odvolací soud dále k posouzení žaloby z hlediska § 241 insolvenčního zákona uvedl, že žalobce neunesl povinnost tvrzení, když přes poučení insolvenčního soudu podle § 118a odst. 1 o. s. ř. „rezignoval“ na doplnění skutkových tvrzení k pohledávkám, které byly „předmětem dohody o zápočtu“; nebylo tak možné posoudit, zda by započtení nemohlo být provedeno se stejným výsledkem i v průběhu insolvenčního řízení.

36. I v tomto případě není posouzení odvolacího soudu v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu. Onen „korektiv“, zda by započtení bylo možné provést i za trvání insolvenčního řízení, je totiž nutné vykládat způsobem naznačeným opět v rozsudku sen. zn. [29 ICdo 11/2020](#) (srov. jeho odst. 48.). Nejde totiž o to, že je nutné „zkontrolovat“, zda by započtení provedené před zahájením insolvenčního řízení bylo možné provést se stejným výsledkem v průběhu insolvenčního řízení, jak (metodologicky nesprávně) chtěl učinit odvolací soud (a přitom dovedl procesní odpovědnost žalobce za to, že tak nemohl učinit pro nedostatek tvrzení o započítávaných pohledávkách).

37. Není-li odporováno předchozím právním jednáním ve shora uvedeném smyslu, pak je dohoda o zápočtu („sama o sobě“) zásadně nikoliv neúčinným právním jednáním. Pouze tehdy, jestliže insolvenční soud po zhodnocení konkrétních okolností té které věci přesto výjimečně shledá, že dohoda o zápočtu je (samostatně posuzovaná) neúčinným právním jednáním ve smyslu § 241 nebo 242 insolvenčního zákona (když neúčinným právním

jednáním bez přiměřeného protiplnění podle § 240 insolvenčního zákona být nemůže, k tomu srov. shrnutí v odst. 24.), pak nastupuje onen „korektiv“, tedy posouzení, zda by přesto nebylo možné zápočet se stejným výsledkem učinit v insolvenčním řízení (v některé jeho fázi).

38. Jinak řečeno, vyslovením neúčinnosti nelze „postihovat“ právní jednání dlužníka před zahájením insolvenčního řízení, kdyby stejné jednání dlužníka nebylo neúčinné po zahájení insolvenčního řízení (v některé jeho fázi); podle rozumného uspořádání věcí by totiž podmínky, za nichž lze učinit zápočet, měly být v době po zahájení insolvenčního řízení, tedy v době, kdy na dlužníka již dopadají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, popřípadě účinky spojené s rozhodnutím o úpadku, nebo které vyplývají z jiných ustanovení insolvenčního zákona (např. § 122 odst. 3 nebo § 324 odst. 3 insolvenčního zákona), stejné nebo přísnější, než v době, kdy dlužník (ještě) není omezen v nakládání se svým majetkem. Vyjádřeno ještě jinak, nedává valného smyslu vyslovovat neúčinnost započtení provedeného před zahájením insolvenčního řízení, jestliže by dlužník mohl své právní jednání směřující k započtení platně a účinně zopakovat poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek, nebo i v pozdějších fázích takového insolvenčního řízení (srov. opět § 140 odst. 2 až 4 insolvenčního zákona).

č. 61

39. K tomu budiž dodáno, že – jak vysvětleno v odst. 26. a 30. – insolvenční zákon v ustanovení § 111 omezuje možnost započtení vzájemných pohledávek dlužníka a věřitele v době od zahájení insolvenčního řízení do usnesení o úpadku v zásadě jen tehdy, jestliže by takové započtení vedlo k podstatné změně ve skladbě, využití nebo určení majetku dlužníka. To se ostatně týká i projednávané věci, když zákaz započtení spojený se zveřejněním návrhu dlužníka na povolení reorganizace v insolvenčním rejstříku (§ 324 odst. 3 insolvenčního zákona) nastoupil až poté, co již bylo zahájeno insolvenční řízení na základě věřitelského insolvenčního návrhu [a po určité době, konkrétně od 9. 8. do 20. 9. 2016 tak byla možnost započítat vzájemné pohledávky dlužníka a žalovaného (nebo jiného věřitele) limitována právě jen ustanovením § 111 insolvenčního zákona].

40. V poměrech projednávané věci lze pro úplnost doplnit následující. Skutečnost, že provedený zápočet vzájemných pohledávek z obchodního styku dlužníka a žalovaného (coby jednoho z řady věřitelů a obchodních partnerů dlužníka) ve výši 4 212 014,76 Kč, nemůže představovat podstatnou změnu ve skladbě, využití nebo určení majetku dlužníka je zřejmá již ze zprávy o činnosti insolvenčního správce a o hospodářské situaci dlužníka, jakož i ze soupisu majetkové podstaty dlužníka tak, jak byl obsah těchto listiny rekapitulován v odst. 20. bodu [5] shora. Zároveň nemůže jít z pohledu dovolatele o jakkoliv překvapivé posouzení, neboť uvedené listiny coby insolvenční správce dlužníka vyhotovil a s jeho hospodářskou situací byl detailně obeznámen.

41. Nejvyšší soud tak shrnuje, že dohoda, kterou si dlužník s věřitelem před zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka započtli své vzájemné pohledávky, sama o sobě není právním jednáním bez přiměřeného protiplnění ve smyslu ustanovení § 240 insolvenčního zákona a zpravidla nepůjde ani o právní jednání neúčinné podle § 241 insolvenčního zákona nebo podle § 242 insolvenčního zákona. Dospěje-li insolvenční soud v řízení o odpůrcí žalobě podané insolvenčním správcem přesto k závěru, že jsou splněny předpoklady, za nichž lze dohodu o započtení vzájemných pohledávek dlužníka a jeho věřitele samu o sobě pokládat za právní jednání neúčinné podle § 241 insolvenčního zákona nebo podle § 242 insolvenčního

zákona, může odpůrcí žalobě vyhovět jen tehdy, jestliže současně dovodí, že dlužník by nemohl takové právní jednání platně a účinně zopakovat (dohodu s věřitelem uzavřít) v průběhu insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek (poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení vedeného na jeho majetek); srov. zejména ustanovení § 111, § 122 odst. 3, § 140 odst. 2 až 4 a § 324 odst. 3 insolvenčního zákona.

42. Uvedené úvahy jsou podkladem pro závěr, že napadené rozhodnutí odvolacího soudu je ve výsledku (byť nikoliv ze zcela přílehavých důvodů) věcně správné. Vzhledem k tomu, že ustanovení § 243d písm. b/ o. s. ř. dovoluje Nejvyššímu soudu změnit rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže rozhodl nesprávně a dosavadní výsledky řízení ukazují, že je možné o věci rozhodnout, je odtud zřejmé, že Nejvyšší soud je může i „potvrdit“ (zamítnout dovolání), je-li ve výsledku správné. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), dovolání zamítl (§ 243d písm. a/ o. s. ř.).

č. 61

43. Výrok o náhradě nákladů dovolacího řízení se opírá o ustanovení § 243c odst. 3, § 224 odst. 1, § 142 odst. 1 a § 146 odst. 3 o. s. ř., když dovolání žalobce Nejvyšší soud částečně zamítl a ve zbytku jej odmítl a žalovanému v dovolacím řízení podle obsahu spisu nevznikly žádné náklady.

č. 62

Odměna nebo jiné obdobné plnění poskytnuté před 31. červencem 2021 dlužníku jako zaměstnanci nebo příslušníku složky integrovaného záchranného systému nebo kritické infrastruktury za úspěšné splnění mimořádného nebo zvláště významného pracovního nebo služebního úkolu, který souvisel s plněním úkolů stanovených krizovými opatřeními a mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví v době epidemie COVID-19, není příjmem vyloučeným z výkonu rozhodnutí nebo exekuce; při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty se tento mimořádný příjem dlužníka použije k mimořádné splátce dluhů nad rámec splátkového kalendáře [§ 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona].

č. 62

Insolvence, Oddlužení, Majetková podstata, Splátkový kalendář, Dobré mravy

§ 206 odst. 1 písm. i) IZ, § 207 odst. 1,2 IZ, § 208 IZ, § 226 odst. 1 IZ, § 412 odst. 1 IZ, § 24a zákona č. 191/2020 Sb.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2022, sen. zn. [29 NSČR 45/2022](#), ECLI:CZ:NS:2022:29.NSCR.45.2022.1

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužnice proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 29. 11. 2021.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Ostravě (dále jen „insolvenční soud“) usnesením ze dne 21. 9. 2021, zamítl návrh dlužnice ze dne 7. 7. 2021, doručený insolvenčnímu správci dne 14. 7. 2021 (B-37), na „vynětí věci“ z majetkové podstaty dlužnice, a to „mimořádné odměny v souvislosti s plněním úkolů v rámci COVID-19 za první vlnu pandemie“ za měsíce březen až květen 2020, vyplacené v říjnu 2020, a „na ponechání mimořádných odměn v souvislosti s pandemií COVID-19, která má být vyplacena ve výplatě mzdy za měsíce duben až červenec 2021“.

2. Insolvenční soud–cituje ustanovení § 206 odst. 1 písm. i), § 207 odst. 1 a 2, § 208 a § 226 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a odkazuje na závěry formulované v usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 28. 4. 2021, (dále jen „předchozí usnesení“)–uzavřel, že odměny vyplácené dlužnici (zaměstnankyni Fakultní nemocnice v O.) v souvislosti s „pandemií COVID-19“ (dále též jen „mimořádné odměny“) jsou součástí mzdy a tudíž i součástí majetkové podstaty; byť jde o příjem mimořádný, jde stále o součást mzdy, která podléhá výkonu rozhodnutí nebo exekuci, a tudíž „náleží do oddlužení“.

3. Vrchní soud v Olomouci k odvolání dlužnice usnesením ze dne 29. 11. 2021 potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

4. Odvolací soud dále vyšel z toho, že:

[1] Dne 6. 3. 2020 podala dlužnice insolvenční návrh spojený s návrhem na oddlužení. Insolvenční soud usnesením ze dne „2. 4. 2020“ (správně 22. 4. 2020) [mimo jiné] zjistil úpadek dlužnice, povolil jí řešení úpadku oddlužením a ustanovil insolvenčního správce (Insolvenční agenturu v. o. s.); následně usnesením ze dne 26. 11. 2020 (mimo jiné) schválil oddlužení dlužnice plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty.

[2] Podáními ze dne 27. 1. 2021, 14. 4. 2021 a 10. 6. 2021 dlužnice (mimo jiné) navrhla, aby z její majetkové podstaty byly vyňaty sražené mimořádné odměny [ve výši 42.260 Kč (za měsíce březen až květen 2020) a ve výši 69.612 Kč (s předpokládaným termínem výplaty v měsících dubnu až červenci 2021)], které nepovažovala za mimořádné příjmy ve smyslu ustanovení § 412 insolvenčního zákona.

5. Po tomto doplnění odvolací soud – cituje ustanovení § 207 odst. 2, § 208 a § 226 insolvenčního zákona a odkazuje na (své) předchozí usnesení – uzavřel, že mimořádné odměny jsou součástí mzdy, podléhají výkonu rozhodnutí nebo exekuci a náleží do oddlužení.

6. V této souvislosti zdůraznil, že příjem dlužnice lze obecně definovat jako peněžité plnění ve prospěch dlužnice, kterým je zvyšována hodnota jejího majetku oproti stavu, který tu byl v době schválení oddlužení. Není pochyb o tom, že ony odměny jsou mimořádným (nikoli pravidelným) příjmem dlužnice ve smyslu ustanovení § 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, postžitelným výkonem rozhodnutí či exekucí (§ 207 odst. 2 insolvenčního zákona); nejde ani o majetek taxativně vymezený v ustanovení § 208 insolvenčního zákona, když označené ustanovení konstruuje výjimku z pravidla, podle něhož majetek dlužníka náleží do majetkové podstaty, která by měla být aplikována restriktivně.

7. Opodstatněnou neshledal odvolací soud ani námitku dlužnice, podle níž je použití mimořádných odměn pro uspokojení věřitelů v rozporu s dobrými mravy, když sanačnímu způsobu řešení úpadku, který mohla dlužnice prosadit i proti vůli věřitelů, aniž by jim současně musela nabídnout za účelem uspokojení jejich pohledávek veškerý svůj majetek, odpovídá oprávnění věřitelů obdržet na úhradu svých pohledávek vše, na co mají právo podle zvoleného (schváleného) způsobu (formy) oddlužení. Proto je použití mimořádných odměn k úhradě zjištěných pohledávek věřitelů v souladu se zásadou co nejvyššího uspokojení věřitelů [§ 5 písm. a) insolvenčního zákona].

8. Konečně (pro úplnost) odvolací soud doplnil, že ustanovení § 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona neupravuje žádný formální postup při vydávání mimořádných příjmů insolvenčnímu správci. Předpokládá se, že dlužník dobrovolně splní povinnost vyplývající z tohoto zákonného ustanovení; nevydá-li dlužník přesto mimořádný příjem dobrovolně, měla by postačovat ke splnění této povinnosti pouhá výzva insolvenčního správce. Současně není vyloučeno, aby ve sporných případech rozhodl insolvenční soud (v rámci dohledací činnosti), aby bylo postaveno najisto, zda a v jaké výši je dlužník povinen vydat příjem insolvenčnímu správci. V poměrech projednávané věci proto vyhodnotil výše zmíněná podání jako žádost o vydání „rozhodnutí o případném ponechání mimořádného příjmu (jeho části) dlužnicí“.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

9. Proti usnesení odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, které má za přípustné podle ustanovení § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu („dále jen o. s. ř.“), a to k řešení právní otázky (dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené), zda lze považovat mimořádné odměny „za majetek nespádající do majetkové podstaty dlužnice“ ve smyslu ustanovení § 208 insolvenčního zákona a zda lze toto plnění považovat za mimořádný příjem ve smyslu ustanovení § 412 odst. 1 insolvenčního zákona, či za příjem, který je nepostižitelný a náleží výhradně dlužnici.

10. Dovolatelka odvolacímu soudu především vytýká, že se nijak nevypořádal s argumentací obsaženou v označeném usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 1. 2021, na které poukázala již v dovolání. V judikatuře (odvolacích soudů) tak existují „dva rozdílné přístupy k řešení téže problematiky“, přičemž dlužníci „spadající do působnosti Vrchního soudu v Olomouci jsou značně znevýhodňováni oproti dlužníkům spadajícím do působnosti Vrchního soudu v Praze“.

11. Dovolatelka je přesvědčena, že při práci v nebezpečném prostředí za použití speciálních ochranných prostředků fakticky nasazovala své zdraví a život, a to na základě nařízení státu, jímž byl sledován veřejný zájem společnosti na zmírnění pandemie. I proto nelze spravedlivě požadovat, aby byly mimořádné odměny použity k uspokojení věřitelů. Vzhledem ke shora uvedenému – pokračuje dovolatelka – by měl být upřednostněn teleologický výklad ustanovení § 208 a § 412 odst. 1 insolvenčního zákona, když *ratio legis* těchto ustanovení spočívá v ochraně „výjimečných majetkových plnění určených výhradně osobě dlužníka“.

12. V této souvislosti upozorňuje na právní úpravu mimořádných odměn obsaženou v ustanovení § 24a zákona č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadu epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení, poškozené, oběti trestních činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění účinném od 31. 7. 2021, podle něhož odměna nebo jiné obdobné plnění poskytnuté zaměstnanci nebo příslušníku složky integrovaného záchranného systému nebo kritické infrastruktury za úspěšné splnění mimořádného nebo zvláště významného pracovního nebo služebního úkolu, který souvisel s plněním úkolů stanovených mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví v době epidemie COVID-19, podléhá výkonu rozhodnutí nebo exekuci pouze z jedné poloviny. Z označeného ustanovení plyne „zřejmý postoj zákonodárce, který se naklonil na stranu dlužníků a stanovil právní úpravu, byť jen částečně, v jejich prospěch“.

13. Jelikož v projednávané věci byly mimořádné odměny dlužnici vyplaceny v období před 31. 7. 2021, měly by být z majetkové podstaty vyňaty v plném rozsahu.

14. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud usnesení soudů nižších stupňů změnil a rozhodl o vynětí mimořádných odměn z její majetkové podstaty, popřípadě, aby rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

III.

Přípustnost dovolání

15. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení právní otázky dovoláním otevřené (dosud Nejvyšším soudem nezodpovězené), zda mimořádné odměny jsou příjmem dlužnice, který náleží do majetkové podstaty (a jako takový by měl být použit k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře) nebo jde o příjem z majetkové podstaty vyloučený (respektive k tomu účelu použitelný jen se souhlasem dlužnice).

IV.

Důvodnost dovolání

č. 62

16. Nejvyšší soud v první řadě (nad rámec skutečností popsaných soudy nižších stupňů) předesílá, že z insolvenčního spisu se podávají následující skutečnosti:

[1] Podáním ze dne 27. 1. 2021 (B-12) dlužnice požádala insolvenční soud, aby jí byla ponechána mimořádná odměna (vyplacená na základě mimořádného opatření Ministerstva zdravotnictví České republiky ze dne 15. 3. 2020 – dále jen „mimořádné opatření“), která jí byla sražena podle výplatního lístku za říjen 2020 „ve prospěch nepřednostní exekuce“ ve výši 42.260 Kč.

[2] Podáním ze dne 14. 4. 2021 (B-25) dlužnice navrhla insolvenčnímu soudu, aby stanovil „jinou výši splátek“, respektive vyjmul mimořádné odměny z prováděných srážek mzdy (rozhodl, že mimořádné odměny nepodléhají srážkám ze mzdy a zůstávají v plném rozsahu dlužnici).

[3] Insolvenční správce dlužnice přípisem ze dne 24. 5. 2020 (B-30) sdělil insolvenčnímu soudu, že deponuje částku 48.234 Kč (přestavující „srážku pro insolvenční“ z mimořádných odměn) do rozhodnutí soudu o návrhu dlužnice (B-25).

[4] Podáním ze dne 10. 6. 2021 (B-31) dlužnice upřesnila své předchozí žádosti a požádala insolvenční soud, aby rozhodl, že se jí ponechá mimořádná odměna v částce 42.260 Kč (viz výplatní lístek za říjen 2020) a mimořádná odměna (včetně příjmu z dohody o pracovní činnosti jako členky očkovacího týmu COVID) v částce 69.612 Kč (viz výplatní lístek za duben 2021), jakož i „veškeré částky vyplacené na základě dohody o pracovní činnosti, když nejde o zvláštní příjmy podle ustanovení § 412 insolvenčního zákona“.

[5] Usnesením ze dne 16. 6. 2021, vydaným v rámci dohlédací činnosti, insolvenční soud zamítl návrhy dlužnice (B-12 a B-25), uzavíraje, že mimořádné odměny jsou součástí mzdy dlužnice, podléhají výkonu rozhodnutí nebo exekuci a náleží do oddlužení.

[6] Podáním ze dne 7. 7. 2021 (adresovaným insolvenčnímu správci) dlužnice navrhla, aby mimořádné odměny byly vyňaty z majetkové podstaty (§ 226 insolvenčního zákona), když představují příjem (mimořádné finanční ohodnocení zdravotnického personálu), který nelze považovat za mimořádný příjem podle ustanovení § 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona, který by byla povinna vydat do oddlužení. Současně

nesouhlasila s použitím mimořádných odměn ke splátkám nad rámec splátkového kalendáře; insolvenční správce dlužnice informoval o tomto návrhu insolvenční soud a navrhl jej zamítnout (B-37).

[7] Podle zprávy o plnění oddlužení ze dne 2. 1. 2022 dlužnice plní povinnosti dle splátkového kalendáře, přičemž aktuální míra uspokojení nezajištěného věřitele (R. M.) s přihlášenou pohledávkou 12.463.792,99 Kč činí 1,5547 % a očekávaná míra uspokojení zmíněné pohledávky za pět let je 7,77 % (B-54).

17. Na tomto základě Nejvyšší soud přezkoumal správnost (dovolatelkou zpochybněného) právního posouzení věci odvolacím soudem.

18. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

19. Podle ustanovení § 7 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Podle ustanovení § 206 insolvenčního zákona, není-li v tomto zákoně stanoveno jinak, majetkovou podstatu podle § 205 tvoří zejména a) peněžní prostředky, b) věci movité a nemovité, c) podnik, d) soubor věcí a věci hromadné, e) vkladní knížky, vkladní listy a jiné formy vkladů, f) akcie, směnky, šeky nebo jiné cenné papíry anebo jiné listiny, jejichž předložení je nutné k uplatnění práva, g) obchodní podíl, h) dlužníkovy peněžité i nepeněžité pohledávky, včetně pohledávek podmíněných a pohledávek, které dosud nejsou splatné, i) dlužníková mzda nebo plat, jeho pracovní odměna jako člena družstva a příjmy, které dlužníkovi nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora při rekvalifikaci, j) další práva a jiné majetkové hodnoty, mají-li penězi ocenitelnou hodnotu (odstavec 1). Majetkovou podstatu tvoří dále i příslušenství, přírůstky, plody a užitky majetku uvedeného v odstavci 1 (odstavec 2).

Podle ustanovení § 207 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí; věci sloužící k podnikání dlužníka však z majetkové podstaty vyloučeny nejsou (odstavec 1). Příjmy dlužníka náleží do majetkové podstaty ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky (odstavec 2). Je-li podle ustanovení o výkonu rozhodnutí nebo exekuci posouzení otázky, který majetek nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí, závislé na rozhodnutí soudu, pro účely insolvenčního řízení vydá takové rozhodnutí insolvenční soud (odstavec 3).

Podle ustanovení § 208 insolvenčního zákona, nestanoví-li tento zákon jinak, do majetkové podstaty nepatří též majetek, se kterým lze podle zvláštního právního předpisu naložit pouze

způsobem, k němuž byl určen, zejména účelové dotace a návratné výpomoci ze státního rozpočtu, z Národního fondu, z rozpočtu územního samosprávních celku nebo státního fondu, finanční rezervy vytvářené podle zvláštních právních předpisů, majetek České národní banky, který byl na základě zvláštních dohod svěřen do správy jiné osobě, zboží propuštěné celním úřadem k dočasnému použití a majetek státu v rozsahu stanoveném zvláštním právním předpisem.

Podle ustanovení § 226 insolvenčního zákona dlužník může uplatnit vynětí majetku z majetkové podstaty jen tehdy, jde-li o věc, právo, pohledávku nebo jinou majetkovou hodnotu, která do majetkové podstaty nepatří podle § 207 a 208; učiní tak vůči insolvenčnímu správci bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět, že došlo k zahrnutí takové věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu (odstavec 1). O návrhu podle odstavce 1 rozhoduje insolvenční soud v rámci své dohlédací činnosti. Rozhodnutí, proti kterému je odvolání přípustné, se doručuje dlužníku, insolvenčnímu správci a věřitelskému výboru. V době od podání tohoto návrhu do rozhodnutí o něm nesmí insolvenční správce zpeněžit majetek, jehož se návrh týká; § 225 odst. 4 a 5 platí obdobně (odstavec 5).

č. 62

Podle ustanovení § 398 odst. 3 insolvenčního zákona při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen vydat insolvenčnímu správci majetek náležející do majetkové podstaty ke zpeněžení postupem obdobným podle ustanovení o zpeněžení majetkové podstaty v konkursu a dále do doby podání zprávy o splnění oddlužení měsíčně splácet nezajištěným věřitelům ze svých příjmů částku ve stejném rozsahu, v jakém z nich mohou být při výkonu rozhodnutí nebo při exekuci uspokojeny přednostní pohledávky.

Podle ustanovení § 412 odst. 1 insolvenčního zákona po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty je dlužník povinen a) vykonávat přiměřenou výdělečnou činnost a v případě, že je nezaměstnaný, o získání příjmu usilovat; nesmí rovněž odmítat splnitelnou možnost si příjem obstarat, b) hodnoty získané dědictvím, darem a z neúčinného právního úkonu, jakož i majetek, který dlužník neuvedl v seznamu majetku, ač tuto povinnost měl, vydat insolvenčnímu správci ke zpeněžení a výtěžek, stejně jako jiné své mimořádné příjmy a část výtěžku zpeněžení majetku náležejícího do společného jmění manželů, použít k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře; za mimořádný příjem se nepovažují plnění z pojistných smluv o škodovém pojištění a plnění z titulu práva na náhradu majetkové a nemajetkové újmy,

Podle ustanovení § 276 o. s. ř. srážky ze mzdy lze provádět jen do výše výkonem rozhodnutí vymáhané pohledávky s příslušenstvím.

Podle ustanovení § 278 o. s. ř. povinnému nesmí být sražena z měsíční mzdy základní částka; způsoby jejího výpočtu stanoví nařízením vláda České republiky (dále jen „nezabavitelná částka“).

Podle ustanovení § 279 o. s. ř. z čisté mzdy, která zbývá po odečtení nezabavitelné částky a která se zaokrouhlí směrem dolů na částku dělitelnou třemi a vyjádřenou v celých korunách, lze srazit k vydobytí pohledávky oprávněného jen jednu třetinu. Pro přednostní pohledávky uvedené v odstavci 2 se sraží dvě třetiny (odstavec 1 věta první a druhá). Vláda České

republiky stanoví nařízením částku, nad kterou se srazí zbytek čisté mzdy vypočtené podle odstavce 1 věty první bez omezení (odstavec 3 věta první).

Podle ustanovení § 281 o. s. ř. provádět srážky ze mzdy ve větším rozsahu, než dovolují ustanovení tohoto zákona, je nepřípustné, a to i když s tím povinný souhlasí.

Podle ustanovení § 60 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekučního řádu) a o změně dalších zákonů, nestanoví-li tento zákon jinak, použijí se na exekuci srážkami ze mzdy a jiných příjmů přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu upravující výkon rozhodnutí srážkami ze mzdy.

20. Výše citovaná ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu a exekučního řádu platila v této podobě již v době zahájení insolvenčního řízení na majetek dlužnice a do rozhodnutí odvolacího soudu nedoznala změn.

č. 62

21. Nejvyšší soud v první řadě připomíná, že jeho judikatura je ustálena v závěrech, podle nichž:

[1] Návrh dlužníka na vynětí určitého majetku z majetkové podstaty nelze zaměňovat s vylučovací žalobou, k jejímuž podání dlužník aktivně věcně legitimován není. Pro případ nesouhlasu insolvenčního správce s takovým návrhem předpokládá insolvenční zákon (v § 226 odst. 5), že insolvenční soud o návrhu rozhodne v insolvenčním řízení usnesením vydaným v rámci své dohlédací činnosti [§ 10 písm. b) insolvenčního zákona], proti němuž je však (oproti obecnému pravidlu dle § 91 insolvenčního zákona) odvolání přípustné. Zvláštní povaha takového rozhodnutí (jež se projevuje i výjimečným připuštěním odvolacího přezkumu) je dána tím, že v jeho důsledku může majetkovou podstatu dlužníka s konečnou platností opustit majetek, jenž by jinak byl určen k uspokojení dlužnických věřitelů.

Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 6. 2013, sen. zn. [29 NSČR 50/2011](#), uveřejněné pod číslem 97/2013 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

[2] „Jiným mimořádným příjmem“ se ve smyslu ustanovení § 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona rozumí jen takový příjem, jehož dlužník nabyl (až) za trvání účinků schváleného oddlužení a který není vyloučen z majetkové podstaty dlužníka prostřednictvím úpravy obsažené v § 207 insolvenčního zákona. K tomu budiž dodáno, že jiný než „mimořádný“ příjem, tedy příjem obvyklý či pravidelný, je za trvání účinků schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře postižitelný (využitelný pro účely uspokojení dlužnických nezajištěných věřitelů) již na základě ustanovení § 398 odst. 3 insolvenčního zákona.

Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2021, sen. zn. [29 NSČR 100/2020](#).

22. V poměrech projednávané věci se shora uvedené promítá následovně.

23. Majetkovou podstatu dlužnice (obecně) tvoří (i) její mzda nebo plat, její pracovní odměna jako členky družstva a příjmy, které dlužnici nahrazují odměnu za práci, zejména důchod, nemocenské, peněžité pomoci v mateřství, stipendia, náhrady ucházejícího výdělků, náhrady poskytované za výkon společenských funkcí, podpora v nezaměstnanosti a podpora

při rekvalifikaci [§ 206 odst. 1 písm. i) insolvenčního zákona]; výjimky z tohoto pravidla upravují ustanovení § 207 a § 208 insolvenčního zákona.

24. Jelikož mimořádné odměny zjevně nelze považovat za majetek podléhající režimu zvláštních předpisů podle ustanovení § 208 insolvenčního zákona, zbývá posoudit, zda jde o majetek, který nelze postihnout výkonem rozhodnutí nebo exekucí (§ 207 insolvenčního zákona).

25. Mimořádné odměny byly vyplaceny (na základě dotačních programů Ministerstva zdravotnictví České republiky pro roky 2020 a 2021 na podporu mimořádného finančního ohodnocení zaměstnanců poskytovatelů lůžkové péče v souvislosti s epidemií COVID-19) jako zvláštní ocenění státu za práci ve ztíženém pracovním prostředí, kdy byl zaměstnanec vystaven riziku nákazy z důvodu nezbytného soustavného přímého osobního kontaktu s jinými fyzickými osobami při výkonu sjednaného druhu práce nebo ztíženého provozu v souvislosti s aplikací opatření proti šíření nákazy COVID-19.

26. Shora vyjádřený důvod „přiznání“ mimořádných odměn ovšem (bez dalšího) nic nemění na tom, že tyto odměny byly složkou platu (§ 134 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce), popřípadě mzdy (§ 113 odst. 1 zákoníku práce); současně nešlo o část platu (mzdy), která by nemohla být postižena v rámci výkonu rozhodnutí nebo exekuce srážkami ze mzdy.

27. Jelikož právní úprava oddlužení sama o sobě představuje dobrodíní pro dlužnici v tom směru, že se může „zprostit“ (zcela nebo zčásti) svých závazků (srov. např. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 12. 2020, sen. zn. [29 NSČR 114/2019](#), uveřejněného pod číslem 54/2021 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek), nelze ji (bez právní opory) vykládat v neprospěch věřitelů zjištěných pohledávek jen s ohledem na povahu (mimořádných) příjmů dlužnice.

28. Současně nelze přehlédnout, že dlužnice byla po dobu trvání účinků schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty povinna vynaložit veškeré úsilí, které po ní lze spravedlivě požadovat, k plnému uspokojení pohledávek svých věřitelů [§ 412 odst. 1 písm. h) insolvenčního zákona].

29. Konečně Nejvyšší soud (nad rámec shora uvedeného) dodává, že rozhodnutí v dané věci bude mít zásadní význam na rozsah uspokojení (jediné) přihlášené pohledávky (tj. vykonatelné pohledávky R. M. ve výši 8.185.000 Kč s příslušenstvím, přiznané rozsudkem Okresního soudu v Ostravě ze dne 18. 9. 2014, č. j. 81 C 282/2013-103, ve spojení s rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 29. 5. 2015, č. j. 56 Co 35/2015-186); přitom okolnosti vzniku zmíněné pohledávky [v označených rozhodnutích popsané (nesporné) protiprávní jednání dlužnice] bez dalšího (samy o sobě) vylučují opodstatněnost argumentace dovolatelky založené na „dobrých mravech“.

30. Na výše uvedených závěrech nic nemění ani skutečnost, že dne 31. 7. 2021 nabyl účinnosti zákon č. 286/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, jímž byl (viz jeho část osmá čl. XI bod 1) změněn zákon č. 191/2020 Sb., o některých opatřeních ke zmírnění dopadů epidemie koronaviru SARS CoV-2 na osoby účastnící se soudního řízení,

poškozené, oběti trestných činů a právnické osoby a o změně insolvenčního zákona a občanského soudního řádu, ve znění zákona č. 460/2020 Sb., zákona č. 601/2020 Sb., zákona č. 94/2021 Sb. a zákona č. 155/2021 Sb., tak, že do něj byl vložen § 24a, podle něhož odměna nebo jiné obdobné plnění poskytnuté zaměstnanci nebo příslušníku složky integrovaného záchranného systému nebo kritické infrastruktury za úspěšné splnění mimořádného nebo zvlášť významného pracovního nebo služebního úkolu, který souvisel s plněním úkolů stanovených krizovými opatřeními a mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví v době epidemie COVID-19, podléhá výkonu rozhodnutí nebo exekuci pouze z jedné poloviny (odstavec 1), a ten, kdo vyplatil plnění podle odstavce 1, je povinen sdělit exekutorovi na jeho písemnou žádost, zda plnění je poskytnuté za splnění úkolu uvedeného v odstavci 1 (odstavec 2).

31. V této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že jako východiska, na nichž spočívá i jeho rozhodovací činnost, přejímá závěry formulované k výkladu právních norem Ústavním soudem již ve stanovisku jeho pléna ze dne 21. 5. 1996, sp. zn. [Pl. ÚS-st.-1/96](#), uveřejněném pod č. 294/1996 Sb. Tam Ústavní soud vysvětlil, že vázanost soudu zákonem neznamena bezpodmínečně nutnost doslovného výkladu aplikovaného ustanovení, nýbrž zároveň vázanost smyslem a účelem zákona. V případě konfliktu mezi doslovným zněním zákona a jeho smyslem a účelem je důležité stanovit podmínky priority výkladu *e ratione legis* před výkladem jazykovým, podmínky, jež by měly představovat bariéru možné libovůle při aplikaci práva. Tamtéž Ústavní soud dodal, že smysl a účel zákona lze dovodit především z autentických dokumentů vypovídajících o vůli a záměrech zákonodárce, mezi něž patří důvodová zpráva k návrhu zákona (uvědomuje si skutečnost, že ze souhlasu zákonodárce s osnovou návrhu lze pouze presumovat i jeho souhlas s jejími důvody) a dále z argumentace přednesené v rozpravě při přijímání návrhu zákona. Smysl a účel zákona lze dále dovodit z pramenů práva. Při aplikaci právního ustanovení je nutno prvotně vycházet z jeho doslovného znění. Pouze za podmínky jeho nejasnosti a nesrozumitelnosti (umožňující např. více interpretací), jakož i rozporu doslovného znění daného ustanovení s jeho smyslem a účelem, o jejichž jednoznačnosti a výlučnosti není jakákoli pochybnost, lze upřednostnit výklad *e ratione legis* před výkladem jazykovým. Srov. shodně např. též rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 8. 9. 2010, sp. zn. [31 Cdo 1693/2008](#), uveřejněný pod číslem 34/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, nebo rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 3. 2011, sp. zn. [31 Cdo 4545/2008](#), uveřejněný pod číslem 84/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

32. Ustanovení § 24a bylo vloženo do zákona č. 191/2020 Sb. s účinností od 31. 7. 2021 zákonem č. 286/2021 Sb. Jelikož se tak stalo až na základě pozměňovacího návrhu L. K. k pozměňovacímu návrhu ústavně právního výboru (sněmovní tisk č. 545), důvodová zpráva k označenému zákonu ve vztahu k dané změně mlčí. Z odůvodnění pozměňovacího návrhu plyne, že „předkladateli přijde jako krajně nemravné, aby exekutor zabavil zaměstnanci nebo příslušníkovi složek integrovaného záchranného systému nebo krizové infrastruktury za úspěšné splnění mimořádného nebo zvlášť významného pracovního nebo služebního úkolu, který souvisel s plněním úkolů stanovených krizovými opatřeními a mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví v době epidemie COVID-19, celou odměnu. Tato odměna byla zcela mimořádná a měla sloužit coby poděkování za nasazení v netypické a rizikové době. Předkladatel zároveň chápe, že dluhy se mají plnit. Proto navrhuje nechat povinnému alespoň

motivační polovinu odměny“. Stanovisko ústavně právního výboru nebylo přijato; ministryně spravedlnosti se vyjádřila způsobem „věcně souhlasím, ale legislativně špatně napsané, takže nesouhlas“.

33. K (ne)možnosti aplikace ustanovení § 24a zákona č. 191/2020 Sb. Nejvyšší soud předesílá, že jeho judikatura je ustálena v závěrech, podle kterých:

[1] Nový právní předpis, který řeší stejný právní institut jinak (zcela nebo jen zčásti) než dosavadní právní úprava, nemusí mít – obecně vzato – na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností, žádný vliv. Takováto situace nastává, stanoví-li nový právní předpis, že se jím řídí jen právní vztahy, které vznikly po jeho účinnosti, a že tedy právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, se včetně všech práv a nároků řídí dosavadními předpisy, i když tato práva a nároky vzniknou až po účinnosti nového právního předpisu. Obvykle však má nový právní předpis vliv i na právní vztahy, které vznikly před jeho účinností; v takovémto případě nastává tzv. zpětná účinnost (retroaktivita) nového právního předpisu. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 4. 2000, sp. zn. [21 Cdo 2525/99](#), uveřejněné pod číslem 34/2001 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

[2] Právní teorie rozeznává zpětnou účinnost (retroaktivitu) pravou a nepravou. O pravou zpětnou účinnost (retroaktivitu) jde tehdy, jestliže se novým právním předpisem má řídit vznik právního vztahu a nároků účastníků z tohoto vztahu také v případě, kdy právní vztah nebo nároky z něj vyplývající vznikly před účinností nového právního předpisu. K tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 9. 2005, sp. zn. [29 Odo 908/2003](#), uveřejněný pod číslem 35/2006 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 35/2006“), k jehož závěrům se přihlásil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 30. 11. 2017, sen. zn. [29 NSČR 14/2015](#), uveřejněném pod číslem 25/2019 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

[3] Nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) znamená, že novým právním předpisem se sice mají řídit i právní vztahy, vzniklé před jeho účinností, avšak až ode dne jeho účinnosti; samotný vznik těchto právních vztahů a nároky z těchto vztahů vzniklé před účinností nového právního předpisu, se spravují dosavadní právní úpravou. Srov. opět [R 35/2006](#).

34. Shodným způsobem pak vyložil pojmy pravá a nepravá zpětná účinnost (retroaktivita) také Ústavní soud. Ten v nálezu svého pléna ze dne 4. 2. 1997, sp. zn. [Pl. ÚS 21/96](#), odkázal na definici obsaženou v díle Tilsch, E.: Občanské právo. Obecná část, Praha 1925, str. 75 - 78, a podle které „[p]ravé zpětné působení nového zákona jest tu jen tehdy, když působí i pro dobu minulou (...). Nepravé zpětné působení (...) tu jest, když nový zákon nařizuje, že ho má být užito i na staré právní poměry již založené, ale teprve od doby, kdy počíná působnost nového zákona, anebo od doby ještě pozdější.“ Ve shodě s článkem Tichý, L.: K časové působnosti novely občanského zákoníku, uveřejněným v časopise Právník č. 12, ročník 1984, str. 1104, Ústavní soud tamtéž zdůraznil, že pravá retroaktivita pak „zahrnuje v podstatě dvě odlišné situace“, a to za prvé „stav, že nová úprava dávala vznik (novým právním) vztahům před její účinností za podmínek, které teprve dodatečně stanovila“, a za druhé „novela může měnit právní vztahy vzniklé podle staré právní úpravy, a to ještě před účinností nového zákona“. Pro pravou retroaktivitu tudíž platí, že *lex posterior* ruší

(neuznává) právní účinky v době účinnosti *legis prioris*, popřípadě vyvolává nebo spojuje práva a povinnosti subjektů s takovými skutečnostmi, jež v době účinnosti *legis prioris* neměly povahu právních skutečností. V případě retroaktivity nepravé „nový zákon sice nezakládá právních následků pro minulost, avšak buď povyšuje minulé skutečnosti za podmínku budoucího právního následku (prostá výlučnost), nebo modifikuje pro budoucnost právní následky podle dřívějších zákonů založené (...). Nepravé zpětné působení zákona pouze znamená, že nový zákon zachycuje (právně kvalifikuje) minulé skutečnosti nebo že se dotýká (modifikuje, ruší) existujících právních následků, tj. na skutkové podstaty je založivší váže pro budoucnost jiná práva a jiné povinnosti než zákonodárství dosavadní. Jde zde tudíž o zásah nového zákona jednak do předchozích skutečností, jednak do tzv. práv nabytých.“ (Procházka, A.: Retroaktivita zákonů. In: Slovník veřejného práva. Sv. III, Brno 1934, str. 800).

35. Tamtéž Ústavního soudu dovedl, že obecně v případech časového střetu staré a nové právní normy platí nepravá retroaktivita, tj. od účinnosti nové právní normy se i právní vztahy vzniklé podle zrušené právní normy řídí právní normou novou. Vznik právních vztahů existujících před nabytím účinnosti nové právní normy, právní nároky, které z těchto vztahů vznikly, jakož i vykonané právní úkony se řídí zrušenou právní normou (důsledkem opačné interpretace střetu právních norem by byla pravá retroaktivita). Aplikuje se tady princip ochrany minulých právních skutečností, zejména právních konání.

36. Není žádných pochyb o tom, že k definičním znakům právního státu patří princip právní jistoty a ochrany důvěry účastníků právních vztahů v právo. Součástí právní jistoty je také zákaz pravé zpětné účinnosti (retroaktivity) právních předpisů; tento zákaz, který je pro oblast trestního práva hmotného vyjádřen v článku 40 odst. 6 Listiny základních práv a svobod, lze pro ostatní právní odvětví dovodit z článku 1 Ústavy (srov. k tomu výše citovaný nálezná pléna Ústavního soudu).

37. Za stavu, kdy zákon č. 286/2021 Sb. neobsahuje, jde-li o změnu zákona č. 191/2020 Sb., žádné přechodné ustanovení, Nejvyšší soud v souladu se zákazem pravé retroaktivity, dovozuje, že se nemůže týkat odměn (nebo jiného plnění), které byly poskytnuty dlužnici [v insolvenčních poměrech schváleného oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty sražený plátcem mzdy nebo jiného příjmu (§ 406 insolvenčního zákona)] před účinností tohoto zákona (31. července 2021). To ostatně odpovídá i legitimnímu očekávání věřitele dlužnice o použití takto sražených částek k mimořádným splátkám nad rámec splátkového kalendáře. Ustanovení § 24a zákona č. 191/2020 Sb. tak v poměrech dané věci užít nelze.

38. Nejvyšší soud proto uzavírá, že odměna nebo jiné obdobné plnění poskytnuté před 31. 7. 2021 dlužnici jako zaměstnankyni nebo příslušníci složky integrovaného záchranného systému nebo kritické infrastruktury za úspěšné splnění mimořádného nebo zvláště významného pracovního nebo služebního úkolu, který souvisel s plněním úkolů stanovených krizovými opatřeními a mimořádnými opatřeními Ministerstva zdravotnictví v době epidemie COVID-19, není příjmem vyloučeným z výkonu rozhodnutí nebo exekuce; při oddlužení plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty se tento mimořádný příjem dlužnice použije k mimořádné splátce dluhů nad rámec splátkového kalendáře [§ 412 odst. 1 písm. b) insolvenčního zákona].

39. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je správné, Nejvyšší soud (při absenci vad řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti – § 242 odst. 3 o. s. ř.) dovolání jako nedůvodné zamítl [§ 243d odst. 1 písm. a) o. s. ř.].